Vatra veche

12

Români din toate ţarile, uniţi-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VII, nr. 12(84), decembrie 2015 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coşbuc
VATRA, 1971 *Redactor-şef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-şef Nicolae Băciuţ

„Cete îngereşti”- pictură murală, biserica Mănăstirii Lăpuşna, judeţul Mureş

Vatra veche dialog cu Nicolae Dabija

https://biblioteca-digitala.ro

SUMAR

Vatra veche dialog cu Florin Costantiniu, de Stelian Gomboş/3
Poeme de Nicolae Băciuţ/5
Apofazele Naşterii Domnului, de Theodor Damian/6
Poeme de Nicolae Nicoară şi Adrian Botez/6
Poeme de Dumitru Ichim/7
Itinerarii spirituale. Betleem, de Veronica Bălaj/8
Prima zi cu miros de brad ucis, de Suzana Fântânariu-Baia/9
Poem de Elena Fecioru-Scânteioară/9
Îngemănatele, de Livia Ciupercă/10
Vatra veche dialog cu Nicolae Dabija, de Ognean Stamboliev/12
Poeme de Nicolae Dabija/14
Vatra veche dialog cu Mihai Bandac, de Cristian Radu Nema/15
Bibliodulia. Ravelstein – un Saul Below deconspirat, de George Stanca/16
Eminescu şi Transilvania, dialog cu Ilie Şandru, de Elena Condrei/18
Eminescu, de Dumitru Velea/20
Concursul „Ocrotiţi de Eminescu”/20
George Coşbuc – 150. Poezia socială, de Marin Iancu/21
Avangarda românească, de Boris Mehr/22
Nicolae Labiş, mereu o carte nouă, de Valentin Marica/23
Întâlnire cu Margareta Labiş, de Nicolae Băciuţ/23
Ion Alexandru, colegul nostru, de Anca Sîrghie/24
Poemul Patriei - Alba Iulia,de Ion Buciuman/25
Prin labirintul prozei lui D. R. Popescu (Constantin Cubleşan), de Rodica Lăzărescu/26
Poeme de Adrian Erbiceanu/28
Aniversări. Daniel Drăgan – 80/29
Alegro finale, de Daniel Drăgan/29
Despre verticalitate (Daniel Drăgan), de Livia Ciupercă/35
Daniel Drăgan. Referinţe critice/36
Un concert cu 700 de dirijori, de Vasile Andru/37
Poeme de George Baciu, Boris Marian, Liviu Florian Jianu/39
Poeme de George Stanca/40
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/41
Cronica literară. Un castel al iluziilor (Adrian Lesenciuc), de Maria Postu/42
Vivisecţii online... (Raul Constantinescu), de Constantin Stancu/43
Un poet al nihilomelancoliei (Mihai Doloton), de Mihaela Oancea/44
„Realitatea ce-mi pătrunde-n oase” (George Echim), de Mircea Doreanu/45
Biografie şi literatură (Gina Moldovan), de Nicolae Băciuţ/45
Apus în derivă (George Baciu), de Daniel Dejanu/46
Despre artă şi dragoste (Vasile Dorin Ghilencea), de George Baciu/47
Gavril Istrate şi Liviu Rebreanu, de Mircea Daroşi/48
Viaţa noastră cea de toate zilele (Eduard Ovidiu Ohanesian), de Andrei Novac/49
Oglinda din cuvânt (Mihaela Raşcu), de Mariana Cristescu/50
Cea mai tandră lună (Cristina Aivănesei), de Constantin Theodor Ciobanu/51
Haţeg, epopee şi farmec (Badiu Iancu), de Constantin Stancu/52
Poeme de Petru Solonaru/54
Documentele continuităţii. Romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/55
Convorbiri duhovniceşti. ÎPS Ioan al Banatului, de Luminiţa Cornea/57
Poeme de Daniel Mihu, Mariana Eftimie Kabbout, Tincuţa Horonceanu Bernevic/58
Amvon. Împăratul gol, de Gheorghe Nicolae Şincan/58
Patriotism, la ocazii, de V. Moldodeanu/59
Obiceiuri şi tradiţii de iarnă în Banatul Montan, de Ana Cristina Popescu/61
Carte pentru suflet. Păstori sufleteşti din Covasna şi Harghita (Erich-Mihail Broanăr, dr. Ioan Lăcătuşu, pr. dr. Sebastian Pârvu), de Luminiţa Cornea/62
Ancheta „Vatra veche”. Palatele memoriei, de Augustin Ioan/63
Ancheta „Vatra veche”. Casa „Vasile Pogor”, Iaşi, de Luminiţa Cornea/64
Starea prozei. Omul de la Pârâul Cailor, de Decebal Alexandru Seul/65
Cronica pictată de la Vinerea, de Dorin N. Uritescu/66
Biblioteca Babel. Sofía Rodríguez García, de Elisabeta Boţan/67
O istorie erotică a curţii de la Versailles, de Any Hariga/68
Thomas King, de Mihaela Mudure/68
Starea prozei. Bătrânul, de Sânziana Batişte/70
O paralelă posibilă: Hermann Hesse şi Mihail Diaconescu, de Tanţa Rotărescu/71
Starea prozei. Răzbunare, de Francisc Pal/72
Starea prozei. Străinul din oglindă, de Doina Cherecheş/73
Poeme de Răzvan Ducan, Emilia Amariei, Nicu Doftoreanu şi George L. Nimigeanu/75
Scena. Cehov, Livada de vişini, de Valentin Marica/76
Noaptea, pe o scenă de teatru, de Bogdan Ulmu/77
Literatură şi film. În timp ce urlă picamerul, de Alexandru Jurcan/77
Scrisoare deschisă. Toamnă românească la Wiener Neustadt, de Ioan Godja//78
Vatra veche dialog cu Ionel Iacob-Bencei, de Ben Todică/80
Aniversări. Liceul Teoretic „Ana Ipătescu/, Gherla, de Iulian Dămăcuş/82
Poeme de Ionela-Violeta Anciu/82
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/ 83
De la Păstorel citire/83
Curier/84
Protestul ciobanilor, de Mihai Bandac/86
Aniversări. Mureşeni din Filiala Cluj a USR./87
Starea prozei. Gogoşi, de Mihaela Raşcu/88

Medalion cu Sfântul Duh, pictură murală, Mănăstirea Lăpuşna

Medalion cu Maica Domnului a Semnului, pictură murală, Mănăstirea Lăpuşna

Evanghelist, pictură murală, Mănăstirea Lăpuşna

Ilustraţia numărului: pictură bisericească din judeţul Mureş

https://biblioteca-digitala.ro

Inedit

Despre revoluţia din Decembrie 1989, despre revoluţionari şi clasa politică de astăzi, într-un dialog cu domnul academician Florin Constantiniu (2011)

*

La cei 22 de ani de la marea vărsare de sânge din luna decembrie anul 1989, România arată ca un animal bolnav şi hăituit. Ne uităm în urmă şi nu ne vine să credem că au trecut două decenii de speranţe zadarnice. Nimic din ce-am visat nu s-a împlinit. În jurul nostru domnesc stagnarea şi deziluzia, începuturile neterminate, politica murdară, cu degetul pe trăgaci, manipularea televizată. Lipsesc o viziune, un proiect naţional de salvare. Lipseşte harta viitorului. Trista priveliştе n-a căzut din cer. Au creat-o politicienii şi românii înşişi. Cum a fost turcul, aşa a fost şi pistolul. Nu mai putem să ne ascundem după deget. Ca o confirmare, Academicianul Florin Constantiniu, istoric de prestigiu european, ne pune în faţă o oglindă necruţătoare în care, dacă avem curajul să privim, ne vom afla poate izbăvirea…

*

- *Stimate Domnule Profesor, vă rog să îmi spuneţi cum evaluaţi, fără menajamente, cele două decenii de libertate din viaţa noastră?*

- Ca pe un inaugural ratat. În istoria fiecărui popor există evenimente cruciale, care inaugurează o nouă etapă în evoluţia societăţii. Decembrie '89 a fost un astfel de eveniment: crucial, înnoitor, fondator. Din nefericire, şansele imense care se ofereau ţării noastre au fost ratate şi, astfel, România împarte cu Bulgaria şi Albania ultimele locuri din clasamentul ţărilor foste comuniste.

- *Pentru un individ, 22 de ani înseamnă mult, aproape o treime din viaţă. Ce reprezintă pentru istorici aceeaşi perioadă?*

- Pentru istorici sunt foarte instructive, într-un astfel de moment, comparaţiile cu alte intervale de timp ale istoriei naţionale. Iau două exemple de perioade cu o întindere de două decenii, ca aceea scursă de la căderea regimului comunist. Prima: anii 1859-1878; a doua: anii 1918-1938. În primul caz, perioada a fost marcată de un progres uluitor: de la Unirea Principatelor (1859), care pune bazele statului român modern, la câştigarea independenţei (1877/1878).

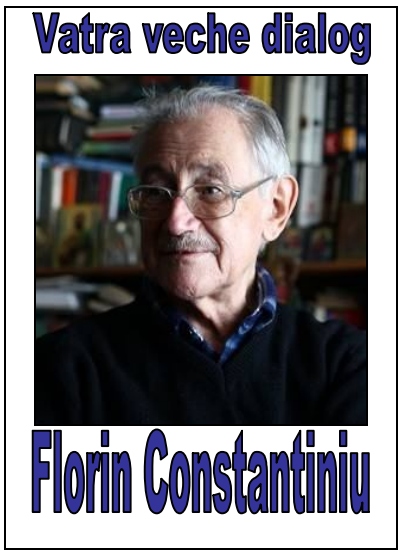

Politica de reforme a lui Alexandru Ioan Cuza, în primul rând reforma agrară din anul 1864, şi politica de modernizare promovată după aceea de Carol I au făcut ca statul român să se smulgă din înapoierea determinată – în principal – de dominaţia otomană şi să se modernizeze rapid. Progresele au fost vizibile pe toate planurile: politic, economic, social, cultural. Să nu uităm că, în acest interval, apar "Junimea" şi Eminescu! A doua perioadă: anii 1919-1938. Ieşită dintr-un război pustiitor şi lovită de o criză economică de o duritate nemiloasă (1929-1933), România a izbutit, totuşi, să înregistreze un remarcabil progres în toate direcţiile, 1938 fiind anul de vârf al României interbelice.

- *Vorbiţi de două perioade excepţionale, Domnule Profesor! Ce se întâmplă astăzi în România se află la polul opus!*

- Într-adevăr. Am ales aceste două perioade tocmai pentru că ele sunt cele mai potrivite spre a fi comparate. În toate cele trei cazuri avem de-a face cu inaugurale: în anul 1859, aşa cum am spus, se aşază temelia statului român modern; în anul 1918, se desăvârşeşte unitatea naţională a românilor; la 22 decembrie anul 1989, se închide "paranteza" comunistă, deschisă în anul 1945 de ocupantul sovietic, şi se reintră pe făgaşul dezvoltării firesti a societăţii româneşti. Veţi fi de acord – sper – că, la cea mai sumară comparaţie, perioada postdecembristă apare cu o întristătoare sărăcie de rezultate. Suntem liberi, este adevărat, dar a progresat în vreo direcţie România? Sunt, astăzi, românii mai fericiţi? Există un mare ideal naţional care să-i mobilizeze pe români? În raport cu perioada anilor 1859-1878 şi 1918-1938, ultimii 22 de ani nu ne dau decât infime temeiuri de satisfacţie şi deloc de mândrie.

- *De ce, în ultimii 22 de ani, românii nu au mai fost în stare să repete performanţele din perioadele pe care le-aţi amintit?*

- Părerea mea este că perioadele de progres sunt asigurate de conjugarea eforturilor elitei politice şi intelectuale cu angajarea plenară a maselor într-un proiect naţional, mobilizator şi stimulator. În anul 1859, generaţia paşoptistă (Mihail Kogălniceanu, Ion C. Brătianu), cea mai creatoare generaţie a istoriei româneşti, s-a aflat la unison cu societatea moldo-munteană, care voia unirea şi independenţa. În anul 1918, generaţia Marii Uniri (Ion I. C. Brătianu, Take Ionescu, Nicolae Iorga) s-a aflat la unison cu societatea care voia "România Mare" şi afirmarea ei pe plan european. Din anul 1989, societatea românească a fost profund divizată (vezi "Piaţa Universităţii"), lipsită de un proiect naţional şi incapabilă să-şi mobilizeze resursele pentru a valorifica şansele ce i se ofereau: în primul rând, unirea Republicii Moldova cu România. Pe scurt, nici clasa politică, nici societatea românească nu au fost în măsură să asigure inauguralului din luna decembrie anul 1989 justificarea imenselor posibilităţi oferite de căderea comunismului.

- *Cu alte cuvinte, putem vorbi de o "ratare" postcomunistă a României?*

- Vorbim de clasa politică şi de societatea românească. Cea dintâi a întrunit trei superlative: cea mai incompetentă, cea mai lacomă şi cea mai arogantă din istoria României. Lipsită de expertiză, avidă de căpătuială şi sigură de impunitate, ea s-a aruncat asupra României cu un singur gând: să se îmbogăţească. A jefuit cum nici huliţii fanarioţi n-au făcut-o. Responsabilitatea ei faţă de situaţia catastrofală a României este imensă. Astăzi constatăm că industria este lichidată, agricultura este la pământ, sistemul de sănătate în colaps, învăţământul în criză, individualitatea României pe plan internaţional, dispă-rută. Criza economică nu a făcut decât să agraveze relele care au precedat-o. Incompetenţi, guvernanţii nu au ştiut să atenueze şocul crizei ce ne-a lovit. Dacă România profundă se zbate în →

STELIAN GOMBOŞ

https://biblioteca-digitala.ro

dificultăţi şi deznădejde, clasa politica prosperă. Case peste case (oameni politici cu patru, cinci, şase locuinţe; te întrebi ce vor fi făcând în ele), vile în ţară şi străinătate, maşini de lux etc. s-au strâns în proprietatea clasei politice. Ştiam că avuţia este rezultatul unei activităţi economice. Acum vedem că politica este mijlocul cel mai sigur de îmbogăţire.

- *Domnule Academician, cine este vinovat de această situaţie?*

- Cred că principalul vinovat de această situaţie e însuşi poporul român! El ilustrează perfect observaţia că "un popor de oi naşte un guvern de lupi". Spiritul de demisie, pasivitatea, resemnarea românilor au permis clasei politice să-şi bată joc, nepedepsită, de ţară. Lipsit de spirit civic, poporul român nu a fost capabil, în aceşti 22 de ani, să tragă la răspundere clasa politică sau să "tempereze" setea ei de înavuţire. Pe român nu-l interesează situaţia generală. Dacă prin fin, naş, cumnat, amic etc. şi-a rezolvat păsul lui, restul ducă-se ştim noi unde! Moştenirea multiseculară a lui hatâr şi bacşiş a rămas atotputernică. Cum să îndrepţi o ţară când cetăţenii ei se gândesc fiecare la sine, şi nu la binele comun?! Astăzi asistăm la situaţii şi mai dramatice. Românii pleacă – din nevoia de câştig – să lucreze în Spania sau Italia, unde sunt trataţi, ştim cu toţii în ce fel şi în ce mod, să lupte în Afganistan. Energii şi vieţi se irosesc astfel în beneficii străine. Nu poţi să-i condamni: mai bine să lucreze pentru străini decât pentru noii ciocoi postdecembrişti, care îi tratează cu un dispreţ suveran.

- *Intrarea României în NATO şi UE a fost, totuşi, o biruinţă postdecembristă…*

- Să fim serioşi! Am intrat în NATO pentru că SUA, factorul decisiv al Alianţei, au vrut-o. Aduceţi-vă aminte că, în 1997, când România a dus o campanie pe cât de zgomotoasă, pe atât de inutilă, SUA ne-au închis uşa la Summitul de la Madrid. În dorinţa de a câştiga bunăvoinţa Washingtonului, am încheiat tratatul dezastruos cu Ucraina, fără a obţine niciun folos. După 11 septembrie 2001, evaluarea americană s-a schimbat radical. În lupta împotriva terorismului islamic, SUA aveau nevoie de noi aliaţi; în acest context, România a devenit membră a NATO. A fost o decizie americană, nu un merit al guvernanţilor români. O situaţie similară şi în cazul intrării în Uniunea Europeană. Directoratul marilor puteri ale Uniunii a decis extinderea ei în Est. Dacă avem un dram de sinceritate, trebuie să recunoaştem că suntem încă departe de a fi o ţară la nivelul standardelor vest-europene, care sunt ale Uniunii. Directoratul marilor puteri a considerat însă că e în interesul său această extindere, şi atunci, la grămadă –iertaţi-mi expresia! – am intrat şi noi.

- *Stimate Domnule Academician, ce-i lipseşte României pentru a fi din nou ceea ce a fost cândva?*

- O "mare idee", un mare proiect naţional. Înainte de anul 1859, a fost Unirea; înainte de anul 1918 a fost desăvârşirea Unirii.

Astăzi nu ne mai însufleţeşte niciun ideal mobilizator. În perioada interbelică, Cioran ar fi vrut ca Bucureştiul să devina Bizanţul sud-estului Europei. Şi, fără nicio exagerare patriotardă, ar fi putut deveni. Astăzi nici nu vrem, nici nu putem să ne afirmam. Economic, România a devenit o piaţă de import. Nu cunosc vreun produs românesc vestit la export. Practic, suntem un fel de colonie. În politica externă, am dispărut de pe harta diplomatică a Europei. În plan cultural, scriitorii români aşteaptă, în continuare, Nobelul… În stadiul actual, cred că sectorul în care România ar fi putut să se manifeste cu şanse de succes era cel cultural-ştiinţific. Din nefericire, guvernanţii postdecembrişti şi-au bătut joc de învăţământul românesc, supus la tot felul de "reforme" şi "programe" inepte şi distructive. Dacă, din rândul elevilor sau studenţilor, au ieşit elemente de valoare, ele fie au plecat în străinătate, fie au dispărut în mediocritatea din ţară. Aveam şansele să fim Bizanţul Europei de Sud-Est. Am rămas însă la periferia Europei.

- *Mondializarea ameninţă structura fiinţei naţionale. Se poate sustrage România acestui carusel mortal?*

- Mondializarea e un proces căruia România nu i se poate sustrage, dar căruia îi poate rezista. Nu o rezistenţă, aş spune, de caracter antagonic, ci printr-o afirmare a identităţii naţionale. În Franţa, ţară cu o atât de veche şi strălucită cultură, guvernul a iniţiat o dezbatere despre identitatea naţională. La noi, când cineva abordează această problemă, se aud imediat voci care îl acuză că este naţionalist, nostalgic etc. Patriotismul e privit, în anumite cercuri ale intelectualităţii noastre şi ale societăţii civile, ca o boală ruşinoasă Americanii – îi am în vedere pe cetăţenii SUA – ne oferă cel mai frumos

exemplu de patriotism. Noi, care îi copiem în atâtea privinţe, rămânem indiferenţi la minunata lor pildă.

- *Cu alte cuvinte, Domnule Profesor, mai poate fi patriotismul o valoare în zilele noastre?*

- Dacă vorbim de un patriotism lucid, da, fără îndoială. Eu unul am aderat la principiul atât de sănătos al "Junimii": "Patriotism în limitele adevărului". Să-mi iubesc ţara şi poporul, dar să nu le ascund niciodată defectele. Poate este o deformare de istoric, dar cred că identitatea naţională are o componentă esenţială: memoria istorică. Tradiţia se cultivă, în primul rând, prin cunoaşterea istoriei. Când monumentele istorice se părăginesc şi se ruinează, memoria istorică este pe cale de dispariţie.

- *Acum, în încheierea acestui dialog, spuneţi-mi vă rog, cum credeţi că vor judeca perioada postdecembristă urmaşii noştri de peste o sută de ani?*

- Peste o sută de ani, cred că judecata urmaşilor şi, între ei, a istoricilor, va fi foarte severă. Anii 1989-2011 vor fi consideraţi o perioadă de declin, clasa politica şi poporul român împărţind, în egală măsură, responsabilitatea pentru această tristă realitate. Să dea Dumnezeu ca atunci, peste un secol, România să aibă situaţia fericită pe care a ratat-o astăzi…

- *Stimate Domnule Profesor, vă mulţumesc foarte mult pentru acest dialog sincer, constructiv şi absolut necesar!..*

- Cu multă plăcere!...

P.S. Între timp, la începutul anului 2012, Domnul Profesor şi Academician Florin Constantiniu a trecut la cele veşnice, motiv pentru care ne rugăm ca Dumnezeu să-l ierte şi să-l numere cu dreptii şi aleşii Săi. Amin!

https://biblioteca-digitala.ro

BINE-AI VENIT, DECEMBRE!

Nu vrea să ningă -
decembrie-a uitat
din care vremuri vine,
de parcă iarna
nu-i a lui,
de parcă albu-i
doar mireasă;

decembrie
e doar în casă
şi doar în ceru-ncremenit!

Aşa cum eşti
mi-eşti drag,
decembrie de-acum
şi de-altă dată -
Bine-ai venit!

13 decembrie 2014

LA ÎNCEPUT

Aştept cuvântul -
cel dintâi -
căci la-nceput
a fost cuvântul,
ca pe zăpada-ntâia
să-l sărut,
să-mi fie frig,
să-mi fie cald,
să-mi fie iarnă
ca şi vară.

Aştept cuvântul -
cel dintâi -
ca să se nască-n mine-o
primăvară.

13 decembrie 2013

AŞTEPT COLIND

Aştept colind
şi nimeni nu colindă,
mă uit la cer
şi ceru-i o oglindă
în care, totuşi,
văd colindători -

e altă lume,
e alt timp,
cu zurgălăii de argint?!

E un alt cântec
şi nu-l simt
cum se topeşte-n sânge
ca zăpada
ce nu-şi găseşte anotimp?!

Aştept colind -
colindul nu mai vine
şi mi-e şi teamă
şi ruşine
de Naşterea
care ne ţine,
de Învierea întru noi.

Aştept Colind
ca Judecata de Apoi.

13 decembrie 2014

COLINDĂTORI

La uşă sunt colindători,
vin dintr-un timp
pe care nu-l ţin minte -
cu chipuri de copii
pe feţe de bătrâni,
încât *acum* pare-*nainte*.

Şi iarăşi scânteiază-n brad
steluţe pentru magi
şi iarăşi toţi ne suntem
dragi
şi iarăşi albul ne cuprinde,
când peste noi
decembrie se lasă;

şi iarăşi vin colindători
şi iarăşi se aud colinde -

deschide uşa inimii,
creştine,
să-ţi intre-n casă.

13 decembrie 2014

ULTIMA SCRISOARE

Înc-o ninsoare
nu mă găseşte-acasă,
să mi se pună peste răni,
să fie-n locul ei,
în calendare,
să pună vinul bun în căni.

Înc-o ninsoare
a uitat în care loc,
în care ceas
mă las doar ei
abandonat,
să-i spun doar ei
un bun rămas.

Înc-o scrisoare -
ultima ninsoare.

17 decembrie 2014

NINGE CU COLINZI

Îţi scriu doar cu ninsori,
îţi scriu cu iarna,
cu fulgi uşori,
ca un colind,
îţi scriu în alb,
să nu-nţelegi ce scriu,
până zăpada la fereastră
o să ştiu
că-ţi bate -
nu să-i deschizi,
ci doar s-asculţi
cum ninge cu colinzi.

17 decembrie 2014

NOUL AN CEL VECHI

Un an mai nou,
dac-o să vină,
cel vechi, atuncea,
unde pleacă?
Dacă cel nou este tăcut,
cel vechi
nu poate să tot tacă –
îţi va vorbi,
ecou după ecou,
ca verdele uitat
pe sub zăpezi;
poţi să-l asculţi
şi poţi să-l crezi,
măcar în ce a fost păcat –
nu ca să-l ierţi
şi nici să-l lauzi,
ci să-l primeşti,
nevindecat
şi ca o rană
să-ţi rămână,
când sângerând,
când lăcrimândă –

Anul cel nou
va sta mereu la pândă,
să-ţi fie bucurie şi osândă.

22 decembrie 2014

CÂNDVA

Cândva,
mă mai temeam de fluturi,
de fâlfâirile plăpânde,
căci printre flori
atâtea mâini flămânde
pe aripi le-ar fi pus cenuşă,
că-ţi vine de zăpezi
să-ţi scuturi
măcar un ultim anotimp
ce ţi-a rămas, de-o vreme,
ca-n mănuşă.

Cândva,
mă mai temeam de zbor,
să nu ajung prea sus,
să nu devin alcor,
să nu mai văd
cum dai în floare
în fiecare zi,
cu-o lăcrimare
ce-n ochii tăi s-ar limpezi.

Cândva,
mă mai temeam de mine,
când eu l-a cunoscut
pe eu,
când încă mă ţineai
între cuvinte,
să nu ne-audă Dumnezeu.

22 decembrie 2014

COLINDE, MERINDE

Colindă, Doamne, colindă,
Că-s zăpezi la uşi de tindă,

Colindă, Doamne, cu
lumină,
Cât zăpezile-o să vină,

Colindă, Doamne, cu zori,
Că-s zăpezi pân' subsuori,

Colindă, Doamne, cu-
amiază,
Cum ai colinda o rază,

Colindă, Doamne, cu
seară,
Că-s zăpezile de pară,

Colindă, Doamne, cu mine,
Colindă cu orişicine,

Că de-om colinda deodată,
Naşterea e-nluminată,

Iar colindul ne-o cuprinde
Şi ne-o fi mereu merinde!

11 decembrie 2015

NICOLAE BĂCIUŢ

https://biblioteca-digitala.ro

Apofazele Naşterii Domnului

Apofaza implică inefabilul, neputinţa de a descrie în cuvinte, concepte umane, o anumită realitate. Orice realitate, de fapt, inclusiv cea fizică, are o dimensiune apofatică. În cadrul realităţii fizice, orice lucru are aspectul văzut şi cel nevăzut, forma şi esenţa, trup şi suflet pentru a ne exprima metaforic. Aşadar, dimensiunea interioară nu poate fi prinsă în cuvinte, e apofatică.

Cu atât mai mult însă vorbim de apofază când ne referim la realităţi metafizice, transcendente, cum, de pildă, Dumnezeu. Deşi putem, datorită revelaţiei divine şi logicii umane, spune că Dumnezeu este bun, drept, milostiv, adevăr suprem, ş.a.m.d., totuşi, prin această descriere catafatică, prin aceste calificative nu am spus prea mult despre Dumnezeu; de aceea se recurge la descrierea Sa în cuvinte care implică şi indică negaţia: Dumnezeu este infinit, necuprins, indescriptibil, nemuritor etc.

Naşterea Domnului este şi ea un eveniment care poate fi descris în cuvinte (catafatic) şi care totodată nu poate fi descris în cuvinte, apofatic.

În această meditaţie, ne interesează dimensiunile apofatice ale marelui eveniment al întrupării Fiului lui Dumnezeu, Logosul divin, în istoria omenirii.

Iată câteva din aceste apofaze:

1. Că Dumnezeu "atât de mult a iubit lumea încât pe unicul Său Fiu l-a dat ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţa veşnică" (Ioan 3, 16) şi, că iubirea lui Dumnezeu pentru om este motivul întrupării, ştim din revelaţia nou-testamentară. Dar *de ce* a iubit sau iubeşte Dumnezeu pe om atât de mult, nu ştim; orice am spune este insuficient. Nici mintea nu poate pricepe, ca atare nu poate oferi un răspuns satisfăcător şi cuprinzător, deci nici cuvintele nu pot exprima taina.

Deja în Vechiul Testament, psalmistul se mira de marea şi deosebita atenţie pe care Dumnezeu o dă omului: "ce e omul că-ţi aminteşti de el, sau fiul omului că-l cercetezi?" (Ps. 8, 4). După o frumoasă expresie din cântările liturgice, "a pricepe (spune) mintea nu poate".

2.Că Logosul divin s-a întrupat în istorie ştim şi acceptăm prin credinţă.

Dar *cum* Cuvântul divin se face trup omenesc, nu ştim, "a spune mintea nu poate", deşi ştim că "ceea ce este cu neputinţă la oameni este cu putinţă la Dumnezeu" (Luca 18, 27).

3. Naşterea Mântuitorului Iisus Hristos din Sf. Fecioară Maria e un fapt istoric, prezis de profetul Isaia: "Iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi va chema numele lui Emanuel" (7, 14); faptul Naşterii logic este inexplicabil, dar e acceptat prin credinţă.

Cum însă se petrece acest lucru, "a pricepe mintea nu poate", şi atunci răspunsul, incomplet, este legat de atotputernicia lui Dumnezeu.

4. De ce Împăratul cerurilor s-a născut într-un grajd de animale, negăsindu-se loc în altă parte şi de ce Fecioara Maria a trebuit să nască chiar în timpul recensământului şi nu înainte sau după, pentru ca Naşterea să nu se petreacă în asemenea condiţii, "a pricepe mintea nu poate".

5. Cum au citit magii în stelele/steaua de pe cer că undeva departe se naşte un împărat altfel decât toţi împăraţii, ca să pornească la un drum lung, nu ştiau ei cât de lung va fi şi unde va fi capătul, aducând daruri împărăteşti, "a pricepe mintea nu poate".

6. Cum de nu a rânduit Dumnezeu un alt mod ca pruncul Iisus să nu fie găsit de Irod fără sacrificarea miilor de prunci ucişi de el, "a pricepe mintea nu poate".

Bineînţeles ca apofazele Naşterii se continuă în toate etapele vieţii Mântuitorului Hristos născut "pentru noi şi pentru a noastră mîntuire", cum spunem în Simbolul credinţei.

Stăm cu logica înfrântă şi fără de cuvânt înaintea marii minuni a Naşterii Domnului, şi acolo unde raţiunea nu-şi găseşte locul şi nu pătrunde, intră doxologia şi închinarea.

Smeriţi şi încărcaţi cu daruri ca magii, uimiţi ca păstorii şi slăvitori ca îngerii, aşa mergem şi noi să-L întâmpinăm pe Cel ce a venit în lume, cum frumos spune colinda, "să se nască şi să crească, să ne mântuiască."

Pr. prof. univ. dr.
THEODOR DAMIAN

Vin sărbătorile...

Vin sărbătorile! lăsați-le să vină
Din pacea lor, de-a pururea divină,
Se-aud colindătorii! sunt pe drum,
Vă îmbrăcați în straie noi de-acum,

Puneți pe masa plină de bucate,
Dragostea voastră care se împarte
Celor ce vin aici să vă colinde,
Vă fie fericirea cât cuprinde!

Dospește aluatul în covată,
Nu v-a mințit, nu minte niciodată
Versul meu flămând, luați aminte-
Miroase-a cozonaci și a plăcinte

Și un copil, desculț peste coline,
Vine, cititorul meu, spre tine,
Gura lui de sorcovit e arsă-
eschide-i sufletul să intre-n casă...

NICOLAE NICOARĂ

COLIND CIUDAT

mila Lui – mila Lui
dintre calde alelui...
stors din recile statui
untdelemn de flăcărui...

am scos spinul dintr-o seară:
stele-nmiresmată ceară
cântă lumea cea flecară
...și din toamnă – primăvară!

chiar de-i viscol pe afară
e iarnă cu flori de vară
ca să-ncepem iar și iară
balul zânelor aprinse
baletând pe ouă ninse

...să nu ștergi slove-n oglinzi:
miez de noapte să aprinzi
demonul cu ochi sticlinzi
fie rob – dar să nu-l vinzi...

mila Lui – mila Lui
dintre calde alelui...

ADRIAN BOTEZ

Foto: Mucenic, pictură murală, sec. XVIII, Mănăstirea Lăpușna

https://biblioteca-digitala.ro

NOAPTEA DE CRĂCIUN

Deja în icoană
a sosit Crăciunul.

Colindătorii
nu s-au mai întors la cer
și dorm acum
ca fluturii petala odihnind
pe lăicer.

Se-aude ningând pe afară...

Boul bea apă din colind
și-i face loc și asinului
să se adape.

Se-aude ningând pe afară
ca șoaptele inului
rostite în pleoape.

Candela
și Maica Fecioară
una pe alta se luminează.

"Mireasma de pâine,
din dreapta Fiului de Domn
oare ce-o fi visat
de suspină prin somn?",
o-ntreabă candela iară.
Una spre alta,
se privesc spre-nceput de colind,
dar acum pâlpâind
că se-aude ningând pe afară...

CROITORUL HAINELOR DE STEA

"Și-acolo dac-au ajuns
Steaua lor li s-a ascuns..."

"Dacă voi n-ați fost stea
niciodată,
de ce mă mustrați
ca o ploaie mâloasă și grea
ce-ți bate-n ferestre?

Cât a trebuit să vă trag
cămilele și vorbele purtătoare de pleavă
de hamul tocit și căpestre?
Pe cerul inimii voastre
nu știți că numai spinii cresc
și pălămida
care mi-au sfâșiat deopotrivă
stihirile și hlamida?

Aveam nevoie
de-nveșmântare nouă de stea
ca a Fecioarei, cum o vedeți în icoană.
Rusalimului i-am bătut
din ușă în ușă, din dugheană-n dugheană.

Întrebatu-am și pe copiii măslinilor,
cu tălpile goale și ochii verzui
(ca pe la noi, prin cerurile mele):
"Nu știți unde este Croitorul de Stele
să-mi înnoiască veșmântul?",
dar ei fugeau prin colbul depărtării
jucându-se de-a vântul.
Voiam ceva ca haina soarelui,
râzând
cu toate valurile mării în lumina-i fecioară,
dar cu toții plecaseră
după porunca dată prima oară
de Chesariu Avgust.

Apoi am adormit și se făcea în vis
că a venit un copil
cu bundă și ițari
și striga de la poartă ca apele la piuă:
"Sculați,
sculați boieri mari,
ziurel de ziuă..."
Și haină mi-a croit
din poleiala unui polieleu,
cu raze ce dormiseră pe-un ghem,
pe-o sită veche - peștera din Betleem
păzită ca-n icoană de-un fluier și de-un miel
Când m-am trezit inima lui
se cuibărise într-a mea
și-aveam în piept un clopoțel.

COLINDUL PĂSTORILOR

În fața Pruncului,
cu frunte-aplecată,
păstorii.
Au părul alb
ca vârful munților
pe care norii
niciodată nu i-au nins
omenește.
Sunt aceiași
care-și adăpaseră cărările,
oile și berbecii lor
numai de pe unde luceafărul
băuse întâi subțirelul
tăcerilor
dinaintea vecilor.
Fecioara,
peste slujitorii stelelor privind,

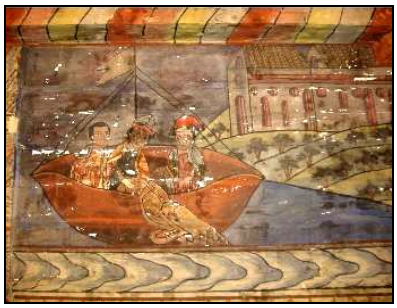

Iona și chitul, pictură murală, sec. XVIII, Mănăstirea Lăpușna

zâmbește
cum prin somn suge mielul.
E alb
ca vârful munților
peste care norii
niciodată
nu au grăit omenește,
decât, poate,
la-nceputul de lumi
ne-nceput de vreo stea în aprins,
când din primul colind
Dumnezeu peste lume a nins.

ICOANĂ DE CRĂCIUN

Înainte de seară
se aduceau perdelele de afară,
ale sărbătorilor.
De sus până jos –
pânza de cer
cu răsărituri rare.
Miroseau a tămâie și ger
la ferestre.

Bunica scotea din scrinul de zestre
sfânta icoană a Nașterii
cu Pruncul și Sfânta Fecioară.
Îi aranja ștergarul de in,
de o parte și de alta
ca poveste în jur de mireasă
reîntrupată din crin.

Candelei
îi aprindea litera ei
pioasă
ca minunea în licăr de tei.
Apoi cu magii împreună
îngenunchea și ea.
Pe urmă toți ai casei
intram în icoană
prin ușa deschisă de stea.

Mirosea
a tămâie și-n nenuntite tăceri –
frământul rotund din cuptorul de ieri.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

https://biblioteca-digitala.ro

Itinerarii spirituale

BETLEEM

Spre Betleem!

Spre Betleem pornim între amiază şi înserare.

Îmi asum noi emoţii. Le accept chiar cu plăcere. Cum o fi? Cum o fi?, mă întreb în sinea mea.

Din nou, Maria este pe post de şofer, iar Maica şi cu mine, pasageri. Alcătuim un trio feminin insolit. Mă simt fericită. Am putea merge aşa până la capătul lumii.

La graniţa cu Palestina am ajuns străbătând câteva străzi aglomerate, dinspre Poarta David, de unde veneam noi. Repede am ajuns. Actele ne-au fost controlate formal, întrucât Maica e foarte cunoscută şi aici. Intră din Ierusalim în Betleem poate chiar săptămânal.

În drum spre punctul central, adică până la Bazilica Naşterii Domnului, ne oprim la un atelier de reparaţii auto, unde se află una dintre maşinile bisericii.

Maica Evanghelina, ajutată şi de Maria, face tot felul de munci administrative. Înţeleg asta pe etape, din diverse secvenţe.

Pornim din nou.

Şi la Betleem, străzile urcă. Aşa sunt, cel puţin, cele pe care am ales noi să mergem.

Distanţele sunt reduse. Ajungem îndată la locul esenţial. Ieslea naşterii şi biserica ridicată spre pomenire.

Oraşul păstrează, în anumite zone, vechiul aer patriarhal. Case modeste, liniştite, nimic din trepidaţiile unei renumite aşezări, precum este, de fapt, din istorie şi până astăzi.

Poposim pe platoul bisericii cele mai vizitate din oraş. Suntem la o oarecare înălţime şi, peste un gard, jos, foarte aproape, se întinde Ierusalimul, Oraşul Alb.

Înserarea se apropie, în valuri. Înoată în locuri adâncite, urcă pe colinele din oraş sau din preajmă.

În espectativă sta locului o clipă. E suspendată peste oraşul cu siluetele construcţiilor albe. Atâtea culori, ca într-o pânză ingenios ţesută, plutesc aproape de noi.

Par desprinse din cer. O copertină între noi şi înalturi.

Încerc să reţin desenul. Un amestec de gri-albăstrui şi violet, galben, maroniu discret, roşiatic în valuri fragile, translucide, o lumină venită de

Sfânta Treime, pictură murală, sec. XVIII, medalion pe bolta altarului, Mănăstirea Lăpuşna

undeva din spatele acestui tablou idilic se zbate discretă şi melancolică.

Pare că aduce de dincolo de terestru, un magnetism şi-un farmec blajin.

În jurul nostru, pe caldarâmul acelui platou, opresc maşini de marcă, negre, care zdrenţuiesc atmosfera de pacifism. Posesorii autovehicolelor sunt eleganţi, doamnele care se arată, la fel.

Au solemnitate în paşi. Foarte frumoase femei, cu ţinută de bal, intră în biserica maiestuoasă. Vom afla în curând şi vom asista la o nuntă. O ceremonie de acest fel în Biserica Naşterii Domnului e diafană şi feerică. E tainică şi solemnă.

Am avut norocul să văd cum sacrul şi omenescul s-au întâlnit într-un legământ fastuos.

În timp ce se derula ceremonia cununiei, în spaţiul impresionant, larg, al bisericii construită iniţial de Sfânta Elena, la îndemnul fiului său, Împăratul Constantin cel Mare al Bizanţului (în secolul al IV-lea), noi am coborât în peştera naşterii lui Hristos. Am în nari miros de fân... desigur e doar o iluzie.

Ghidul, un bărbat mic de statură, slăbuţ şi agil, o cunoştea pe Maica, aşa că ne-a însoţit îndatoritor şi cu multe explicaţii.

Maica îmi dădea şi alte suplimentare informaţii, dar eu eram cu gândul la vremea miracolului petrecut aici în urmă cu două mii şi ceva de ani.

Magii veniţi la ieslea sfântă vor fi plutit pe un cer colorat dumnezeieşte...

Peştera şi ieslea sunt, însă, învăluite în gri. Sub pământ nu ajunge nicio scăpărare din zori sau din luceferii magici. Doar lumina becurilor electrice. Şi asta subţire, să apere atmosfera de mister.

Mă las condusă prin acest labirint sacru şi nu apuc să mă concentrez la cele ce- au fost să fie pe acest loc.

Înaintez printr-o pâclă fumurie care planează pe coridorul îngust. O fi chiar misterul care se lăsa sesizat de imaginatia noastră?

Gândul spre astral rămâne suspendat. Simt pe umeri văluri de taină, de mirific.

De-aici până la Golgota e durată gravă, pecetluită de voinţa divină.

Cine sunt eu, de umblu înfiorată şi derutată, şovăielnică, atinsă de zădărnicie, chiar aici, în inima lumii?

Mă trezesc din şirul întrebărilor nerostite, căci sunt întrebată dacă vreau să las bileţele cu dorinţi. Care sigur se vor împlini. Nu poţi ignora înfiorarea dată de locul singular în istoria pământească. Unde misterul, divinul, enigmaticul şi gândul pământesc, uman, sunt însufleţite într-un fel incomparabil. Cosmic.

Afectul, candoarea, înflăcărarea, sentimente diferite, în faţa magicului, a solemnităţii sfinte, se vântură nevăzute prin aerul de taină.

Ieşim la lumină, din biserica unde se desfăşoară slujba de cununie. Cei doi protagonişti, mireasa şi mirele, sunt în faţa altarului. Spaţiul e mare, nu le putem vedea figurile. Mireasa are un voal de câţiva metri lungime, pe care tocmai îl adună domnişoarele de onoare. Se pare că totul intră în obiceiul locului. E atâta fast! Dacă oraşul îţi lasă impresia de modestie, aici s-au adunat cele mai strălucitoare ţinute.

Eu şi Maica admirăm, în mod tacit, buchetele de trandafiri bordo, legaţi într-un fel cum n-am mai văzut vreodată, şi aşezaţi pe marginea fiecărui scaun din biserică. Avem în faţa ochilor o lungă alee gardată de mănunchiurile de culoare aprinsă. Cu puţină imaginaţie, pot crede că sunt cercuri concentrice de petale roşii, roşii spre culoarea vişinei coapte.

Îţi dă un soi de expansivitate, deşi te afli într-o biserică. Largă, pictată la rang de splendoare. Sobră. Cucernică. Dar oarecum radioasă. Semn al puterii divinului învingător este lumina, radioasă, nu estompată.

În alte locuri poţi vedea o lumină suferindă, aşternută pe chipul sfinţilor.

Aici e o lumină surâzătoare, sugestivă. E, doar, locul unde s-a născut Mesia!

Speranţa va trece veşnic, vie prin patimi.

Îmi construiesc şi eu o armonie interioară.

24 dec.2012

VERONICA BĂLAJ

https://biblioteca-digitala.ro

Prima zi cu miros de brad ucis

(Pagini de jurnal)

Sub pleoape, tremurând, se năștea o lacrimă pe care voit am sechestrat-o. Am închis ochii și stavila fiind pusă, ea, lacrima, a secătuit ascultându-mi ruga inimii, „nu plânge, e prima zi cu miros de brad ucis”! Nu, nu am voit să lăcrimez în prima zi a anului cu doi de doi un zero și unul, doar unul ca un mereu alt trecut de început... 2012. Primisem de la Măriuca Covrig în timpul lui unsprezece, adică două mii unsprezece, o felicitare *online* cu doisprezece dislocat din dreapta lui (aședere arhitecturală pe orizontală lângă douăzeci). Această cădere lină cu cifre roșii și verzi pline de viață și calme în același timp, acea înclinare a cifrei doisprezece mi s-a părut semnificativă pentru neverticalitatea noastră de multă vreme rănită și înclinată. Măriuca știe să aleagă simboluri, știe să în-scrie, să semnifice... știe să picteze.

Nu am plâns, contrar obișnuinței. Deși sunt zodie de pământ, multă apă se revarsă din-spre și spre mine: lacrimile-râu, corpul mereu umed, dar fierbinte și inconstant în adaptarea la temperatura din jur... mereu suferind, frig și umed, cald și umed, umed de ploaia înfrângerii sau a bucuriei. Mi-amintesc că, în anul 2000, o prietenă, medic la „Pădurea Verde”, în urma unei radiografii pulmonare mi-a spus telefonic: „e umed si umbros interiorul tău, parcă ar fi căptușit cu mușchi crescuți pe scoarța copacului! Stai la atelier în umezeală?... „da, și dălțile de gravură au ruginit. Eu sunt umedă (înrourată), ca sa nu mă usuc pentru că ard, ca focul lui Gaston Bachelard”.

Întâi ianuarie este o zi înconjurată de neputința și impersonalitatea unei acțiuni care să mă determine să tresar. O zi liniștită, fără tensiuni intro și extra-verale, fără forță, dar îngăduitoare prin paloarea ei aburindă, trecătoare și inofensivă.

Am felicitat câțiva colegi cu numele de Vasile (tatăl meu, Gheorghe, purta acest al doilea nume pe considerente de sănătate) pe internet și aș fi vrut să știu mai multe, nu despre ei, ci despre Sfântul Vasile. Vagă cultură religioasă la început de an (în schimb, multă hrană), semn că orice început este un drum spre cunoaștere. Nu contează că ai 64 de ani.Cândva vei cunoaște și te vei cunoaște. Vei ști doar atunci să te oprești. Vei ști să mori.

În apartamentul meu (cumpărat „la negru” din salariu și premii) de la un tinichigi sârb, Millan Raicov, în 1994, am petrecut ziua de început de an cu „odihnă” . Nu știu ce este odihna, nu aș putea-o defini, deoarece în sensul contemporan al cuvântului înseamnă: somn-hrană, hrană-somn. Odihna sufletului are însă alte coordonate: meditația, re-trăirea amintirilor, nașterea și re-nașterea unor idei creative, imponderabilitate vis și abis.

Ziua a fost lascivă ca o femeie-felină, înșelătoare. Am apelat în plan secund la pick-up cu discuri de „modă veche”, ca un fundal îndepărtat, muzica penetrând prin pervazul ferestrelor de lemn. David Oistrakh, J.Brahms, concertul pentru vioară și orchestră (orchestra din Cleveland) îmi risipește brusc orice scepticism asupra începutului de bun augur al anului 2012.

Există o fisură, o dâră de lumină, o ieșire în stradă, pe care eu o agreez doar când este „goală”, adică fără oameni și muzica inundă, curge răvășitoare, năvalnică, binefăcătoare. O ieșire spre grădina cu păsări de noapte trezindu-le, ea muzica covârșitoare, salvatoare.

Și, totuși, perfecțiunea unei singurătăți atemporale nu este împlinită. Ceva din această desăvârșire mereu este știrbită. Dezastrele melancoliei creează nesiguranță. Un semn că nu pot fi o frunză pe un ram așezat în glastră. O frunză într-un rămuriș, din coroana sferică a unui copac? Poate! Un lujer într-o grădină secretă? Verdele fuzionează, curge ca o sevă. Se naște câmpia, nesfârșitul. Respir, trăiesc și mor, în același timp îmi regăsesc identitatea pe care am oferit-o lumii prin risipire suicidală. O cale nouă.

Nu-mi amintesc cum s-a furișat înserarea în cele două cămăruțe ale apartamentului „doi” din zona Mihail Kogălniceanu spre Piața Badea Cârțan. S-a contopit cu mine timpul primei zile a anului 2012 pașnic, cu miros de brad ucis, împreună cu șirul de clovni încremeniți în zâmbetele teatrale largi și luminoase, noi celebrii anonimi solidari cu Anul Nou.

Un radio mic, negru cu „purici”, și un interviu jovial. Limba română „întinerită” este tot mai săracă... „mișto” și „super”, „super tare” va fi și anul acesta ...

„Să fie”!... zic, în traducere liberă: aș vrea să trăiesc înălțătoare cu inspirația sub aripă, darul divin de Crăciun și aș vrea să fiu din când în când răstignită pe întreg pământul pentru a asculta îndor-îndur, adânc glasul lui și al celor care ne-au părăsit.

SUZANA FÂNTÂNARIU-BAIA

1 ianuarie 2012, seara

Timișoara

În noaptea Sfântului Crăciun

În cer luminile se-aprind,
Se naște tainicul Cuvânt,
Răsare bob de grâu curat,
Să spele răul de păcat.

Tu, omule, n-auzi chemări
Privind oglinda sfintei seri?!
Nu se-fioară trupul tău
Cu gând ales spre Dumnezeu?!

Nu vezi lumina din Cuvânt
Cum se revarsă pe pământ
Și-i umple vatra cu lumini
În vad aprins de rugăciuni?!

În noaptea Sfântului Crăciun,
Nu te cuprinde gândul bun,
Iar ochii tăi nu oglindesc
Lumina Harului Ceresc?!

În cer luminile se-aprind,
Se naște tainicul Cuvânt -
Tu, omule, te-nchin-adânc
Și-i dăruie piosul gând!

ELENA FECIORU SCÂNTEIOARĂ

https://biblioteca-digitala.ro

Îngemănatele

Moartea este, precum Viaţa, o Trecere printr-acest Univers. „*Sora*” Moartea, cum o numeşte Sfântul Ioan Gură de Aur, îşi are şi ea bucuriile şi decepţiile ei. Îşi urmează victima, de la distanţă, bucurându-se de împlinirile ei, apoi – puteţi a crede – se întristează pentru că – sună ceasul! – şi – Gata! – *C'est fini la comédie*!... Mort-copt, cu sufletul victimei (de mână sau între dinţi, plutind prin univers), undeva, undeva departe!... Prea bine ştim, Moartea şi Viaţa sunt surori care se completează-n menirea ce le-a fost încredinţată de Bunul şi Veşnicul Dumnezeu. Despre amândouă s-a vorbit şi s-a scris mult.

Dacă vom pune *pază minţii* noastre, după cum ne sfătuieşte Părintele Ilie Cleopa (1912-1998), dacă vom rosti cu evlavie *Rugăciunea inimii*, după cum ne învaţă Părintele Arsenie Boca (1910-1989): „*Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă, pe mine*!” – sau dacă-l vom asculta, cu aceeaşi evlavie şi pe Sfântul Porfirie, pe care-l cinstim la fiecare 2 decembrie: „*Doamne, Iisuse Hristoase şi Cuvântule al lui Dumnezeu cel Viu, miluieşte-mă!*”, nu vom vedea pe *sora* Moartea „*până ce nu vom vedea* – mai întâi – *pe Hristosul Domnului*” (**Luca** 2.26).

Cu fiecare dintre noi, ea poate fi blândă sau nu. Întâmpinându-ne în somn, în stare de linişte şi împăcare sufletească – sau nu. Unii au fost întâmpinaţi prin decapitare (primii creştini), pe rug (nu numai în vremea Jeannei d'Arc), în ţeapă (nu numai în vremea lui Ţepeş-Vodă), pe roată (Horea şi ai lui, la 1785), pe front sau în închisori (mii şi mii de oameni nevinovaţi). Întru îmblânzitoare trecere, unii au practicat „*rugăciunea isihastă*”, după modelul pastorului Richard Wurmbrand, al Monseniorului Vladimir Ghika şi al altor zeci şi mii de nume de creştini.

Ea, soră geamănă a Vieţii, s-a arătat în multe locuri sinistre, care ne cutremură doar rostind nişte nume: Aiud, Piteşti, Sighet etc... – şi martirii lor... Sora Moartea ne-a arătat, la concret, 800 de morţi, în 40 de ani, numai la Aiud. Sau un alt exemplu, lotul „Vatican” (1952), prin Monseniorul Vladimir Ghika, va cunoaşte spânzurătoarea electrică. Doar voinţa Domnului a fost, pentru a afla

adevărul, cum a fost, şi cum nu neam mai dori să fie: „*un dispozitiv diabolic, cu inele metalice aplicate la gâtul victimei, prin inele trece curentul electric, care este întrerupt când victima e pe punctul de a fi strangulată. Va fi resuscitată, ca să fie în viaţă pentru o nouă ştrangulare...*”

În a sa lucrare, **Naturalis Historia**, Plinius dă multe exemple de comportare în faţa Morţii. Spune Plinius, că asemenea Vieţii, şi Moartea e plină de „*prevestiri*”. Dacă morţile „*subite*” reprezintă „*suprema fericire*”, istoria consemnează şi reversul medaliei. Astfel, Diodor, „*profesor de dialectică*” a murit „*de ruşine*”, pentru că nu a fost capabil „*să dezlege o ghicitoare ghiduşă spusă de Stilpo*”. Quintus Aemilius Lepidus a murit în momentul în care ieşea pe uşă, lovindu-se la degetul mare de la picior. Gaius Aufustius când mergea spre Senat. Situaţii şi situaţii: unul, pe când tocmai întrebase cât e ceasul; altul, care tocmai se închinase în faţa zeilor. Un judecător, în momentul în care hotărâse amânarea unui proces, iar un altul, sprijinindu-se de fratele său... întru odihna cea veşnică.

În străvechime, spune povestea de pe tărâm românesc, Moartea umbla prin lume în chip de „*babă*” şi aman mai speria lumea cu-a ei „*coasă*” sau „*sabie*”. Aşa că, ne transmite econom Petru G. Savin (1891-1977), în ale sale **Pilde creştineşti**, vrând să păcălească Moartea, ce tot îi da târcoale, un boier foarte bogat, dar foc de zgârcit, şi-a construit ditamai casa, toată din piatră şi cu ferestre groase de cristal. Cu mâncare, băutură şi petreceri, nici nu-i păsa, gândind că Moartea nu-l va nimeri. Dar foarte s-a-nşelat!

Însă, de la un alt sătean, tot din Jorăşti de Covurlui, părintele Petru G. Savin va afla cum va fi păcălită cumătra Moarte. Şi cum umbla prin lume cu sabia la vedere, înfricoşând în jurul ei mulţimea, iată că ajunge şi la un mocan. Deşi se temea bietul om, pentru că iubea şi viaţa, dar şi turma sa de mioare, se gândi la un vicleşug. Sub motiv că ar vrea să-i vadă „*sabia*”, mai îndeaproape, aşa, zise el, ca să-şi amintească de anii tinereţii, când „*făcea meliţie*”, o ia, o ascunde în suman, şi-apoi începe să cânte din fluier, ameţind-o pe biata „*babă*” Moartea, care-şi pierduse puterea! Văzând că nu-i chip să se-nţeleagă cu acel mocan, se plânge lui „*moş*” Dumnezeu... Şi de-atunci, zice-se, nici Moartea, nici a sa „*săbiuţă*” nu ni se mai arată, pentru a ne înfricoşa. Apare aşa, pe negândite, în mantia-i tainică, ca să ne ducă dinaintea lui „*moş*” Dumnezeu!...

În mod cert, seninătatea desăvârşită în faţa morţii este un dat divin. Depinde doar de credinţa fiecăruia. Artiştii au redat această trecere în forme artistice diferite: în muzică, în sculptură, în pictură, dar mai cu sârg, prin arta cuvântului: „*Miros de tămâie, tăceri de mormânt, / Lumina se face mai rară, mai rară, / Iau burniţa' n braţe şi cânt, mă tot pierd / Pe căi neumblate, prin tulbură seară...*” (Teodor Al. Munteanu – **Cântec de octombrie**, „Universul literar”, 20 octombrie 1944).

Trecerea survine şi la vreme de pace, dar mai nedorit, în vreme de război. Şi cine poate trece nepăsător peste cruzimea războiului? O subtilă încrustare aflăm la Vasile Voiculescu: „*Înălţat peste hotare / Furtunosul pisc Negoi,/ Pe răboj de' nmormântare / Plânge fără de ogoi.// E cu sânge scrisă slova: / El îi cată... deal cu deal, / Câţi pieriră în Moldova / Câţi muriră în Ardeal. // Dar plecându-şi pleoape grele, / El s' acoperă cu nor,/ Să nu vază jos, la poale, / Pe cei morţi în ţara lor*!” (**Morţi în ţara lor**, *Calendarul nostru*, Bârlad, 1918, p. 98).

Pe câmpul de luptă, la fiecare pas, fiinţa se simte înfrăţită cu singurătatea dinaintea marii treceri: „*Doamnă, simplă, să-mi aduci / Zona cu nuanţe clare, / Când o fi să-mi apuci / Fruntea-n coasă şi-ncleştare. // Şi m-aud călcând sonor / Peste visul de probleme / Peste înalt şi incolor / Ochiului rămas în vreme*” (George Vaida: **Moarte**, *Front literar*, Braşov, nr. 8-10, 1936).

Când orice speranţă se spulberă, ce se mai conservă-n urma ta, luptătorule? Doar **Un mormânt**: „*Pe Olt în sus la cotitură, / Dragi călători, păşiţi încet: / Sub cruce lângă drum, e* →

LIVIA CIUPERCĂ

https://biblioteca-digitala.ro

Gheorghe, / Feciorul Anei din Nucet. // Trecea cu noi, cu regimentul, / Cântând o doină din Ardeal, / Când se rostogoli deodată / Izbit de-un glonte de pe deal. // Nici n' a simţit că moartea-l frânge, / Nici n' a' ntrerupt cântarea sa, / Ci şopotind-n' ncet se stinse, / Trecând în alte lumi cu ea. // Desigur cânt' acum şi-acolo / De cei rămaşi, de cei plecaţi... / Păşiţi încet pe lângă dânsul, / Dragi trecători, nu-l tulburaţi!" (V. Stoica, *Calendarul nostru*, Bârlad, 1918, p. 81).

Dar şi îndemnul, de prosternare, în sfântă amintire şi necurmată pomenire: „*În cimitir, e sărbătoarea morţii / Se-nsufleţesc mormintele pustii, / Cu rugăciuni şi crizanteme albe / Şi pălpării domoale de făclii. // Mi-e sufletul cuprins de-nfiorare / Şi rătăcesc stingher printre morminte, / Răsună trist un cântec de-ngropare / Cu tâlc profund de mistice cuvinte. // În cimitir, e sărbătoarea morţii / Mi-e inima atâta de pustie – / Ca un mormânt uitat de toată lumea / Fără de flori, de cântec şi făclie*" (Cornel Caplan: **În cimitir**, *Viaţa noastră*, Cluj, 1 martie 1937).

Hălăduind, jelind, neuitând, trecem **Printre morminte**, cu sfântă evlavie, fireşte, precum e şi îndemnul poetului I. C. Popescu-Polyclet: „*Când valul serii se desprinde / Şi-n umbre largi şi mătăsoase / Cuprinde tot, o, vin cu mine / În clipele misterioase. // Eu ştiu un loc gătit în floare, / Frumos, frumos, ca o grădină, / Pe unde nimenea nu vine, / Pe unde-i linişte deplină. // Grădina morţilor, iubito! / Ne-om pierde urma-n rătăcire / Printre mormintele uitate, / Cu inimi calde de iubire. // Şi lasă-mă, nu-ţi fie teamă, / Să te sărut pe ochi, fierbinte, / N-o să ne ştie nimeni, nimeni, / Decât doar morţii din morminte!*" (*Românul literar*, Tom III, nr. 12/28 martie 1905, p. 86).

Doar aşa, e posibil, ne vom găsi echilibrul interior. Doar aşa, prin tăcerea în magma noastră interioară, prin reculegere, prin tăcerea „*de ascultare a cuvântului divin*" (David Le Breton), vom înţelege cărările durerii. Şi întru liniştire, sfătuiţi de I. Gr. Perieţeanu, s-aprindem şi **Cele şapte candele**, sfinţit îndemn : „*Mă avântam spre zările închise; / Băteam ca un năuc la poarta lor – / Atom pe un grăunte plutitor, / În feeria cosmicelor vise. // Vream să citesc în filele nescrise / Din haos, rostul meu şi-al tuturor; / Dar Marele-Arhitect şi Ziditor / Milostivirea-i largă mi-o deschise: // Glas tainic de miresme şi lumini, / Din şapte albe candele de crini, / Se revarsă pe-absurda-mi pribegie, / Şi gândul, resemnat şi potolit, / Lăsând Înaltul, s-adânci în glie, / S-asculte basmu-i fără de sfârşit!*" (volumul **Svonul anilor**, 1931).

Şi-o întrebare a firescului pământesc, s-ar cuveni, nu credeţi? Nouă, celor de pe urmă, ce ne-a mai rămas? Doar un **Cântec la poarta celor adormiţi**. Rosteşte atât de plastic, atât de evlavios, atât de princiar, un poet total necunoscut, pe numele său, Constantin Goran! Şi totuşi, un subtil poet creştin: „*Voi ce dormiţi la umbra crucii: / Sus mâinile către cer! / Răsună trâmbiţele sfinte / Vestind noroadelor, că Domnul / Când va veni, a doua oară, / Va descuia străvechi morminte / Şi morţii-i va scula din somnul / Adânc al pulberii de fier... // Voi ce dormiţi la umbra crucii: / În somn de aur tresăltaţi! / Pe fulgere când împăratul / Cu vocea lui – vuiet de ape – / Va coborî – a-tunci – deodată / Voi veţi ieşi în haine albe, / Voi ce dormiţi, de-acum cân-taţi! // Voi ce dormiţi la umbra crucii: / Sus mâinile spre Iisus! / Isvor de bucurie mare, / El va veni a doua oară, / El va veni să vă învie. / Atunci va fi o bucurie / Cum nu a mai văzut pământul! / Voi ce dormiţi la umbra crucii: / Sus mâinile spre Iisus, / Cântaţi... El a înfrânt mormântul!*" (*Viaţa ilustrată*, Sibiu-Cluj, februarie 1941).

Merită a nu uita: Istoria românilor a viscolit şi-nvăluit acest tărâm, numit „*Grădina Maicii Domnului*", întru pioasă, necurmată jertfire. Aşa că, cei de azi, dar şi cei de mâine, merită s-asculte ecouri sângerânde, de la 1784, 1821, 1848, 1907 şi mai departe: „*Ne mustră Horia, şi Cloşca, şi Crişan,/ Şi Iancu, şi Pandurul din fântână/ Mai poartă semn de lanţ clăcaşa mână, / Miroase încă-a proaspăt sânge de ţăran.// Nici bezna temniţelor n'a uitat că ieri/ A găzduit în ea şuvoiu de vrere/Să fim stăpâni pe vetre şi ciubere,/ Cu nimeni să'mpărţim belşugul altor veri.// Bălăngăne amurgul subt bătrâni goruni/Scuipate trupuri, verzi de tinereţe,/ Bălăngăne amurgul preacinstite feţe,- // În vale's chiote aprinse, ca de Huni.// Şi vin, şi vin mereu, aduşi în huiduieli,/ Şi pieptul ţării saltă, să plesnească;/ Se rupe'n drumuri carne românească,/Obrajii pruncilor par zdrenţe de obieli.// Ci eu nu vreau pe nimenea s'asmut, prin cânt, - / Aminte, doar, aduc de-un vis, acuma,/ De-un vis pe care mi-l şopteşte huma/Cu oseminte sacre, de-acolo, din mormânt...*" (Teodor Al. Munteanu)

Heruvim, Mănăstirea Lăpuşna

Da, de dincolo de timp, de spaţiu şi de imaginaţia noastră, ne simţim străpunşi de glasul năduşit al osemintelor care îşi vor liniştea. Şi cele de la Sarmisegetusa, şi cele de pe Câmpia Libertăţii; şi cele de la Canal, din temniţe sau de pe frontul celor două războaie mondiale. Un poem care „*nu asmute*", ci biciuieşte conştiinţele.

Suflet de creştini fiind, acum şi-ntotdeauna, **Cântări de Clopote** să înălţăm, pentru toţi cei plecaţi, indiferent, în ce moment fost-a voinţa Domnului Dumnezeu: „*Îngândurat v-ascult adesea, / Vă simt în suflet blânde – şi-e / În svonul vostru trist, atâta / Evlavie şi duioşie... // Şi-atâta linişte revarsă / Cântarea voastră de departe... – / Repovestindu-ne aievea / De viaţă – parcă – şi de moarte... // Şi parcă-n taină ne tot spune / Că viaţa noastră e-o poveste: / E-un nume scris pe-un zid de veacuri / Al unuia ce nu mai este... // E-o cruce pe-un mormânt în care / Nu ştie nimeni cine zace... / Un chip născut din lut, ca toate, / Menit în lut a se preface... // Şi-n dangăne, ne-aminteşte / De câte ori tremurătoare / Nu aţi vibrat prin alte vremuri... / La câţi nu le-aţi sunat voi oare?... // Iar când vă stingeţi în ecouri / Încearcă jalea să ne-apuce: / Ne veţi suna şi nouă-odată / Şi-atunci, la groapă ne vom duce... // Şi-ngândurat rămân în cale / Vă simt în suflet triste – şi-e / În stinsul vostru sfânt, atâta / Evlavie şi duioşie...*" (George Lesnea – **Cântările de Clopote**, *Gândul nostru,* Iaşi, Anul I, nr. 23-24/20 februarie 1923, p. 433-434).

Dangănul, tămâia, ruga noastră, a tuturora, pentru îngemănatele, Viaţa şi Moartea, Lumina şi Umbra, Ziua şi Noaptea, surori întru iluminarea fiinţei creştine.

https://biblioteca-digitala.ro

Vatra veche dialog

NICOLAE DABIJA

„TOŢI CEI CARE IUBESC SE VOR RECUNOAŞTE ÎN ACEST ROMAN”

O.S.: Stimate Nicolae Dabija, v-am cunoscut până acum ca poet şi publicist. Ce v-a adus pe meleagurile prozei. Această carte este debutul dumneavoastră în genul romanului?

N. D.: „Tema pentru acasă” e primul meu roman, după peste 80 de cărţi de poezie, publicistică, eseu, istorie literară, manuale şcolare etc. De multe ori am impresia că nu eu am scris această carte, ci ea m-a scris. Că nu eu am trăit-o, ci ea m-a trăit. Că nu eu am ales eroii, ci ei şi-au ales autorul poveştii lor (m-am convins de acest lucru când, la un moment dat, n-au mai vrut să mă asculte şi şi-au urmat fiecare drumul lui care nu a mai putut fi determinat de autor). Este, cred, cazul clasic, când eroii povestesc şi autorul notează.

E un roman de dragoste şi moarte. Eroii mei, cei doi îndrăgostiţi, sunt puşi în condiţii limită. Sentimentul lor (unul împărţit la doi) se desfăşoară pe fundalul deportărilor staliniste, care au avut loc după 1940 în Basarabia (astăzi Republica Moldova). Cartea este un elogiu adus acelei generaţii de intelectuali, martirilor neamului, şcolii, profesorilor, solidarităţii umane, dragostei, dar în primul rând femeii. Autorul afirmă în paginile cărţii fără să afişeze această convingere a sa: şi bărbatul poate iubi foarte puternic, şi femeia poate iubi foarte puternic, dar numai femeia se poate sacrifica pentru sentimentul ei.

Toţi cei care iubesc se vor recunoaşte în acest roman.

Romanul „Tema pentru acasă”, am afirmat acest lucru de mai multe ori, e despre voi, îndrăgostiţilor de toate vârstele şi din toate timpurile!

O.S.: În *Cuvântul înainte* al cărţii, menţionaţi cum v-a găsit ideea. Ce puteţi spune suplimentar la acest text introductiv?

N. D.: Romanele bune se scriu la maturitate. Nu l-aş fi scris niciodată, bănuiesc, dacă n-aş fi avut un accident nefast în vara anului 2007, când am căzut într-o prăpastie aproape de mănăstirea Ţipova, de lângă Nistru. Atunci, într-un moment dintre viaţă şi moarte, am văzut, ca o năzărire, filmul cărţii concentrat în câteva secunde.

Mă salvase un dud bătrân şi stufos care îmi amortizase căderea.

În acele clipe de durere, prietenul meu Ioan Marinescu, jurnalist din Ploieşti, a auzit cum discutau doi călugări de la mănăstire, care se apropiaseră să mă ajute:

– A căzut de la nouă metri, de pe piatră pe piatră. Cum de a rămas viu?

– A căzut printr-un dud…

Şi atunci unul dintre monahi a întrebat mirat:

– Dar de unde s-a luat dudul? Că ieri parcă nu era aici!

Fusese, bănuiesc, o exagerare a prietenului meu sau a călugărilor, dar m-am convins nu o dată de faptul că, dacă, în anumite împrejurări ale vieţii tale, eşti umilit nemeritat, Dumnezeu îţi va trimite aproape întotdeauna o aripă care să te ajute să te ridici.

Cel de Sus mi-a trimis atunci aripa care să mă sprijine – această carte, pe care aş fi dorit, cu mult înainte de acea întâmplare tristă, să o citesc.

O.S.: Cum aţi lucrat? Repede sau… În general, cum scrieţi: repede, uşor?...

N. D.: Romanul s-a scris singur. El s-a închegat mai întâi în gând. După trei luni de spitalizare, îi cunoşteam tot conţinutul pe de rost.

Revenit acasă, scriam sau, mai exact, transcriam din memorie, câte un capitol în fiecare zi. L-am aşternut repede. Gândul, aveam atunci această impresie, abia reuşea să ajungă din urmă pixul care luneca parcă fără mine pe foaie. Cartea are 73 de capitole, l-am scris deci în 73 de zile.

Scriam fără să respect ordinea. Am început scrierea cu un capitol de la mijlocul cărţii, cel cu preotul Ioan Florenschi, după care am scris unul de la începutul ei, apoi un altul de la sfârşit şi aşa mai departe.

Am avut şi un moment ca acesta: am notat un capitol şi l-am rătăcit, iar întrucât urma să-l aşez în canavaua cărţii şi nu-l găseam, l-am mai scris o dată.

Când, peste alte săptămâni, am regăsit capitolul în prima lui variantă, care se încâlcise cu alte foi într-un maldăr de ziare, am fost uluit să descopăr că textele celor două scrituri coincideau întru totul, cuvânt cu cuvânt, doar unele virgule sau nuanţe de cuvinte difereau.

După aceea am revenit, am comprimat, l-am scuturat în primul rând de poezie, uneltele prozei sunt totuşi altele, iar descrierile poetice frânau dinamismul naraţiunii, m-am străduit în această carte să nu fac literatură. Or, literatura e ceva care îndepărtează de viaţă, substituind-o de cele mai multe ori.

După ce am pus punctul de la sfârşitul cărţii, mă temeam s-o recitesc. Am pus-o de-o parte. Era ca un text fără autor. Nu aveam sentimentul că-mi aparţine, el fiind mai mult al eroilor cărţii.

Peste o jumătate de an, l-am răsfoit şi, pentru că, la o nouă lectură, am retrăit aceleaşi sentimente puternice, l-am înmânat editorului Daniel Corbu din România, care l-a citit imediat şi i-a făcut o notă, exagerată evident: „Carte de Premiul Nobel.” Abia atunci am pus numele meu pe pagina de început.

O.S.: Cred că aţi fost inspirat de Eminescu, geniul literaturii române, de poezia şi proza lui.

N. D.: Desigur, portretul lui Eminescu dat jos de pe peretele unei săli de clasă de către ostaşii sovietici la 28 iunie 1940 şi înlocuit cu cel al lui Stalin, pe care elevii ulterior l-au dat jos, ca să-l pună la loc pe cel al poetului drag reprezintă un simbol, iar nişte simboluri sunt expresiile unor valori, câteodată diametral opuse.

Noi am plătit scump pentru dreptul de a-l avea pe Eminescu.

În anii ’30, în Transnistria, cărţile lui, puţinele care răzbeau dincolo de Nistru, erau arestate cu tot cu cititori.

După 1940, la Ivdel, o închisoare din Siberia pentru basarabeni, mi-a povestit un supravieţuitor, unii dintre condamnaţi cântau în faţa plutoanelor de execuţie cântece pe versuri de Eminescu.

Mihai Eminescu, ca şi Ivan Vazov pentru bulgarii de pretutindeni, este Poetul Naţional al tuturor celor care vorbesc limba română. El este pentru noi mai mult decât un poet, e un reper spiritual şi, →

OGNEAN STAMBOLIEV

https://biblioteca-digitala.ro

într-o perioadă grea pentru istoria noastră ne-a ajutat să rezistăm şi să ne păstrăm limba.

Aş îndrăzni să afirm că Eminescu ne-a făcut pe noi, basarabenii, bogaţi prin naştere. Suntem bogaţi prin faptul că ne aparţine, bogaţi prin faptul că-i aparţinem.

O.S.: Cartea e ficţiune sau sunt şi momente reale?

N.D.: Am avut, cred, sute de prezentări ale cărţii în şcoli şi localităţi din Republica Moldova şi România. Mulţi dintre supravieţuitorii GULAG-urilor s-au recunoscut în carte: „Această carte e despre mine", „Toate s-au întâmplat întocmai cum le-aţi descris în roman", mi s-a spus nu o dată.

În comuna Miroslăveşti, judeţul Iaşi, un bătrân, Ştefan Hogaş, mi-a vorbit că l-a cunoscut personal pe Kudreaveţev.

Cum?, am întrebat. Pentru că acest personaj e o invenţie pură. Toate numele sunt inventate. Iar Kudreavţev a fost primul nume rusesc care mi-a venit sub peniţă atunci când scriam.

Fostul ostaş al Armatei Române, făcut prizonier de Armata Roşie în 1944, a făcut închisoare la Vorcuta, lângă Polul Nord, iar comandantul penitenciarului se numea Kudreavţev.

Bătrânul mi l-a descris exact cum l-am înfăţişat în carte.

Acţiunea în cartea mea însă se desfăşoară la Kolâma, lângă Oceanul Pacific.

Dar paradoxul e altul: în lagărul de la Vorcuta, care-l avea şef pe Kudreavţev, şi-au executat pedeapsa doi unchi de-ai mei, arhimandritul Serafim Dabija şi preotul Nicodim Onu.

Ei nu mi-au vorbit de Kudeavţev, n-am auzit niciodată acest nume.

Concluzia mea e că, omul, pe lângă alte lucruri pe care le moşteneşte – trăsături fizice, caracter, predispoziţii de destin – se naşte şi cu o memorie moştenită, care zace depozitată într-un ungher al subconştientului, urmând să se declanşeze doar în anumite momente ale vieţii noastre sau, poate, niciodată.

Cartea este, dacă aş putea să mă exprim astfel, o ficţiune bazată pe cazuri reale.

Ea nu e, cum afirmă critica literară, un amestec de realitate şi ficţiune, ci descrie o realitate atât de dură încât aceasta pare ficţiune. Notele onirice nu fac decât să accentueze acest lucru.

O.S.: Aţi vizitat Siberia şi locurile despre care vorbiţi în roman?

N.D.: N-am vizitat Siberia, dar am purtat-o în mine (doar întâmplător nu m-am născut acolo, mama mea nu a fost inclusă in lista celor care urmau să fie deportaţi din motiv că era măritată cu un invalid de război mobilizat de armata sovietică), am văzut-o, într-un fel, cu ochii rudelor mele, ţărani şi preoţi, deportate în lagărele acestui continent al fricii.

Mai mult decât atât, am citit multe cărţi despre Siberia şi despre lagărele ei, am discutat cu mai mulţi oameni care s-au întors din acel infern al frigului.

O.S.: Aţi dedicat cartea d-voastră intelectualităţii basarabene. De ce?

N.D.: În istoria Britaniei, se spune că în jurul anului 1000, un rege brit a vrut să şteargă de pe faţa pământului poporul velş al Ţării Galilor. Dar nişte înţelepţi l-au sfătuit: „De ce ai ucide tot poporul? Taie-le capetele învăţătorilor lor şi poporul nu va mai exista." Probabil, regele aşa a şi făcut, dacă de poporul velş a încetat să se mai vorbească în istorie. Odată cu învăţătorii, cu cărturarii, cu intelectualii vremii, a dispărut şi poporul.

La fel s-a procedat de-a lungul istoriei şi cu popoarele noastre: cei care au intrat cu armatele peste noi i-au vânat în primul rând pe intelectuali: învăţători, preoţi, scriitori… Ei ştiau, odată intelectualitatea decapitată, poţi face dintr-un popor sau altul ca dintr-o bucată de plastilină ceea ce îţi doreşti.

Sub titlul „Basarabie, dragoste mea", în bulgară a apărut romanul bestseller al lui Nicolae Dabija, *Temă pentru acasă*, în traducerea lui Ognean Stamboliev

E o minune că o parte din intelectualitate, care reprezintă conştiinţa neamului nostru, a rezistat şi a putut încuraja şi restul poporului să reziste.

O.S.: Soarta Basarabiei a fost nefastă. Istoria ei e dramatică, chiar tragică. Credeţi că Moldova se va uni cu România şi de ce aceasta nu s-a întâmplat după ieşirea ei din imperiul sovietic rusesc?

N.D.: Despre România şi Republica Moldova se poate spune ceea ce spusese Oscar Wilde despre Anglia şi SUA: că sunt două ţări despărţite de o limbă comună.

În 1989, eram deputat în ultimul Parlament sovietic. Atunci când s-a recunoscut că Pactul Ribbentrop-Molotov este unul nul şi neavenit, credeam cu toţii că se va reveni la frontierele din 1939, dar n-a fost să fie. Basarabia este o bucată din România, ruptă în urma acestui Pact şi alipită la URSS.

Greşeala noastră, a intelectualilor şi politicienilor de la 1989-1991, a fost că noi am dorit revenirea la Ţara din al cărei trunchi am fost smulşi, realizată pe bucăţi. Mai întâi să obţinem limba română, apoi alfabetul latin, ulterior – simbolurile naţionale, recunoaşterea istoriei comune pentru toţi românii, cu identitatea noastră, gândindu-ne că părţile până la urmă nu pot alcătui decât întregul.

Şi am greşit.

O altă gafă a fost că noi în loc să luptăm pentru libertate, am luptat pentru independenţă. Un stat poate fi recunoscut ca independent de peste 150 de ţări ale lumii şi să nu fie liber.

E exact cazul Republicii Moldova.

Pentru noi este foarte importantă acum integrarea în Uniunea Europeană, care ar însemna de facto revenirea noastră Acasă, în Europa valorilor şi a familiei popoarelor civilizate.

O.S.: Câte ediţii şi traduceri au apărut până acum ? Tirajul?

N.D.: În limba română romanul a cunoscut 5 ediţii, cu un tiraj total de 32 000 de exemplare. Conform unui sondaj efectuat între bibliotecari *Tema pentru acasă* a fost considerată drept cea mai citită carte de beletristică din ultimii 10 ani, numai →

https://biblioteca-digitala.ro

CA ŞI CUM

Ca şi cum ai deschide geamul cu respirarea.
Ca şi cum rugul ar plânge cu fum
Şi ramul cu floarea.
Ca şi cum.

Ca şi cum ar ninge cu fluturi
peste ruguri şi-acestea s-ar stinge.
Ca şi cum n-ai putea să te bucuri
decât atunci când ai plânge.

Ca şi cum steaua ce-abia se mai ţine
ar evapora marea în care cădea.
Ca şi cum ţi-ar fi dor de mine
abia după ce m-ai uita.

Ca şi cum cele bucoavne ar fi
pline cu triste gângănii.
Şi pe cer, ca şi cum, ai citi
urme de reni şi de sănii.

Ca şi cum zările, toate, ar foşni
şi ploaia s-ar umple cu fum.
Ca şi cum m-ai iubi, ca şi cum te-aş iubi.
Ca şi cum, ca şi cum...

MI-I TEAMĂ DE O CARTE

Mi-i teamă de o carte (o văd ades şi-n vis)
pe care aş deschide-o-nfrigurat
şi-n paginile ei aş da de-odat...
de toate versurile pe care incă nu le-am scris.

De care sufletul mi-i însă, îmbibat:
precum de apă un burete;
şi solie - din partea lor - mi-i orice vis curat,
şi mi-i devreme ora cea tîrzie.

Parcă mă văd citind - în acea carte
doar pîn'la mijloc orice poezie,
ştiind ce-i scris, deodată, mai departe,
cum dintr-un rând poemu-ntreg învie.

Şi ochii-ar luneca, pustii de gînduri -
ca peste un destin ce se amână -
peste acele, dragi şi sfinte, rânduri,
precum transcrise de-o străină mână.

Nescrise foi se vor sălbătici-n sertare;
şi în amurguri vechi, cu iz amar, -
eu cartea ceea-aş răsfoi-o, arare;
ca pe-osânditul propriul meu dosar.

NICOLAE DABIJA

Vatra veche dialog

→în anul 2010 ea a cunoscut peste 100.000 de împrumuturi în bibliotecile din Republica Moldova.

Romanul a apărut deja la prestigioasa editură „Société des écrivains" din Paris, în traducerea Mariei Augustina Hâncu şi Constantin Frosin. Pe coperta cărţii, editorii menţionează faptul că romanul conţine „una dintre cele mai superbe poveşti de dragoste".

Romanul a mai fost tradus în germană (traducător – Ion Mărgineanu), italiană (traducătoare – Olga Irimiciuc), se traduce în engleză (de către Nicolas Andronesco), rusă (Miroslava Metleaeva), macedoneană (Paskal Ghilevski) şi chineză (Ma Linjuan).

O.S.: Credeţi că acest roman minunat, care e scris şi ca un scenariu, se poate ecraniza? Eu cred ca va fi un film emoţionant…

N.D.: Eu am descris, nu am scris. Am transpus cele care mi se arătau într-un fel pe ecranul imaginaţiei. De aceea, când mai mulţi cititori mi-au reproşat că ar fi trebuit s-o las pe eroina cărţii, Maria Răzeşu, să trăiască, le-am spus: desigur că aş fi putut face, fiind autorul cărţii, ca Maria să nu moară, dar atunci v-aş fi minţit.

Mai mulţi cititori mi-au spus că romanul e un scenariu de film gata scris. Am citit şi câteva oferte. Sergiu Prodan, preşedintele Uniunii Cineaştilor din Republica Moldova, se arătase entuziasmat de carte, dar, mi-a precizat, pentru ca romanul să devină film, e nevoie de o investiţie de câteva milioane de euro, pe care, din păcate, studioul de filme de la Chişinău nu-i are.

O.S.: Scrieţi nu numai ca un mare poet, născut, nu făcut, dar şi ca un muzician. Cred că muzica vă inspiră?

N.D.: De multe ori muzica e cea creează fundalul necesar pentru creaţie. Poate să mă inspire, să mă pregătească sufleteşte pentru scrisul meu.

Într-o perioadă îmi scriam poeziile rostindu-le.

Acum, deşi scriu altfel, aud sunetele şi fără să le dau rostire, pentru mine fiind foarte importante sonoritatea cuvintelor, alternanţa vocalelor şi consoanelor, relaţiile în care intră acestea la scrierea unei cărţi.

O.S.: Cartea a fost primită de cititori cu mare interes şi căldură, iar de critica literara ca un mare, deosebit eveniment în literatura basarabeană şi română.

Am citit cronici numai cu superlative. Cartea pe care o veţi publica după acest roman minunat, extraordinar, cred că va fi la acelaşi nivel înalt.

N.D.: Romanul Tema *pentru acasă* a cunoscut peste 200 de recenzii în presa din România şi Republica Moldova, dar şi în cea din Serbia, SUA, Canada. La Iaşi, la editura „Princeps Edit", a apărut şi o carte „Tema de după *Tema pentru acasă*", care conţine recenzii şi ilustraţii la roman.

Mai mulţi cititori m-au îndemnat să scriu continuarea romanului. Unii mi-au sugerat ce-ar trebui să conţină. Un critic literar din Galaţi mi-a expediat aşternut pe mai multe file subiectul părţii a doua a cărţii, cu propuneri concrete.

La comanda cititorului, am editat între timp o carte de nuvele „Nu vă îndrăgostiţi primăvara", câştigătoare a topului „Cea mai citită carte a anului 2014", premiu atribuit de Societatea Bibliotecarilor din republică, volum care a cunoscut într-un an două ediţii cu un tiraj total de 10 000 de exemplare. El cuprinde nuvele cu conţinut oniric, filozofic, ezoteric, încadrate de unii critici la tematica ştiinţifico-fantastică. Dar succesul ei se datorează în bună parte romanului *Tema pentru acasă,* pe care cititorii mă aşteaptă să-l continui în alte cărţi.

Cititorului bulgar multă sănătate!

O.S.: Vă doresc inspiraţie si succes!

https://biblioteca-digitala.ro

- Dincolo de imagine, care ar putea fi o altă legatură dintre pictură şi cinematografie ?

-Fiecare dintre noi şi, desigur, în felul său, iubeşte filmul, are nevoie de el. Nevoia de frumos, fie cel din natură, fie cel creat de om, e fundamentală. Oricând şi ori unde. Cea de a 7-a artă era intuită şi aşteptată de mult, aşa cum bănuiesc că mai ştii. Şi aşa cum a învăţat generaţii întregi George Litera - şi el inconfundabil şi irepetabil - cu o mică întârziere, de o clipă, la scara Universului, Filmul a apărut la timp. Impresioniştii, cu *Marea lor Revoluţie de limbaj*, acolo la Barbizon, în misterioasa pădure de la Fontainebleau - un fel de Pădurea Moara Vlăsiei de pe la noi, în elanul lor genial şi desigur în contextul epocii, la sfârşit de secol XIX, dar francez, atenţie!, lămuriseră toate necunoscutele şi chiar enigmele Limbajului plastic. Desigur, şi e bine să precizăm de fiecare dată,… talonaţi energic de fotografi şi fotografiile lor… divine. Încă din 1839, de la comunicarea făcută la Academia franceză de către Niepce şi Daguerre, Filmul, adică imaginea în mişcare, avea drumul deschis, urmau să se întâmple toate cele fireşti şi îndeobşte cunoscute. Au apărut… *vizionarii*… este vorba de limbajul cinematografic, desigur,… şi iată-ne acum şi aici. Cine vrea mai multe informaţii să vizioneze de cel puţin de 10 ori celebrul *film şcoală* Dueliştii, al lui Ridley Scott, cel care a…uimit Cannesul în 1977 şi care film încă nedifuzat în anii 80, a fost proiectat la noi la UNATC de zeci de ori la toate cursurile existente: regie de film, scenariu de film, imagine de film, sunet de film, montaj de film, poetica imaginii, regie de teatru, actorie de film, mişcare scenică, impostaţie, istoria portretului, machiaj etc. Acolo cred eu se pot găsi toate răspunsurile şi chiar revelaţiile la asemenea fireşti întrebări. Iar dacă *presiunea cunoaşterii* este chiar foarte mare, filmografia secolului XX oferă toate argumentele necesare. În marea lor majoritate, nobile şi emoţionante. Şi, în final, desigur după preferinţe, recomandăm o plimbare şi o…*baie de poezie*, prin lumea lui Nichita Mihalcov. Şi se chiamă atunci că te poţi considera un om fericit.

- La cursul de *Limbaj plastic* şi respectiv la capitolul fundamental *Storyboardul* ne-aţi vorbit mult despre acest minunat film şi ne-aţi prezentat o parte din desenele realizate de către Ridley Scott, care aşa cum îmi amintesc era de formaţie plastică.

- Exact. Te felicit că ai reţinut şi te invit ca şi pe toţi ceilalţi foşti studenţi să-l promovaţi de fiecare dată când aveţi ocazia.

- În două ore, 3 români au cucerit un continent,* preciza cu litere mari, imagini concludente şi un text pe măsură, alături de multe alte publicaţii, *Vocea României*, un cotidian din mai 1994. Era vorba de o mare manifestare întâmplată la Casa Americii Latine sub genericul *De la Mihai Eminescu la Nichita Stănescu.

- A fost o manifestare cu totul şi cu totul specială, atât prin structura şi intenţionalitatea ei, cât mai ales prin realizare. Regretatul Adrian Dohotaru, distinsul dramaturg şi ziarist, la data respectivă Ministru secretar de stat la MAE, m-a invitat în anul 1993 să colaborez cu Ministerul, în vederea unor acţiuni comune, ca o reparaţie morală, el cunoscând destul de bine o parte din cele ce mi s-au întâmplat timp de două decenii. După vernisajul expoziţiei "Anotimpurile", deschis în holul Ministerului cu ocazia zilei de 15 ianuarie 1994, la dorinţa lui şi a ministrului Teodor Meleşcanu de a-mi deschide o mare expoziţie la *Centrul cultural român* de la New York, cu ocazia Campionatului mondial de fotbal, la propunerea mea, am convenit să ne imaginăm o acţiune mult mai amplă. Respectiv să le prezentăm americanilor *Un segment de lirism românesc,* sub genericul *De la Mihai Eminescu la Nichita Stănescu.* Asta s-a întâmplat şi s-a văzut la Casa Americii Latine pe 11 mai 1994. Era o repetiţie generală, un spectacol grandios prezentat în faţa a câtorva sute de bucureşteni, oameni de artă, cineaşti, scriitori, corp diplomatic, iubitori de pictură, de cântec, de Eminescu. Cu toţii aşezaţi

Mihai Bandac, "Iarnă la Vidraru"

comod, pe cele câteva sute de scaune din frumoasa şi răcoroasa grădină a stabilimentului. Care, astăzi, bineînţeles că nu mai există.

- Printre ei un distinct şi nobil grup de basarabeni fericiţi, după cum se vede în imaginile ce au reţinut *clipa cea trecătoare*, Grigore Vieru, Leonida Lari, Anastasia Lazariuc…

- În faţa sălii de expoziţie şi după prezentarea şi inaugurarea ei de către doi distinşi profesori, Eugen Virgil Nicoară şi George Radu, pe platforma generoasă şi sub bagheta vrăjită a minunatei noastre contemporane şi Regină a *Tezaurului folcloric*, o numesc pe Marioara Murărescu, s-a întâmplat miracolul. Au doinit Viorica Flinaşu, Angelica Stoican şi Gheorghe Turda, au tropotit şi au ţâpurit ca niciodată şi niciunde *Dacii liberi şi nemuritori*, respectiv Marele Ansamblu Ţara Oaşului. Şi, în final, până spre miezul nopţii, Dumitru Fărcaş, venit special de la Kopenhaga, a încremenit asistenţa şi tot cartierul. Niciodată nu s-au mai auzit şi din păcate nu se vor mai auzi asemenea … sunete româneşti…în acel cartier, unde, vorba lui Adrian Dohotaru, nici musca nu avea acces decât cu aprobare specială.

-Ca să nu mai vorbim de ţânţari.

-Bravo, felicitări.

- Şi, în final, a ajuns manifestarea la destinaţie, adică în America?

- Normal că nu. A căzut în Guvern la diferenţă de două voturi. Se repeta întâmplarea de la Muzeul de Artă din 15 iunie 1973, dedicată şi ea Eminescului. Din cauza mea şi a lui Ioan Alexandu. →

Dialog telefonic şi electronic realizat şi consemnat de CRISTIAN RADU NEMA

https://biblioteca-digitala.ro

- În prestigioasa revistă *Atitudini* de la Ploieşti, din luna martie, în numărul omagial dedicat în totalitate lui Nichita Stănescu, alături de foarte multe imagini şi mărturisiri, aflate sub semnul unei prietenii speciale, există o evocare emoţionantă şi cuceritoare a doamnei Ileana Dăscălescu, binecunoscută şi îndrăgită artistă plastică. Aflăm de acolo un lucru cu totul şi cu totul necunoscut şi deopotrivă surprinzător despre *prima întâlnire* dintre cei doi mari *ploieşteni, respectiv* Toma Caragiu şi Nichita Stănescu. Cum a fost de fapt?

- Cu Ileana Dăscălescu, o plasticiană de mare talent şi forţă expresivă, am fost colegi pe palierul de la etajul 8 la atelierele din str. Eforiei 4-6, timp de peste un sfert de secol. Eram cu toţii ca într-o mare familie. Şi la ea ca şi la mine uşa era aproape mereu deschisă. Dar nimeni nu deranja pe nimeni. Ne ajutam şi ne complectam cu tot felul de lucruri şi obiecte profesionale şi nu numai.

Toma Caragiu, de la celebra farsă ce i-am făcut-o în septembrie 1973, în casa unui actor cunoscut ce-şi inaugura o mică garsonieră de pe str. Hristo Botev, mă vizita cu o frecvenţă foarte mare şi de fapt am fost nedespărţiţi până în preajma tragediei din 4 Martie 1977.

Venea în vizite neanunţate, fie singur, fie cu colegii de la Teatrul Bulandra, de obicei seara. după spectacole.

Eram în drumul spre casa lui, aflată la câţiva paşi de atelier. Era foarte delicat şi curtenitor cu artistele de pe palier şi acestea, recunoscându-i mersul apăsat şi deopotrivă delicat, îl întâmpinau şi îl drăgăleau. Avea mare nevoie de afecţiune pe care se pare că nu o găsea unde ar fi fost normal să fie.

În seara respectivă, după ce s-a oprit şi a glumit cu Ileana şi colega ei, în legătură cu mine, desigur tachinându-mă, a apărut în uşa atelierului, spre bucuria tuturor, studenţi la actorie, la plastică, colegi de breaslă şi actori din generaţia mea.

Toate domnişoarele au sărit să-l îmbrăţişeze cu o tandreţe greu de povestit. Erau anii lui de glorie maximă.

În celălalt colţ al atelierului trona *Îngerul blond*, adică Nichita Stănescu. Venise ca de atâtea zeci de ori de dimineaţă, neanunţat şi se simţea foarte bine înconjurat de entuziasm şi dragoste tinerească.

Ileana intrând ca să ne aducă tuturor câte un calendar somptuos realizat de ea pentru anul ce urma în curând şi, constatând surprinsă că cei doi mari ploieşteni…erau la distanţă de 6-7 metri unul de altul, fiecare cu cercul lui de admiratori, brusc şi foarte inspirată, cere linişte şi spune: *Domnilor doi mari ploieşteni, Nichita Stănescu şi Toma Caragiu. Daţi-mi voie să fac oficiile de gazdă sensibilă şi profund impresionată de această clipă, de această întâlnire, de această situaţie şi să vă fac cunoştinţă. Măcar pentru simplul fapt că şi eu sunt ploieşteancă. Să vadă cei prezenţi aici şi mai ales ardelenii, ce valori oferă în răstimpuri, culturii naţionale şi nu numai, oraşul nostru.*

- Extraordinar moment.

- De acord cu dumneata.

- Şi ce a urmat?

- A urmat o *Revoluţie* şi apoi *O mare adunare populară…*

Toată lumea a realizat valoarea momentului, unicitatea clipei celei trecătoare… Culmea, Nichita care era de obicei foarte vocal, majestuos şi uneori chiar imperativ, a devenit brusc un timid autentic, s-a fâsticit şi s-a pierdut în braţele marelui actor. Care la rându-i şi el fiind un mare timid, a găsit resursele, pe semne profesionale, ca să preia iniţiativa.

L-a îmbrăţişat îndelung şi, spre satisfacţia şi apoi veselia tuturor, la aceeaşi tonalitate din scheciul arhicunoscut cu Mircea Diaconu, a spus celebra şi populara replică: - *Păi bine mă maestre… bine mă maestre…*

Vă puteţi imagina ce a urmat până spre dimineaţă. Ca şi în multe

Nichita Stănescu, Dumitru Fărcaş, Mihai Bandac●Vernisajul expoziţiei "Anotimpurile", la Cluj-Napoca, 15 noiembrie 1981

Nichita Stănescu, la expoziţia lui Mihai Bandac de la Casandra, 1982

alte momente de acest gen, Toma, acompaniat de chitara mea, a recitat, în liniştea şi în taina nopţii de iarnă, poezii, strofe şi versuri proprii, scrise bineînţeles în limba aromână.

- Îmbrăţişarea lungă cu poetul seamănă până la identitate cu aceia din 4 martie 1977, când, aşa cum povestiţi de fiecare dată, se despărţea, pentru… *moment*… de cel mai bun prieten al său, doctorul Viorel Chiriţă, directorul Fermei de la Titu…

- Exact. Erau cele 3 zile când Toma Caragiu, neavând niciun spectacol sau filmări programate, se retrăsese la căsuţa lui de la Periş să se odihnească, în seara respectivă trebuind să fie doar la Studiourile Buftea, adică în apropiere, pentru un post-sincron la filmul lui Bocăneţ.

Mimi a anunţat brusc… că pleacă la munte… la Predeal… ca să ia puţin aer… (s-a aflat între timp scopul real… *cultural desigur*… al intempestivei deplasări) şi i-a recomandat lui Toma să fie acasă la ora 21 ca să-l sune şi să-i confirme că a ajuns cu bine.

El, de fapt, neavând ce căuta în Bucureşti.

L-a îmbrăţişat îndelung pe Viorel Chiriţă, în faţa şoferului, un localnic, ce urma să-l aducă la acasă, lăsându-se preţ de multe minute, cu toată greutatea şi în tăcere totală pe umerii celui mai drag prieten al său.

Avea o presimţire. Peste numai două ore, alături de doi tineri logodnici cărora le promisese că-i va cununa şi alături de Andu Bocăneţ, pe care-l sunase ca să vină să-l ia spre a merge împreună la Buftea imediat după ce primea mesajul de la Hotelul Rozmarin din Predeal, avea să se întâmple nenorocirea.

Înaintea telefonului care nu mai venea, a sosit… Apocalipsa, cutremurul. I-a surprins pe toţi, jos, chiar la ieşirea din bloc.

https://biblioteca-digitala.ro

Bibliodulia. Note de bibliodul*

"Ravelstein" - un Saul Bellow deconspirat

Nobeliarul Bellow era un cunoscător al României. Penultima sa soție a fost matematiciana Alexandra Bagdasar, fiica marelui neuro-chirurg. Înainte de decesul soacrei sale, Florica Bagdasar, scriitorul a locuit chiar în București. Erau zilele ce au urmat cutremurului din 77. După ororile văzute în contextual dictaturii ceaușiste, a devenit un soi de avocat al poporului român aflat sub dictatură. Despărțirea de Alexandra, care, după propriile mărturisiri, îl neglija preferând și-n week-enduri să se dedice cercetării științifice, se pare că i-a schimbat convingerile. Care, totuși, rămân mărturie în ficțiunea autobiografică, romanul "Iarna decanului". Apoi, mai e ceva: avansarea în bătrânețe, ascensiunea decrepitudinii. Implacabil proces… Fiindcă, ni se lasă aparența că toată obida contra femeii care l-a părăsit, se scurge acum la vremea romanului senectuții, în contra alor ei și, mai ales, cu adresă fixă, oraș-stradă-număr-sector-bloc-etaj-apartament-scară-cod poștal spre "andrisantul" Mircea Eliade. Un portret schimonosit al marelui savant, alias Grielescu, blagoslovit cu toate relele, cu tot repertoriul pe care evreii pătimași îl aruncă în cârca unor mari oameni, unor "goimi", spre a-i minimaliza. Gen: "un fascist care a ucis cu mâna lui evrei la București, care i-a atârnat în cârlige la abator, i-a măcelărit și i-a jupuit de vii!"(…) "Un om asociat cu niște asasini."Acesta ar fi Mircea Eliade.

Ravelstein e, mai mult decât orice, negreșit, o carte autobiografică. O carte a senectuții. Ba, chiar a regretabilului biologic proces al îmbătrânirii autorului, precum afirmam în celălalt context. "Ravelstein" e un pretext. E un alter-ego al autorului. E, poate, fața ascunsă a aceluiași Bellow. Sau un termen de comparație al lui cu sinea sa. Ravelstein e o mare figură. El însuși se considera <<…un invertit. Nu un 'gay'. Disprețuia homosexualitatea promiscuă și desconsidera "orgoliul de pederast">>. Adică, disprețuia poponarii care și-o trăgeau prin closete publice și discoteci. V*ulgaire!* El își cumpărase o tânără "fată-n casă" prin persoana unui indian devotat, Nikki, pătrățos și mătăsos... Ravelstein e un erudit, un decrepit sexual, un hedonist care, când ajunge milionar vrea să cumpere toată spuma lumii. Să o ia cu sine, dincolo… Bellow un timid, hetero, sensibil… și un mare bârfitor, "calitate evreiasă", o spune el. Căci, și această ultimă carte a lui e totuși o sumă de bârfe despre un anume subiect. Ca mai toate cărțile sale din cele 13. Și, mai ales, *Herzog*, care premerge pe *Ravelstein, Trăiește clipa, Darul lui Humboldt* și *Până la Ierusalim și înapoi*, unde bârfa politică primează în opinia unui american, care baleiază între a fi american și israelit sau, mai adânc, între a fi sionist sau iudaist american…

Am spus despre Bellow că e "sensibil", fiindcă se arată a fi fost îndrăgostit, făcut pachet de romînca, "balcanica" numită Alexandra în roman, cu chiar numele său real. iubirea față de ea e un lucru combătut cu vehemență de amicul Ravelstein. Oricum, romanul e fascinant. Nu are happy-end întrucât presonajul principal moare. Dispare. Cu toate calitățile și defectele. Căci Ravelstein e un ins polivalent, magic, respingător, con-

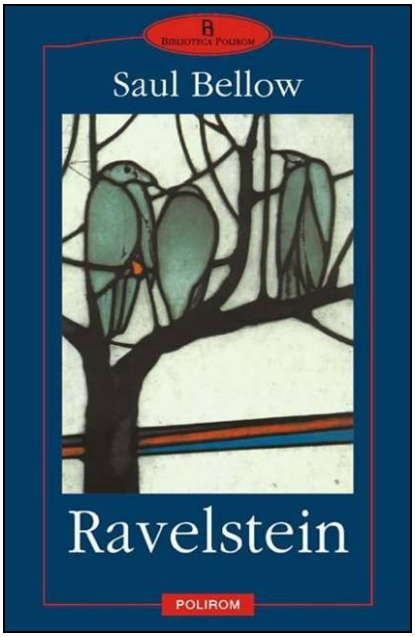

troversat, paradoxal, uriaș, meschin, libidinos, exhibiționist, mitic chiar.
Dar este - este! – de o personalitate debordantă. Un profesor, lider de opinie, ins diabolic care-și urmărește studenții în carieră, pe care-i stoarce de informații pe când ajung importanți, după ce-i face să se dezică de educația burgheză și conformistă de acasă. Un misionar al viciului. Un "Socrate" stricat până-n măduva oaselor, corupător de tineri. Un corupător fascinant. Pe scurt, Ravelstein e un diabolic simpatic. Bun de compagnon. Malign de trăit în preajmă-i. Și, chiar dacă în el, în Ravelsteinul real, se adună multe rele, nonconvenționalisme și iconoclastii diavolești, șotii, ciudățenii, abitudini care intrigă - nu se lasă de fumat nici în ceasul morții – cu toate astea un aer de - ce zic eu? - un curent de tandrețe plutește asupra sa. Însuflat, evident, de autor. De parcă ar fi o dublură a lui. Un pupil. Ca, finalmente, să descoperi că precum Flaubert cu Mme Bovary a sa, Bellow nu se sfiește - deși nu chiar de tot – să recunoască un lucru real și relativ vizibil: *Madamme Bovary c'est moi.* Ravelstein este Bellow .

O auto-biografie mascată într-o biografie. O devoalare a eului.

Explicația se găsește, dacă vreți, în spusele lor. Căci, deși mai tânăr, Ravelstein îl roagă pe mai vârstnicul Bellow să scrie o carte despre el, o biografie, într-un fel. Dar, Bellow cel bătrân nu mai are timp să separe cartea auto-biografică de biografia prietenului său. Așa că, amici fiind, contemporani fiind, le scrie pe ambele într-una singură. Vrem nu vrem... *Ravelstein c'est Bellow…*

**** Bibliodulia mi-a venit de la iconoclastie. Iconoclaștii refuzau, urau icoanele. În contrast cu iconoduluii. Eu sunt un bibliodul. Adept al bibliodulei…*

GEORGE STANCA

https://biblioteca-digitala.ro

EMINESCU ŞI TRANSILVANIA

(I)

Dialog cu Ilie Şandru

*- Debutul lui Eminescu s-a produs în presa ardeleană şi pentru poezia dar şi pentru publicistica sa. După revista „Familia”, redactată de Iosif Vulcan, Eminescu publica în revista „Umoristul”, tot de sub redacţia lui Iosif Vulcan, cvasi-inedita poezie ,*As-ta vreau, dragul meu*, scrisă în timpul popasului blăjean, din vara anului 1866. Să fie oare o întâmplare, sau un act deliberat? Normal ar fi fost să debuteze într-o revistă din Moldova...*

I.Ş. - După cum bine se ştie, toţi eminescologii au evidenţiat legăturile, aş spune deosebite, pe care Mihai Eminescu le-a avut cu Transilvania şi cu transilvănenii. Nu voi aduce eu noutăţi în această privinţă, ci doar, eventual, voi sublinia câteva idei mai importante. Înainte de orice trebuie reţinut că aceste legături nu au fost deloc întâmplătoare. Fiindcă o serie de întâmplări şi împrejurări din viaţa sa i-au favorizat să cunoască, încă din anii adolescenţei, realităţile din Transilvania vremii sale.

Primul şi poate cel mai hotărâtor moment a fost cel al anilor de şcoală din Cernăuţi, unde Eminescu l-a avut pe ardeleanul Aron Pumnul profesor de Limbă română. A fost cel mai îndrăgit dascăl al său, ca şi pentru ceilalţi elevi, pentru care orele de Limbă română erau o adevărată sărbătoare. Sunt convins că lecţiile sale nu s-au mărginit doar la materia propriu-zisă, ele erau şi lecţii despre Transilvania, despre istoria acesteia, despre oamenii săi, realităţile sale din acea vreme. Nu e puţin lucru pentru în tânăr să fie învăţăcelul unui asemenea profesor patriot, unul dintre capii revoluţiei româneşti din Transilvania, condamnat la moarte de justiţia de la Budapesta.

Aşadar nici debutul poetic şi publicistic al lui Mihai Eminescu în două publicaţii, care chiar dacă apăreau la Budapesta, erau editate de un ardelean, născut în Bihor, Iosif Vulcan. Revista „Fmilia” o avea Aron Pumnul în biblioteca sa, la care Eminescu era un fel de bibliotecar. Profesorul le va fi prezentat-o elevilor săi, le-a vorbit despre ea, au făcut lecturi, revista fiind cât de poate de atractivă, atât ca prezentare, dar mai ales prin diversitatea conţinutului său. A nu se uita că toate acestea se petreceau într-o perioadă în care tânărul Eminovici nu avea nicio legătură cu realităţile literare ale Moldovei, doar din cele cunoscute în biblioteca tatălului său. Este greu să afirmi dacă toate acestea s-au întâmplat în urma unui act deliberat, în sensul că aşa a dorit el neapărat. Aşa a orânduit probabil Dumnezeu, cel care „*m-a sorbit din popor cum soarele soarbe un nour de aur din marea de amar*”.

Legăturile lui Mihai Eminescu cu Transilvania şi cu oamenii săi s-au accentuat şi mai mult după apariţia în „Familia” din 25 februarie / 9 martie 1866 a poeziei „*De-aş avea*”. Momentul acesta este unul memorabil pentru tânărul debutant. De atunci el nu mai e Eminovici, ci ***Eminescu***, nume prin care va deveni „*mărturia mândră a sensibilităţii româneşti în faţa culturii universale*” (P. Constantinescu) şi „*sfântul preacurat al ghersului românesc*” (T. Arghezi). Au urmat, la scurtă vreme, poeziile: „*O călărie în zori*”, „*Din străinătate*”, „*La Bucovina*”, „*Speranţa*”, „*Misterele nopţii*” şi altele. În total, vreo 12. Aşadar, în toamna anului 1866, când în revista „Umoristul” (Budapesta 1863-1870), editată tot de Iosif Vulcan, i-a apărut poezia „*Asta vreau, dragul meu*”, umoristică, desigur, Eminescu era un nume cunoscut, iar, între el şi Iosif Vulcan se stabliseră nişte legături deosebite, fiindcă Iosif Vulcan simţise că cel pe care l-a botezat cu numele de Eminescu va deveni podoaba poeziei

Foia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

NICOLAU ZSIGA.

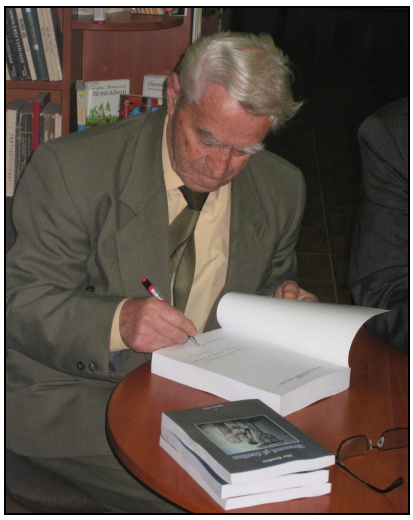

româneşti, iar numele pe care i l-a dat va intra în nemurire.

- Să observăm interesul multor reviste ardelene în epocă pentru impunerea operei lui Mihai Eminescu la scurtă perioadă după moartea sa, fapt care nu se putea să nască ecouri în spiritualitatea românească din zonă, mai ales în privinţa poeziei. Care ar fi pleiada de poeţi ardeleni influenţaţi de opera poetică a lui Mihai Eminescu şi cum s-ar raporta ei la acest model?

I.Ş. – Mihai Eminescu s-a afirmat ca un adevărat Luceafăr al poeziei româneşti încă din timpul vieţii. Iar gloria sa postumă se datorează tocmai operei sale nemuritoare. Perpessicius l-a numit „*Everestul lirismului, pe care generaţii după generaţii îl vor urca fără ca veodată să ajungă la creştetul încunat de soare şi de ninsori*”. Însă cel care a prevăzut cu adevărat ce se va va petrece după dispariţia fizică a lui Mihai Eminescu a fost Titu Maiorescu: „*Acesta a fost Eminescu, aceasta este opera lui. Pe cât se poate omenşte prevedea, literatura poetică română va începe secolul XX sub auspiciipe geniului lui, şi forma limbei naţionale, care şi-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi puncutul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veşmântului cugetării româneşti*”[1].

Era deci normal ca acest „*veşmânt al cugeării româneşti*” de după el să se dezvolte sub influenţa stimulatoare exercitată de poezia lui Eminescu. Afirmaţia este valabilă pentru întregul spaţiu al limbii române, pentru →

ELENA CONDREI

[1] Titu Maiorescu – *Eminescu şi poeziile lui*, 1889

https://biblioteca-digitala.ro

toţi cei care au fost atraşi de muza creatoare, cu atât mai mult în spaţiul transilvan, unde influenţa operei eminesciene a fost deosebită. Sigur, nu toţi poeţii ardeleni care au trăit şi au creat în timpul vieţii lui Eminescu şi după el, au fost nişte epigoni lipsiţi de valoare sau care au voit cu orice preţ să-l imite. În Transilvania, ca şi peste munţi, au fost mulţi creatori valoroşi, care şi-au găsit un drum propriu în poezia românească, contribuind la dezvoltarea şi modernizarea lirismului românesc al secolului 20. Este destul să amintesc nume precum cele ale lui: George Coşbuc. Octavian Goga, Emil Isac, Anton Cotruş, Lucian Blaga ş.a. Cu toate acestea, mai ales la începutul carierei lor literare, nici aceştia nu s-au putut sustrage de sub influenţa poeziei eminesciene, care s-a simţit la toţi, într-un fel sau altul. Iată, de pildă, bihoreanca *Lucreţia Suciu-Rudow* (1859-1900), poate fi considerată cea dintâi poetă ardeleancă ale cărei poezii, apărute în singura plachetă de versuri publicată în 1889 sunt „eminesciene" de la un cap la altul, indiferent dacă ele sunt erotice sau de altă natură: „Că mi-ai vorbit şi te-am văzut, / Îmi pare o poveste, / Poveste dragă din trecut, / Ce astăzi nu mai este". (*Din trecut*). Lirismul eminescian este prezent şi în creaţia de tinereţe a lui George Coşbuc, în poezii în care se regăseşte patosul eminescian, precum: „*În opressores*", „*Ex ossibus ultor*", chiar şi „*Noi vrem pământ*". Găsim la Coşbuc şi o parodie, după poezia *Somnoroase păsărele*, scrisă desigur ca un simplu divertisment: „Somnoroşii de cu seară / Prin culcuşuri se adună / Se ascund în vreo cămară / Noapte bună!". Influenţa lirricii lui Eminescu o regăsim şi la Octavian Goga „*poetul pătimii noastre*", e drept mai puţin perceptibilă, în unele imitaţii ale eroticii eminesciene (*Mai rămâi, Despărţire*), durerea despărţirii de femeia iubită: „Iar din trecut vreo clipă de-mi răsare, / Un zâmbet trist pe buza mea învie! / Văd în viaţa-mi aruncată ţie:/ Zadarnic chin, ne-bună-nvăpăiare"(*Din vremuri vechi*).

Nu se poate totuşi vorbi de un eminescianism în poezia lui Goga, aşa cum observa George Călinescu, ci doar de unele vagi elemente privitoare la structura poeziei, ori elemente ale gândirii lui Eminescu, pe care talentul lui Goga, preluându-le, le-a dezvoltat creator în direcţia concepţiei sale. Acelaşi lucru este valabil şi pentru opera poetică a lui Lucian Blaga, un poet de o cu totul altă factură, care a sfărâmat versul eminescian şi l-a recompus în alte structuri noi, proprii poeziei moderne. Singura lor apropiere constă în influenţa filozofiei germane, e drept din perioade şi orientări diferite, fiindcă de la Schopenhauer la Nietzsche, Spengler şi Worringer este un drum.

Răzvan Ducan şi Nicolae Băciuţ, la bustul lui Eminescu de la Blaj, 24 ianuarie 2015

Şi chiar dacă este aşa, dacă între romantismul eminescian şi expresionismul lui Blaga sunt deosebiri esenţiale, se găsesc totuşi elemente şi note comune, cum este, de exemplu, „eul poetic", început de romantici şi dus până la extremă de expresionişti; evadarea din cătuşele logicii, în mister, mit sau vis. Aşa este poezia *Veghe*: „E greul prea lungului joc / acum şi pleoapa mi-e grea. / Mana neagră a visului / să mă slujească ar vrea.", în care se regăsesc elemente ale romantismului eminescian din *Povestea magului călător în stele*: „Nu voi ca lumea asta cu visuri să-l îmbete, / Căci cei mai mulţi din oameni după nimic alerg - / Să vadă-n cartea lumii un înţeles deschis, / Căci astfel viaţa-i umbră şi zilele sunt vis". Şi exemple de felul acesta s-ar mai putea da multe, în care cultul lui Eminescu a fost produsul direct al adâncirii conştiinţei literare româneşti posteminesciene. Avea mare drepate Gheorghe Bulgăr care scria: „*Cu moartea poetului începea de fapt nemuriarea lui, mesajul său lucrând tot mai intens, cu trecerea timpului, asupra conştiinţei naţionale, asupra talentelor literare noi, subjugate la început de puterea şi armonia cuvântului eminescian*"[2].

- *La Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca se găseşte singura mărturie palpabilă a lui Mihai Eminescu, care justifică mitul trecerii prin acest oraş. E vorba despre „Caietul Roşu. Ce conţine acesta?*

I.Ş. – Ca să răspund direct la această întrebare vă voi spune că acest „misterios" „*Caiet Roşu*" (numit aşa de reputatul critic literar Perpessiciu) este de fapt un album ce conţine cinci poezii manuscrise, transcrise chiar de Mihai Eminescu: *Cu mâne zilele-ţi adaogi, Despărţire, Foaie veştedă, Rugăciunea unui dac* şi *Atât de fragedă*. Eminescu i l-a oferit, ca dar de ziua ei de naştere, Mitei Kremnitz, în 4 ianuarie 1879. Mite Kremnitz era cumnata lui Titu Maiorescu, îndrăgostită de poezia lui Eminescu, iar acesta era îndrăgostit de ea. La cele cinci poezi, Mite a mai adăugat încă patru: *Ce te legeni codrule, La mijloc de codru des, O, mamă şi Mai am un singur dor*.

În *Colecţia Mite Kremnitz*, alături de *„Caietul Roşu"* se mai găseşte şi un volum de *Poezii* de Mihai Eminescu, care i-a aparţinut acad. Alexandru C.Cuza (A. C. Cuza).

Revenind însă la „*Caietul Roşu*", care ar fi „*mărturia palpabilă*" a trecerii lui Mihai Eminescu prin Cluj, chestiunea trebuie privită şi acceptată cu multă circumspecţie. Cred că termenul „justifică" e nevoie să fie pus între ghilimele, fiindcă de spus se pot spune multe, se pot face afirmaţii fel de fel, dar când e vorba despre o astfel de chetiune e nevoie şi de dovezi palpabile. Ori în această problemă ele nu există. Iar prezenţa „*Caietului Roşu*" la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca nu are nicio legătură cu „*mitul trecerii prin acest oraş*" a lui Eminescu. „Caietul Roşu" a ajuns la Cluj-Napoca în 1971 şi a fost donat de un strănepot al Mitei Kremnitz profesorului clujean Octavian Schiau, pe când se afla în Germania. Astfel „*mitul trecerii*" lui Eminescu prin Cluj rămâne chiar un... mit.

[2] Gheorghe Bulgăr – Prefaţă la *Pagini vechi despre Eminescu*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1976, p. 7

https://biblioteca-digitala.ro

Eminescu –

„*Este muntele, tată al râurilor şi al poporului românesc*”

2. *Ideea de echilibru*. Ideea pe care românii au asigurat-o şi o asigură în această parte a Europei este cea de echilibru şi ea se fundamentează, pentru Eminescu, nu pe conjuncturalul istoric, ci pe devenirea poporului român, pe istoricitatea fiinţei acestuia. Poetul va descifra forţele structurale ale acestuia prin chiar raporturile energiei originare, ale genezei. Metoda aceasta, se ştie, constituie cheia de boltă în filosofia hegeliană şi în derivata ei de după. Şi cum o idee nu apare decât atunci când epoca o solicită, Eminescu – „*mintea cea mai cuprinzătoare*” şi tensionată a acestei lumi din Carpaţi – nu putea altfel decât să-i dea „viaţă”. De la această amplitudine a gândului – cu drumul său cu tot – poetul formulează, pe versoul *filei 417* a ***Mss. 2255***, drept axiomă a istoriei naţiunii noastre: „*Aici ne aflăm noi românii – limbă cumpenei Universului*”.

Ideea de echilibru, a cumpenei, se bazează, în concepţia eminesciană, pe teza că „*toate sunt o ecuaţiune*”. În acelaşi manuscris, *fila 371* stă scris: „*Între inecuaţiunea favorabilă divizorului şi-ntre inecuaţiunea favorabilă divizorului este ecuaţiunea ca cumpănă dreaptă, ca deplin echilibru. Şi sunt totodată şi două extreme de tensiune ca două aripi ale ecuaţiunii, adecă o mărime proporţională între un maxim şi un minim. Această mărime proporţională este arta omului de stat*”.

Fără să descifrăm implicaţiile ideatice ale acestei notări, să subliniem faptul că Eminescu, în a sa istorie a vârstelor, aşează poporul român între tinereţe şi bărbăţie, pe acea curbă ce duce la realizarea echilibrului. Iar marile noastre personalităţi istorice s-au înscris în această direcţie de evoluţie a poporului, a geniului nostru naţional, dând „viaţă” ideii de echilibru.

Va fi chiar titlul unui articol (serial), publicat în ***Federaţiunea***, la începutul studiilor sale la Viena, în care dezbate problema naţionalităţilor la scurt timp după instituirea iluzionarului dualism austro-ungar. Ideea va străbate toată publicistica sa social-istorică şi mai ales cea privind problemele politice externe într-o perioadă de importante evenimente, privind naţiunea noastră, printre care războiul de independenţă.

După cum am amintit, Eminescu îi va găsi fundamentarea în chiar geneza poporului nostru; geografic, în acea inimă a Carpaţilor. Revenind la un anumit moment din istorie, poetul va nota pe versoul *filei 6* din ***Mss. 2263***: „*Ca toţi românii adevăraţi, Ştefan Vodă era ardelean de origine şi anume mureşan.* (Opinia nu se verifică documentar, dar e importantă în ordinea ideatică, *n. n.*) *Ca şi Uniad Corvinul, ca şi Basarabii toţi*”. Sau pe *fila 379* a ***Mss. 2264***: „*De acolo* (adică din Transilvania, *n. n.*) *au ieşit trei dinastii române: Basarabii, Muşaţii şi Corvinii*”.

El notează exploziv, ca într-o strigătură populară: „*Vor să strice cuibul, dar geaba li-i*”.

Nu este greu de văzut că ***ideea de echilibru*** se realizează, după sugestia eminesciană şi după realitatea istorică, şi pe o dialectică triadă: Transilvania, Moldova şi Ţara Românească, fireşte, cu familiile lor întemeietoare şi domnitoare, cărora poetul le surprinde un prim moment de „*culminaţiune*” în „*Ştefan V. Muşat*”. Epoca aceea o va numi ***eroică***.

Eminescu va surprinde în echilibru o triadică mişcare dialectică. De asemenea, în ideea naţională a Românilor. Echilibru, unitate, armonie.

DUMITRU VELEA

Bustul lui Eminescu, de la Constanţa

FESTIVALUL-CONCURS „OCROTIŢI DE EMINESCU”

ASTRA, Despărţământul „Timotei Cipariu” Blaj, Preşedinte: prof. Silvia Pop, organizează în parteneriat cu alte instituţii, la Centrul de Cultură « Iacob Mureşianu » Blaj, Festivalul-Concurs “Ocrotiţi de Eminescu”, faza naţională, în 30 ianuarie 2016.

Concursul se desfăşoară pe două secţiuni:

- recitare din lirica eminesciană şi
- creaţie literară: poezie.

La concurs pot să participe elevi de gimnaziu, liceeni şi studenţi.

La secţiunea recitare, concurenţii trebuie să pregătească un text reprezentativ din creaţia eminesciană. Textul să fie bine cunoscut şi interpretat adecvat (nu se acceptă citirea textului).

Se recomandă fragmente din poemele ample eminesciene: *Scrisorile, Luceafărul, Glossă, Rugăciunea unui dac etc*.

La secţiunea creaţie concurenţii trebuie să trimită: 5-7 poezii.

Lucrările vor fi redactate în format electronic, având un motto, la care se adaugă un CV.

Juriul este alcătuit din poeţi, scriitori şi profesori de Limba şi Literatura Română.

Premii se vor acorda atât la secţiunea creaţie, cât şi la secţiunea recitare şi constau în diplome şi cărţi.

La fiecare secţiune se vor acorda: Marele Premiu, Premiile I, II, III, Menţiuni, Premiul Special.

Lucrările se vor trimite până cel târziu la 25 ianuarie 2016 (data poştei) la adresele persoanelor de contact, fie prin poştă, fie prin email: Silvia Pop, str. Tudor Vladimirescu, nr. 64, Blaj, tel: 0258/711484 sau 0741091627, e-mail: astrablaj_silviapop@yahoo.com, crisanclaud@yahoo.com, danielapanazan@yahoo.com

Laureaţii care nu se pot prezenta, din motive obiective, la festivitatea de premiere, sunt rugaţi să ia legătura cu organizatorii fie prin email, fie prin telefon.

Jurizarea lucrărilor (28-29 ianuarie 2016), Festivitatea de premiere (30 ianuarie 2016). (**N.B.**)

https://biblioteca-digitala.ro

GEORGE COȘBUC- 150

POEZIA SOCIALĂ

Adoptând viziunea realistă a tuturor scriitorilor ardeleni, prozatori sau poeți, care continuă, într-un fel, misionarismul Școlii Ardelene, George Coșbuc vede socialul ca o constantă a universului țărănesc și o exprimă nu ocazional, cum s-ar părea, ci printr-o viziune integratoare. De altfel, „voci" sugrumate de durerea strânsă de veacuri sau răbufniri de orgoliu ale unui neam oprimat care-și cere înapoi „țara" sunt surprinse cu aceeași intuiție și în idile, unde poetul devine atât de sensibil la diferențierile sociale prezente în psihologia perechii de îndrăgostiți, cu întreaga dispută ce se desfășoară sub forma unui dialog de o mare naturalețe, după un anumit ritual, între fata săracă, dar frumoasă, și a celei bogate, dar urâte. Cu puțin înaintea lui Goga, al cărui ton furtunos îl prevestește, George Coșbuc găsește resurse în sufletul colectiv pentru a-i proiecta idealul social. Scriind în registru popular, cu accente pamfletare și în aceeași expresie viguroasă a cuvintelor plebee, poezia *Noi vrem pământ!*, acest „oratorio colectiv" (Marin Mincu), exprimă o imagine infernală a vieții pe un pământ al făgăduinței: „Să nu dea Dumnezeu cel sfânt/ Să vrem vrem noi sânge, nu pământ!/ Când nu vom mai putea răbda,/ Când foamea ne va răscula,/ Hristoși să fiți, nu veți scăpa/ Nici în mormânt". De altfel, acest strigăt în disperare, ca rezultat al unei existențe tragice, ia și accente naționale, nu numai sociale. Există în literatura română o mistică a pământului (Slavici, Octavian Goga, Rebreanu) care imprimă versurilor lui Coșbuc, ca și în *Noi vrem pământ!,* o exacerbare a sentimentului patriotic: „Pământul nostru-i scump și sfânt,/ Că el mi-e leagăn și mormânt:/ Cu sânge cald l-am apărat,/ Și câte ape l-au udat/ Sunt numai lacrimi ce-am vărsat -/ Noi vrem pământ!" Poezia *Noi vrem pământ!* este o poezie a presimțirilor apocaliptice, semnele divinității dispărând pentru a face loc Anticristului: „Ați pus cu toții jurământ/ Să n-avem drepturi și cuvânt:/ Bătăi și chinuri, când țipăm,/ Obezi și lanț când ne mișcăm,/ Și plumbi când istoviți strigăm/ Că vrem pământ." În tropotul horei, flăcăul are sentimentul răzvrătirii: „M-a plesnit și ieri cu biciul,/ Ici grămad-aș vrea să-l pui/ Jos pe podini ca ariciul,/ Și să joc, ca azi la nuntă,/ Care sârbă-i mai măruntă/ Pe spinarea lui." (*Hora*). Personificată, doina se identifică profund cu existența neamului, însoțind pe țăran la bine și la rău: „Pe deal românul ară,/ Slăbit de-amar și frânt,/ Abia-și apasă fierul/ În umedul pământ." (*Doina).* Cu prezența-i personificatoare, doina, acea „jale metafizică", după cum o numea G. Călinescu, îi dă țăranului sentimentul deznădejdii: „Tu-l vezi sărman, și tremuri/ Să-l mângâi în noroi,/ Și mergi cu el alături,/ Cântând pe lângă boi." Pentru darul ei de a se suprapune cu aspirațiile poporului, doina are o funcție purificatoare: „Dar nu știu cum, e bine/ Când plângi, că-n urma ta/ Noi plângem toți, și-amarul/ Mai dulce ni-e așa." Evocând muncile agricole, anotimpuri spirituale, tipuri reprezentative, poezia dobândește un aspect monografic. Prezentul etern folosit de poet pentru a evoca actele existențiale sugerează ciclicitatea și o proiecție în viitor a idealurilor: „Să nu ne lași, iubito,/ De dragul tău trăim/ Săraci suntem cu toții,/ Săraci, dar te iubim!". Doina este întruchiparea vieții înseși, ca toate bucuriile și necazurile ei: „Rămâi, că ne ești doamnă,/ Și lege-i al tău glas;/ Învață-ne să plângem,/ C-atât ne-a mai rămas!". „Călăuzit de un ideal clasic, este de părere Dumitru Micu, poetul creează viziunea unei lumi în care

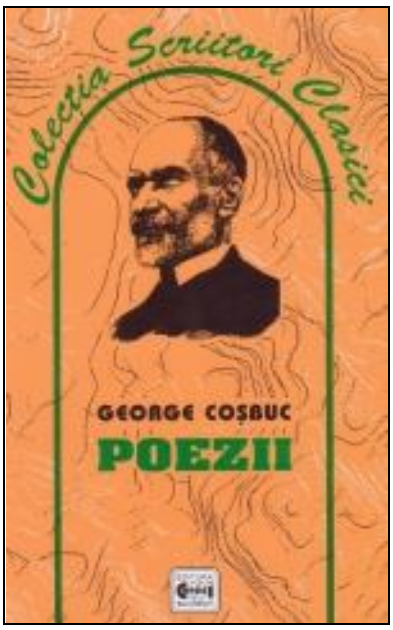

totul se încadrează într-o ordine morală de ajuns de cuprinzătoare spre a nu frâna expansiunea firească a vieții și suficient de stabilă pentru a nu permite excese ce ar putea aduce colectivitatea spre destrămare. Lupta pentru libertate și demnitate umană nu numai că nu contrazice o asemenea ordine, dar decurge din ea cu necesitate (…) Prin vigoarea lor echilibrată, fie aceste pasteluri, <idile>, balade sau incendiare cântece de răscoală, slăvesc, fiecare în felul ei, virtuțile poporului român."

Prin toate aceste aspecte, poeziile din această arie tematică au un caracter mobilizator, încercând să dovedească, dar să și insufle credințe sociale, dezvăluind imaginea de ansamblu a unei lumi a nedreptății, o lume crucificată, care își duce crucea în spate cu demnitate, neuitând că viața este o luptă pentru risipirea lașității și a fricii. Un ton avântat al energiilor colective se insinuează peste tot în aceste strigăte ale durerii, cu licăriri de speranță.

Se desprinde de aici infernul satului ardelenes, evocat cu un lexic ce prevestește pe cel arghezian, bolovănos prin materialitatea lexicului: „Flămând și gol, făr-adăpost,/ Mi-ai pus pe umăr cât ai vrut,/ Și m-ai scuipat, și m-ai bătut, Și câne eu ți-am fost!". (*Noi vrem pământ!).* Împrumutând vocea supraindividuală, a neamului oropsit, lamentîndu-se și instigând în același timp, poetul preia elemente din lexicul popular și le plasează pe strunele mâniei. Versul devine violent, greu de stăpânit, fiindcă poetul este în postura unui eu exponențial care exprimă sentimentele unei colectivități dezlănțuite.

Poetul își revendică astfel obârșia social, lămurit de necesitatea misionarismului său. Înăsprită în durerile și amarul neamului, poezia socială a lui Coșbuc aduce o notă originală intenției sale monografice.

MARIN IANCU

https://biblioteca-digitala.ro

Avangarda românească

Momente şi nume ale avangardei româneşti

În urmă ci câţiva ani, am publicat în *România literară* un articol cât s-a putut de concentrat, cu titlul „Un secol de modernism românesc”. Postat de un redactor, probabil antimodernist, articolul a apărut pe penumilta pagină cu litere de 9 sau mai mici, iar singura satisfacţie a fost un telefon de la un artist plastic care mi-a mulţumit şi m-a felicitat. Nu discut de remunerare, nimeni nu trăieşte din scris, ci din furat, să mă ierte specialiştii. Reiau tema într-o cheie mai atractivă, zic eu, pornind de la o carte merituoasă semnată de Ovidiu Morar, *Avangardismul românesc* (Ed. Ideea Europeană, 2005).

Avangarda nu a fost bine primită de România interbelică. Oficialii nu gustau modernitatea, extrema dreaptă nu era mulţumită că printre avangardişti erau şi evrei, chiar numeroşi, extrema stângă, adică PCR şi simpatizanţii erau temători că avangarda „abate” pe muncitor de la scopul luptei de clasă. Totuşi, orientarea avangardei, ca şi în Franţa, era de stânga. Fondatorul DADA-ismului, care a premers suprarealismului, a fost Tristan Tzara, ce avea să se înscrie în PC Francez. Presa legionară şi legionaroidă a combătut cu vehemenţă, ca şi naziştii din Germania, „arta degenerată” a avangardei. Dar Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu, Gh. Dinu cu pseudonimul Stephan Roll ş.a. au susţinut şi au participat la manifestările avangardei. Ion Vinea, Ilarie Voronca, B. Fundoianu s-au afiliat şi au fost promotori ai avangardei. La fel Paul Păun, Sesto Pals, alţi poeţi, prozatori mai puţin cunoscuţi. Mai vizibilă a fost avangarda din artele plastice – Victor Brauner, Maxy, Perahim, Marcel Iancu, Ianchelevici ş.a au ilustrat această tendinţă majoră din veacul XX. Chiar şi Mihail Sebastian a admirat, fără a participa, noile tendinţe. Adversarii cei mai acerbi ai modernismului au fost Nicolae Iorga şi Brătescu-Voineşti. Vladimir Streinu a încercat să ia apărarea artiştilor şi scriitorilor avangardişti, din păcate, tradiţionalismul e mereu învingător, dar pentru o scurtă perioadă, de obicei, avangarda nu mai este avangardă, modernismul nu mai este modern şi apar alte tendinţe, mai violente, dacă

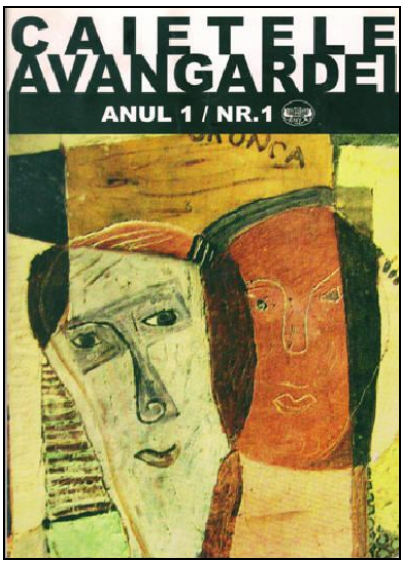

nu intervine un realism necruţător precum cel nazist sau socialist. Printre ultimii avangardiştii rămaşi în ţară, amintim pe Saşa Pană, Ionathan X. Uranus (Mihai Avramescu),Virgil Teodorescu, oarecum Margareta Sterian, Gellu Naum. Muzica nu a avut răsunetul avangardist aşteptat, sincronismul european a funcţionat mai puţin. În 1983, Marin Mincu a publicat o antologie de *Avangardă literară românească.* Unul dintre martirii avangardei a fost Urmuz (Demetrescu) care s-a sinucis în 1923, când avangarda abia se încropea. Alt martir a fost Gherasim Luca, poet stabilit la Paris, unde a suferit mult sub aspect material şi s-a sinucis în 1994, aruncându-se de pe Sena, de pe vestitul Pod Mirabeau, cântat de Edith Piaf. Nici astăzi avangarda nu e apreciată cum ar merita, cel mai proeminent istoric literar, Nicolae Manolescu fiind refractar la acest fenomen pe care nu prea l-a înţeles. Mai receptivi au fost regretaţii Adrian Marino şi Matei Călinescu, care au încercat să definească avangarda în coordonatele ei româneşti. Tradiţionalismul sub forma păşunismului, poporanismului, semănătorismului, neaoşismului, tracomaniei, protocronismului, realismului „real” şi apoi socialist, apoi naţional-comunist, patriotard, fals, toate aceste ghiulele au frânat evoluţia normală a artei şi şi literaturii, astfel că nu este de mirare că pe plan literar şi artistic, românii s-au afirmat mai mult în afara ţării, decât în interior. Acelaşi lucru s-a întâmplat în cinematografie. Iorga, Pârvan, Nae Ionescu, Eliade, Noica au rămas neclintiţi în condamnarea avangardei. Pentru Eliade e de mirare, fiind cunoscut faptul că modernismul a avut ca surse de inspiraţie şi culturile asiatice, iar prietenia cu Eugen Ionescu a lui Eliade ar fi trebuit să-l iniţieze în teatrul absurdului. Arghezi a cochetat cu avangardiştii, i-a încurajat, fără a se afilia sau a se lăsa influenţat. Nici Ion Barbu nu poate fi considerat un avangardist, deşi ermetismul poeziei sale l-ar recomanda, dar poetul nu s-a recomandat ca atare. Poziţia sa se aseamănă cu cea a lui Paul Valery, un matematician-poet ca şi Barbu. Mulţi adulţi şi copii cunosc poezia lui Urmuz, *Cică nişte cronicari*, titlu sub care Iordan Chimet a publicat la Ed. Universal Dalsi, în 1999, o antologie, unde găsim numele lui Urmuz, Saşa Pană, Jacques Costin, Uranus, Cugler, Geo Bogza, Arghezi, Ştefan Zeletin, Brunea-Fox, H. Bonciu, Eugen Ionescu, Tzara, Voronca, Virgil Gheorghiu, G. Ciprian, Gellu Naum, toată „floarea” modernismului românesc, fără ca toţi să fie şi avangardişti, cum am arătat. *Contimporanul, Punct*, alte reviste, unele cu titluri licenţioase, au promovat avangardismul interbelic înfruntând riscul unor suspendări, iradieri, arestări etc. Indiferent cum s-a numit curentul, expresionism, constructivism, futurism, suprarealism, obiectivul era de a rupe punţile spre trecut, uneori, poate prea brutal, dar în genere necesar. Stagnarea în artă înseamnă sinucidere. Ov.S. Crohmălniceanu a lăsat un studiu publicat postum de Geo Şerban, *Evreii în mişcarea de avangardă românească.* Sunt parcurse itinerariile lui Tzara, Fundoianu, Voronca, Costin, Brunea Fox, Saşa Pană, Dan Faur, H.Bonciu, Raul Iu-lian, Gherasim Luca, Paul Păun, D. Trost, Sesto Pals. Nici unul nu mai trăieşte.

În domeniul artelor plastice, vom aminti pe sculptorul Idel Ianchelevici, născut la Bucureşti în 1909, devenit apoi cetăţean belgian, Marcel Iancu, arhitectul cu numeroase proiecte realizate în Bucureşti, strămutat în Israel, unde s-a dedicat exclusiv artelor plastice, pictorul Victor Brauner (au scos albume, cu lucrări ale lui Brauner, Amelia Pavel, Emil Nicolae ş.a.), M. H. Maxy, un post-avangardist, Vasile Cazar ş.a. O avangardă puternică, în artele plastice, comparabilă cu aceea din Franţa sau din Germania (până în 1933) nu a existat în România. Cel mai important a fost, fără îndoială, Victor Brauner (1903, Piatra Neamţ-1966, Paris), artist ce poate sta alături de Salvador Dali ş.a.

BORIS MEHR

https://biblioteca-digitala.ro

NICOLAE LABIŞ,

MEREU O CARTE NOUĂ – 80 DE ANI DE LA NAŞTEREA POETULUI

Motto:
Cum să-ngăduim neghina, nepăsarea, neştiinţa,
Când pământul însuşi cere mult visatele-i minuni?
(Nicolae Labiş, Pământul)

Spunea cineva că atunci când a murit Labiş avea doi ani şi două mâini cu care nu prea ştia ce să facă. Treptat, cu cele două mâini i-a răsfoit, citit şi învăţat poetului opera. Ne întrebăm cum îl răsfoim, cum îl citim, cum îl învăţăm astăzi pe cel pornit de timpuriu către vibraţii pentru visare, inimă, lacrimi, greşeală şi păcat, unde-l primim, cum îl elogiem şi dacă versul lui ne taie respiraţia, ştiind că Arghezi îl primea acasă la el, Călinescu îi elogia poezia, iar Nichita Stănescu recunoştea că versul labişian îi tăia respiraţia. Credem că Nicolae Labiş este mereu o carte nouă. Îi privim chipul, numai ochi şi numai mirare în faţa lumii şi în faţa Sinelui (câtă candoare a mirării!), din ediţia de *Poezii* a lui Gheorghe Tomozei, auzindu-i, printre zăpezile candide ale privirii, vocile necontenite din piept, cele care iubeau iubirea pură.

S-au scris pagini de critică literară despre Nicolae Labiş ca rămânând în literatura noastră prin ceea ce ar fi putut să fie. Este nedrept unghiul acesta de lectură. A fost neîndreptăţit de destin, l-a neîndreptăţit timpul postdecembrist, îngustându-i fiinţa spirituală prin asocierea ei doar cu „evul aprins" comunist. Sunt necinstite astfel de interpretări. Desigur, „evul aprins" a intrat în ritualurile poetului, cele de iniţiere în viaţă - Doream să prind a vremii înţelesuri - dar când a înţeles, când s-a întemeiat, când a simţit între om şi zi văpăile dezastrului, Labiş a refuzat „evul aprins": Eu sunt spiritul adâncurilor / Trăiesc în altă lume decât voi. A fost, repede, ţintit de ochii de lup ai potentaţilor speriaţi de influenţa pe care putea s-o aibă Labiş asupra conştiinţei publice. În *Versuri de dimineaţă,* cuvântul poetului devine manifest: Pentru ce-i viu în noi toţi, / Pentru ucişii, ucisele, / Oameni, păziţi de orori, / Viaţa şi visele...

Nicolae Labiş căuta altitudinile spirituale, cele ce pot fi cântec: Eu curg întreg în acest cântec sfânt. Respingând zăpezile murdare, simţindu-şi fiinţa în comuniunea cântecului sfânt, a purităţii, a vitalităţii şi tainei peisajului natal, poemele labişiene devin preamăriri ale luminii.

Ţara copilăriei din poemul *Mihail Sadoveanu,* străjuită de splendoarea slovelor *Dumbrăvii minunate,* devine osie a luminii, biruitoarea nemărginire a spiritualului coborând în poet: Eu flămând..., dar luceau florile, pomii... Ideea jertfei din Meşterul devine motiv literar generic în poezia labişiană, dar şi acord dintr-un autoportret labişian, dintr-o spovedanie - profesiune de credinţă - întru fără-de-moarte a creaţiei adevărate: Fântâna curge-n brazde şi-n ulcioare, / Fără odihnă, fără uitare, fără somn.

Cum să ne apropiem astăzi de poezia lui Nicolae Labiş? După unii cu sfială, cu anume disponibilităţi sufleteşti, după alţii... de loc. Credem că noutatea, vivacitatea, sinceritatea, splendoarea versului labişian trebuie să le trecem prin sentimentul de continuă înnoire a acestora.

Nicolae Labiş este mereu o carte nouă. Şi acum, când se împlinesc 80 de ani de la naşterea sa. Ar putea fi Aici, cu noi, privind moartea căprioarei de azi sau citindu-ne poemul intitulat Poezia, cu dedicaţia Cititorului:

Deşi-i din implicaţii şi
rămurişuri pure
Ori din cristale limpezi ce scânteind se rup,
Intrând în ea, să tremuri ca-n iarnă-ntr-o pădure,
Căci te ţintesc fierbinte, prin gheţuri, ochi de lup.

VALENTIN MARICA
(Din „Manuscrisul de jad")

Întâlnire cu Margareta Labiş

La un moment dat, când desluşeam tainele poeziei, citindu-l şi pe Nicolae Labiş, am realizat coincidenţe biografice care mă includeau şi în ecuaţiile timpului şi într-ale poeziei: m-am născut în anul, în noaptea în catre Labiş a avut teribilul accident, prin care îi era curmată apoi viaţa în numai cu ceva peste zece zile.

M-a urmărit, ca să nu spun că m-a obsedat această coincidenţă, legându-mă într-un fel intim de moartea lui, aşa cum el se simţea legat de moartea căprioarei, "la ceas oprit de lege şi de datini".

Mi s-a părut nedreaptă răstălmăcirea biografiei sale, prin felurite scenarii, cum mi s-a părut nefirească abandonarea operei lui, trecerea într-un ipocrit con de umbră, nerecunoscându-i-se un merit, venit din talentul său tumultuos, de a fi scos poezia românească din proletcultism regăsindu-i traseele pe care a realizat atâtea performanţe.

Poezia lui Nicolae Labiş, opera, viaţa lui n-au nevoie de niciun avocat pentru a fi legitimate.

El a recuperat pentru poezia românească fiorul, emoţia, firescul, atunci când acestea erau schimonosite în fel şi chip de tractoriştii (cu tot respectul pentru profesiune) poeziei din veacul înroşit ideologic,

L-am căutat acasă, la Mălini, prin Bucureştiul anilor săi, descoperindu-l însă, adesea, prin cea care era de-un sânge cu el, Margareta Labiş.

Am admirat de fiecare dată onestitatea cu care aceasta se raporta la destinul fratelui ei, la suspiciunile care i-au pecetluit soarta, dar şi felul în care-i aducea în actualitate, ca într-o regăsire perpetuă, poezia, în primul rând prin *Moartea căprioarei*.

Am ascultat-o în acest an, la început de toamnă, la întâlnirea cu o altă poetă, Agatha Grigorescu Bacovia, la Mizil, evocându-l pe Nicolae Labiş, aducându-l în prezent, rostindu-i versurile, amintindu-şi momente ale copilăriei, momente ale finalului dramatic al poetului. Am stat de vorbă, acasă la poetul primar Emil Proşteanu, înregistrând zeci de minute ale conversaţiei noastre.

Aşa am aflat şi mesajul, ultimele cuvinte ale poetului pentru noi: "Viaţa este frumoasă, numai să ştii să o trăieşti".

NICOLAE BĂCIUŢ

https://biblioteca-digitala.ro

ION ALEXANDRU, COLEGUL NOSTRU

(I)

Acum, după atâția ani trecuți de la studența noastră, mi-a venit greu să-mi amintesc faptul că numele real al poetului Ion Alexandru fusese în vremea studiilor liceale Ion Șandor. După primele 7 clase, el venise din satul Țopa de Jos la Cluj, unde un consătean l-a ajutat să intre ca lucrător la cantina Operei. A fost apoi figurant la Teatru și la Opera din Cluj, ca să-și asigure traiul, desigur un trai modest. În asemenea condiții, el a început Liceul „Gh. Bariția" la secția seral, spre a trece la cea de zi. Pe când termina, visa să devină actor, pentru că primise gustul scenei. Ceea ce știu că a rodit din acest vis este poezia *Teribilul actor,* cu emblematicul ei vers: „Domnițele lui Shakespeare mă sărutau pe ochi". Semnificativ este faptul că apare în acea poezie chiar ipostaza novicelui care a luat contact cu viața scenei de teatru: „Oh, figuranți studenți și coregrafi /tunși scurt și țuguiați într-o țigară./ Dar un peruchier cărunt mă pipăia/ când îmi mijea sudoarea subțioară."

Nu am cum ști dacă Ion Alexandru și-a încercat norocul la vreo academie de teatru, dar cert este că în toamna anului universitar 1962/1963 el se orientează spre secția de Limba și Literatura Română la Facultatea de Filologie din Cluj. Acolo nu va ajunge direct, ci pe baza admiterii date la Institutul Pedagogic de 3 ani din Cluj, de unde se va transfera, cu aprobarea rectorului C. Daicoviciu în decembrie 1962 la Facultatea de Filologie, intrând în anul nostru. Necunoscându-l anterior, cum îl știa colegul nostru Ion Papuc, spre exemplu, și pentru că nu dăduse admiterea cu noi, nu aveam cum să-l găsesc pe lista admișilor, listă afișată într-o amiazi când mulți dintre cei vizați, aflați în cantina de la Căminul Avram Iancu, au pornit-o la fugă spre Facultatea de Filologie de pe str. Horia, 32. Mă aflam printre ei și m-am văzut între primii dintre cei peste 100 de reușiți, lucru de mirare pentru că dintre toate subiectele posibile la literatura română numai o operă nu citisem, una singură, anume *Pseudokinegeticos* de Al. Odobescu. Ei, bine, tocmai aceea îmi picase la examenul scris. Șocul a fost, de altfel,

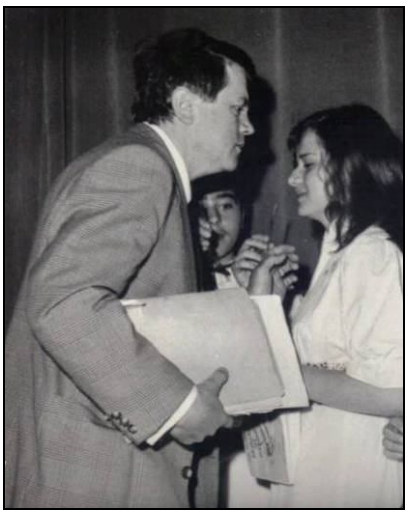

cvasigeneral, pentru că de ani buni subiectele erau de mare actualitate socialistă, gen Chipul muncitorului sau cel al țăranului sau al comunistului reflectat în literatura română contemporană.

Eram înarmați, desigur, cu citate din zicerile lui Gheorghe Gheorghiu Dej la ultimele congrese ale partidului unic. Ar fi greșit să se creadă că fusesem tabula rasa. Nicidecum! Bineînțeles că știam ceea ce luasem notițe în clasa de liceu și parcursesem din manual fragmentele esențiale din celebrul eseu. Văzându-mă la început de listă, năduful unui asemenea ghinion s-a evaporat instantaneu.

În acel prim moment de debut al studenției noastre la Cluj, printre cunoștințele mele erau îndeobște proaspeți absolvenți ai Liceului „Gh. Lazăr" din Sibiu, pe care atunci îl terminasem și eu, de la Mioara Popescu, Stanca Aldea, Virgil Lebu, admiși la specialitatea Limba și Literatura Română, sau Rodica Vlădescu, reușită la secția Franceză.

Așadar, Ion Alexandru, cum avusese el să-și demaghiarizeze numele, nu putuse să-mi atragă atenția de la examenul de admitere, pentru că el dăduse în cu totul altă instituție acel examen, poate și cu alte subiecte, la I.P.3, cum numeam institutul care pregătea profesori numai pentru nivel gimnazial, nu și pentru liceu. Apoi am constatat că nici nu se afla printre colegii grupei mele. De aceea, acum nu mi-l amintesc vorbind la seminarii, așa ca pe unii colegi din grupa mea, precum Mircea Muthu sau Ana Blandiana, poeta care în anii studenției noastre se afirma tot mai convingător și colega care la seminarii avea, de obicei, cele mai interesante idei și nuanțări în interpretarea textului literar. Și în plus, ce corp superb avea Doina Rusan, cum o cunoșteam noi pe Ana în relațiile cotidiene! Oricum, Ana Blandiana este și acum steaua incontestabilă a promoției noastre.

Cu ochii gândului întors spre vremea studenției, îi văd alături în bancă, la cursurile desfășurate în sala 29 din curte, (cea mai mare sală de care dispunea facultatea, pentru asemenea formații cum erau cei peste 100 studenți ai anului nostru), pe Ion Papuc, Gheorghe Pituț, Ion Alexandru, Matieș, Mircea Cornișteanu și Tavi Cadia.

Alexandru nu lua conștiincios notițe, ca mai toți ceilalți, ci făcea un soi de comentarii sau rezuma ideile expunerii. Nici nu prea venea la cursuri, el neținând cont că prezența era notată și controlată la decanat cu mare drasticitate.

Profesorul responsabil la grupa mea, Ion Șeuleanu de la catedra de Folclor, m-a invitat și pe mine într-un rând la raport, după ce sistematic chiulisem de la cea mai grea zi a săptămânii de trei ori la rând, preferând ca în locul celor 8 ore extenuante de curs să citesc lejer în bibliotecă. După observația blândă, dar clară a îndrumătorului, mi-am dat seama că trebuie să renunț la o asemenea formă de revoltă personală și să mă încadrez disciplinat în respectarea orarului. Cred că nici Ion Alexandru, care lipsea adesea, nu scăpase de observația îndrumătorului său de grupă. Știam cu toții că el era un coleg deosebit, care deja din 1960 s-a lansat ca poet. Nu exista în preocupările lui nimic mai important decât scrisul și statutul lui de creator impunea un regim special de existență, dictat de inspirație, care își avea legile ei, ceea ce presupunea și o anumită viață boemă. Ion Cocora, un apropiat al său, rememora asemenea moment de neuitat: „îmi amintesc că în Clujul studenției, în Clujul unor seri de cenaclu explozive și al unor nopți de transă pe dealul Feleacului și aiurea pe străzi, alteori în cârciumi dosite, Ion Alexandru, Ion Papuc, Dumitru Mureșan și subsemnatul erau nedespărțiți, constituind un grup în care personalitatea celui dintâi era dominantă.

ANCA SÎRGHIE

https://biblioteca-digitala.ro

Cântare Patriei - Alba Iulia

un text al lui Ioan Alexandru

Că am ales această poezie, *Imnul Albei Iulia,* drept motiv de cugetare în rândurile ce urmează, nu este decât rodul dorului meu după meleagurile albaiuliene ale copilăriei şi reverberaţiile acestora în poezia lui Ioan Alexandru. Îmi aduc aminte cu emoţie greu de reprodus în cuvinte, apariţiile cărţilor lui Ioan Alexandru pe care le vânam ca pe o comoară de mare preţ. Îmi mai amintesc şi de vremea *Imne*-lor (1975-1977) când ne înghesuiam ilegal în amfiteatru, la Universitatea din Bucureşti, să-i ascultăm prelegerile.

În anii *Poeziei Speranţei* am revenit de mai multe ori la poezia lui Ioan Alexandru în emisiunea mea săptămânală de la SPERANŢA TV. Am văzut documentarul lui Cristi Ţepelea, mai precis, interviul cu Ioan Alexandru aflat pe patul de suferinţă la prietenii lui din Germania. I-am ascultat testamentul spiritual de mai multe ori. Subscriu! Iată de ce contribui cu bucurie şi din toată inima la permanentizarea mesajului său pentru patrie.

Imnul Albei Iulia (*Pământ transfigurat*, Biblioteca pentru toţi, Editura Minerva, Bucureşti, 1982, pag. 94) este cântecul închinat locului Patriei Apulensis, pentru că acolo Roata nu se învârte în gol. În urma ei, iarba şi mormintele prind viaţă, precum omida sublimată. Vântul pustiirii şi opresiunii este stăvilit de şarpele din poartă. Aluzia este străvezie, gândindu-ne la dezlănţuirea mişcărilor ţăranilor ardeleni de la 1784-1785, sub conducerea lui Horea Cloşca şi Crişan.

Izvorul coborâtor din străbuni nu putea sta zăvorât şi trebuia să-şi facă loc în vale. Cumpenele au fost smulse, cu alte cuvinte, au fost depăşite limitele admisibile ale sâlniciei şi nedreptăţii împotriva ţăranilor, domnii de drept ai pământurilor transilvane. Păstorul mioritic însetat de libertatea ancestrală îşi dilată nările frumoase să absoarbă amestecul de "argint şi urme de oloi" care-i declanşază focul ascuns în codul genetic înscris în oasele moştenite.

Cuprins de această febră a priveghiului, mielul lăsat în peştera mamă devine "leul de-nviere". Din această forfotă "în sărbătoarea zorilor de rouă" se naşte o "cetate nouă", "Acropolă pe dealuri transilvane, Iulia Albă". Capitala de suflet a Ardealului s-a zidit în timp, în straturi successive de arderi "în nopţi de foc şi staur de sumane". Această cetate este răspunsul cerului la convulsiile pământului sfânt al Patriei în chinurile facerii.

Vremea primilor paşi e luminată de bolboroseala apuliană a primilor ocupanţi ai stâncii de pe care "pelicanu-ajuns din Orient smerea Carpaţii". În urma îngerului care vizitase fecund dava, se va naşte "acest boboc bălan de trandafir". "Botul de bou şi vorbele de fată" constituie metafora plămădiri spirituale a neamului nostru marcat de muncă cinstită, sacrificiu permanent şi candoare adolescentină. Aceste elemente dau frăgezime dar şi vulnerabilitate oamenilor şi locului Patriei de Alba Iulia.

Graiul daco-roman umblă prin trupul Patriei odată cu sângele şi se iveşte nealterat pe buze în rostire. Braţele materne încă nerefăcute după o naştere grea ridică trupul firav al noii plămădiri în lumina care avea să-l poarte peste veacuri până la noi. Clopotu-ntr-o-dungă are şi el limbă, este limba lui, aceeaşi cu a noastră şi tocmai de aceea este muşcat într-una să fie mişcat din turlă de la locul lui. Fără folos însă. Nici chiar tras pe roată, graiul nu poate fi strămutat şi rămâne.

"L-au spânzurat pe furci", aluzie la Dealul Furcilor unde au fost zdrobiţi migălos şi cu dispreţ Horea

Brăila, Grădina Mare, 1992

şi Cloşca, dar în loc să fie golit de sine, spiritul neamului s-a umplut de "milă şi furtună". Ce imagine mai grăitoare poate fi decât aceasta care ne arată esenţa îngăduitoare şi nedomestică a identităţii naţionale. Imnul Albei Iulia este un document de identitate, e un certificat de naştere pe care ne e gravat spre neschimbare, codul numeric personal.

Spiritul românesc a fost prigonit continuu, dar cu cât era mai jupuit de viu cu atât el se adâncea mai mult în osemintele esenţelor primordiale. Şi când securea se grăbea să zdrobească şi acest refugiu etnic ultim, s-au înălţat fluturii peste morminte. Se repetă aici miracolul sublimării amintit în prima strofă. Nevremelnicia tenace a duhului Patriei îşi ia zborul şi se ridică deasupra putrezirii atunci când rezistenţa ei este dusă la limită.

"Acum e linişte peste păduri", dar liniştea aceasta nu trebuie înţeleasă ca resemnare sau capitulare. Inima lui Horea de sub grâne şi capul lui Mihai din univers asigură perena fiinţă a Patriei. Horea, un roman de aici, şi Mihai, un roman de la fraţii din sud, conectează spiritul local al Albei Iulia la valorile universale. Drumul Patriei spre mâine merge mai departe purtând pretutindeni pacea de peste păduri (trans-sylva), aluzie răspicată a parfumului numelui *topos*-ului.

În glasul buciumului feciorelnic, veşnicia se varsă jalnic precum în gândurile lui Cioran plecat departe, dar care rămâne înveşnicit în fiecare casă. Imnul Albei Iulia ne picură peste suflete durerea şi speranţa, amărăciunea şi extazul de care avem nevoie pentru veşnica noastră devenire. Ioan Alexandru poate fi primit ca cetăţean de onoare al Bălgradului (trandafirul alb din poezia sa ne permite acestă aluzie). Eu votez "pentru".

ION BUCIUMAN

https://biblioteca-digitala.ro

PRIN LABIRINTUL PROZEI LUI D.R. POPESCU

Prolificul critic şi istoric literar Constantin Cubleşan nu se dezminte nici de această dată, prilejul unui nou volum fiindu-i oferit de un moment aniversar de marcă în viaţa literară a anului în curs. Să nu uităm, primăvara şi vara lui 2015 au fost generoase în astfel de sărbători – dacă ne oprim doar la rotundul 80 –, putând cita aci dintr-o suflare numele lui George Bălăiţă, Ion Gheorghe şi, desigur, Dumitru Radu Popescu. Acesta din urmă face subiectul recentei apariţii editoriale, „Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei contemporane”*.

„Iei viaţa şi o demontezi pas cu pas, faptă cu faptă, mecanism cu mecanism” – zicea unul dintre eroii lui D.R. Popescu, strategie pe care Constantin Cubleşan şi-a însuşit-o şi o aplică exemplar în volumul său. „Viaţa” însemnând, în cazul criticului clujean, proza (adică nuvelistica, romanele şi publicistica) derepopesciană, văzută ca o „construcţie epopeică masivă, de ample proporţii epice”, care „trebuie citită şi judecată ca un singur tot, ca un ansamblu mozaicat de secvenţe cotidiene dintr-o nesfârşită desfăşurare a istoriei noastre contemporane”. De aici şi impresia de „rotund”, de întreg bine închegat din secvenţe ce se împletesc, se completează, se luminează, se continuă reciproc a acestui nou volum.

Apărut, cum spuneam, în anul în care D.R. Popescu a împlinit 80 de ani de viaţă, moment marcat atât de diverse publicaţii, cât şi de câteva centre culturale (nu multe, fiecare după gusturi, „facultăţi” sau… afilieri – căci „lângă D.R. au rămas tot prietenii cei vechi, adevăraţi. Mercenarii s-au dus în treburile lor, angajându-se sub scuturi azi europene”), volumul lui Constantin Cubleşan ne invită să pătrundem în labirintul prozei derepopesciene, autorul angajându-se să „demonteze”, cu acribie şi cu o foarte bună cunoaştere şi înţelegere a textului, universul prozastic ce se constituie în acel „sistem mitologic al actualităţii noastre labirintice”.

În secţiunea dedicată *nuvelistului*, exegetul se opreşte pentru început, aruncând o privire de ansamblu, asupra volumului **Mări sub pustiuri** (primul din seria de *Opere* începută de Ed. Polirom în 2010), autorul fiind

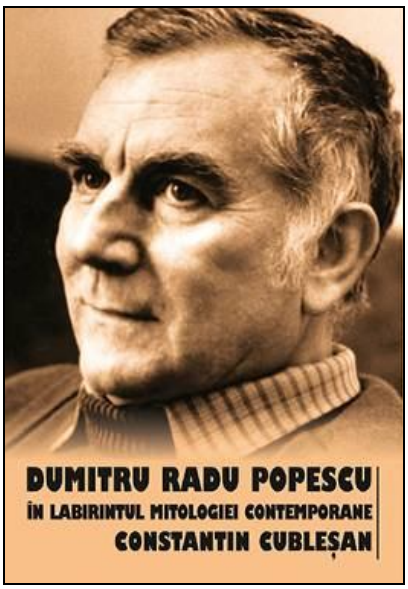

înscris în programul literar al generaţiei sale, alături de Fănuş Neagu, N. Breban, Sorin Titel, Ştefan Bănulescu ş.a., într-o prezentare pusă sub genericul *Biografiile eroilor fără trecut*, acele „conştiinţe contorsionate, într-o actualitate pe care n-o înţeleg şi în care nu-şi află locul firesc”, şi continuă abordând nuvelele: **Leul albastru,** cu insistenţă asupra reacţiilor stârnite în epocă la apariţia ei în *Luceafărul* (*Construcţia metaforică*), **Dor**, care marchează conturarea unei noi formule epice, originale, „ce va desemna de-acum înainte modalitate expresivă a scrisului său” (*Moartea ca un dor de viaţă*), **Prea mic pentru un război atât de mare**, singurul text, dintre multele scenarii, publicat sub forma unei opere de sine stătătoare, pe care C. Cubleşan îl alătură scenariului unui film celebru realizat de Andrei Tarkovski – *Copilăria lui Ivan* (*Scenariul picaresc*), **Ploaia albă**, „scrisă în registrul parabolic”, „o nuvelă de atmosferă ce surprinde tensiunea în disperare a unei întregi colectivităţi”, „concepută ca o procesiune de spălare a răului din lume” (*Ritualul sacralităţii cotidiene*), **Duios Anastasia trecea**, „una dintre cele mai poematice povestiri” scrise de D.R. Popescu, în care se produce „ridicarea în mit a faptului diurn, esenţial al existenţei umane” (*Realitatea în halou de baladă*) şi **Cei doi din dreptul Ţebei**, lucrare reprezentativă, propunând „o formulă epică nouă (…) deschisă spre o mitologie actuală” (*În ambianţa dezumanizantă a războiului*).

Secţiunea rezervată *romancierului* urmăreşte cronologic creaţia epică de amplă respiraţie, exegetul punându-şi analiza sub aceleaşi generice inspirate: **Zilele săptămânii**, romanul din 1959, ce se înscria în seria lucrărilor *political correct* din epocă, dacă cititorul face abstracţie de „doza de ironie subtextuală”, de intriga oarecum parodică a luptei ce se dă nu între bine şi rău, cum impunea şablonul ideologic al perioadei, ci între bine şi… mai bine (*Despre colectivizare altfel*), **Vara oltenilor** ce aduce „un stil propriu, inconfundabil” în peisajul romanesc al momentului, e vorba de anul 1964, iar prozatorul coboară „în intimitatea trăirilor autentice ale eroilor săi” (*Romanul de cotitură*).

Epopeicul ciclu „F” analizează, pe rând, romanele: „**F**”, unde, „rupând fără ezitare cu maniera construcţiei tradiţionale a romanului de factură clasică”, D.R. Popescu aduce „o viziune dinamică şi contemplativă în acelaşi timp, concentrică şi simultană, de investigaţie, pe multiple planuri deodată, a realităţii în toată complexitatea ei, dar mai ales un mod aparte de a reflecta asupra adevărului ei, cu nenumăratele sale faţete existenţiale, descinderea în planul conştiinţelor umane făcându-se pe căi multiple labirintice, nu uşor de urmărit, însă cu atât mai mult relevând linia tragică a parcursului existenţial a unor eroi dintr-o *mitologie* contemporană lipsită de măreţie şi eroism” (*În labirintul mitologiei contemporane*), **Vânătoarea regală**, roman cu o „forţă subtextuală puţin obişnuită”, parabolă „ce include sub spectrul său adevărata hăituire… de oameni” (*Tragedia destinelor maculate istoric*), **O bere pentru calul meu**” „grotesc şi fabulos în numeroase scene” (*Farsa ateistă*), **Ploile de dincolo de vreme**, scriere „ce dezvăluie, pe coordonate tragi-comice, o contemporaneitate grav afectată de maladia unei imoralităţi justificată subsidiar de mutaţiile abuzive inculcate din afară în structura ei tradiţională” (*Persiflant şi grotesc*) şi **Împăratul norilor**, roman care încheie ciclul în cinci trepte „**F**”, realist şi parabolic în aceeaşi măsură, ca, de altfel, toate celelalte segmente romaneşti derepopesciene, cu trimitere vădită la mitul exodului spre tărâmul făgăduinţei, roman a cărui intrigă „se circumscrie ansamblului dramatic unic şi unitar al *călătoriei* prin labirintul istoriei contemporane” (*Condiţia eroului providenţial*). →

RODICA LĂZĂRESCU

https://biblioteca-digitala.ro

Dipticul „Tiron B." – „o nouă construcţie epică monumentală" – include cele două creaţii: **Iepurele şchiop**, „roman total", amalgam de realitate şi ficţiune, de parabolă, simbol şi document istoric (*În culisele istoriei*) şi **Podul de gheaţă**, „romanul trăirilor esenţiale sub imperiul istoriei ce domină implacabil", în care romancierul continuă „investigarea istoriei contemporane după acelaşi procedeu al ilustrării ei prin faptele sale mărunte, oarecum banale, ce ţin de perimetrul cotidianului" (*Cum mor eroii*).

Sub titulatura *Alte romane*, sunt trecute în revistă: **Oraşul îngerilor**, „roman al febrei generale", iscate în rândul oamenilor obişnuiţi de evenimentele aberante ale războiului, „dens, descriptiv şi polemic în subsidiarul lui; un veritabil bestiar factologic al universului uman aflat sub *zodia spaimei*" (*Lumea bulversată a războiului*), **Dumnezeu în bucătărie**, scriere cu care prozatorul, „acelaşi şi totuşi altul", revine în prim-planul literar după patru ani de tăcere postrevoluţionară, roman „fascinant prin coborârea în terifiantul trăirilor subconştiente a eroilor", romanul omului în căutarea sinelui, prins între două sisteme sociale – cel vechi, agonizând, şi cel nou, necristalizat încă, între ce nu mai este şi ce nu este încă (*Visul şi adevărul realităţii*), **Truman Capote şi Nicolae Ţic**, un *romantz*, îi zice exegetul, alcătuit din nouăsprezece secvenţe/capitole, „de un pitoresc aparte, străbătute de filonul narativ al unui fabulos fantastic", ce realizează o imagine grotescă a lumii contemporane, „contorsionată moralmente" (*Romanul ca mozaic nuvelistic*), **Paolo şi Francisca şi al treisprezecelea apostol**, „scris în cheie postmodernistă, parodic însă, ironic şi zeflemitor" şi care „oferă un spectacol discursiv înainte de a oferi un spectacol narativ al intrigii propriuzise, care oricum rămâne doar un simplu pretext pentru comentariul parabolic, în cheie parodică, asupra lumii contemporane, aflată într-o vicioasă debusolare existenţială" (*Spectacolul postmodernist*), **Săptămâna de miere**, „poate cel mai pamfletar roman" al lui D.R. Popescu, o „farsă" ce-şi propune să reconstituie marele jaf al Băncii Naţionale din 1959, pretext epic pentru o „descindere analitică asupra unui context social, mai mult chiar, politic", „construcţie parodică pe realităţile vieţii de huzur a protipendadei comuniste" (*Farsa burlescă*), **Falca lui Cain**, reprezentând, „într-un fel, o sinteză a scrisului lui D.R. Popescu", „simbolul de odinioară al leului albastru transformându-se pur şi simplu în acela al porcului" (*Libertatea în zodia porcilor*), **Întoarcerea tatălui risipitor**, „de o tristeţe dezolantă", „poate cel mai zguduitor document artistic al epocii actuale a ţării, cu un sarcasm şi cu o ironie tragică nemaiîntâlnite până acum la el [DRP] şi, îndrăznesc să spun, la niciunul dintre scriitorii noştri de azi", „un roman de grandioase proporţii demistificatoare/demascatoare a situaţiei istorice a unei ţări «care nu produce decât rahat»", o „alegorică frescă a derizoriului actualităţii noaste imediate", „oamenii, eroii, personajele romanului jucând cabotin roluri într-o «parodie a unei tragedii imposibile»", „«banalitatea răului»" apărând aici „în întreaga ei plenitudine" (*O frescă a derizoriului*), **Călugărul Filippo şi călugăriţa Lucrezia**, roman a cărui structură se bazează „pe dialog, pe replică, pe evocarea monologală", o „amplă dezbatere (…) despre culpă şi inocenţă, despre dreptul la viaţă şi la moarte, despre adevăr şi sperjur" (*Simonetta Berlusconi*).

În fine, secţiunea dedicată *publicistului* este compusă din prezentarea a şapte volume: **Virgule**, din 1978, „o selecţie din publicistica sa de reflecţii asupra artei scrisului, a creaţiei în general, asupra scriitorilor şi, nu în ultimul rând, a teatrului, pagini memorialistice (…) sugerând procesul de formare intelectuală", eseuri care „se individualizează net" faţă de publicistica practicată de confraţii din epocă (*Eseul confesiv*), **Galaxia Grama**, 1984, o carte despre cărţi şi scriitori, al cărei autor „nu se substituie unui critic literar", ci „cată a descifra, a desluşi, a explicita pe înţelesul oricui problemele majore, esenţiale pentru creaţia literară", pledoariile sale convergând spre „definirea propriei personalităţi, ca scriitor" (*„Un autor e suma cărţilor sale"*), **Complexul Otiliei**, 1998, „o demonstraţie strălucită de lectură conotativă, de pătrundere a dedesubturilor unei lumi în care putreziciunea a contaminat totul" (*O lectură conotativă*), **Dudul lui Shakespeare**, „vehement demascator, polemic-acuzator", autorul „dovedind spirit civic

Ion Brad, Eugen Simion şi D.R. Popescu

acut, dublat de unul profund patriotic" (*Eseist. Polemist. Memorialist*), **Actori la curtea prinţului Hamlet**, „volum eseistic referenţial" şi pentru „frecventa referire a scriitorului la propriile opere", pe care le explicitează în manieră proprie, „cu limbajul lui colorat, dar încărcat de idei" (*„Uitarea este chiar moartea"*), **Puşca lui Caragiale**, unde pretextul imaginar al puştii dramaturgului devine „o coordonată pe firul căreia se aşază toate *dezbaterile*, adică autorul porneşte mereu de la subiecte literare, de la personaje şi conflicte dramaturgice" (*Verbul agresiv*) şi **Scrisori deschise**, în care „ironic, sarcastic foarte adesea, persiflant nu mai puţin", eseistul abordează formula epistolară, „prin excelenţă eseistică şi pamfletară", „cu azimutul fixat în actualitatea evenimentelor la zi din arealul politic românesc", făcând dovada „unui angajament civic ferm în apărarea (…) valorilor spirituale şi morale, aflate în mare suferinţă" (*Literatura ca realitate*). Acestora li se adaugă volumul de convorbiri **În dialog cu Puşa Roth**, având drept obiect principal al discuţiilor cultura şi literatura, „confesive şi deci foarte interesante, mai ales din punct de vedere *documentar*, pentru critica şi istoria literară" fiind răspunsurile referitoare la propria operă (*D.R. Popescu – confesiuni şi polemici*).

„Continuă meditaţie asupra rosturilor omului într-o societate actuală, mizerabilă în speţă, raportată la însemnele marilor metafore existenţiale din operele artistice (literare) ale omenirii", eseurile/publicistica lui D.R Popescu luminează din diverse unghiuri, dar şi completează fericit opera prodigiosului scriitor, integrându-se în întregul creaţiei sale, aşa cum ţine să ne convingă şi recent apărutul volum de eseuri *Corul morilor de vânt*[**], în care sunt reunite 59 de texte apărute în intervalul 2003-2015 în revista *Pro Saeculum*, asupra →

https://biblioteca-digitala.ro

căruia, cu siguranţă, Constantin Cubleşan se va apleca în viitorul apropiat, măcar şi numai pentru a-şi întregi/completa propriul tablou derepopescian.

Cartea criticului clujean se încheie cu o *Addenda*, în care sunt comentate câteva dintre interpretările critice formulate de-a lungul timpului, semnate de Mirela Roznoveanu, Valentin Taşcu, Marian Popescu, Andreea Vlădescu-Lupu, Sorin Crişan şi Cornel Ungureanu. Prilej pentru cititor de constatare a puţinătăţii lucrărilor de anvergură, de sinteză, dedicate lui D.R. Popescu. O rază de speranţă vine totuşi de la tinerii care-l (re)descoperă, din diverse perspective, pe prozatorul şi dramaturgul academician, în teze de doctorat, unele de anvergură, susţinute în anii din urmă.

Dincolo de utila panoramare şi sistematizare a prozei derepopesciene pe care o întreprinde C. Cubleşan, în recenta apariţie editorială impresionează efortul de sintetizare, vizibil chiar din titlul fiecărui „capitol" („lecţie", se pare, însuşită, ca şi cea a „demontării", tot de la autorul analizat, ale cărui titluri oferă „cheia de pătrundere" în universul ideatic al scrierilor sale), dar şi din formulările ce pot fi oricând citate ca generice pentru scrierea pusă sub lupa analizei, precum şi abordarea operei ca un întreg, ca un organism viu, proza derepopesciană fiind prezentată nu doar pe specii şi cronologic, ci şi în evoluţia ei, cu permanenta grijă de a marca/semnala momentele de cotitură, punctele de disociere faţă de confraţii din epocă, salturile calitative pe care le face scriitorul în evoluţia literaturii române.

Şi, nu în ultimul rând, lucrarea lui C. Cubleşan reuşeşte să creeze cititorului plăcerea lecturii, ea se citeşte – şi redau aci cuvintele exegetului referitoare la eseistica derepopesciană – „cu o pasiune crescândă şi cu o tensiune febrilă". De unde se vede că exegetul s-a contaminat fericit de la „obiectul" analizei sale!

_____

*Constantin Cubleşan, *Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei contemporane,* Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015, 275 p.

**D.R. Popescu, *Corul morilor de vânt*, Editura Pallas Athena, Focşani, 2015, 397 p.

Cu fiecare pas

Cu fiecare pas pe care-l fac,
Un cerc se mai adună la copac,
O clipă se ascunde sub obroc,
Un vad se strânge ca să-mi facă loc.

Din cât, pe lume, fost-a să adun,
O umbră se mai ține de zăbun,
Un gând se despletește irosit
În căutarea fără de sfârșit.

Cu fiecare pas, tot mai tăcut
Se pierde-n vise visul de-nceput,
Înșiruind printre cotloane reci
Nestinsul dor de-a adumbri poteci...

Și când credeam că totul este Tot,
Că n-au rămas fărâme să socot,
Din neguri, glasu-ți m-a re-ntors, febril,
La dorul și la visul de copil.

Răspunsul închipuit al lui Esenin Serghei

(La "Balada lui Esenin Serghei" de Ioan Peia)

Motto:
"Pe-ntîia zăpadă păşesc în neştire,
Cu agere doruri şi-avînturi duium."
(Serghei Esenin, "Poezii; Poeme", în traducerea lui George Lesnea)

Mi-e calea deschisă şi valea se vede,
Ca semne că încă-s departe de sat.
Lumina-n penumbre, cernită, se pierde
Şi pieptul mă doare de-atât aşteptat.

Când, iată, o iurtă ca-n stepele mele,
Mă ține, la mijloc de drum, pironit.
Mă-nvăluie noaptea cu fum de surcele;
O sete mă arde. De ne-nchipuit!

O uşă, ca-n vise, se dă într-o parte.
Se vede o masă şi jos, în cotlon,
Butelca cea veche cu buzele-i sparte,
Pe care tronează crâşmarul Ion.

- "Ia toarnă, fârtate, că tare mi-e sete!
Mi-e gâtul ca vreascul de-aproape un veac;
Nu-i vodcă destulă pe-aici să îmbete
Un suflet atât de pustiu şi sărac".
.....
Încearcă românul să-i cânte în strună
Şi beau, pân' la ziuă, de cad amândoi.
Că bună e vodca. Dar ţuica-i mai bună!
Şi cerul se-mbată de râs. Boje Moi!

Poveste de iarna

(pe o idee de Hans Christian Andersen)

Cine a spus că cerul e posac?
Un fulg, acolo, ce e, te-nfioară?
Nu-i spune lui poveşti că eşti sărac,
Că lemne n-ai, doar nu-i întâia oară.

Şi ce-i mai sănătos ca statu-n ger?
Te naşti din nou, nimic nu te mai doare;
E zidul spart ? Aproape eşti de cer!
Ferice fii, nu poate fiecare!...

Bătea la uşi Crăciunul timpuriu,
În sănii cu bărboşi purceşi din mituri,
Învăluind - în visul lor târziu -
Sărmanele "fetiţe cu chibrituri"...

În zgomot sec se deschideau obloane;
Ţâşneau în stradă mii de licurici...
-"Ce faci, mon cher?... Ai să răceşti, cucoane!"
-"E-atât de cald că mă sufoc aici..."

În tremur scurt o ultimă suflare
Pierea sub ceru-nzăpezit de nori :
-"A mai murit un *hoţ de buzunare*"...
-"Să bem, mon cher, că iată bate-n zori"...

Cine a spus că cerul e posac?
Păi ce să fac, eu te-am făcut sărac?
Se-nvălurea în alb întreaga urbă,
Trasând pe zare o tristeţe curbă.

ADRIAN ERBICEANU

https://biblioteca-digitala.ro

Aniversări

DANIEL DRĂGAN - 80

Daniel Drăgan a debutat ca poet în 1953. Opera sa cuprinde 17 romane (între care *Tare ca piatra, Presimţirile, Stăpânii lumii, Părintele Thom, Ciuma boilor, Dincolo de Arania, Caravana, Bedermeir, Mehmed* ş.a.) , 5 volume de schiţe şi povestiri (*Mărgele Roşiii, Cherry din Dover, Fantoma* ş.a., unul de teatru (*Revelion cu Paloma Blanca*), eseuri, memorialistică. A absolvit Şcoala de Literatură şi Critică Literară „Mihail Eminescu" a Uniunii Scriitorilor (1955) şi Facultatea de ziaristică din Bucureşti (1977).

A iniţiat şi a condus revistele *ASTRA* (1966-1968 şi 1980-1990), *Braşovul literar şi artistic* (serie nouă – 1978-1982) şi *Coresi* (1990-1993. A înfiinţat şi a condus Editura Arania (1991-2008) şi Fundaţia Culturală Arania (din 1996). A fost preşedinte al Societăţii Patronilor de Edituri din România, două legislaturi (1994-1996). A fost distins de trei ori cu premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Braşov (1984, 2002, 2004), şi cu Premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor, filiala Braşov, în 2006. Membru al Uniunii Scriitorilor; Membru al Societăţii Scriitorilor Târgovişteni; Membru al Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român (ASTRA). Numeroase lucrări ale sale s-au tradus şi s-au publicat în limbile germană, franceză, engleză, maghiară.

*

Pentru că sursele internautice ofereau foarte multe informaţii despre Daniel Drăgan – omul şi opera -, i-am socititat acestuia datele pe care le consideră mai importante din biografia sa.

Modest, Daniel Drăgan ne-a trimis doar câteva date, ignorând multe lucruri care înseamnă ceva pentru sine şi pentru viaţa culturală a Braşovului înainte de toate.

*

ALEGRO FINALE*

(15 noiembrie 1987)

Au trecut şapte ani de la ultima însemnare a acestui jurnal. Am scris uneori cu fervoare, cu grabă cuprinzătoare, cu o foame de fapte pe care le consideram demne de a fi încredinţate memoriei. Dar un jurnal nu poate sta multă vreme sub zodia în care a fost început.

Acum 44 de ani, o adolescentă, elevă de pension, a înfiinţat acest caiet care a devenit cu timpul un maldăr de caiete la care femeia de azi, cu părul cărunt, poate privi cu condescendenţă, chiar cu o vagă jenă, dar nu şi-l poate lua înapoi. Jurnalul acesta a trăit vârstele şi zguduirile de care a avut parte cea care l-a scris, a parcurs etapele maturizării personajului, încercând să se maturizeze simultan şi nereuşind decât într-o mică măsură. El a fost iscat şi a început să existe sub pana crudă a unei şcolăriţe care multe nu ştia, care a aflat pe propria-i piele ce preţ are neştiinţa şi cum conlucrează ea, perfect, cu nenorocul. Vârstele personajului sunt şi vârstele acestui jurnal şi nodurile, smuciturile şi răsucirile care mi-au marcat viaţa au devenit, inerent, captură pentru pagina scrisă. Ele s-au aşezat în caiete sub forma crudă a vânatului proaspăt.

Recunosc a mă fi lăsat captivată de faptele pe care mi-a plăcut să le povestesc şi mai puţin de umbra acestor fapte, de urma, urmările, consecinţele şi mai ales semnificaţia lor. N-am stat să le judec, n-am stat să le interpretez, să distilez, să discern, să ierarhizez, să verific, să adnotez şi nici mai târziu, revenind cu lectură asupra celor scrise, nu am pus mâna pe condei, n-am insistat. Adolescenta şi femeia tânără care eram s-au lăsat furate de raport, report, reportaj. Ele au trecut prin paginile caietelor, prin viaţa scrisă, cu viteza cu care au trecut prin viaţa trăită însă fără a încerca şi fără a şti să provoace şi să lase în urmă parfumul faptelor, coada de păun a fiecărui eveniment.

Tumultoasă a fost până acum viaţa ta, Maria Suru!

Da, am trăit, cum zicea poetul acela drag ca un botic de căprioară, am trăit în miezul unui ev aprins. Vâlvătăile acelui ev s-au potolit, ard mocnit, nu fără primejdii, dar cred că-mi pot permite un respiro. Parcă asemenea vieţii din jurnal, viaţa mea reală intră într-o zonă cu curgere lentă, asemenea marilor fluvii, când se apropie de finalitatea lor, de vărsarea în mare (sau în univers!).

Nu mai pot continua jurnalul în tonalitatea în care l-am scris vreme de 44 de ani. Partitura mea are acum alţi dieji la cheie şi musai să se schimbe şi ea, să treacă într-o altă tonalitate.

Nu ştiu cât de lungă va fi viaţa mea de-acum în acolo. Poate că mai am mult de trăit. (Sincer, nu mi-aş prea dori.) Sau poate că trebuie să pun punct vieţii mele şi jurnalului deopotrivă?

Iată de ce încep acest alegro cu o grabă a cuprinderii mai mult decât a vorbirii. S-ar putea la pagina următoare să-mi rămână fraza neterminată. Dar s-ar putea să mai scriu două-trei caiete. Poate chiar patru, sau cinci, nu ştiu. Nu planific nimic. Am ajuns la vârsta când planificarea este un lux de care nu mă mai pot atinge. Şi-apoi, trebuie să recunosc fără umilinţă că evul meu aprins mi-a pârjolit de multe ori penajul care cu greu s-a refăcut. Am adunat mult scrum. cenuşă, moloz, gunoi şi mâl putrid, destulă minciună, credulitate, viclenie, rapacitate. Am adunat eşecuri şi victorii. Decepţiile mi-au şubrezit credinţele şi mi-au împuţinat până la dispariţie entuziasmul care, timp o jumătate de veac, nu mi-a lipsit. Am avut un ţel. Am slujit un ţel. Dar ţelul acesta nu mă mai recunoaşte. Eu nu mai prezint niciun interes pentru el. Fiul meu rătăceşte. pe alte cărări nevisate şi ne dorite vreodată de mine, se închină altor zei şi viaţa lui se aşază pe temeiuri total diferite de cele pe care eu i le-am hărăzit. Multe mi-aş fi putut imagina, eşecul meu în educaţia, în formarea şi orientarea propriului fiu mi l-aş fi putut închipui sub mii de forme, →

DANIEL DRĂGAN

https://biblioteca-digitala.ro

dar în niciun caz nu am gândit că s-ar putea să-mi văd vreodată fiul vesel şi fericit sub coviltirul duşmanului.

– Pe drumul tău n-aş fi ajuns nicăieri, mamă. Drumul tău se înfundă, s-a înfundat, e înfundat de mult, strigă el la mine, certându-mă pentru viaţa pe care am trăit-o, pentru viaţa pe care lui i-am dedicat-o cu sacrificii enorme.

Dar cine le mai ştie? Cine le mai vede? Crede cineva că mi-a fost uşor să îndur sclavia Caliopilor? Sau să mă hrănesc cu doi covrigi pe zi, dormind între baloţii cu vată termoizolantă? Sau, ca şefă a închisorii de femei, într-un orizont apăsător, închis cu sârmă ghimpată? Chiar dacă cineva ar spune că dintre toate câte eram acolo eu eram cea mai puternică, cea mai liberă, îl poftesc pe acela să pună pe cântar şi presiunea vecină cu teroarea a şefilor care-mi stăteau în spate, a deţinutelor care zilnic îmi puneau cuie în talpă, îmi puneau o dinamită nevăzută sub liniştea şi mulţumirea de care fiecare om muncitor doreşte şi merită să aibă parte. Pentru el, pentru Mircea Suru, am ţinut în spinare teroarea unor şefi obtuzi, am înghiţit găluşca pe care alţii ar fi trebuit să o înghită la fiecare boacănă politică, am primit în faţă dispreţul şi sfidarea Sofiei-Domniţa. Pentru el am tremurat, pentru el am înfruntat duşmănia acelei femei frivole, leneşe, intrigante, perverse şi reacţionare din creştet până în tălpi. Viaţa mea a fost un calvar şi nu m-am plâns nimănui. Am mers înainte spre ţelul meu.

Ideea comunistă a fost ţelul vieţii mele şi această idee am întruchipat-o în persoana doctorului Mircea Suru pe care eu l-am programat, eu l-am înfăptuit, i-am dat hrană, şcoli excelente, o casă de belfer (un adevărat palat!) şi un spital, da, chiar un spital nou şi dotat la modul superlativ pe care uzina a reuşit să-l clădească şi să-l utileze. Şi i-aş fi dat orice, şi o catedrală, dacă asta i-ar fi fost necesar. Era în puterea mea! Uzina a reuşit să facă un spital ultramodern pentru că eu am avut iniţiativa şi am făcut ca această iniţiativă să fie sprijinită de cine trebuia. Şi uzina a reuşit graţie autorităţii mele şi insistenţelor bine cumpănite ca să obţin aprobările guvernului, ale băncilor, ale tuturor celor care cred că fac ceva în ţara asta, dar mai mult încurcă.

Soţii Drăgan

Spitalul uzinei noastre, al cărui director va fi nu peste mult timp eminentul neuro-chirurg Mircea Suru, va intra curând în elita instituţiilor medicale. E pohta ce-am pohtit! ca să parafrazez un voievod. Ce alt ideal mai măreţ aş fi putut să-mi clădesc, eu, orfana persecutată, sluga pricăjită a unor ciocoi detracaţi? Dar am ales ideea comunistă (am ales din câte alte variante vor fi fost posibile? Mai ştii şi alte variante?) Am îmbrăţişat ideea comunistă şi am intrat în oastea partidului pe care l-am slujit cu credinţă, chiar dacă el m-a părăsit uneori şi i-a lăsat pe cei mai josnici carierişti să mă insulte, să mă lovească, să mă alunge, chiar dacă el, partidul, s-a răsucit de multe ori în jurul propriei sale axe, incapabil să aibă şi să menţină o conduită ideologică definitiv şi de deplin concordantă cu doctrina clasicilor noştri.

Fidelitatea faţă de partid a fost şi este încă o povară grea, foarte grea pentru cei care vor să gândească cu propriul lor cap şi să acţioneze conform principiilor proprii de conduită. O povară pe care mi-am pus-o pe umeri şi am purtat-o cu stoicism pentru că numai astfel puteam să înfrâng piedicile pe care le-am moştenit prin naştere, loviturile pe care mi le-au dat cei ce ar fi trebuit să mă ajute, pentru că numai astfel, în oastea partidului fiind, pumnul meu putea găsi forţa de a izbi hotărâtor în falca duşmanului. Şi am izbit duşmanul de multe ori, iar dacă el a izbutit apoi să se ridice, numai şovăiala şi lipsa de curaj a partidului meu l-au ajutat să ne dea cu tifla şi să ne râdă-n nas. Şi nu am greşit când am spus că duşmanul rămâne duşman. Planul diabolic al Sofiei-Domniţa, asaltul ei şi al fiicei sale împotriva lui Mircea Suru nu sunt o simplă istorioară de alcov, nici chiar o biată intrigă conjugală, o bagatelă studenţească de pe strada Boema, nu! ele sunt un act politic. Unul pervers, toxic şi nelegiuit.

Nu dragostea a împins-o pe nora mea cea nedorită, Nora Prunache, în patul răvăşit al colegului său Mircea Suru. Sunt sigură că a fost mai întâi interesul. La fiul meu găsea toate cărţile, tratatele, cursurile necesare. Că i le-am cumpărat. Cu sacrificii indescriptibile, drămuind pentru mine banii de pâine şi de medicamente ca să comand şi să primesc (pentru el, nu pentru fufa lui Prunache!) tot ce putea să-l intereseze şi să-l ajute. Unde mai găsea ea Atlasul Corpului Uman, douăsprezece volume cu treizeci de mii de ilustraţii color, editate la Harvard University şi care m-au costat leafa pe un an şi jumătate? Ea nu avea aşa ceva, că nu avea bani. (Dar, ca să umble pe la casele de modă şi toată ziua la coafor, nu ducea lipsă, ba chiar să umble cu ţigara-n gură nu, nu-i lipseau banii!) Şi fiul meu îi punea în braţe tot ce avea el mai bun şi ea nu avea. Şi el era mereu premiant, dar cum-necum promova şi toanta Sofiei-Domniţa. Fără fiul meu, fără protecţia şi ajutorul lui, madam Prunache nu şi-ar fi văzut niciodată fiica doctoriţă şi dacă n-ar fi fost măritată s-o cheme Suru, repartiţia ei ar fi fost la Uţuţoaia din Vale, în niciun caz în cel mai frumos oraş al României şi tocmai la spitalul soţului ei.

– Te-ai ajuns, fiule! Eşti împlinit. Diplome, notorietate, putere, casă cât un castel medieval, maşini, nevastă, bilete de avion să răscoleşti lumea în lung şi-n lat. Ce mai vrei? Tot nemulţumit eşti de câte îţi oferă şi-ţi dă comunismul?

– Îmi dă? Nu-mi dă nimic. Dacă mi-a dat cineva ceva vreodată, mi-ai dat tu, recunosc. Dar am muncit şi eu de mi-au crăpat urechile. Te-ai convins că medicina nu este o joacă de copii. Şi-apoi, tu nu eşti comunismul, măicuţă dragă. Tu eşti o victimă jalnică a partidului tău, un pion sacrificat încă din fragedă pruncie. Am auzit ce mizerabil s-au purtat cu tine în ziua când ai ieşit la pensie şi-mi venea să mă duc să sparg geamurile forului conducător, haită de hiene flămânde! Ţine minte avertismentul meu, mamă. Ţine minte: nu mai rezistă. Şandramaua se duce.

La vorba asta ar fi trebuit să zic, nu, nu se duce! şi să bat şi în masă cu pumnul. Adică să-i intre bine în cap că eu vorbesc despre o cauză invincibilă şi să nu mă mai căineze atât, că nu sunt pionul jalnic al nimănui.→

https://biblioteca-digitala.ro

Sunt mama jalnică, strivită nu de nedreptăţile politice ci de mizeria morală în care se scaldă fiul meu, sunt ruşinată că-l văd acolo unde n-ar fi trebuit să fie. Trebuia să-l contrazic cu toată energia mea. Dar nu l-am contrazis. Pentru că m-am săturat să mai pedalez la o bicicletă cu lanţul rupt. Şi, să mă contrazic la nesfârşit cu el, mă istoveşte. Mai nou, mi-au comuncat o decizie a lor, care cu siguranţă este inspirată şi impusă de Sofia-Domniţa. Noi, cuscrele, să nu ne întâlnim niciodată. Doar aşa a fost de acord şi a acceptat căsătoria, sub acest sever pact de neatingere. Şi Nora să nu fi întrebat ea pe mamăsa: dar de ce? Înseamnă că Nora ştie. Poate că şi Mircea ştie ceva sau bănuieşte. Dar toţi tac. Toţi ştiu, dar poartă pe umeri povara uşoară însă penibilă a ipocriziei. A tăcerii ipocrite şi ticălos îndreptate contra mea. Poate şi pentru asta eu nu mă pot împăca cu gândul că Mircea este o captură, este un prizonier al celor două insuportabile fiinţe.

– Tot nu înţeleg ce ai cu ea, mamă dragă. Pentru că precis ai ceva cu Nora, cu persoana ei, ceva nu-ţi place la ea şi nu ştiu ce: părul, glasul, ochii, ce? M-ai întrebat ce este şi ce a fost mama ei şi ţi-am spus că a fost soţia unui mare intelectual şi om politic, decedat în aprilie 1953. Are o pensie modestă şi face traduceri din franceză şi engleză pentru Editura Univers.

– Şi asta nu-ţi dă deloc de gândit?

– Ce?

– „Intelectual şi om politic". Poate că o fi fost şi ministru în guvernele interbelice.

– O fi fost. Şi? Eşti absurdă, mamă. Eşti absurdă. Amesteci politica în tot ce mişcă. Aşa ceva este absolut monstruos. Eu nu dau voie guvernelor interbelice să se amestece în viaţa mea intimă, să-mi hotărască ele viitorul. Vremea lor a trecut, mamă şi, nu te supăra! chiar şi vremea ta a trecut.

– Poate că mai sunt şi alte lucruri pe care tu nu le ştii. Precis nu le ştii.

– Care lucruri? Dacă ai informaţii importante, spune acum. Dacă nu ai, să nu spui. Să taci în veci! Dar să taci! M-ai auzit?

– Bine, tac!

Şi din ziua aceea tac. Nu am mai zis nimic de Nora şi cu atât mai mult de mama ei nu scap şi nu voi scăpa o vorbă. Ţin în mine. Ţin cât pot.

Dar şi ea ţine în guşă! Ţine! Sunt sigură că nu-i dă mâna să spună fiicei sale cum a fost puşcăriaşă, cum am văzut-o tăvălită în ieslea cu fân a soldaţilor. (Mă rog, a soldatului, tot aia e!)

Şi totuşi cred că de cealaltă parte a „frontierei" secretul e cunoscut. Dacă nu Mircea, Nora cu siguranţă a căutat să afle de ce mama ei nu suportă înrudirea cu mine şi de ce le cere sub jurământ ca noi două, eu şi ea, să nu ne întâlnim niciodată. Cu alte cuvinte, fie nuntă, fie botez, fie înmormântare, unde merge ea să nu merg eu şi unde merg eu să nu meargă ea. Aşa a decis Sofia-Domniţa şi mi s-a transmis fără explicaţii, am fost silită să accept fără să comentez.

Am acceptat, dar Mircea crede că este o acceptare fragilă, că, mai devreme sau mai târziu, noi două ne vom privi în ochi şi, mai rapace fiind, eu voi sări prima la bătaie. Mă şi văd zvârlindu-i fără cruţare în obraz:

– Să dăm cărţile pe faţă, cucoană, să nu ne mai ascundem după cireş. Spune cine eşti, spune cine sunt. Să tragem linie şi s-o luăm de la cap. Nu eu te-am băgat la închisoare, nu eu te-am scos. Fiecare a trebuit să plătim un preţ vieţii şi l-am plătit. Şi eu, şi tu. N-am vrut să ne-nrudim. N-am vrut şi jur că nu mi-a adus nicio plăcere faptul că fiul meu a căzut în mrejele fiicei tale. Poate că nici tu n-ai fost prea fericită de alegerea lor. Dar s-a întâmplat aşa. Timpul hotărăşte şi timpul trece. A trecut o viaţă de om. Pe pământ s-au întâmplat atâtea, încât numai o memorie bolnavă se poate crampona la nesfârşit de umbrele pe care tot revoluţia noastră le-a spulberat de mult. Poate că mă urăşti sau poate că-ţi este ruşine de cuvântul acela care te-a făcut atunci să pui capul în pământ. Dar şi dacă mă urăşti, ura ta este nedreaptă şi fără noimă. Îţi aminteşti ziua când am asistat la prima inspecţie sanitară? Poate că ai uitat. Eu nu. Te-am scos în faţă şi te-am dat exemplu. Erai singura femeie care avea pe ea haine curate. Uzate, cârpite, dar curate. Te-am lăudat şi nu v-am băgat în celula de la colţul clădirii, cea mai friguroasă ci într-una de mijloc, unde se păstrează căldura mai bine. Pentru tine am făcut asta, pentru curăţenia ta, pentru pielea albă cu reflexe roz-aurii la lobii urechilor, pentru ochii tăi limpezi care priveau dincolo de mine, dar erau blânzi şi trişti, nu aruncau flăcări ca ochii altor femei. Legea luptei e dură şi la război e ca la război. Ceaş fi putut face mai mult pentru tine? Şi de ce ar fi trebuit să te socot altceva şi să te scot din rând? Poate că mi-ar fi plăcut s-o fac, să te ating cu o baghetă magică precum o zână şi tu să te desprinzi de jegul închisorii şi să zbori cu aripile tale acolo unde auzeai chemările iubirilor tale. Dar asta, tocmai asta nu stătea în puterea mea. Bagheta magică nu era la mine, nu era la nimeni, ea nu există. Când îmbraci cămaşa revoluţiei şi devii martor sau părtaş la evenimente fierbinţi ca cele ce mi-au fost mie date, trebuie neapărat o conştiinţă curată, nealterată de compromisuri, de favoruri, de indulgenţe neprincipiale şi de abateri de la litera mereu vie a legilor noastre. Ştii tu ce înseamnă pentru omul care e pus s-o apere? Ştii tu cât de păzite sunt căile pe care umblu eu şi cât de bine sunt numărati şi măsuraţi paşii pe care-i fac?

Sofia-Domniţa şi-ar fi adunat discret poalele lungi ale unei rochii de interior şi s-a fi aşezat mai aproape de focul care pâlpâia în cămin.

– Taci? Te faci că nu mă auzi? Ştiu sigur că mă auzi. Mă sfidezi. Aşa ai făcut şi atunci, m-ai sfidat. Să ştii că eu nu regret nimic. (Abia acum Sofia-Domniţa ar ridica spre mine ochii purtând mici fulgere nevăzute. O clipă doar. Apoi un zâmbet trist i-ar luneca pe chip şi privirea s-ar întoarce din nou spre tăciunii din sobă).

N-aş mai fi putut răbda. Trebuia să i-o spun:

– Mă sfidai tu şi pentru că tu mă sfidai, toate celelalte făceau la fel. Bestii! Nişte bestii eraţi, toate! Crezi că nu ştiu ce se discuta în celula voastră sau când vă scoteam la corvezi? Ştiu tot. Şi ce făceaţi acolo şi ce făcuseraţi înainte de a vă aduce la →

Cu Nichita Stănescu, Braşov, 1982

https://biblioteca-digitala.ro

mine. Vlădăreasa încercase să fugă în Turcia, ascunzându-se în cala unui vapor printre butoaie cu brânză. Cealaltă, Mărculeasa, tăinuise doi bandiţi care operaseră în munţii Făgăraş. Nu doi iubiţi, nu doi amanţi, nu era o aventură galantă, ci o acţiune criminală, faptă clară de contra-revoluţionar. Astea erau prietenele tale şi cu ele îţi permiteai să mă sfîdezi. Crezi că nu ştiu ce puneaţi voi la cale? Crezi că nu ştiu ce-aţi fi făcut dacă s-ar fi luat lumea după voi? Crezi că nu ştiu cum ne-aţi fi pus la zid şi ne-aţi fi secerat fără milă? Cum ne-aţi fi ars de vii?

E ora când trebuie să vină Brătucu! Eu m-am aprins, certându-mă cu fantomele. Mă găseşte roşie ca un rac. Trebuie să intru întâi în baie. Dacă mai dura un pic discuţia mea cu Sofia-Domniţa, ne-am fi luat de păr. În contumacie. Mult îmi lipseşte mie duşmanul de clasă dacă am ajuns să mă războiesc cu fantomele. Vine colonelul Brătucu şi schimbăm placa. Maiorul Brătucu de mult a fost avansat locotenent-colonel, apoi colonel, dar mie-mi place tot maior să-i spun. Sună mai bine. Şi de la bun început cuvântul maior (major) a fost în gândul şi înţelegerea mea afectivă ca o parte din nume, inseparabilă, nu un grad vremelnic, trecător, ci o definiţie a lui ca om major, deci matur, demn de toată crezarea şi încrederea. Acum e soţul meu „cu acte în regulă" şi tot nu îndrăzneşte să sune la uşă neanunţat. Vine să citim. Unul din noi, (adică el), citeşte cu voce tare. Celălalt (adică eu) tace şi ascultă la ce zice Taras Bulba despre fiul său Andrii, care-şi trădează naţia căzăcească şi trece în tabăra polacilor, ridicând sabia împotriva neamului său. De ce o fi ales Brătucu tocmai Taras Bulba? Bate şaua să priceapă măgăruşul? Nu cred. El n-are nimic cu măgăruşul şi nici nu cred că ştia dinainte subiectul romanului gogolian. El nu este un încuiat, dar nici prea intelectual nu avea când să devină. Gogol în mâna lui este o întâmplare. O coincidenţă. E mâna destinului, ar zice unii şi alţii.

E un om bun Brătucu. Iată, îl cunosc de patruzeci de ani şi a fost alături de mine la greu fără să emită pretenţii de niciun fel. Nu mi-a pus niciodată întrebări indiscrete şi nici în dispute politice nu m-a provocat. O prietenie de o jumătate de veac! Şi ce jumătate de veac! Un ev, un ev aprins.

Cândva, după ce am fost exclusă din partid, m-a cerut de nevastă. Era şi un semn de solidaritate, un gest de camaraderie tandră şi adâncă. Sigur că mariajul nu m-a interesat atunci şi nici până atunci cum nu mă interesează nici astăzi acuplarea, această mizerie biologică pe care, cu siguranţă, ştiinţa ne va ajuta s-o ocolim. Eu din întâlnirea de concepţie pe care am avut-o cu acel necunoscut (pe care să-l văd în drum nu l-aş mai recunoaşte) nu reţin nicio emoţie, niciun gând productiv la nivelul conştiinţei mele. Amintirea mea păstrează fiorul advers când am simţit că se varsă în mine o găleată cu spermă, jena că a trebuit să mă dezvelesc în faţa acelui străin şi apoi să-i spun: du-te! Du-te pentru totdeauna! Şi l-am aşezat anonim în galeria bărbaţilor pe care n-am dorit nici să-i văd, nici să-i mai revăd, pe care am dorit fără succes să-i uit, dar ceva a făcut ca uitarea lor să nu fie cu putinţă: Jenică Ţipirig (trupul lui gol aruncat peste o femeie maltratată care gemea, ţipa, plângea şi eu credeam că suferinţa ei e suferinţă şi nu ştiam nimic de oribila voluptate), Caliopiii (Leonard şi Calistrat, libidinoşi, devitalizaţi) satrapii lui Vladimir (Oleg şi Mişa, bestii criminale, violatori nemernici), prefectul de zece zile, domnul profesor Ilarion Ilfoveanu, tăticuţul incestuos, Ducu Firea, agresivitatea tembelă, matahala care a avut parte de retevei. Ei sunt cei pe care aş vrea să-i uit, dar ceva trainic în adâncul firii mele nu mă lasă şi-mi spune că dimpotrivă, uitarea se poate confunda cu iertarea şi a ierta astfel de agresiuni asupra feminităţii tale echivalează cu cea mai ruşinoasă capitulare. Acolo, lângă ei, îl plasez pe furnizorul de material biologic, lângă grup, dar nefăcând parte din grup. Îi aşez o închipuită banderolă neagră peste ochi şi aproape că l-am uitat deja. El va rămâne uitat cu siguranţă, complet şi definitiv pentru că trecerea lui prin viaţa mea a fost fulgerătoare şi nu a lăsat în urmă traume sau leziuni.

După mulţi ani, acelui om, i-a urmat Bică. Altul a fost atunci fenomenul. Era vorba de o salvare. A lui, nu a mea. L-am sedus ca să-l salvez. Ca să-l am aproape de mine şi să-mi fie ascultător. Şi nu mi-a fost greu. Şi m-a ascultat, două decenii. Şi am

Cu Eginald Schlatner, la Sibiu, în 2003

avut faţă de el un sentiment de solidaritate şi afecţiune (a fost reciprocă!), dar dragoste, adică amor, nici vorbă! Când plecau funcţionarii, că în trei minute se golea etajul, treceam comanda la ofiţerul de serviciu şi noi doi, eu cu Bică, lucram şi lucram serios şi am dreptul să mă consider coautor, alături de el, al politicilor dezvoltate de firmă în ultimii douăzeci de ani. L-am îmbrăţişat fără reticenţe, (felicitând în gând pe Dumă pentru discreta odăiţă „de odihnă") şi am căutat, pe cât posibil, să nu deranjez printr-o neparticipare ostilă ci, din contră, să dau actului sexual o ambianţă şi o mică legendă, dacă dăruirea mea egală şi asemenea cu a lui nu mai era de unde. Împreunarea cu Bică nu m-a umilit, aşa cum ar fi putut să mă umilească împreunarea cu soţul meu, Brătucu, dacă, în scurta perioadă cât am locuit împreună, s-ar fi ivit ocazia unei împreunări. Iar umilirea ar fi venit aici din compromisul făcut insistând să numim căsătorie un mariaj exterior, exclusiv cast şi fără alt angajament în afară de cel pur amical, nescris şi aflat în vigoare încă din 1953. Atunci, la puţin timp după mutarea la Braşov, maiorul Mihai Brătucu a făcut dovada maximă a calităţilor sale bărbăteşti, întrebând-o protocolar pe tovarăşa Maria Suru dacă ar fi de acord să întemeieze împreună o familie. I-am spus nu şi el privea uimit:

– Iniţiativa ta vine târziu, Brătucule. Am băiat mare, mâine-poimâine e mai înalt ca noi şi vrea să se însoare, îmi aduce o noră şi mă face bunică. Noi suntem generaţie de sacrificiu, Brătucule, de sacrificiu. Ne sacrificăm.

Dar când Brătucu s-a pensionat, a fost rândul meu să-l întreb:

– Cândva, ai făcut o propunere, Brătucu Mihai. O mai menţii?

El n-a înţeles despre ce era vorba şi a trebuit să detaliez. →

https://biblioteca-digitala.ro

– Am credinţa că mi-am plătit toate datoriile; şi faţă de cauză şi faţă de copil. Dacă mai eşti de acord, ne-am putea căsători.

Şi ne-am căsătorit. Discret. Fără public, fără fast. Ofiţerul Stării Civile a îndeplinit corect ritualul, a enumerat drepturile care ocrotesc mama şi copilul. Brătucu a întors capul spre mine (soţia sa) şi am simţit că mă priveşte cu un ochi nou. Aveam părul negru, tenul alb, un colier de chihlimbar îmbrăca rotunjimea gâtului, alunecând peste o rochie simplă, gri închis, cu un croi bufant, bine epoletată. Din brâu în jos, poalele lungi coborau generoase, fusta cloş sugera un contur de piramidă. O rochie pentru care (aproape că mă ruşinez să o spun) am cerut sfatul unui scenograf celebru. Brătucu mă privea emoţionat. Poate-i vine chef să mă sărute, mi-am zis eu speriată şi am întors repede capul. Nu eram sigură că, la vârsta lui, Brătucu nu s-ar considera dator să facă pe mirele, să uite de prietenia care ne leagă, să mă sărute sau să facă un alt gest indecent.

Am luat masa în doi la un restaurant discret, iar peste două zile Brătucu a adus la mine, în strada Soarelui, două geamantane cu haine. După amiezile ni le petreceam în faţa farfurioarelor cu dulceaţă de trandafir, el într-un fotoliu robust, eu într-un vechi balansoar.

Soţul meu îmbrăca acum pijamale scrobite şi, când se aşeza în pat, auzeam apretul trosnind pe cearşafurile impecabil călcate. Dimineaţa găsea cafeaua la pat, hainele curate, periate, puse pe umeraş cu cravata şi şosetele asortate, pantofii lustruiţi fără cusur.

Pentru el eu am fost o soţie perfectă şi intangibilă, ca o paralelă pe lângă care poţi umbla o veşnicie fără a o atinge. I-am spălat şi i-am curăţat lenjeria, hainele, şi i-aş fi curăţat şi pistolul, că îmi face o mare plăcere să curăţ armamentul, dar în timpul mariajului nostru nu li se mai dădeau ofiţerilor pensionari pistoalele să le ducă acasă. Mi-ar fi plăcut să curăţ un revolver. Aş fi făcut lucrarea cu o meticulozitate demnă de vremurile de odinioară. I-aş fi demontat grijulie încărcătorul şi percutorul, aş fi lustruit tija glisantă şi ţeava...

– Păcat că nu vă mai dă pistol!

El a ridicat din umeri uşor jenat, puţin confuz, poate simţindu-se vinovat că nu are asupra sa un pistol.

Cu acad. Ion Aurel Pop, la Braşov în 2007

Am pendulat aşa, între două case, între două adrese. Am pendulat între situaţia de stăpână şi aceea de musafir.

– Poate ar fi mai bine să gătesc în strada Soarelui şi să luăm masa acolo.

După un timp, am căzut de acord că în Strada De Mijloc avem o casă mai răcoroasă şi vara putem face faţă zilelor caniculare mai bine acolo decât în apartamentul meu de bloc. Ne-am mutat în Strada De Mijloc, ducându-ne menajul cu taxiul şi toamna am revenit în strada Soarelui. Primăvara am dus iarăşi menajul nostru flotant la umbră, până când el a rămas în Strada de Mijloc (se simţea mult mai bine acolo) iar eu am preferat strada Soarelui şi ne-am trezit despărţiţi fără a fi fost divorţaţi şi nici cu adevărat căsătoriţi vreodată.

A eşuat mariajul nostru sau prietenia profundă şi castă a biruit? Îmi place să cred că a doua variantă a răspunsului este cea cuvenită, cea dorită de mine şi, deci, adevărată.

Acum, maiorul Brătucu vine, aşa cum venea cu treizeci de ani în urmă, vine în vizită, anunţat dinainte şi găseşte dulceaţa de trandafir în ceşcuţă, paharele cu apă rece sunt aburite sau ceaiul în ceainic şi în casa asta nimeni nu va pune întrebări delicate şi nu va face aprecieri incomode.

Câtă deosebire între vieţile noastre, a mea şi a lui! El a trăit linear. N-a făcut salturi, n-a căzut, n-a trebuit să se ridice niciodată de jos. Brătucu a urcat încet, dar sigur. Mulţumit de sine şi ceilalţi mulţumiţi de el. Eu însă am avut un destin contorsionat, când hăis, când cea, când sus, când jos. Da, Brătucule, m-au dat afară din Securitate, m-au exclus din partid ca pe o măsea stricată, m-au demis din funcţia de comandant al penitenciarului de femei, m-au pus să curăţ veceurile uzinei şi le-am curăţat. La perfecţie le-am curăţat! Să crape rânza în duşmanii mei privindu-le! Şi m-am ridicat mai sus decât fusesem. Ţineam în mâna mea o imensă uzină, cât un ocean, Brătucule, cât un ocean. O ţineam în mână eu, cu toţi şefii şi paraşefii ei şi cu directorul ei cu tot. Eu l-am ţinut pe Bică în funcţie douăzeci de ani! Niciun director n-a stat mai mult de şase ani şi Bică a stat douăzeci şi unu. Şi uzina tot eu am ţinut-o, cu mână zdravănă, şi am dat de lucru la treizeci de mii de oameni şi am hrănit mai mult de o sută de mii. N-am comis abateri, n-am făcut greşeli. Cine spune că Maria Suru a săvârşit samavolnicii, că a produs daune, nu ştie ce spune. Şi nu sunt penală, domnule doctor Mircea Suru! Auzi, doctore, mă auzi? (tremur toată! de furie tremur!) Eu nu sunt coruptă şi nici corupătoare nu sunt. Sistemul, sistemul este pervertit, penal şi corupt. Şi nu aveam altul. Cu acesta a trebuit să exist, să muncesc, să lupt şi să învinge. Iar dacă izbânzile mele nu se reflectă în mari izbânzi ale partidului, este pentru că exigenţa mea întemeiată n-a găsit ecou şi proiecţie în exigenţa partidului comunist care a făcut compromis după compromis. Rezultatul? După patruzeci şi trei de ani de revoluţie, rămăşiţele burghezo-moşierimii există, se organizează şi acţionează sabotând, clevetind, delapidând, făcând să ni se ridice întreaga populaţie în cap. Au ajuns, dragă Brătucule, să pretindă libertate de călătorie, de plimbare, de parcă de aici până la Vladivostok n-ar fi suficient spaţiu pentru plimbare şi recreere. Vor liberate de expresie. Auzi? de expresie! Ca să exprime, ce? Otravă? Venin? Nu, Brătucule, nu! Atât ar mai trebui, încă un set de compromisuri „democratice" şi tot zidul găunos care lasă impresia că ne apără s-ar prăbuşi ca un gard putred. Total şi definitiv s-ar prăbuşi. Vocea străzii? Glasul poporului? Să se spele cu ei pe cap cei care le-au căutat în coarne, cei care le-au permis să se obrăznicească. Maria Suru este curată ca lacrima, pot să privesc în ochi pe oricine. Orice au zis şi-a mârâit unii şi alţii, eu mi-am încheiat activitatea ţinând fruntea sus.

Cu toată harababura din jur – slavă Domnului! – în această zodie au vieţii mele este acum ordine şi curăţ-nie. Complicată rămâne doar relaţia cu fiul meu şi şansele de a o →

https://biblioteca-digitala.ro

limpezi scad pe măsură ce mariajul lui cu fiica rivalei capătă consistenţă.

Relaţia mea cu Mircea este minată de diferenţa de situare a fiecăruia dintre noi faţă de realitatea şi dinamica socială. Eu recunosc, da, bătălia cu capitalismul este pierdută. Ne bălăcim în capitalism zi şi noapte, de la Răsărit la Apus şi viceversa. El însuşi, doctorul Mircea Suru, s-a salvat pe cont propriu, sărind în barca reacţiunii.

O salvare perversă, (cândva, un antropolog eminent va demonstra caracterul pervers al salvării sale. Astăzi încă nu se vede cu ochiul liber, pentru că nici un ochi liber nu este interesat să-l vadă).

Tămâind viţelul de aur, a folosit chiar sistemul pe care eu însămi l-am denunţat şi pentru pieirea căruia mi-am pus viaţa zălog. Pe mine mă acuză de trafic de influenţă, de deturnare de fonduri şi-mi strigă fără ruşine:

– Eşti penală, mamă, eşti penală. Toate reuşitele tale sunt obţinute prin corupţie.

Hei, fiule, fiule! Ne sufocăm de cât capitalism produce în mentalitatea publică de azi societatea socialistă. E un eşec şi este o ruşine. Dar nu înseamnă că asta este calea.

Dacă în traiectul socialist al României, şi al altor ţări deopotrivă, a intervenit un derapaj, nu înseamnă că vom încremeni în derapaj. Derapajul este el însuşi dinamic, societatea devine mai fluidă, structurile de forţă încep să defecteze şi, de aici până la o nouă revoluţie, mai este doar un pas.

Nenorocirea mea, disperarea mea, e că voi trăi încă o revoluţie comunistă, a doua, mai radicală şi mai sângeroasă decât prima.

Şi nu mai am nici energia şi nici entuziasmul de mă înscrie în tabăra noului comunism.

Se vor răscula muncitorii. Se fac pregătiri.

Oameni şi structuri ale actualei puteri fac tot ce pot pentru a-i enerva pe locuitorii acestei ţări, pentru a-i duce la disperare, pentru a face mămăliga să pleznească iar. Clasa de mijloc, aşa slabă şi coruptă, s-a îmburghezit şi tot ea ţipă că nu se mai poate aşa, adică nu vedeţi că ţara e spoliată? N-a mai rămas nimic de jefuit. Nu vedeţi că toate blidele sunt goale?

Pe cine să mai păcălim? Nu vedeţi cum ne fugăresc procurorii? Nu vedeţi cum ne închid azi pe unul, mâine pe altul până ne vom muta cu toţii la beciul domnesc?

Aşa ţipă burghezia cea nouă, mai lacomă şi mai feroce decât burghezo-moşierimea pe care ar fi trebuit s-o învingem noi, dar ne-a tremurat mâna şi am lăsat-o cu capul pe butuc, însă încă vie şi capabilă să se regenereze.

Şi dacă revoluţia cea nouă nu va avea forţa să cureţe prin foc şi sabie putregaiul care a covârşit societatea, dacă vor veni la putere (sub alte steaguri!) tot ei, şacalii, (a câta oară?) atunci chiar că nu mai este nimic de făcut. Va trebui să ne întoarcem la Dumnezeul pe care l-am

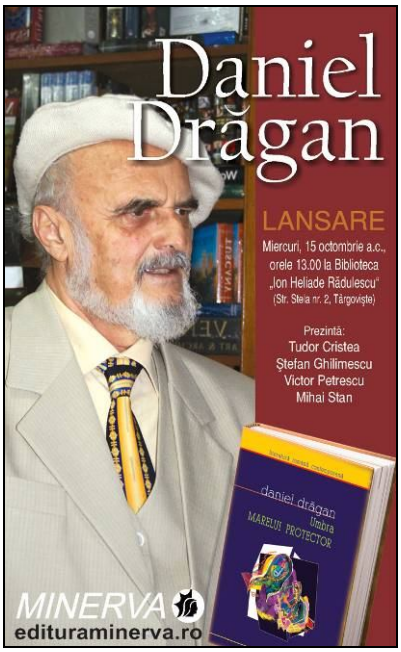

negat, pe care l-am hulit, căruia nu ne-am sfiit să-i aruncăm în faţă toată abjecţia, cât o nemărginire, a înjurăturilor noastre de mamă.

Şi dacă vom vedea că el, totuşi, nu există, va trebui inventat. Şi nu ne va fi imposibil.

Mă întreb şi te întreb, Brătucule, nu s-ar fi putut prevedea şi evita înfundătura în care orbecăim acum? Nu existau instrumente de previziune şi de prevenţie la nivelul cel mai înalt, adică acolo, la uşa lui Ceauşescu, nu era nimeni care să bată cu pumnii şi cu picioarele în uşă şi să strige:

– Hanibal ante portas! Treziţi-vă, nebunilor, că pierdem tot!

Se cutremură lumea sub noi şi nu e nimeni să bage de seamă?

E gălăgie pe stradă. E ca un vuiet. Se duce lumea la vot. Ducă-se! M-am săturat să tot votez, votez, votez.

Parcă sunt strigăte de protest. Ceva nu este în regulă. Se clatină. Se zguduie. Cutremur! Se zguduie blocul, se zguduie ţara, auzi!

Locomotiva a sărit de pe şine şi vagoanele vin unul peste altul, nimic nu le mai poate ţine, nimic nu le mai poate stăpâni. Merg în baie. Iau apă rece în pumni şi mi-o arunc pe faţă. O dată şi încă o dată.

Ridic telefonul şi sun la uzină. Nu răspunde nimeni. Ba da, răspunde. Am noroc. Ofiţer de serviciu este tocmai cine aş fi vrut eu să fie. Îmi spune tot. E revoltă mare. Directorii au fost molestaţi. Schimburile 1, 2 şi 3 s-au reunit şi părăsesc fabrica în coloană. Se îndreaptă spre Primărie şi Prefectură, spre sediul Partidului.

– Ho-ţii! Ho-ţii!

Acum e clar. Se aude şi de pe strada Soarelui. Se aude ca un vuiet. Încet-încet, vuietul inform se limpezeşte şi desluşim glasuri. Zeci de mii de glasuri adunate într-unul singur. Acel şarpe imens de douăzeci de mii de oameni ai uzinei, mătură tot în drum, adună alte şi alte mari puhoaie de truditori de la alte şi alte uzine avercân aaaa ahâc oaaa aaaa

(Aici se întrerupe brusc şi definitiv jurnalul intim, secret şi adevărat al Mariei Suru. La 15 noiembrie 1987, ora 12,30, când portretele dictatorului şi simbolurile comuniste au fost aruncate de pe clădirile publice.

Prefectura, Primăria, sediul Partidului au trecut în mâinile răsculaţilor... şi aşa mai departe.

Maria Suru a fost înmormântată miercuri, 18 noiembrie 1987, la cimitirul municipal. Purta în jurul capului o splendidă maramă de borangic cusută cu aur, un dar postum de la cuscra şi rivala ei, Sofia-Domniţa)

---

* *Fragmentul final din volumul* ***Miţa – jurnalul intim secret şi adevărat al Mariei Suru****, care apare în editura Arania. (600 de pagini, cartonat, cusut cu aţă după tehnologia tradiţională. Lansarea a avut loc la Braşov, în 18 decembrie 2015.*

https://biblioteca-digitala.ro

Despre verticalitate

Luciditatea este atributul forte în confruntarea cu-acele tari ale vieţii care ne-nlănţuie. Dacă vrem să supravieţuim, vom căuta şi vom găsi calea spre-acea linişte interioară care să ne elibereze de balastul cotidian şi să ne echilibreze. În acest existenţial contorsionat, mai ales postbelic, ne-agăţăm de multe exemple pentru-a confirma iniţiala afirmaţie. Să ne-amintim, de exemplu, de Alexandru Dragomir, filosoful care şi-a găsit liniştea doar în faţa foii de scris, după ore de trudă minoră, aflând post factum că acest om de cultură a refuzat, cu demnitate, orice formă de compromis, deşi posteritatea nu prea-i cunoaşte jertfa. A plecat cu ea *dincolo*, tăcut şi liniştit, cum a trăit o viaţă. Ce-a lăsat în urmă-i?! „*Seminţe*" de-nţelepciune (sute de pagini) despre problemele „*libertăţii*", despre relaţia dintre „*timpul stăpân*" şi „*timpul stăpânit*" sau despre „*frica de timp...*" A trăit, cândva, şi-un Ştefan J Fay (obligat să-şi modeleze fiinţa, mutilându-o şi acceptând să scrie aşa cum i se *cânta* (doar pentru a-şi ajuta familia şi pe numeroşii săi prieteni). În acelaşi context, să ne-amintim şi de Dinu Pillat („*fiul risipitor*" al unor timpi însângeraţi), şi de Alice Botez (cea care-şi acceptă destinul trăind departe de nimicnicia unor vremi cumplite), şi de Georgeta Mircea Cancicov (o necunoscută, elogiată însă de G. Călinescu, în a sa **Istorie a literaturii române**..., pentru micile ei bijuterii, în proză...) Să nu uităm, orice-ar fi, că „*există un destin al neiubirii - oricâte virtuţi ai avea*!" (Ştefan J. Fay), dar important este să nu ne pierdem speranţa.

Făcând cunoştinţă cu Daniel Drăgan, braşoveanul, şi-a sa **Subretă** (Ed. Arania, Braşov, 2010), intitulată „*un altfel de roman*" înţelegem că omul şi-a urmat calea (moşterirea filierei paterne, după propria-i mărturisire) şi la vârsta deplinei maturităţii (parcă simţind că a sunat ceasul autoevaluării), poate spune că „*a făcut foamea în adevăratul şi cutremurătorul sens al cuvântului*", dar nu s-a „*simţit umilit*" niciodată şi, ca urmare, poate rosti, cu demnitate: „*Nimic nu m-a făcut să plec capul, să mă ruşinez de mine, să trăiesc strâmb*". [Dac-am putea mulţi rosti aceasta... ce bine-ar fi!]

De foarte tânăr a intuit că fiecare treaptă a vieţii se va consemna, firesc, pe-un război anume: „*Clipa se sparge la prima atingere / şi se face istorie...*" (**Perpetuum**) („Cronica", nr. 3 / ian. 1967, p. 7)

Şi la vârsta de 80 de ani (pe care o va sărbători la finele acestui an, 2015), DANIEL DRĂGAN nu uită să-şi amintească (şi să ne amintească) mărturisirea unui crez, ca o împlinire a vieţii, în totalitatea ei, şi, îndrăznind să-l credem pe cuvânt, rostim împreună cu domnia-sa: „***destinul meu nu este unul de ocară, ci un destin pe care îl pot purta cu demnitate, un destin care mă onorează***".

Acestui crez îi putem alătura şi o reflecţie a tinereţii care întăreşte ideea că traiectul iniţiatic se conturează cu mult înainte de a păşi pe drumul întortocheat al vieţii: „*Când lumina-şi va întoarce faţa / către alte planete / lăsând în urmă rana sângerie / a celui mai din urmă amurg, / când viaţa va zbura de pe pământ /părăsind cuibul rece ca o pasăre albă /şi strigătele nisipului vor îngheţa /– înfricoşătoare fantome – / când apele vor muri sub tăcerea de piatră /iar pe scrumul florilor nu va fi / vânt să adie, / am să scriu pe cenuşa vulcanilor /numele tău /şi ea se va aprinde iarăşi, / apele se vor trezi din încleştarea de piatră /ochiul cerului va tresări speriat / florile vor învia din cenuşe /ca o pasăre albă la cuib*". (**Astra**, anul I, nr. 6 /nov. 1966, p. 11)

Gândind la demersul naratologic din **Subreta**, putem conchide că între ***cometa*** astralului (iniţiere în tainele sacrului) înspre ***cometa*** terestrului (iniţiere a unui diabolic sistem), protagonistul va cunoaşte, adeseori, urcuşuri şi coborâşuri şocante. Şi nu de puţine ori îşi va fi zis că are nevoie de un „*baros uriaş*" pentru a „*sparge carapacea*" Răului. Fireşte că în anii '50/'60, nimeni n-avea această forţă, însă, aflat sub protecţia zeului suprem, Daniel Drăgan va conştientiza că: „*Numai din interiorul sistemului puteam să înving şi numai cu armele mele puteam lupta. Condeiul! Asta era arma mea, şi numai cu ea aş fi putut să mă bat. Dar arma nu e totul. Cine a studiat mecanismele bătăliilor ştie că la fel de importantă ca puterea armei este poziţia din care tragi. Şi primul lucru care îmi lipsea în lupta aceasta era poziţia. Da, mă aflam în cea mai nefericită poziţie...*"

Cu Laurenţiu Ulici şi Marin Sorescu

Însufleţit de elanul generaţiei sale, cu-n Labiş şi-un Tomozei, exuberanţii, par a crede (pentru cât timp?!) că ar putea schimba ceva, rostind tăios: „*Noi, tânăra generaţie de poeţi ai R.P.R., nu ne plecăm capul decât dimineaţa în faţa robinetului...*" Ei, dar totul nu a fost decât „*un vis deşert şi fără noimă...*", doar... „*duh în văzduh / hărăzit să pătrundă / puls herţian pe-o lungime de undă. / Puls vineri, verde nădejde, negru tăceri... / inimă duh!*" (**Herţiana**, „Astra", 4/1972)

Şi-ntr-o ***încremenire*** lăuntrică, decenii, se întrezăresc ceva speranţe, ce-i drept, foarte îndepărtate, spre care merită, totuşi, să reflectăm, reluând aceste versuri: „*Ciutura n-a mai vrut să coboare / vârf, numai vârf năzuind să rămână, / a murit agăţată de cer / cu dorul adâncului prăbuşit în fântână".* („Astra", anul II, nr. 4/apr. 1967, p. 11)

Nu putem omite că şi Daniel Drăgan, precum mulţi din generaţia sa, s-a plecat unor compromisuri (să amintim, puţin, de **Trandafirii Doftanei**), abordând, uneori, un „*limbaj din cel mai veritabil lemn de frasin*" (**Subreta**), dar reţinând, totuşi, că a găsit forţa să conştientizeze compromisul, cu multă verticalitate. E mare lucru să recunoşti, cu nonşalanţă, deschis, şi cinstit, că şi minusurile, şi plusurile, sunt ale tale şi-ale generaţiei tale – în parte.

La ceas aniversar, – adresându-i binecuvântătoarele urări de viaţă senină, cu sănătate şi rodnicie – să rostim împreună cu poetul: „*Când mă plec la rădăcinile dorului / feţi-frumoşi, descălecând din legende / galopează-n pădurile noastre / să detune albastrele bolţi...*" (**Rădăcinile dorului**)

LIVIA CIUPERCĂ

https://biblioteca-digitala.ro

Daniel Drăgan - Referinţe critice

(selecţie)

Marian Popa (1980)

„Una dintre exigenţele realismului este prezentarea vieţii şi adevărului vieţii. Or, s-ar părea că niciun autor până acum n-a avut curajul să se ocupe de realitate aşa cum este. Dar, în executarea acestui deziderat, poate să fie marea lovitură a unui scriitor şi Daniel Drăgan a sesizat acest lucru. Un autor poate să revină cu mult succes la realitate, la un nou realism care amestecă tematicul şi problematicul în reprezentarea vieţii fără teze, fără şabloane, fără cenzură şi chiar fără grijă pentru artă.

Această imagine comprehensivă a Oceanului este şi cheia unei structuri care dă autorului posibilitatea să se ocupe fără niciun fel de prejudecată de toate problemele epocii noastre, văzută ca o realitate indefi nită şi în acelaşi timp exactă. Şi nu găsesc la ora actuală un autor care să fi îndrăznit atât de mult. Mă refer şi la marii noştri autori consacraţi."

N. Steinhardt (1984)

„În cinci pagini de carte se cuprinde un tablou mai virulent decât ar fi fost un întreg dur roman social. Un referat incisiv, conspectat, implozat, pustiitor. Mărgelele roşii declanşează în total un asemenea impact de violenţă, eşec şi durere, ca de lovituri ce nimeresc drept între ochi: iuţi, îndemânatice, date cu dezinvoltură, în treacăt, ca de reporter profesionist, profesionist pasă-mi-te amuzat şi grăbit al sesizării temeiurilor unei lumi întunecoase, contradictorii, tragice."

Mircea Iorgulescu (1984)

„Schiţele şi povestirile lui Daniel Drăgan din volumul *Mărgele roşii* au caracteristic un ton care le unifică, dând întregii culegeri acea necesară omogenitate de stil şi atitudine: tonul unei înregistrări aparent neutre şi, în realitate, al unei lacome absorbţii a detaliului semnificativ. Textele mai scurte capătă din acest motiv un aspect sarcastic, realizat îndeosebi prin folosirea stilului indirect liber: situaţii desenate cu precizie, astfel încât să degaje un adevăr moral şi psihologic, stări confl ictuale resorbite în nuanţe prinse cu fineţe, momente de intensificare a existenţei capabile să pună în valoare o dominantă sufletească."

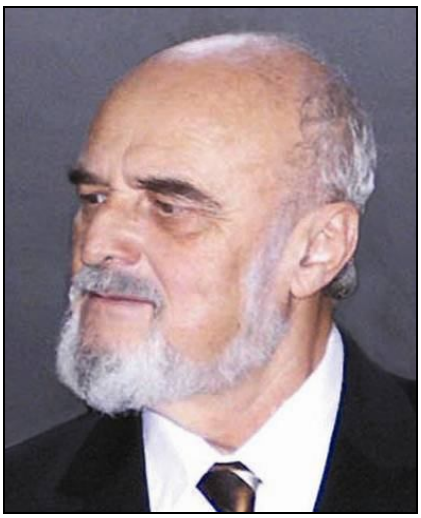

Laurenţiu Ulici (1989)

„Nicăieri n-a pus până acum Daniel Drăgan mai multă imaginaţie, grijă pentru scriitură şi atenţie artistică decât în *Ursa Mare*, roman realist şi roman alegoric într-o sugestivă interferenţă de planuri. Drumul spre imaginar parcurs de Simeon traversează periodic calea de un realism exact a lui Radu. Probabil cele două personaje sunt şi proiecţii ale autorului însuşi, caz în care primesc şi funcţia simbolică de a rezuma «principiul poetic» al noii orientări a prozatorului"

Ion Itu (2003)

„*Părintele Thom* este un roman complex, în care, cu o plăcere de a povesti devastatoare, sunt organizate mari arhitecturi polifonice.

Iar prin simbolismul său fastuos – un roman simbolic, deci o meditaţie remarcabilă asupra lumii acesteia şi a destinului său planetar, concentrată într-o mare engramă a timpului. Un timp istoric otrăvit, pe care oamenii locului l-au resimţit ca o formă de teroare."

D. R. Popescu (1978)

„*Paloma Blanca* de Daniel Drăgan este o bijuterie! *Revelion cu Paloma Blanca* legitimează un dramaturg important.

Prima oară am citit această piesă-scenariu acum cincisprezece ani şi mai bine. Am fost încântat şi cutremurat de calităţile ei artistice. Am fost convins că va avea un viitor fericit! Şi astăzi cred la fel. Niciun fir de praf nu s-a aşternut peste vigoarea acestei lucrări despre oameni şi zile, despre oameni şi zăpezi, căci despre oameni şi zăpezi ne vorbeşte Daniel Drăgan cu un talent formidabil!"

Valentin Silvestru (1978)

„*Revelion cu Paloma Blanca*. „...E portretul în culori tragice al unei femei cu o puternică personalitate, care nu renunţă la demnitatea ei de artistă, dând o pildă de abnegaţie faţă de propriul ideal. Personajele sunt de condiţie anodină. Dar întâmplarea, implantată într-un cadru hibernal, într-o gnodă montană, capătă, pe măsură ce se desfăşoară, tensiune, situaţii neaşteptate, un halou enigmatic. Autorul ştie să glumească şi să ironizeze. Lasă impresia că ar nara el peripeţiile. Dar treptat, personajele se autonomizează, iau, cu gravitate conducerea evenimentelor şi le determină autoritar.

Tânăra niumită Dora-Dorina se reliefează ca un caracter autentic. Lumea din jurul ei are lumini, umbre şi penumbre ciudate şi se organizează difuz, nu în raport cu eroina, ci datorită ei, din cauza ei. Un subiect consistent. Mai totul solid, neted şi clar, anticonvenţional, decis."

A.I. Brumaru (2004)

„Iată: o «caravană» erotică (lectorul, cititorul prevenit va înţelege că este vorba despre o mixtare textuală între cupluri, nu neapărat o depravare), în care este implicată protagonista Amalia Weiss-Rogalski (personaj complex, o preformanţă după părerea mea, în portretistica feminină în literatura română) devine, în registru alegoric, caravana noastră, a tuturor, convoi implacabil din deşertul lumii şi al fiinţării – o fiinţare de care însă, vai, nu dispunem. Încotro – fiind în acest cortegiu – suntem îndreptaţi?

Ar fi, oare, mai bine să trăim condiţia celui care nu este îndreptat nicăieri? Nu cred că Daniel Drăgan răspunde acestor dramatice interogaţii – sau că ar fi intenţionat să răspundă. Important este că scriitorul ne-a adresat întrebarea: Caravana sa – luând acum în calcul realismul dens al tramei şi ridicarea acestuia, nesilită, la simbolul indimenticabil – se constituie, pe linia iniţiată de André Malraux, ca un remarcabil roman în alt ceas tulbure din istoria lumii, a condiţiei umane."

https://biblioteca-digitala.ro

Un concert cu 700 de dirijori

(La „tîrgul cărților" 2015 au fost programate 700 de lansări și dezbateri)

Pretextul venirii mele la „Gaudeamus" 2015: lansez două cărți.

E un paradox, sau o șotie sofianică, din partea unui autor care se consideră „postum", să lanseze două cărți deodată!

Liviu Ioan Stoiciu, prezentându-mi cartea, zice: „Vasile Andru s-a îndepărtat de lumea scriitorilor. *Dar s-a îndepărtat cu mare folos!"*

Azi mă apropii iarăși de lumea asta

Toată floarea cea vestită a literaturii române se află aici. Facem o baie de floare vestită.

La fiecare stand sunt în funcțiune: un microfon, o ditirambă și o cădelniță. Ba chiar trei microfoane și trei cădelnițe. Unul strigă, altul modulează, o voce acoperă pe alta, o reclamă sparge pe alta, un elogiu ieftinește alt elogiu.

Asculți de parcă e adevărul! Criza culturii încetează brusc.

Basarab Nicolescu dă soluția crizelor

Magistrul Basarab Nicolescu (oaspete la editura Herald) a venit de la Paris să prezinte un autor esoteric. Întredeschide o ușă spre creștinismul esoteric. Are cheia nepierdută a tradiției, pentru ușa esotericăă. Basarab Nicolescu a venit din Parisul îngrozit de ultimele atentate teroriste. Îl întrebăm despre pericolul de a trăi la Paris, pericolul de a trăi într-o Europă a invaziei aliene.

Zice: Pericolul major nu e nici de la islamici, nici de la slavi, nici de la mezi și perși, ci este de la noi înșine: otrăvim pământul, otrăvim alimentele, supraîncălzim clima, poluăm apele... ne lăsăm pradă tehnicii, n-o mai putem ține sub control...

-Soluția? întrebăm.

-Este: a deveni conștient.

-Soluția asta am propus-o demult ca „terapie a destinului". *Luarea de cunoștință.* Dar este o soluție doar pentru inițiați... Inițiații se salvează, simbolic, doar pe ei înșiși. Inițiații propun modele pe termen lung, or omenirea nu mai are decît circa 1000 de ani de trăit, zice Hawking.

Cu Basarab Nicolescu, la „Gaudeamus"

Basarab Nicolescu insistă, cu seninătate, că singura soluție este: a deveni conștienți, a ne trezi din somnul ontic al rostogolirii spre neant.

Silvia îmi zice: Dacă-i asculți pe Basarab Nicolescu și pe Neagu Giuvara, știi pe ce lume trăiești ca să nu mori.

La ora finalizărilor

Am lansat cartea *Isihasmul sau meșteșugul liniștirii*. Ediție definitivă! îndrăznesc să spun. Vine vremea definitivelor. De aceea nu mai scriu, ci rescriu. Nu recidivez, ci consolidez.

Nu recidivez, ci optimizez. Valabil și pentru eseul repede trecător, și pentru romanele relativ longevive.

Gloria noastră de 4 minute

Interviu TVR. Mi se spune. „Aveți la dispoziție 4 minute".

Mi s-au pus 7 întrebări. Rețin două:

-Ce schimbări au survenit la dvoastră după întâlnirea ortodoxiei cu hinduismul, cu budismul? // Răspund: -Acestea încă nu s-au întâlnit. Și nu se vor întâlni decât post mortem. Tind și ele spre un post mortem: Conștiința extinsă, *epibolais.* // -Aveți un capitol numit *Împătimiții de pe Athos*. Există și acolo înpătimiți? // Răspund: – Mulți! Am cunoscut pe Athos doar 3 despătimiți, și aceia au murit.

Mircea Dinescu, după ațipirea barbarilor

La standul editurii Litera, Mircea Dinescu mă îmbie cu un vin din podgoriile sale, un vin grozav, un vin psihedelic. A adus vinuri pentru sâmbăta cărții și pentru confrați; se respectă! Îmi dă volumul său proaspăt apărut: *Întoarcerea barbarilor*. Poeme ecleziaste și eretice. // Apoi evocăm *ille tempore*, enigma Decembrie 1989. În acel decembrie, eu mă aflam la Roma, bursier; iar cerberul meu de la Academia Romena, slăbind frâiele, mi-a zis: Prietenul dumitale Dinescu a vorbit la televizor!// Din legenda Dinescu: el *a fost cel care a anunțat primul revoluția în direct, la televizor.* După aceea, a mai ajustat cumva, din labirintul său, daravera post-decembristă. Recent, i-a dat un canon greu până și patriarhului Daniel! (vezi predania *Îngeri și gradați*, din „Cațavencii").

Cărți de vîrf

Ne bucurăm să auzim că *Solenoid*, de Mircea Cărtărescu, este un „roman mondial", un roman „al condiției umane". Editorul său spune că este o carte care „i-a tăiat viața în două", precum i-o mai tăiaseră Kant și Heidegger. Entuziasmul euforic al unui om hiper-sobru este semn de eveniment. Mircea Cărtărescu produce eveniment. Pe drept și pe secol.

Biblia pierdută, roman de Igor Bergler, a fost lansat cu un desant năucitor, forțând titlul de „cartea târgului".

Cărți bune, dar le lipsește trompeta lui Paul Daian:

Vrăjmaș, de Liviu Ioan Stoiciu. O fi acesta marele roman al literaturii române, pe care LIS spunea, în 1999, că îl așteaptă obligatoriu de la mine? Sunt mulțumit c-a dat el ce aștepta de la mine. Mă despovărează de-o așteptare, acest frate de utopie.

Beniamin de Eugen Uricaru. Istorie și metaistorie. (Îmi amintește de memorabilul *Rug* și *flacără*.) Autorul se decriptează cu personajele sale. Sedus de ambele „ipostaze alpha": a fi dintre cei ce fac istoria, sau dintre cei ce îmbunătățesc istoria...

***Ghetsemani 51,* de Dan Stanca**

Roman cu trei etaje: *istoria* care ne mai doare; *miracolul* care ne mai vindecă; *sacrificiul, martiriul* care se înscrie genetic în cei rămași, eveniment numit și răscumpărare. În planul văzut: Istoria anilor 51 care comunică, printr-un canal metafizic, cu 200l.

Într-o duminică, Dan Stanca a lasat și romanul *Neant;* titlul sugerează o perspectivă apofatică.

Amintesc și de romanul *Mut,* printre cele mai bune ale lui Dan Stanca. Un roman scandalos și orfic: coborârea într-un infern cotidian și istoric, infern care nu se delimitează →

VASILE ANDRU

https://biblioteca-digitala.ro

clar de tărâmul cu care se învecinează: raiul.

Roman temeinic, dar nedescoperit:

Comedia cubata, Editura Bibliotheca (stand 301).

Dacă mă întreabă cineva care este cea mai temeinică scriere românească actuală, răspund: ciclul de romane *Comedia Cubata*. Mi se zice: „N-am auzit. Se află aici, la târg?" Da, aici și acum.

La standul Editurii Bibliotheca a Târgoviștei, văd primele trei volume din această operă: *Excubus* (2014), *Uncubus* (2014), *Daecubus* (2015). Sunt părți componente ale unei *pentapatopii*, precizează autorul la pag. 2 a fiecărui volum.

Nu l-am întrebat pe editor câte exemplare a vîndut.

Joyce spunea: Cartea *Ulise* are doar doi cititori: linotipistul, care culege cartea literă cu literă; și corectorul. Se întâmplă. Astăzi acea carte fără cititori are un loc în calendar: 16 iunie, ziua peregrinării lui Leopold.

Comedia Cubata este un eveniment românesc, își va avea ziua sa într-un calendar esthetos.

Dar cum se numește autorul? întreabă unul. Aflați-l, am dat repere, editura, anul. Mai spun că Autorul a mai publicat și un op care a fost calificat de critici drept „monumental".

Dezvârtoșiri

M-am întretăiat acum cu un editor *vârtos,* prieten de pe vremea cînd eram noi bursieri la Paris. Ne regăsim cu căldură. Dar Vârtosu, la ora aceea (ora 17) era total *dezvîrtoșit* grație vinului, probabil vinul lui Dinescu. Îl văd alături și pe istoricul Ics: și el desvârtoșit, cui și prastie! Oamenii ăștia, la abureală, sunt tare simpatici. Sunt așa de aerieni, încât nu bagă de seamă că spațiul unde se lansează ei, la ora asta, este vid...

O cale îngustă și atroce

Sunt așteptat la editura Litera, să prezint cartea *O cale îngustă spre nordul îndepărtat*, de Richard Flanagan, „megieșul" nostru din Oceania. (Zic megieș, referindu-mă la episodica mea rezidență în Oceania.) La prezentarea de azi, voi fi alaturi de Mihaela Vodă, Bedros Horasangian, Maia Morgenstern. Dar nu ajung să prezint, ora coincide cu a doua mea lansare. Mă bucur însă că invitația asta mi-a revelat un mare scriitor: Richard Flanagan din Tasmania.

Romanul său a primit premiul Man Booker. Este de Nobel. Un roman teribil, (cel mai bun de azi?) cu istorie și zen, cu crime și înțelepciune. Exterminarea, de către japonezi, a 100000 de prizonieri australieni, este comentată de satrapul Nakamura că „nu este cruzime, ci este destin".

Adică, dacă și așa te-ai născut, atrocitățile ce survin nu sunt nenorociri, ci sunt *destinul tău*! - Reflecție de amortizare a căderii capului tranșat de sabia lui Nakamura.

Destinul de a fi Everest

La standul Polirom se lansează o carte de Salman Rushdie. Ne amintim că suntem comtemporani cu scriitorul care a scris cel mai frumos Psalm al Everestului. A reușit. Everest la Everest trage.

Magnetul Editurii Herald. O editură de carte sapiențială: a recapitulat civilizațiile planetei, textele revelate, cultura Duhului. Suntem în plină utopie: Numai aici e posibilă înfrățirea religiilor: numai în texte, adică numai *pe hârtie*, religiile au o direcție soteriologică; în practică, ele deviază spre politică.

Petru Ursache, un *aristos!*

Între cele patru cărți de Petru Ursache, lansate la Editura Eikon, semnalez aici „Miorița – dosarul mitologic al unei Capodopere". O idee originală a lui Petru Ursache: balada Miorița nu este un produs iscat dintr-o istețime populară impersonală; ci este produsul unui autor singular, un *aristos,* al cărui nume a rămas ascuns. (Am zice: nici despre Homer nu se știe sigur că era Homer, ci un aristos cu nume.) *Aristos* înseamnă „cel mai bun".

Cu Marian Popa, la Muzeul Literaturii Române, 2011

Vasile Andru, lansare la Herald, 2015

Cassian Maria Spiridon în căutarea lui *homo religiosus*

La standul Doxologia, descopăr cartea: *Petre Țuțea, între filosofie și teologie* de Cassian Maria Spiridon. Și ca personaj de carte, Petre Țuțea se luptă cu omul *bioistoric*. Zice: „Omul bioistoric este întristător." Ecou posibil: Homo religiosus este întristat! (cunoaște „tristețea limitelor").

Considerațiile lui Cassian Maria Spiridon: Omul este *real* pe cît păstrează în el „chipul" lui Dumnezeu. Și este *surogat* pe cît s-a alienat de origini.

Opoziția „om real – om surogat" ne-o discerne un alt volum al lui Cassian Maria Spiridon: *Despre împărăția omului surogat* (Tracus Arte).

Soluțiile evadării din "împărăția surogatului" sunt: una estetică și una noetică. (Există două paradisuri, zice Filocalia: *esthetos kai noistos).*

Notă conexă. Din legenda Cassian Maria Spiridon: Înainte de revoluție, a fost arestat pentru organizarea și participarea la mișcarea conspirativă din 14 decembrie 1989.

România extinsă

La standul „Contemporanul. Ideea europeană" descopăr *Generația orfelină*, de Adrian Dinu Rachieru.

Adrian Dinu Rchieru este criticul care, prin *mitografii lirice* și epice, a întregit cultural o Românie vastă.

A a scris despre confrați clamoroși ori silențioși, de pe aici. A scris despre toți scriitorii basarabeni, la concurență cu vigurosul Mihai Cimpoi. A scris despre scriitorii vlahi din Balcani și despre cei din Bucovina sfârtecată, a scris despre literații vizibili sau anonimi din emigrația americană.

Duce o viață de academie și de *singrafie* hieratică. →

https://biblioteca-digitala.ro

Înserarea coborâse

Înserarea coborâse pe umărul
străzii.
În parcul de după mahalaua
cu cafenele nocturne,
copacii se plimbau cu stelele de
mână.

Eu,
aşezat pe cotul lunii
îţi deşiram povestea trupului
încă pierdută
în buzunarul primăverii
de alaltăieri.

GEORGE BACIU

Un prolog

Un prolog la alt prolog,,
Drob cu drob, un necrolog,
Vin – Enterrios citând
Din poemele lui Hânc.
Carriego, frate drag,
Descriai frumos, pe larg
Cum îi place lui Housman,
Lung poemul whitmanian.
Ezra, Yeats, Almafuerte
Se grăbeau doar să ne certe,
Liliecron, mai încruntat
Parcă-o palmă el mi-a dat,
Totul este să nu scrii
Pentru moarte poezii.
N-ai ce face, acesta-s eu,
Cred mai mult în Dumnezeu,
Iar în rest eu nu dispar,
Nici pe cal, nici jos, sub car.
Alungat, eu vin din nou,
Susţinut de Edgar Poe,
Nu+s trufaş, dar mândru sunt,
Ca Peer Gynt din Strahlensund.
Mort de-aş fi, tot viu mă ştiu,
Preot, rabin ori muftiu.

BORIS MARIAN

Misa alba

E pace. Vin zăpezi, de nicăieri.
Să dăm pe ele, bruma de averi.
Şi ele să se dea, într-un îngheţ,
Să luăm pe noi, un tron, în loc de jet.
E pace. Bine că mai ştim
Pe nume, cei vecini, din ţintirim.
Cei noi, demult, nici nu s-au cunoscut
Nici cu un sărut-mâna, de salut…

E pace. Vin puţini şi pleacă mulţi.
Atâţia fulgi de nea, cândva desculţi.
Ne mai trimit, în iarna de apoi,
Parfum de vâsc şi rouă, de noroi.

E pace. Şi se tace, îndelung.
De parcă chiar şi florile împung.
De parcă tot întinerim, ciudat.
Vom fi, demult. Eram, când n-am
aflat.

E pace. Şi se zbat privighetori.
În plasele atâtor vânători.
Şi cu un cântec, cum să mai
dezmierzi,
Atâtea cuiburi goale, sub zăpezi?

3 decembrie 2015

LIVIU-FLORIAN JIANU

→

Bucureşti a murit

O carte document. *Nicolae Seinhardt: convorbiri cu Nicolae Băciuţ şi Zaharia Sângeorzan* (Polirom). Răspunzând unui întrebări puse de N. Băciuţ, N. Steinhardt răspunde: „Bucureşti a murit.... Bucureşti e pe cale de fi „executat" şi înlocuit cu altceva – urât." Parcă ar fi vorbit... mâine!

Bucureştiul moare la intervale, în planul văzut sau nevăzut. Sundar Singh profeţea şi el moartea Bucureştilor, dar venea cu o *consolare perversă*: va fi înlocuit pe bază de selecţie spirituală... (Profeţiile sunt manipulări). Steinhardt este mai carmelit, mai realist.

Patru cărţi anti Traian Băsescu

Văd pe standuri patru volume contra lui vodă Traian Băsescu. Zic: Fericiţi cei cu adversari / mici, mijlocii şi mari.

Eşti mare pe cît de mare ţi-e tăcerea. Dar eşti tare pe cât de tare ţi-e strigarea.

Confraţii mei, schelete virtuale

O apariţie postumă: Constantin Ţoiu, *Jurnal intim* (Paideia). Ţoiu îşi îndrăgea confraţii ca ficţiuni. Adică vedea spontan în ei personaje dintr-o viitoare carte. Sau cum zice Alexandru Bulandra, vedea în confratele cu relief „fantasme unui erou construit pe scheletul său virtual."

Cu Laurenţiu Ulici, Baki Ymeri, Nicolae Băciuţ, la Congresul Scriitorilor, Bucureşti, 1990.

Inflaţie de cărţi bune

Opt cărţi biblice îngrijite de Cristiam Bădiliţă. Între ele: *Două apocalipse ale lui Ioan*, prezentare şi traducere de Cristian Bădiliţă, cu ilustraţii de Marian Zidaru. Acel **Marian Zidaru** dăinuieşte ca pictor şi sculptor, după ce a fost alungat din „Noul Ierusalim".

La Editura Muzeul Literaturii Române, poeta Eugenia Matilda Ţarălungă ne prezită un stand cu cărţi de scriitori ajunşi „piese de muzeu". E pe aici şi cartea lui Vasile Andru, *Geografia sacră şi profană a vieţii*.

Trilogia epică a lui Mihai Stan: *Paradis, Ieşirea din Paradis, Întoarcere în Paradis* (Ed. Bibliotheca). În fond, un paradis relativ, sau sau mai curând un iad ne-evitabil, aşadar „domesticit" prin umor, sarcasm, haz de amărăciune.

Ne ţine calea şi o carte de aforisme a lui Vasile Ghica - un om ager, adică mintos (*phronimos*), care a biruit cu încetinitorul.

E târziu şi n-am mai prins performarea unor scene din piesa lui Matei Vişniec: *Omul din care a fost extras răul.* Matei Vişniec, acest bucovinean mondial.

Urcăm scările, spre ieşire

De sus, din capul scărilor, ne pare că Romexpo adună un cor, o horire, în care anonimii şi legendarii, amorfii şi puternicii se amestecă osmotic, formând o materie unduitoare, cu dîre argintii prin ea.

E ora 18. Ieşim cu liniştea intactă.

Cartea este o ispită. Ne vine vremea când cartea / din trebuinţă vitală / se face ispită. Vine o vreme cînd trebuie să ştii dinainte tot ce scrie în cărţi.

S-a făcut noapte. Afară e întuneric. Am lăsat lumina şi zarva şi forfota antumităţii şi intrăm în întunericul firesc. Farurile maşinii sparg întunericul şi fac un tunel acceptabil. Şi prin acest tunel reintrăm în postumitatea noastră intimă, cât va mai fi să fie.

https://biblioteca-digitala.ro

Ciclul Venusiada

Sărut etern

E-atât de cald în africa din tine. în suflet epidermă și umori. doar ce te-ating și simt că și în mine. ard ca feștile mii și mii de sori. mă plimb. un moșier de nuri. movile. printre copaci exotici printre vile. cu droșca-mi peste munți și văgăuni. la mine-n landuri viețuiesc păuni. ce-și umflă coada-n arce senzuale. și eu pohtesc hapsân formele tale. setos de scorburi și de subțioare. un limb tot măturând. din zare-n zare. sunt un haiduc de june jupânițe. înfomentat bolnav de roinițe*
…în subțioara sânilor ai lacrimi. născute din iubiri și patimi. cu amiros de ambră și de crin. pe care eu le sorb și mă închin. cu-n ”doamne milueşte”. și-un ”amin”. și fluturi colorați roiesc prin mine. efemeride viețuind o zi. atâta cât să te posed pe tine. un secol de-o secundă ne-om iubi…
apoi, epuizați și uzi. un trup de toamnă. vom adormi între licheni și Frunze. zăpada să ne-acopere. și doamnă. la primăvară-om fi doar două buze. care răsar din putredul infern. într-un pietrificat și mut
etern. sărut.
apoi. brâncușieni. epuizați și uzi: un trup de toamnă. cum ai să-ți amintești tu asta, doamnă..? vom ațipi-ntre frunze și licheni. și sub halmida albă de zăpadă. ne vom trezi-ntr-o zi de-armindeni. îmbrățișați. pitiți ca într-o cadă. dispuși să părăsim orice infern. și să murim într-un
sărut. etern.

Învoalta

Iubita mea de sâni învolți. și ascuțiți ca niște colți. de câine rău. spumos. turbat. ce-mi crește ura la pătrat. de cum să mușc adânc din ei. din sânișorii derbedei. obraznici și provocatori. de-ți vine. uneori. să mori. de dorul lor. de dor să mor... ei să mă înțepe criminal. pe stânga-n piept. ca un pumnal. să mor. să mor. încetișor. înfășurat într-un covor. cu sâni cu tot îmbrățișat. în sânge. propriu îmbăiat. căci am murit de-nțepătură. înfometat de pup pe gură. și de dorințe de mângâi. pe epiderma gâtului. și pe câmpia epigastră. pe șoldul cosinus de glastră. cu linia ce dă la vale. pe coapsele paradoxale. ce-ascund un monument cochet. bijuterie. cuib discret. la vale către brusturet. o scoică mică perlă scumpă. ce face omul să irumpă. ce scrie-n pagini roz istorii. trezind instincte iluzorii. e perla vieții. a Fì - irii. ce mută munții. nunta. mirii. zeița lumii împerlată. pusă-ntre coapse. ferecată. și de femeie. și de fată. comoara. icoana. psaltirea. ce mișcă-n veacuri omenirea... . e perla visurilor mele... ”che move il sole e l'altre stele”. ce am poftit am aspirat. când fuse Zurătoarea la băiat...
… s-ajungi la perla din femeie. și să o proclami Dumnezee. pios o mângâi. tandru pe cosiță. și în genunchi te închini.
Dumne-Zeiță...

Rozaroz

și roza roză. pe rochia roz. dădea o poză. pictată-n roz. să-ți dai sprânceana cu chinoroz. fă-ți pantofiorii murdari de goz.
…și roza roză. căzu pe goz. lângă bocancul de matroz. cu pliciuri late și cu troz…neli mărunte. petala roz. căzu pe punte. cucui în frunte. rană stelară și dacă vrei. rimă murdară : petala roz. pică-n moloz.
să-mi lași mașèră. un suvenire. spre-neuitare. și nemurire. din lumea-ți bellă, și acapellă, din universul tău. cel plin de roz. să-mi dai. al tău. micuț potroz. pus în ovalul medalion. și cu canoane-n pidalion. cu chipul dulce. scăldat în roz. zulufii blonz…i… asă din ramă. cu onduleele. de bunăseamă. tu dulcinee. cu-obrazu-ți roz. să-ți cânte-n curte dulce rapsoz. fiu eu acela. de sub balcon. ce cântă lin. din harmonion. tu trandafiri mi-arunci de sub buze. înconjurată toată de muze. eu cu erato. și lira-i fină. tu cu urania. muzica lină. avem o mamă: pe mnemosina. avem și tată. e-n fruntea lată. unul e zeus. iară iubirea. ta. numai eu îs.
când roza-ți roză. plutea spre mine. încă din aer. să mor de bine.
când roza roză. cade pe sine. nu mori de mine. eu mor de tine…
dar cum pe viața-mi. fără de tine. eu dulcinee. nu dau un zlot. fie primită

soarta decisă: eu dulcinee. să mor de tot.

Eșarfazada

-Basm în satin negru-

Învestmântată-n satin negru. cu un melon ferm și integru. și o eșarfă. tot satin. căzând pe sânul opalin. un joc nebun. un joc divin. pahare de cristal cu vin. ciocnite sună-a simfonie. urcă spre bolte. spre tărie. sau se scoboară dintre ceruri. ca sunet a mii de dueluri. săbii de sticlă ascuțite. florete-n palme înflorite. coboară. urcă simfonia….când dumneata stârnești folia. de satin negru și lucios. ce mângâie marmori pe jos. și mersu-ți. de zbor satinat. iscă-un vârtej catifelat. vibrează seara-n lung. și-n lat. prin aerul cald. tulburat. se spariu gâze mici și fluturi. de cum eșarfa tu ți-o scuturi. cobori. plutești. ești. ba nu ești. Eșarfazada din povești. ce luneci ca o sine-n sine. pe trepte de culori marine. scara făcută pentru tine. de arhitecți. pietrari. scărari. de calfe și de meșteri mari. scara din spumă. calcinată. să calci pe ea numai o dată. a doua oară nu mai este. s-a revărsat într-o poveste. ce-o scrie acuma cronicarul. cu dalta scrijelind altarul. ce cu ofrande-ngroașă jarul. și împărați și regi. de mână. vin la altaru-ți. se-adună. puși în genunchi pioși se-nchină. la frumusețea ta divină…
…zeița. mea. de satin negru. cu un melon. ferm și integru. și o eșarfă. tot satin. curgând pe sânu-ți. opalin…

---
*loc prăpăstios care se surpă mereu (dex)

GEORGE STANCA

https://biblioteca-digitala.ro

Eseu

AMURGUL IUBIRII

(XXVIII)

Creştinismul, ca religie monoteistă care a făcut din persoană ideea unui program specific, a reuşit mai degrabă să contribuie la constituirea eului, a subiectului şi la formula seculară a individualismului occidental. "Moartea lui Dumnezeu" este finalul unui proces care lasă loc liber pe scena lumii subiectului. După acceptarea "morţii lui Dumnezeu" urmează disoluţia ideii care îl susţinea, disoluţia monoteismului. Postmodernitatea a făcut nu numai din de-construcţie, dar şi din pandantul ei, pluralismul, o idee "directoare". Miturile modernităţii tîrzii sînt mai degrabă politeiste. Totalitatea care constituie Dumnezeul nostru este pluralâ, fără a mai fi şi unitară: multitudinea este atunci divinitatea noastră. Nu mai avem un eu, fie el constituit din mai multe instanţe, ci mai multe euri.

Folosim o metaforă modernă: acelaşi "hard", corpul nostru, poate fi folosit de mai multe "soft"-uri, adică de mai multe euri. Eul-ciorchine a luat locul eului-monolit.

La această pluralitate de euri, a cărei reţea secretă ne constituie de fapt pe noi, ar trebui raportată iubirea. Acţiunea iubirii-pasiune poate fi explicată ca o refacere a monolitismului eului. Alteritatea provoacă dorinţa şi o duce spre adevărul ei: eu sunt de altundeva, spusese Platon; eu sunt altcineva, a spus modernitatea; altcineva mă face să fiu eu, spune Freud. De fapt, nu dorim pe altul, dorim dorinţa celuilalt şi această dorinţa a altuia se întoarce asupra eului-subiect al dorinţei dea fi dorit, pentru a-i conferi o identitate unică. Iubirea postmodernă nu este atît un dialog cât un ecou. Eul se descentrează şi pluralizează, iar subiectivitatea, care era pentru psihanaliza freudiană doar dialogică, se dovedeşte a fi chiar plurilogică. Dorinţa dea fi Dumnezeu (Absolutul) devine treptat în modernitate dorinţa de a fi Dumnezeu măcar pentru Celălalt. Dar psihanaliza ne spune că nu ne putem privi pe noi decât prin ochii celuilalt: ceea ce înseamnă că eul doreşte să se vadă pe sine prin ochii celuilalt ca Dumnezeu. Dacă dorinţa de a fi dorit înseamnă dorinţa de a fi altcineva, atunci altcineva mă face să fiu eu. în condiţiile pluralităţii eurilor însă, este vorba despre unul din eurile care alcătuiesc grupul de euri al unui corp. Iubirea este atunci un fel de "lovitură de stat" psihică cu ajutor extern (al celuilalt, fantasmat de dorinţa noastră, care umple prin mişcările şi gesticulaţiile sale spaţiul vid al fantasmei): ea aduce la dictatură un singur eu — sau un grupuscul de euri — dintre toate celelalte. Luciditatea critică este consecinţa unei pluralităţi, măcar a vocilor dacă nu şi a eurilor. În schimb, concentrarea pe celălalt, focalizarea prin dorinţă duce, prin reflexie, la concentrarea pe sine, de fapt pe un singur eu dintre toate, adică o adunare uşor hipnotică a eurilor împotriva împrăştierii lucide şi critice care este starea obişnuită a eurilor individului modern. Iubirea nu te uneşte cu celălalt, ci eliberează unul din euri din cuşca sau din anonimatul în care stă închis împreună cu celelalte şi îl poate face chiar dresorul lor.

Condiţia este identitatea (aparent) absolută dintre eul din pleiada de euri interioare şi eul celuilalt, exterior, de care te îndrăgosteşti. E o creditare interpretativă, o credinţă în anumite semnificaţii alese din mulţimea dispersată - lucidă, deci critică; e o manieră de a face sens, de a conferi unui eu sentimentul necesităţii fiinţei care crede că este prin creditarea unor semnificaţii ca realitate. Orice critică amuţeşte sau se transformă în laudă, coerenţa şi coeziunea interioară sunt recîştigate în jurul unui anumit eu etc.

De aceea, aşa-zişilor dependenţi de seducţie le place la nebunie să se îndrăgostească şi recurg la o altă aventură de câte ori emoţia pasiunii dispare.

Eul triumfător are toate bucuriile sau fericirile unui dictator: este în centrul lumii, adulat, răsfăţat; pe scurt: este din nou copilul mamei sale. (1)

Această interpretare a iubirii, ca lovitură de stat psihică, care acordă putere unuia dintre aceste euri, a căror pluralitate ne constituie, asupra celorlalte oferă o interesantă perspectivă asupra sensului geloziei.

Obişnuitele analize ale geloziei ne spun că individul gelos este un individ al cărui sentiment de posesivitate este excesiv, privindu-l pe celălalt ca şi cum ar fi proprietatea lui.

Lucrurile sunt însă mai complicate dacă le privim din perspectiva deschisă mai sus a celor trei tipuri de economii: a darului, a schimbului şi a furtului.

Astfel încadrată, gelozia pare să fie sentimentul oarecum paradoxal al încălcării contractului într-o economie care este de fapt cea a darului. Or, nu poate exista contract într-o economie a darului şi nu are de unde să apară atunci sentimentul încălcării lui. Iubirea este o economie a darului scufundată într-o economie a schimbului, iar gelozia apare ca o percepere a unei căderi suplimentare, la ceea ce numim economia furtului. în principiu, din perspectiva economiei darului, totul este clar, aşa cum Noica a spus-o: iubirea seamănă cu lumina, care se distribuie fără să se împartă.

Dar dacă iubirea este receptată din perspectiva, generalizată în modernitate, a economiei schimbului, trebuie să admitem că omul este o fiinţă limitată, deci nu dispune de oricâtă tandreţe sau afecţiune, nu poate fi la fel de tandru şi afectuos cu oricât de multă lume.

Potrivit regulilor economiei limitate a schimbului, ceea ce dăm unuia sustragem altuia.

Schimbul, în cazul iubirii, este similar celui din contextul jocului de noroc: nu se produce nimic efectiv, numai nişte valori sau nişte bunuri - sentimente, gesturi etc. în iubire - se distribuie altfel, se transferă de la unii la alţii.

Orice economie a schimbului nu face decâ să organizeze penuria, lipsa. Gratuitatea nu are norme, nu există, riguros vorbind, o economie a darului; există economie a schimbului pentru ceea ce nu este suficient pentru toţi.

AUREL CODOBAN

---

(1). Werther spune clar: "cât de mult mă ador pe mine însumi de când ea mă iubeşte".

https://biblioteca-digitala.ro

Cronica literară

UN CASTEL AL ILUZIILOR

Dincoace și *dincolo* sunt granițele care te întâmpină încă din primele versuri ale acestui poem-fluviu, poem-curgător care se insinuează și dincolo de paginile cărții dându-ți senzația că te poți molipsi cu ușurință de starea poetică a autorului său, senzație care ba te părăsește, ba te copleșește pe măsură ce te scufunzi în apa atât de înșelător transparentă uneori, atât de amăgitor tulburată a acestui râu de metafore și trăiri dezvăluite nouă cu o sinceritate inocentă dar nu și inconștientă, în urma disecției realității înfăptuite de acest Rembrandt al cuvintelor – Adrian Lesenciuc.

Odată depășită acea linie imaginară care desparte cele două orizonturi, cel de *dincoace* și cel de *dincolo,* începe deloc ușoara încercare de descifrare a universului ce se dezvăluie ipostazelor lirice ale poetului, de la cea de copil, până la aceea a îndrăgostitului care se lasă de-compus și re-compus de dragoste. De fapt, a încerca să te orientezi de-a lungul călătoriei pe malul acestui poem-fluviu sau să curgi odată cu el, e la fel de dificil ca încercarea de a recunoaște și de a proteja organele interne ale poeziei când cuțitul tău are curajul și curiozitatea să spintece trupul poeziei care uneori coincide chiar cu trupul tău și te regăsești, iată, în ipostaza lui Iona, conștient că ai greșit și că totul era *invers*.

Tocmai de aceea poetul simte nevoia celor două iubite, *iubita-vie* și *iubita-moartă* care să-l completeze sau dimpotrivă să-l ucidă și apoi să-l învie făcându-l nemuritor.

Citind textul, ne întâmpină mai multe ipostaze ale eului liric, toate ascunse sub o unică mască dar suprapunerea nu e perfectă, deoarece din când în când, ele scot la iveală câte un semn al existenței lor. (De altfel, masca este un motiv recurent în volum).

De pildă, cel care-i dăruiește *iubitei vii*, cavoul (ciudat dar, pe care nu orice iubită îl poate aprecia), ca un Bacovia reîncarnat în secolul XXI, păstrează reminiscențe ale copilului de odinioară care a trasat primul linia imaginară dintre *dincoace* și *dincolo*.

Insist asupra acestei demarcații

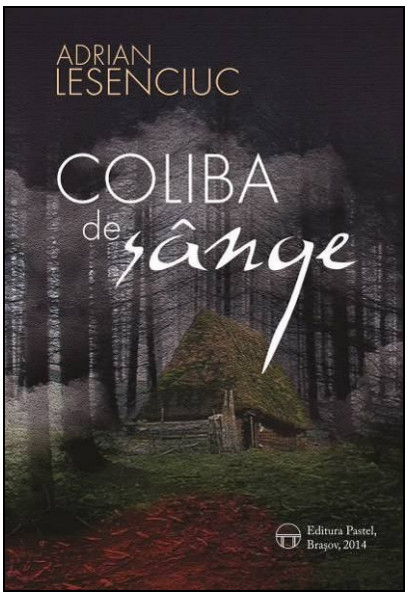

deoarece această linie imaginară atrage discursul liric și îl ordonează în funcție de cei doi termeni, dincoace și dincolo, cărora li se asociază motive ca *iubita vie, iubita moartă, apa, visul, păcatul, minotaurul, unicornul, oglinda,* și mai ales, supratema acestui volum, *moartea,* insinuându-se în cele mai neobișnuite și șocante metafore, toate constituind biruințe ale cuvântului împotriva ei: ”m-am trezit cu moartea tremurând udă de rouă |în cămașă descheiată”,”drumul era mărginit de pisici întinse moarte”, ”muream înalt ca umbra unei praștii”, ”moartea zâmbea|agățată de părul de pe piept”,moartea a născut un minotaur”, ”moartea gravidă apăruse în ziare”, „titrarea era într-o limbă moartă” etc.

Călătoria de-a lungul acelei linii imaginare este de fapt pretextul pentru a marca precum niște semne distinctive pentru o eventuală și imposibilă refacere a traseului în timp, motivele de care aminteam mai sus. Acest traseu sinuos, dificil, misterios dar incitant, este refăcut din perspectiva exploratorului, a copilului, a îndrăgostitului, în ultimă instanță, a creatorului care se arată permanent nemulțumit de varianta lirică a călătoriei sale, de aventurile existențiale consemnate minuțios: ”atunci mi-a cerut mâna iubita moartă /mâna mea a trecut și am vrut să mă doară/ peste linia desenată de mine” sau ”muream înalt ca umbra unei praștii/ nimic din ce-mi zăcea cuvânt nu îndrăzneam/ mă dezbrăcasem de avut și neam/ pândeam trezirea orbului și măștii/ un fald pe ridul nopții îndreptam”.

În această călătorie care ar putea la fel de bine considerată în afara eului sau în interiorul eului, un Orfeu cu două misiuni, descoperirea realului și re-descoperirea sinelui, cele două iubie, sunt cele două ipostaze ale lui Euridice care, invers decât în opera lui Ovidiu, îl călăuzesc pe poet ajutându-l sau, dimpotrivă, blocându-i accesul la absolutul vizat de acesta.

Adevărul ni se revelează în versuri ca acestea: ”am întins mâna de carne prin liniștea textului/ făcându-l ghemotoc și aruncându-l sub pleoapă.”

Alteori, nemulțumirea se traduce prin aruncarea umbrei poemului pe fereastră. (p.14)

Da, această călătorie simbolică este a artistului demiurg care are puterea de a renunța la universul creat când el nu se ridică la înălțimea așteptărilor sale. Îmbătat cu iluzia orașului, poetul își reia scufundarea în propriul univers liric pe care nu l-a abandonat total și ne dezvăluie fragmente ale acestui univers debordând de simboluri culturale: minotaurul, Picasso, Marquez, Monparnasse, Jung, Freud, Dali.

Că suntem martori la nașterea unui nou univers ne vin în ajutor și ale dovezi: ”am întâlnit un copil (...)/ și i-am construit un castel/ al iluziilor din celulele/ în formă de conuri și bastonașe.”

Dacă Eminescu se întreba unde va găsi cuvântul ce exprimă adevărul, se pare că Adrian Lesenciuc îl caută în lumea lui *dincolo*: ”cu iubita moartă îmbrățișându-mă recitam din poemul/ palimpsest”.

Din această întâlnire, se naște poemul, dar sacrificiul nu s-a încheiat: poetul se dă pe sine însuși, vorba lui Alecsandri, ca pradă și trofeu, acestea fiind, în opinia mea, versurile care oferă decriptarea demersului poetului : ”*foile se răsfiră mâna mea e dintr-o dată/ mâna lui Venus pipăind oglinda paginilor/ îmi privesc chipul, trupul secționat în/ structuri funcționale de sine stătătoare/ linia vieții curbată afund peste care/ mi se-mpachetează trupul cuminte spre păstrare”.*

Memorabil este și acest vers: ”printre pagini un cimitir/ îngenunchiații ochi aprind lumină/ și cerc cu cerc se strânge-n juru-i ceasul/ un fluviu gâlgâie/ povara zborului brăzdează/ alai în pași afunzi/o insulă →

MARIA POSTU

https://biblioteca-digitala.ro

ce arde/ sâmbetei”.

Reapare iubita vie ”scormonind cenușa paginilor arse”, singura comunicare posibilă fiind aceea cu iubita moartă care a reușit să-l atragă definitiv în *castelul iluziilor* în timp ce iubita vie încearcă zadarnic să comunice cu cel care ”și-a tras noaptea peste ochi”.

Se pare că e vorba aici de o moarte inițiatică, deoarece urmează o renaștere a eului poetic datorată iubitei vii: ca o altă fată a Împăratului Roșu, având însușiri de mare farmazoană: ”iubita vie , ca o altă fată a Împăratului Roșu, având însușiri de mare farmazoană, „era doar pescarul dimineților/ a coborât din lotcă și a aruncat soarele/ printre măruntaiele-mi desfăcute/ nicicând mai potrivnică împletitură ca jocul copiilor/ în coama de neuroni țărâna mea prindea formă/ de om și iubita vie îmi frământa aluatul.”

Dar viața și moartea simbolizate de cele două iubite îl revendică deopotrivă chiar și când călătoria existențială se oprește într-un spital (să nu pierdem din vedere că ne aflăm în acel castel al iluziilor în care totul este posibil și iubita moartă, iată îl urmărește și aici, nedorind să-l recedeze vieții).

Așadar are loc o destrupare” și poetul a devenit cel care își încrețește ”obrazul de ciupercă sângerând”, consemnând faptul că ”iubita vie mi-a născut copilul”.

Da, iubitei vii îi aparține victoria, o victorie trecătoare, raportată la eternitatea morții și a operei de artă, în timp ce poetul rămâne alături de iubita moartă, îngropat pe veci în poem.

Coliba de sânge i-a oferit o protecție efemeră, de aceea a fost o jertfă necesară tocmai pentru ca să poată ”foșnetul privighetorii” să contemple ”noaptea în pagini”.

Pot spune că lectura acestui volum este o provocare care merită făcută și că sensurile textului sunt mult mai numeroase decât mi s-au dezvăluit mie.

Adrian Lesenciuc, **Coliba de sânge**, editura Pastel, Brașov, 2014

Vivisecţii online...

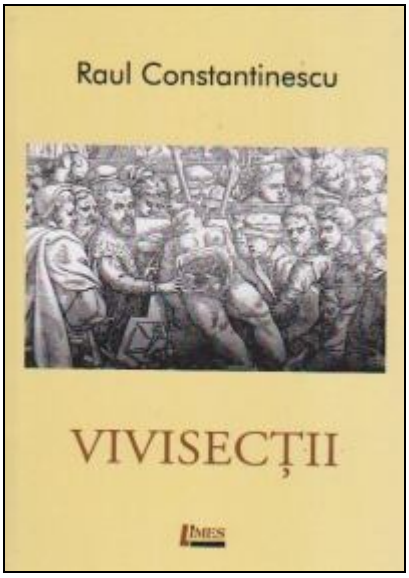

Raul Constantinescu îşi asumă o intervenţie pe viu asupra fiinţei sale, depăşind controversata durere şi ţintind pentru cunoaştere. Poezia sa, una contorsionată, radiind putere, vibraţie, tensiune se desfăşoară în plenitudinea expresiei prin volumul *Vivisecţii*, apărut la Floreşti, judeţul Cluj: Editura Limes, 2015. Poetul se află în timpul complet al mărturisirii, nu are răbdare şi milă cu sine. Nu menajează cititorul. Îl provoacă, îl sfidează, îi deschide cu hotărâre cutia pandorei, eliberând metafore, hiperbole, cântec, sens. Fiinţa sa (trupul, sufletul, duhul) este obiectul asupra căruia intervine cu un bisturiu fin, cu ideea decantată de zgura zilei. El sfidează durerea, plăteşte preţul şi spune în plină operaţie miracolul. Pentru poet, întreaga informaţie a universului, taina creaţiei, direcţia în care glisează timpul, sunt cuprinse în fiinţa omului. Nimic în plus, nimic în minus, doar galaxia poeziei...

Raul Constantinescu este un clasic hotărât, apelează la modelele moderne şi postmoderne, ia elemente din realism şi folclor, se foloseşte de logica ştiinţifică, inventează. Nu preferă un curent anume, respectă ţinuta, demnitatea poetului, sobrietatea şi persuasiunea. Uneori abuzează de metaforă, de cuvinte. Este direct, explică vivisecţia, corpul deschis, carte deschisă, alfabetul ascuns şi vechi, mesajul ancestral. Este un absent prezent continuu, cunoaştere pură în infosfera care ne copleşeşte, atinge ultimul atom, se lasă sedus de absurdul spre zero. Simte dorul de abisuri, acceptă tăria cojii ce îmbracă ideea, pendulează între ştiut/ neştiut, se joacă între cele două concepte, îl vede pe om un Ulisse în căutare, în călătorie. Sunt zone interzise, poeme nescrise, Dumnezeu atent, luminile, sărutul nimicului. Dar timpul se duce, alunecă în cei o mie de ani de cunoaştere prinşi în nuca prezentului. Explicaţii, mişcări browniene, eterna reîntoarcere. Apoi Templul. Apoi testamentul, apoi poezia încrâncenată, tensionată ca un arc în inima omului.

Raul Constantinescu nu este un poet comod, ştie să-şi asume marile mituri, fragedele balade, chemările, imprecaţia: „...în lupta tuturor contra tuturor prin minunata lume nouă/ dinlăuntru în afară – paradisiacul infern - / trupul din toate părţile lovit subminat izbit ţintit atacat jupuit/ primitorul nerostitul sălaş al divului suflet/ unul spre altul, Unu prin şi în altul -” (*Vivisecţii*, p. 11).

Vivisecţia se efectuează cu laserul cuvântului, partea nemuritoare nu aparţine omului, un joc dinamic, plin/ gol şi altă paradigmă. Sunt rătăciri prin labirint, punctele cardinale nu mai au acelaşi sens. Totul este citit, recitit la nesfârşit până la originea speciilor. O călătorie interioară prin straturi de timp sângerând : „Pe mări rătăcesc de ţărm departe/ sirenele în cânt mă fură-ntruna;/ pe stânci sub fulgere înfrunt furtuna/ infernul îl trec neatins de moarte...” (*Ulisse*, p. 46). O călătorie în care moartea nu are efect, cunoaşterea e liberatorie. Timp nesfârşit cu valurile în faţă, atent la ţărmul aşteptat, bănuit. *Penelopa este între altare...*

Cunoaşterea pare o vrajă, gustul e dulce, povestea lumii e scrisă în realul aparent, ceea ce e: „Lumea-n sine-nchisă/ nuca nedeschisă,/ în rostogol este/ fir de poveste...” (*Nuca I*, p. 29).

Cei care au fost sunt descătuşaţi de trup, „pământ din pământ în pământ sub pământ”, privesc din stele, din flori. *Eterna reîntoarcere* în materie, din materie în spirit, o dulce adiere în univers.

Concluzia: poezia, unica. Cea mai hulită, cea mai frumoasă. De neatins, pe un drum abrupt: „Spre piscul din noi albastru-n zăpezi;/ deasupra capului tău nins de gând,/ noaptea stele-ţi vorbesc/ în razele limbii doar de tine ştiute,/ clipă vie/ prin tine înveşnicind” (*Poezia*, p. 65). →

CONSTANTIN STANCU

https://biblioteca-digitala.ro

O epopee în care poetul poate gusta dulcea veşnicie într-o clipă irepetabilă.

Autorul depune testamentul la dispoziţia cititorului, el a cucerit o păpădie pe care o locuieşte, doar vibraţia de început transmisă celui care citeşte şi înţelege. E o moştenire care vine de departe, tainică, înaintează prin *spaţiotimp*, negative rădăcini depăşind.

Absurdul e crud, un etern început, un dor de abisuri, o călătorie prin gura arsă a zeroului, pe zimţata custură. Este o nuntă a elementelor, toate posibilităţile, plus poezie, plus cântec, plus iubire implicită: „Prin ani drum de spini mi se arată; /bolta papirus peste mine se lasă... /luminii în har viu revelată/ fiinţa efemeră mi-este atrasă; /din umbre smulge-se gândul... eviscerat, / în mine pe cruce/ "se-nalţă Cuvântul" (*Logos*, p. 63).

Aceasta este concluzia finală, crucificarea Cuvântului în fiinţa omului, aplecată sub vremi...

Mircea Petean îl prezintă la începutul volumului pe Raul Constantinescu, un modernist însingurat, atras de cărţi, prins în dansul cuvintelor. Sunt prezentate cele trei moduri ale poeziei sale: efectul revelaţiei prin opera poetului, estetica poeziei populare ca rădăcină trainică, poemul filiform, eliberat de angoase. El conchide: „Aceasta e poezia lui Raul Constantinescu din *Vivisecţii*, o carte de poeme de mare complexitate, pe care autorul ei o oferă celor care încă mai cred în poezie ca pe un îndemn de a urca pe noi culmi spirituale, coborând tot mai adânc în ei înşişi, căci *dorul de-abisuri clatină, macină munţii...*" (p.8).

Poetul, creatorul în interiorul creaţiei, are un *Precuvânt* pentru cititor, fratele atent, un frate care participă. Poate sta drept în faţa Sinelui universal, darnic prin ritual şi călătorie, prin suferinţă şi capriciu.

Raul Constantinescu şi-a constituit volumul cu toate argumentele poeziei, cu note bio-bibliografice, cu referinţe critice. Au scris despre poet: Iv Martinovici, Ion Arieşanu, Dumitru Hurubă, Eugen Evu, Victor Sterom, Radu Igna, Amalia Voicu, Ioan Evu, Emilian Marcu, A.I. Brumaru, Ioan Urdă, Monica Grosu, Gheorghe Mocuţa, Iuliu Pârvu, Augustin Cozmuţa, C. Stancu.

Gheorghe Mocuţa reţine: „Lunga disciplină a lecturii şi a tăcerii, a credinţei în creaţie şi creator, trece până la urmă în urzeala unei versificaţii în care tradiţia şi neomodernismul se contopesc în căutarea răspunsului la teme esenţiale" (p. 134).

Sub tensiunea versului, cuvintele fuzionează: spaţiotimp, ochi-izvor, prezent postimperfect, vieţiimorţii, sine-ascuns, tăcere-fluviu, antilumi, rugflacără... Virgulele nu mai au acelaşi sens, uneori grafia poemului este modernă, cu puseuri mitice sau folclorice. Poetul încearcă să ia în stăpânire mişcare în care a fost prins, visul – *ecorşeu iluminat...* El îşi decantează ideile, se avântă în *marele refuz*, dar, până la urmă, Dumnezeu este stăpânul jocului, miturile dantelează speranţele noastre.

Vivisecţii online, cu poet şi galaxii de sinapse...

Un poet al nihilomelancoliei

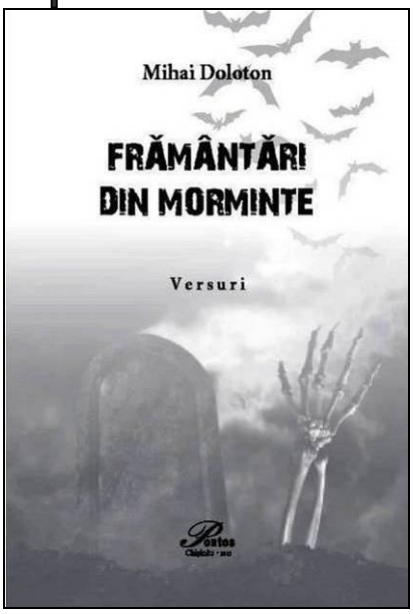

Poemele celui de-al doilea volum semnat de Mihai Doloton poartă amprenta lirismului bacovian, lucru certificat încă de la bun început prin titlul *Frământări din morminte* (apărut la editura Pontos, Chişinău, 2015) şi întărit ulterior atât prin imaginarul poetic similar, cât şi prin existenţa unui poem dedicat marelui simbolist – *Poetului George Bacovia.*

Se configurează o atmosferă ostilă, în care singurătatea devine personaj ce ia în stăpânire totul. E sesizabilă o dilatare a clipei şi, totodată, o persistenţă în stare, prin fructificarea formelor de gerunziu „curgând", „plangând" etc. Pe urmele poetului său preferat, Mihai Doloton surprinde materia într-o lentă şi interminabilă cădere, disoluţie (Iarna suflă-ncet -/ Frunze de omăt/ Cad" – *Poem de martir*).

Chemarea stranie a neantului e acutizată în poemul *De iarnă*, gerundziul făcând aici pandant cu forma prezentului etern „gem", „strig", „scot". Muzicalitatea sincopată e subliniată de prezenţa punctelor de suspensie.

Morbul erodează realitatea. Cei vii nu mai ştiu să guste viaţa aşa cum se cuvine, fapt surprins în poemul *Din toate zilele.* De sabat ştiu a se bucura numai cei trecuţi în nefiinţă „doar morţii se-adună de ziua Sabatului", iar la spovedit mai merge, spăşit, doar timpul.

Moartea e percepută drept o prezenţă intra vitam (De moarte cum să-mi fie teamă/ Când ea la toţi ne este mamă? – *De moarte*), glisarea dinspre viaţă spre moarte devine imperceptibilă, cele două se confundă adesea şi nu ţin cont de vârstă („Un copil se joacă/ Afară, prin ninsoare./ Altul, sfâşiat,/ De o boală, moare." – *Culorile ce dor*).

Un poem precum *La priveghi* capătă accente baudelairiene prin prisma imaginarului ce ţine de sfera putridului, a descompunerii, amintind cititorului de antologicul *Un hoit.*

Plânsul „Plângând de spaima-nfometată/ Mai stau cu moartea la taifas/ Şi, poate, am să râd vreodată,/ Dar iarăşi singur am rămas" - *Atât de singur*, recluziunea, singurătatea, târziul, golul, moartea („Nu mai există nimic decât moarte/ Şi locul pe cruce nu se mai împarte" – *Nimic, decât moarte*) reprezintă temele recurente ale volumului supus atenţiei.

Nicăieri nu există şansa redempţiunii („Nu există pace şi nicio speranţă" – *Ger de singurătate*), fiinţa neputându-se salva nici prin scris, nici prin iubire, iar procesul autoscopic din *Singur* pare sortit eşecului.

Universul surprins în volum aminteşte extrem de fidel de atmosfera apăsătoare a poemelor bacoviene, de hohotul autumnalului, de târziul inoculat pretutindeni („mor bolnav de nedreptate" – *De vorbă cu moartea*). Paleta cromatică, deşi ternă, cotropeşte, ia cu asalt spaţiul marcat, aşa cum ne-am aştepta, de cavou, cimitir, abator.

În *Explorare,* depistăm o veritabilă ars poetica. Lumea în care artistul trăieşte are valorile alterate, drept →

MIHAELA OANCEA

https://biblioteca-digitala.ro

care acesta nu-mi mai găseşte locul, rostul. De asemenea, poemul are şi sonuri soresciene, amintind de *Am zărit lumina*.

Conştient sau nu, Mihai Doloton e influenţat pe alocuri de lirica lui Wiliam Blake (*The garden of love, A poison tree* ş.a.m.d).

Tot o artă poetică este şi poemul *Cv*, în care auditivul este violentat „funerară operă", „rece umbra mea (...) ţipă plină de isterie", iar viaţa devine un mizerabil stupefiant.

Poetul găseşte uneori forţa de a face haz de necaz, luând tragicul peste picior, în poeme ce au aerul unor epigrame – *Întuneric neconstituţional* „A trăi cu speranţă/ E neconstituţional", *Complici la moarte* „Cuprinşi de singurătate/ Am ajuns complici la moarte", *Licenţa morţii* etc.

Ca tributul pentru autorul simbolist să fie complet, Mihai Doloton inserează la finalul cărţii şi câteva pagini de *Firimituri inocente*, cugetări ce trimit la celebrele *Divagări utile* ale lui Bacovia.

Conchid, lansând către cititori invitaţia de a se apropia de scrierea dolotoniană, cu ceritudinea că vor întâlni un poet extrem de sensibil, un poet ce ştie a surprinde această alchimie a durerii devenite poezie.

„Realitatea ce-mi pătrunde-n oase"

Într-un târziu am înţeles ce înseamnă atât de frecvent recurentele trei puncte de suspensie ale lui George Echim: „Mi-e dor de mare, de verile trecute./ Dor nespus îmi este de ziua mea de ieri/ Când eu aveam exact... atâtea primăveri/ Nu-mi doresc să măsor timpul în minute." (*Ziua mea de ieri...)*

Vibratto, tremollo, andante poco a poco, aceştia sunt timpii muzicali aplicabili, dar mai presus de toate şi toţi, un timp nespecificat în teoria muzicală, anume „ecoul de romanţă" exersat de vioara lui George Bacovia.

Cumsecădenia de a înfrumuseţa natura umană e dincolo de preocupările poetului în *Zori de amurg*; întrezăreşte, dincolo de zori, prin ei, amurgul. Nu îşi răstoarnă privirea în nostalgie, lumea lui este transparentă, - da, uneori înduioşată: „Un om sensibil cum rar am cunoscut!/ Am simţit în el blândeţea de poet/ Şi mă întreb: oare ce epitet/ Din atâtea i s-ar potrivi mai mult?" (*Permanenţe*, cu

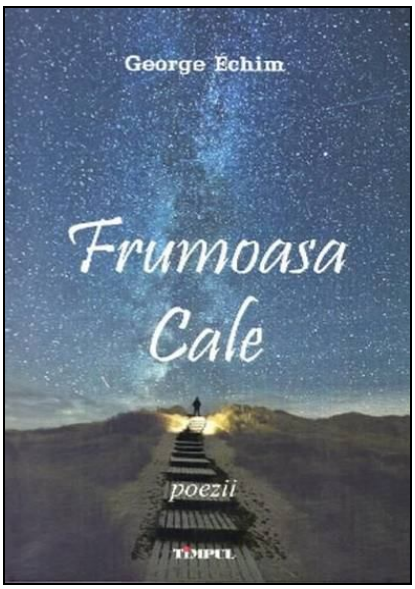

subtitlul-dedicaţie „Poetului Vania Gherghinescu, in memoriam")

Prolificitatea (mai mult eflorescenţa) poeziilor le impun sinceritatea. Care nu caută în mod necesar prietenia lectorului, ori admiraţia lui, vrea doar să comunice până la identificare. Nu doreşte să deschidă larg porţile percepţiei (Aldous Huxley), ci mai degrabă, prin întredeschidere şi îngustare a unghiului, să-şi selecteze (poezia) receptorii, să îi identifice. Ca în vederea unei relaţii de durată, fără dominator – dominat. Doar comunicare. Aceasta înseamnă că sonetul e un lest, el poate să decadă din amintire sau să rămână în ea, important este ca sensibilităţile să se conjuge dincolo de orice: „Sunt uneori izvor, iar alteori vulcan./ Din mine curge apă limpede sau foc,/ Spăl ce-i de spălat, ori în flăcări ard... Nu-i joc!/ *Nu-mi place* ce-i murdar şi nici *să cânt în van...*" (s.m.) (*Personaj bizar*, cu subtitlul „Pasărea de foc")

Moise era bâlbâit. Cel care a desluşit verbal (nu avea mult mai mult decât darul / harul vorbirii) Tablele Legii a fost fratele său Aaron, cel cu glas răspicat, primul purtător de cuvânt recunoscut ca atare al omenirii; practic şi primul translator, - din ăăă... în atât de necesara claritate. George Echim, ca toţi sonetiştii valoroşi încearcă, reuşeşte cel mai adesea, să fie cei doi fraţi într-un singur *creator* să preia de la Bunul (inspiraţia) şi să rostească *sonetul*: „Mă plimb sfios pe alei... de nemurire,/ Gândesc la câte... alte... negândite,/ La atâtea motive de ispite.../ Despre toate... *dau tuturor de ştire.*" (s.m.)(*Alei... de nemurire*)

Uneori însăşi inspiraţia e invocată – implorată: „Iubirea mea cea mare-i poezia." (*Bucurie*). (Când scrii în ritmul ăsta...) Pe latura erotică, sonetele lui George Echim impresionează prin caracterul frust al amorului, neconcupiscent, duşman geloziei (nestrăin însă lucidităţii, nu este nici poetul, nici omul – persoane adeseori distincte – care să se rătăcească în labirintul acestui sevraj), bine înarmat, nu mal-armé.

Tot studiindu-i, amănunţindu-i versurile, am înţeles încă un rost, cu totul admirabil şi nebunesc aproape, al celor trei puncte de suspensie ale lui George Echim: dincolo de cele enumerate la începutul cronicii, dincolo de „egalizarea" setativă prin endecasilab există ambiţia uluitoare a egalizării suprafeţei vizual-grafice a versurilor. Caz unic de provocare a desăvârşirii intangibile. De neconceput: „Realitatea ce-mi pătrunde-n oase/ Se străduieşte... să fie parşivă,/ Deşi pozează... nu odată-n divă,/ Îmi murdăreşte visele frumoase." (*Refugiu*)

Sunt sigur că am dreptate.

George Echim este propriul său perfect avocat, din punct de vedere literar. *Lucrează*, mai nou, *în folosul societăţii,* atât de restrânse, a literaţilor.

MIRCEA DOREANU

BIOGRAFIE ŞI LITERATURĂ

În adolescenţă, îmi notasem într-un jurnal, un extras, nu mai ştiu de unde, pe care l-am reţinut, fără a-i înţelege prea bine sensurile: „Unor femei romanul le-a fost viaţa, altora, viaţa le-a fost un roman".

Sigur, a pune în balanţă →

NICOLAE BĂCIUŢ

https://biblioteca-digitala.ro

pasiunea lecturii pentru roman, cu o existenţă de roman a unei femei nu prea ar părea corect, fiecare fiind îndreptăţit să susţină partea lui de adevăr, astfel ca balanţa să încline într-o parte sau alta.

Gina Moldovan nu a fost o mare pasionată de roman, iar când a cochetat cu literatura s-a lăsat mai uşor ademenită de poezie, ale cărei teritorii le-a şi străbătut, de altfel, ca autor, tipărind trei volume de versuri.

Condiţia de autor a Ginei Moldovan nu e una tipică, preocupările existenţei sale fiind mai ales străine literaturii, chiar dacă în adolescenţă a cochetat cu ea, dar viaţa a pus-o adesea faţă în faţă cu atâtea situaţii de... roman, atât din propria experienţă, cât şi din cea profeională, fiind adesea martoră a atâtor poveşti de viaţă, a multor suferinţe.

Însă Gina Moldovan s-a apucat vârtos de scris abia după ce „s-a lăsat la vatră”, când bugetul de timp s-a înscris în alţi parametri şi când a putut să aloce mai mult timp evaluării propriei existenţe şi nu oricum, ci cu instrumentele scrisului.

Dacă poezia a fost mai degrabă ţipăt de iubire sau de durere, proza Ginei Moldovan este o privire înapoi a propriei biografii, cu nostalgie, dar şi cu detaşare, într-o dreaptă judecată, la maturitate, a propriei sale existenţe.

Naraţiunea sa, într-o interogaţie indecisă, *Viaţă adevărată sau destin*, nu e într-un registru al excluderii, ci într-unul al consubstanţializării, viaţa adevărată putând fi acceptată sau nu ca destin, dar şi ca fatalitate/ întâmplare.

Gina Moldovan nu tranşeaază lucrurile: destinul i-a adus o viaţă adevărată, ori că viaţa adevărată a venit din destin? Adevărată nefiind în opoziţie cu falsă, fiind pus mai degrabă semnul egalităţi între adevărată şi reală. Viaţa reală pe care a parcurs-o Gina Moldovan e, până la urmă, împlinirea unui destin.

Cartea începe cu „examenul de maturitate”, bacalaureatul, şi se încheie cu examenul... literar, cel al publicării cărţii de versuri *Orizontul iubirii*, orizont al aşteptării în care autoarea a trăit toată viaţa, o aşteptare care se termină într-un nou început, acela al regăsirii în iubirea visată.

Deşi a scris versuri în adolescenţă şi la tinereţe, întâmplarea a făcut să-şi piardă toate manuscrisele, în împrejurări dramatice.

Reluarea terapiei prin scris s-a produs cu intensitate în străinătate, departe de ţară, dar cu toate dorurile/ nostalgiile active. Poezia scrisă atunci acoperea doar o parte din nevoia sa de a spune, de a mărturisi, de a-şi explica lucruri care i s-au întâmplat în viaţă, pentru a le înţelegeri sensuri cândva neînţelese. Poezia a fost mai degrabă salvarea din/de infern.

Viaţă adevărată sau destin e în primul rând spovedanie. Dar, oricât de mare a fost presiunea realului, tentaţia ficţiunii n-a putut fi potolită. Până la urmă, e greu să tragi o linie de demarcaţie între realitate şi ficţiune, pentru că autoarea vrea să dea dimensiune romanescă unui destin feminin.

Până la urmă, cartea Ginei Moldovan e un roman de dragoste, un roman despre căutarea iubirii.

Autoarea vorbeşte despre condiţia femeii, de la primele ei momente de descoperire a dragostei, trecând prin toate încercările, cu pasiuni, bucurii, împliniri deznădejdi, patimi, umilinţe... Tema acestei cărţi este iubirea, într-un final, autoarea chiar mărturisind că a căutat iubirea toată viaţa. Căutarea acestei iubiri nu oferă o reţetă, dar poate sugera atitudini, din ea se pot trage învăţăminte.

Fiind scrisă la persoana întâi, cartea ar putea părea autobiografică, dar retuşurile o împing în literalitate.

Cu toate acestea sunt suficiente date recognoscibile, în plan geografic, social, sunt nume de persoane reale, chiar dacă în seama lor au fost puse situaţii inventate.

Dar, măcar în parte, rămân suficiente date care să facă din acest roman şi document, frescă a unei perioade.

Stilistic, cartea are dominanta oralităţii. O naraţiune frustă, plină de firesc, de autenticitate, având tonul calm al relatării detaşate, fără încrâncenări. Dar şi fără menajamente, fiind spuse multor întâmplări pe nume, oricât de incomod e adevărul.

Autoarea are arta de a povesti, cu dar şi har. Iar uneori povestea coboară/urcă în cele mai intime trăiri, într-un limbaj la limita bipului. Oricum, cartea nu e neapărat interzisă copiilor sub 14 ani, deşi ar fi pasaje peste care aceştia ar trebui să sară.

Cartea are cursivitate, ritm, suspans, toate ingredientele unei lecturi captivante. Cu siguranţă, romanul Ginei Moldovan îşi va avea cititorii săi, nu puţini.

Apus în derivă

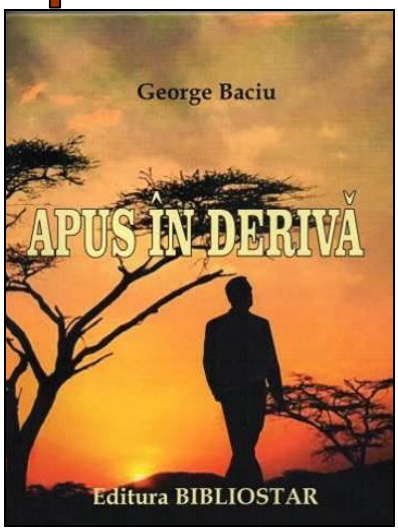

N-am vorbit cu domnul George Baciu despre geneza romanului *Apus în derivă*. Fac doar nişte presupuneri. Am citit cu mare plăcere această carte nu numai pentru faptul că este scrisă de un bun prieten al nostru, un cunoscut om de cultură argeşean, cu o bogată bibliografie, un om sensibil care ne atrage prin stil şi prin subiectele abordate. Am citit-o cu deosebit interes, întucât povesteşte despre oameni şi fapte dintr-o fabrică de cherestea, pe care cred că am cunoscut-o şi eu, personal, pentru care am lucrat, în două vacanţe liceale, în calitate de „*ţapinar la corhănit buşteni*” de brad, pe Valea Rea şi apoi pe firul Râului Doamnei până în apropiere de satul Corbşori. Sigur, imaginaţia prozatorului este bogată, a localizat acţiunea romanului în altă zonă; în Ţara Loviştei, pe valea Lotrului. Dar eu, ca cititor, m-am dus cu gândul imediat la Fabrica din Domneşti, unde a lucrat tatăl autorului şi, probabil, *bunicul din Corbşori*, acel „*om de aleasă cultură, autodidact de rasă*”, care i-a povestit multe fapte şi întâmplări din perioada interbelică. Ca să identificăm *geneza romanului*, trebuie să amintim şi câteva date biografice, din copilăria şi adolescenţa autorului, perioadă care a avut o influenţă importantă asupra formării personalităţii viitorului prozator. S-a născut în miezul toamnei anului 1962, în Domneştiul Argeşului, în familia soţilor Viorica şi Ghiţă Condrea, dar *primii 14 ani i-a trăit în casa bunicului Baciu din Corbşori-Stăneşti*, căruia i-a preluat şi numele în semn de respect şi recunoştinţă. A fost o perioadă în care micuţul Gigi Baciu şi-a *„împodobit* →

PROF. DANIEL DEJANU

https://biblioteca-digitala.ro

destinul cu picurul râului ce poartă în albie urma sărutului domnesc", după propria-i confesiune. A trăit printre oameni de munte, *forestieri și țapinari*, pe care îi evocă în roman, cu îndeletnicirile și tradițiile lor, cu mentalitățile și problemele lor de viață. De aceea, cred că romanul este scris „*după o povestire a bunicului*", așa cum precizează la începutul cărții, dar și după o cercetare și o documentare foarte serioasă. Putem spune, așadar, că romanul „*Apus în derivă*" este o carte de suflet, „*dinspre inima autorului*", scrisă din suflet în semn de *omagiu adus tatălui său, Ghiță Condrea* (venit în Domneștii Argeșului, tocmai din Vasluiul lui Ștefan, pentru a lucra în Fabrica de Cherstea) *și bunicului Baciu* din Corbșori-Stănești, care i-a povestit multe întâmpări din epoca interbelică. Trebuie amintit că, în perioada interbelică, pe firul Râului Doamnei, funcționau mai multe făbricuțe, gatere și fierăstraie de prelucrare a lemnului, cele mai cunoscute fiind ale boierului Vică Poinăreanu, ale tâmplarului Nae Dogaru, iar la Domnești, cele ale proprietarilor Ghica Anastase, Gh. Șuța și Petre Preda. În zona montană, muncitorii forestieri trăiau în mici colonii, în așa-zise barăci, formau echipe de țapinari, care aduceau bușteni, bile de brad, prin mari platforme plutitoare pe firul învolburat al Râului Doamnei. Cu astfel de imagini își încarcă autorul legătura de suflet cu meleagurile copilăriei și adolescenței scăldate de apele cristaline ale Râului Doamnei. Fără-ndoială că a cunoscut din tinerețe activitatea din Fabrica de cherestea din Domnești, a vizitat secțiile, în care au lucrat părinții, bunicul și alți oameni apropiați din Corbșori și din Domnești. Din povestirile bunicului a aflat despre vremurile când pe valea Râului Doamnei, echipe de țapinari aduceau din vârf de munte bile sau bușteni de brad, plutind pe albia râului Valea Rea, apoi pe valea Râului Doamnei, până la gaterul lui Vică Poinăreanu și mai jos, până la Fabrica din Domnești. În perioada interbelică, în incinta localității Domnești, se aflau două făbricuțe de prelucrare a lemnului (proprietari Ghica Anastase, Gh. Șuța și Petre Preda), iar după naționalizarea din 1948, cele două fabrici trec în proprietatea statului, prin contopire, sub conducerea lui Șapira, apoi, din anul 1949, sub conducerea lui Ion Mencinicopschi, tatăl cunoscutului om de știință și cercetător, prof. univ. dr. Gheorghe Mencinicopschi. Fiul chiar amintește în biografia sa că *„în prima zi de cireșar a anului 1949, în odaia șefului fabricii de cherestea din Domnești răzbătea suspinul primului copil „născut, iar nu făcut" pentru a cinsti memoria neamului domnișan*" (G. Baciu, Ion C. Hiru, *Domnești. Oameni de ieri și de azi,* p. 170). Considerată „*ceasornicul zonei*", sirena Fabricii din Domnești, suna la ore fixe, în funcție de programul muncitorilor, și se auzea nu numai în tot satul Domnești, ci și prin satele învecinate, Stănești, Poduri, Pârâiești, Corbșori, de unde cete-cete de forestieri se grăbeau spre fabrică. Într-un fel regret că domnul George Baciu n-a localizat acțiunea romanului chiar în zona localtății Domnești. Dar, oricum, cartea „*Baciului Domnișan*" rămâne o mărturie de suflet peste timp, ce-l poartă pe cititor, cu emoție, pe firul istoriei interbelice, sfințind sufletul celor dragi, *cu un nou răsărit de lumini și umbre*, dar și ca o rugă de suflet pentru satul natal și oamenii apropiați...

DESPRE ARTĂ ȘI DRAGOSTE

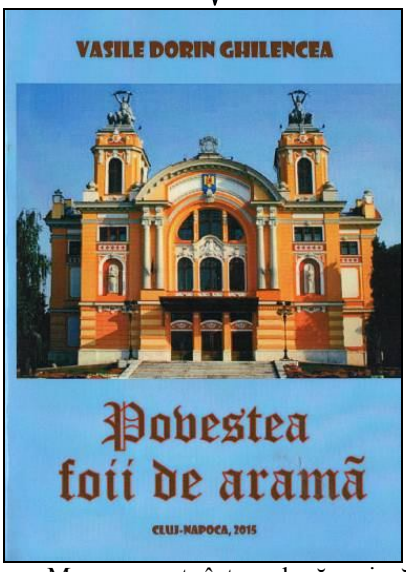

M-am așezat, într-o după-amiază de duminică, la masa cu fereastra spre inimă, pentru a citi o carte, *Povestea foii de aramă,* ale cărei personaje, trăiesc alături de noi, participă la prezentul acesta, cu foarte puțină grijă față de cultură. Spun asta fiindcă eroii principali ai romanului lui Vasile Dorin Ghilencea sunt o actriță – Mioara Mazilu și un artist plastic (metaloplastie) - Ștefan Thury, actor, balerin. O familie pentru care arta reprezintă o modalitate ontologică a firii, justificând pe deplin afirmația lui Lucian Blaga că omul e singura ființă ce trăiește întru mister și revelare, împlinită estetic prin destinul creator.

De ce *Povestea foii de aramă*? Pentru că pe astfel de foi, Ștefan Thury își cântă frumosul din privire și din suflet, adunând laolaltă emoția metaloplastiei cu emoția iubirii.

Acțiunea se desfășoară în casa celor doi actori-artiști de la Câmpulung Muscel (Mioara și Thury), fiind în esență o cronică de familie deșirată pe coordonatele vieții de cuplu, împănate, din când în când, cu scurte analize ale fenomenului cultural românesc. Nu lipsesc nici referirile la arta și istoria orientală, dialogul pe această temă fiind bine realizat, fapt ce arată că autorul este un bun cunoscător al istoriei artei universale.

Este adus în discuție și sistemul politic postrevoluționar, un sistem cu nonvalori ce nu au în preocupări cultura, ci avantajele economico-sociale.

Analiza artei românești trecute se face prin aducerea în discuție a lui Alexandru Donici (1912, București – 1970, Câmpulung), pictor și dascăl al pictorilor amatori din Câmpulung-Muscel. Istoricul picturii câmpulungene, care începe cu Pârvu Mutu-Zugravul (1657-1737) este bine punctat de pictorul George Paulian, prieten al familiei Mioara Mazilu și Ștefan Thury.

Și dacă tot vorbește despre artă, autorul prezintă, ca un adevărat pictor, folosind simțul vizual îmbinat cu vibrația intimă a sufletului, peisajul muscelean: din Câmpulung-Muscel sau din zona Nucșoarei, casa maestrului în arta tradițională, Ion Rodoș.

Dar nu numai despre artă este vorba în romanul *Povestea foii de aramă*, ci și de dragoste. Sensibilitatea feminină, ilustrată prin trăsăturile Mioarei Mazilu, este expusă, ca prelungiri a ideilor despre estetica artei. Nu e nimic de mirare, fiindcă în toate celelalte cărți ale sale (vreo zece), <<*„ideea de femeie este echivalentă cu ideea de dragoste, iar între aceasta și fericire trebuie notat semnul „egal"*>>. (Voichița Pălăcean-Vereș).

Femeia lui Vasile Dorin Ghilencea se analizează pe sine cu instrumentele istoriei culturii. Fiindcă reprezentanta sexului frumos este în→

GEORGE BACIU

https://biblioteca-digitala.ro

tot ceea ce face o sumedenie de acte cu înţeles artistic. Ea însăşi este un tablou al frumosului din noi înşine.

Aşadar, autorul nu scapă niciun prilej fără a scoate în evidenţă misterul feminin, însă ceea ce mi se pare de-a dreptul remarcabil este modul cum relaţionează arta cu frumosul femnin într-o carte care pare un jurnal de idei despre artă în societatea actuală.

Romanul are trei planuri, toate *„suferind”* povara esteticului: planul analizei artei picturale, planul relaţiei de cuplu şi planul iubirii. Acestea formează un univers miraculos în care se mărturiseşte monologul ontologic al cuplului ce-şi dezvăluie chipul folosind când oglinda artei picturale, când oglinda dragostei.

Un roman interesant şi un autor nostalgic, care crede în posibilitatea unei societăţi morale, educată estetic, pentru că prin cultură şi iubire omul se poate privi pe el însuşi, se poate modela şi autodefini.

Citiţi *Povestea foii de aramă* şi veţi fi mai bogaţi cu un sfert de dragoste şi cu un gând de frumos uman.

Gavril Istrate şi Liviu Rebreanu

De Neposul drag al profesorului univ. dr. doc. Gavril Istrate, marele scriitor Liviu Rebreanu este legat prin aceea că, în anul 1909, din primăvară şi până-n toamnă, a lucrat ca ajutor de notar la Primăria acestei comune, după ce trecuse prin aceleaşi servicii în Măgura Ilvei şi Nimigea. Dovada acestui popas de câteva luni în Nepos o fac şi cele două chitanţe ale părinţilor lui Gavril Istrate din lunile iunie şi iulie 1909 şi a unei citaţii semnate chiar de el. Apoi, idila sa cu învăţătoarea Virginia Grivase de la această şcoală, devenită prototipul Virginiei Gherman din romanul *Ion*, completează argumentele acestei legături cu satul care a fost botezat, în 1773, de către împăratul austriac Iosif al II-lea cu numele de Nepos.

O parte din evenimentele descrise în romaul amintit se referă şi la Vărarea, numele vechi al acestei localităţi care l-a găzduit pentru cele câteva luni. Notarul Cântăreanu, cum îl botezase scriitorul, al cărui nume adevărat era Chibulcutean, îi făcuse o primire onorabilă, după cum

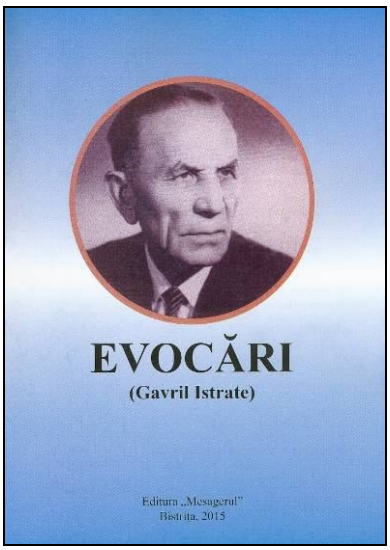

mărturiseşte el însuşi, oferindu-i, chiar în clădirea primăriei, o „odăiţă bună, cu intrare separată, împodobită drăguţ de domnişoara Eugenia”, fiica acestuia.

O întâmplare neobişnuită îl pune pe tânărul funcţionar în faţa unei realităţi pe care o va descrie în romanul său: „Într-o dimineaţă, intrând în cancelarie, o găsii plină de ţărani furioşi care înconjurau pe vreo zece saşi din Păuniş (adică din Slătiniţa) şi-i înjurau din răsputeri. În uliţă, o cireadă de boi graşi, parcă aşteptau un verdict”.

Secvenţa făcea parte din numeroasele evenimente care au constituit procesul de cea mai lungă durată ce a avut drept cauză stabilirea graniţei dintre Nepos şi localităţile săseşti (Dumitra, Slătiniţa şi Unirea).

În lucrarea *Cuibul visurilor*, numele de Vărarea este dat comunei Maieru. Descrierea corespunde întocmai acestei localităţi, unde scriitorul şi-a petrecut cei mai frumoşi ani ai copilăriei: „Uite Vărarea... Din vârful Măgurii soarele o priveşte ca un ochi de foc, ocrotitor... Vărarea aceasta era un sat ca oricare, trântit în fundul unui cazan de dealuri, speriat de urletul trenului”.

În romanul *Ion*, numele de Vărarea aparţine cătunului Luşca, astăzi cartier al oraşului Năsăud. Acelaşi lucru se petrece cu Anieşul care este numit Parva. Aceste artificii stilistice sunt explicate în jurnalul său.

Amintirea primei întâlniri a lui Gavril Istrate cu Liviu Rebreanu o are de pe vremea când era elev la liceul din Năsăud.

Se dezvelea bustul lui George Coşbuc în faţa impunătoarei clădiri, moment în care scriitorul a vorbit despre poetul de la Hordou, ca unul ce „a făcut revoluţie în poezia românească”.

Este fascinat de frumuseţea expunerii.şi de importanţa pe care o acordă „poetului ţărănimii”.

După nouă ani, îl întâlneşte în capitala Moldovei, ca invitat al studenţilor de la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi, când a prezentat conferinţa „Iubirea în literatură”. În 1935, acelaşi grup, în frunte cu Gavril Istrate, îl aşteaptă în gară, unde se fotografiază şi apoi se îndreaptă spre amfiteatrele universităţii.

Aici, neposanul stă de vorbă cu Liviu Rebreanu, care îşi aminteşte de oamenii şi satul prin care a trecut în tinereţe, considerându-l un prieten apropiat pentru afecţiunea care i-o poartă. În semn de recunoştinţă îi acordă un autograf pe volumul „Metropole”.

Opera lui Liviu Rebreanu a intrat apoi în atenţia filologului Gavril Istrate.

A urmărit-o îndeaproape ca un vechi cunoscător al locurilor în care scriitorul şi-a lăsat urmele paşilor.

A reconstituit itinerariul literar al eroilor din operele sale, a clarificat o parte din micile nepotriviri toponimice sau lingvistice, a corectat unele afirmaţii sau confuzii geografice, a vizitat „Cuibul visurilor” de la Maieru, s-a dus la Târlişua, satul natal al scriitorului, a organizat excursii pe aceste meleaguri cu studenţii săi de la universitate, a stat de vorbă cu Rodovica Boldijari (Ana) şi Alexandru Pop Glanetaşu (Ion) din vechiul Prislop, a participat la Centenarul „Liviu Rebreanu” şi a fost nelipsit de la mai toate acţiunile dedicate romancierului.

În anul 2004, este martor ocular la dezvelirea plăcii comemorative din satul Nepos, pusă pe faţada clădirii fostei primării, ca o dovadă a trecerii sale prin această localitate.

Neposenii au avut marele noroc de a trece în nemurire prin condeiul viguros al marelui scriitor.

Liviu Rebreanu a rămas pentru profesorul Gavril Istrate un adevărat cult, fapt pentru care l-a aşezat în panteonul său sufletesc ca unul dintre cei mai valoroşi scriitori ardeleni.

MIRCEA DAROŞI

https://biblioteca-digitala.ro

Viața noastră cea de toate zilele

(Anatomia unei diversiuni 10 ani de la răpirea din Irak, Editura Miranda, Brașov, 2015**)**

Citind cartea lui Ovidiu Ohanesian, începi să înțelegi că nimic nu este întâmplător și mai ales de ce libertatea este greu de trăit într-o țară ca România.

Ovidiu Ohanesian rememorează, la un anumit timp de la evenimentele legate de răpire, emoțiile și tensiunea pe care le-a trăit, dar este o tensiune dezamorsată pentru că autorul povestește totul știind deznodământul întâmplărilor.

Jurnalul său este unul care se compune din articole de presă însoțite mereu de dovezi vizuale care ajută cititorul, îi încurajează memoria (vizuală) îi sprijină modul de a înțelege contextul și spațiul în care se petrec lucrurile și, mai ales, de ce se petrec.

Prima ediție a acestei cărți intitulată *Răpirea din Irak*, având o prefață semnată de Sorin Roșca Stănescu, avea să-l impună pe ziaristul Ovidiu Ohanesian ca pe un autor veritabil de cărți de investigații de foarte bună calitate, care înțelege că oamenii trebuie să afle într-o formă sau alta adevărul.

Exercițiul lui Ovidiu Ohanesian este necesar într-o societate în care democrația a debutat îmbrăcată în hainele minciunii și ale crimei (decembrie 1989, Mineriadele din anii 90)

Au trecut zece ani de la un eveniment pe care românii, în marea lor majoritate nu au avut timpul necesar să îl perceapa așa cum ar fi trebuit, poate, în fond, eliberarea celor trei jurnaliști a însemnat un triumf care ar fi trebuit să mulțumească pe toata lumea.

Ovidiu Ohanesian aduce în discuție motivele pentru care România nu se poate descotorosi de trecut.

Lucrurile se schimbă în aparență, dar, în fapt, ele ramân aceleași, Ohanesian introduce cititorul în contextul social și politic în care evenimentul urma să se întâmple.

Anul 2005 era anul marilor așteptări, primul an de mandat al lui Traian Băsescu, România răsufla ușurată după ce, teoretic, glonțul șuierase pe la urechea ei, noua putere

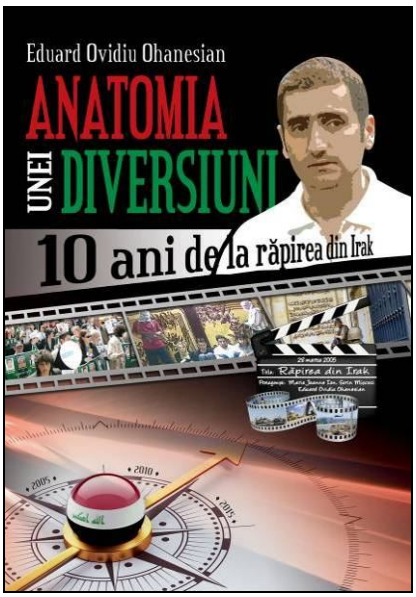

de la București era garantul încetării oricăror tipuri de abuzuri.

Ovidiu Ohanesian scrie și o face foarte bine, o face acaparând și elaborand spații de dezbatere și de echilibru între imaginile pe care le creează cu talent veritabil și vocație, cartea este un document scris în care autorul surprinde imagini și scene, pe care le analizează, descrie personaje și le caracterizează mimica și gestica, încărcând de viziune opera scrisă.

Mai presus de toate aceste lucruri, în tot ce scrie Ohanesian, tronează atitudinea, curajul și bucuria de a fi liber. Cartea are momente tensionate, totodată există o avalanșă de informații care te pun efectiv pe gânduri, te solicită si te epuizează într-un mod plăcut.

Întreaga istorie este atât de bine racordată la prezent, încât lumile se suprapun către o analiză de viziune.

Expunerea acelei lumi (2005) surprinde aspecte teribil de interesante din mediile implicate în descrierea autorului, lumea pe care Ohanesian o creionează prinde rădacini și se dezvoltă, el reușește să se desprindă, să fie deasupra evenimentelor, deși participă activ la ele.

Cartea ridică totodată o serie de întrebări, de suspiciuni care incită și mai mult cu privire la subiectul de dicuție.

Din păcate, în jurul acestui subiect s-a așternut o tăcere ciudată, iar reapariția acestei cărți, la zece ani distanță de la eveniment, este în măsură să stârnească interesul, și spiritul combativ al oamenilor liberi pentru care posibilitatea de a gândi și acționa sunt piloni de bază în evoluția ulterioară a societății românești.

Nu este de ajuns să condamni ceva, fără a avea condamnați și nici să judeci lucruri pe care nu le-ai trăit, știu că societatea civilă din România are carențe grave în foarte multe situații, dar toate acestea trebuie să se termine la un momen dat, apare, însă, problema lucrurilor descrise în carte de Ohanesian, întrebările ridicate de el sunt definitorii pentru cei care vor să formuleze răspunsuri, doar că răspunsurile trebuie să genereze soluții și ele trebuie să elibereze, să detoxifice societatea, să îi dea o șansă pe care, sunt sigur, că o merită și pentru care România frumoasă a suferit și și-a păstrat o linie dreaptă, fără întreruperi și ocolișuri.

Ovidiu Ohanesian este unul dintre cei care mi-a demonstrat mereu că există o șansă adevarată ca România să își revină, știu însă că este foarte greu, după 50 de ani de comunism, alți 25 de ani de democrație, în care criminalii încă mai dau lecții de moralitate la televizor și România nu știe încă numărul celor care au murit la Revoluție pentru o democrație care a subjugat în loc să elibereze.

Cartea lui Ovidiu Ohanesian răspunde la o serie de întrebări pe care nici măcar nu le ridică, are acest dar, te face să înțelegi de ce foarte multe lucruri nu au putut să se întâmple, așa cum ar fi trebuit, cred că asta este un mare merit pentru o carte.

Actualitatea subiectelor tratate în ea este cea care dă o valoare reală cărții, una care te aduce cu picioarele direct în realitate.

Și mai cred cu tărie că este foarte important în viață să îți dai seama că toate au un rost, că merită să lupți în continuare, merită să aperi adevărul, fără să îți pui vreo secundă problema dacă vei reuși.

Am citit cartea lui Oviodiu Ohanesian, am înțeles multe lucruri, altele m-au pus pe gânduri, dar peste toate acestea, am avut un sentiment de mulțumire pentru că am citit o carte foarte bine scrisă, o carte în care umorul, tensiunea și informațiile înșirate pur și simplu conduc către o formă clară a ce înseamnă viața și moartea stând împreună, pe malul unui orizont din ce în ce mai plutitor.

ANDREI NOVAC

https://biblioteca-digitala.ro

OGLINDA DIN CUVÂNT

După *Nebănuitele feţe ale secundei* – prozele sale scurte de debut editorial (volum apărut, în luna octombrie 2015, sub auspiciile proiectului cultural „Punţi de lumină”), Mihaela Raşcu „recidivează”, impetuos, cu aceeaşi... detentă, în *Oglinzile pământului* - secvenţe din cotidianul asumat conform sintagmei „Câtă viaţă, atâta literatură”.

Cu toate că, atunci „când te uiţi la un om, ceea ce vezi nu este acel om, ci eşti tu” – susţine înţeleptul jamaican Mooji. Oare? „Dubito, ergo cogito; cogito, ergo sum” („Mă îndoiesc, deci gândesc, gândesc, deci exist”), afirma René Descartes, în *Discurs despre metodă*, la 1637. Ori, şi mai pe înţeles,… „To be or not to be” („A fi sau a nu fi”), cum monologhează de secole, tristul prinţ al Danemarcei. - esenţiala dilemă a omenirii. Ce, cum, de ce, despre ce, şi despre cine… gândim – căci asta ne (pre)ocupă toată viaţa. Viaţa? Da... „Căci moarte nu există/ şi ce numeşti tu moarte/ e-o viaţă altfel scrisă/ în sfânta firii carte” – este motto-ul primei proze a cărţii –, desprins din paginile eminesciene.

Oglinzile pământului este, fără îndoială, un titlu de carte curajos. Nu şi surprinzător, fiindcă Mihaela Raşcu este, ea însăşi, structural, o luptătoare. Scrisul e limpede, mlădios, într-o logică rafinat predestinată finalurilor cel mai adesea previzibile, dar nu mai puţin cuceritoare.

„Când te uiţi la un om, ceea ce vezi nu este alt om, ci eşti tu”, totuşi, aceasta nefiind o dovadă a ego-ului exacerbat, ci, cum ar spune esenienii, a funcţionării, la parametri normali, a oglindirii. Legea Oglindirii operează neîntrerupt: „Exteriorul reflectă interiorul”. Nu invers, cum suntem tentaţi să credem – acesta fiind motivul celor mai multe deziluzii… Să mă explic! „Descoperirile făcute pe lungimea coastei occidentale a Mării Moarte şi, în particular, cele 11 grote de la Qumran, au livrat însemnate cantităţi de documente eseniene, estimate la mai mult de 15.000 de manuscrise şi fragmente. S-au găsit bucăţi din toate cărţile Vechiului Testament şi fragmente din lucrările compuse de comunitatea de la Qumran. Gândirea şi principiile religioase ale esenienilor, «oameni ai pustiului», au fost descrise de Iosif Flaviu, contemporan cu ei, de Filon şi de Pliniu cel Bătrân, care îi prezintă ca „oameni singuratici, fără familie, fără bani, izolaţi, «trăind în tovărăşia palmierilor» («Istoria naturală»).

Arheologia modernă socoteşte că sfârşitul lor s-a întâmplat în anul 68 d.Hr., la 150 de ani de la fixarea lor în aceasta pustie, când armatele romane, conduse de Vespasian, au nimicit, după Ierihon, şi centrul comunităţii eseniene. Cei care n-au putut să fugă au fost, se pare, ucişi sau vânduţi ca sclavi. Prevăzând cucerirea romană, esenienii „şi-au pus în siguranţă preţioasa bibliotecă în grotele din apropierea lor, pe care nădăjduiau s-o regăsească după trecerea primejdiei, unde însă nu s-au mai întors, se pare, niciodată, să-şi ia manuscrisele.”

De ce acest interludiu? Fiindcă tot aici s-au găsit fabuloasele şi… atât de clarele (!) scrieri despre importanţa studierii sinelui, a universului interior: cele şapte oglinzi eseniene: Oglinda a ceea ce suntem în momentul prezent; Oglinda a ceea ce judecăm în acest moment; Oglinda a ceea ce am pierdut/oferit/cedat la un moment dat; Oglinda celei mai mari iubiri pierdute sau a celei mai mari frici pe care le-am avut/le avem; Oglinda mamei, a tatălui şi respectiv a Creatorului; Oglinda cuceririi Întunericului cunoscută şi sub numele de „Cucerirea nopţii negre a sufletului”; Oglinda modului în care ne percepem pe noi înşine, cunoscută drept oglinda celui mai mare act de compasiune.

„Câtă viaţă, atâta literatură”? Poate că nu neapărat, sau nu îndestul.

Nu putem exclude factorul… aleatoriu, dar eseţial: Harul! Căci, fără har, nu există creaţie. Fără har nu există fantezie, imaginar, emoţie, bucurie, disperare, comunicare… „Exteriorul reflectă interiorul”. Hellinger, Jung, marii initiaţi aveau să demonstreze, la rându-le, importanţa spaţiului interior - a relaţiei cu sinele.

„Devine limpede că întotdeauna criteriile au legătură cu observatorul, şi nu cu subiectul. De aici şi oglindirea. Ceea ce observi sau prezintă interes faţă de interlocutori este, de fapt, propria ta oglindă.”

Cireşe, Tatuaj, Bicicleta, Flori, Nunta perfectă, Campionul, Muza, Inelul, Mare grijă la ce faci, Struguri, Vasilică, Prietene, Micul sanitar, Gogoşi, A ta până la capăt, Arhivarul, Cântecul fazanului. Le-am numărat: sunt 17 proze – 17 „oglinzi ale pământului”, ale... sinelui. Nu 7.

Cu siguranţă, când s-a aşezat la masa de scris, Mihaela Raşcu nu se gândea la esenieni. Ea este mai… pământeană, decât mine care, acum, voi încheia citând poezia „Oceanul” de Ştefan Petrea: „interior, călăream cai albi sub o / veştejire a sinelui/ refulam etnobotanice şi mă jucam cu / băieţelul din mine/ vecinul îmi bătea în ţeavă/ vomitam fonic toate poeziile din lăuntru/ evident, urlam ca în dureri de facere,/ mirosea a poezie toată scara blocului/ un peisaj din mine vorbea despre suferinţă/ în inima nopţii imitam beţivii,/ mi-era de-ajuns că aveam icoana ta în minte/ pe unde vei mai fi fiind/ dar eu pe unde oare sunt”.

„Un peisaj din mine” vorbeşte despre Mihaela Raşcu - un prozator în care cred.

MARIANA CRISTESCU

https://biblioteca-digitala.ro

Cea mai tandră lună

Suntem deja într-o atmosferă productivă. Poetul Nicolae Băciuț e un comunicator cu totul special, nu l-am cunoscut nici eu până azi în postura aceasta și e un poet permanent ca să zic așa, în legătură cu toată poezia posibilă și chiar imposibilă dar necesară, așa că atmosfera este în favoarea noastră, a tuturor și, se spunea cu multă dreptate, că așteptăm chiar dialogul, așteptăm niște vorbe de la cei care sunt obișnuiți să asculte mult dar nu au răbdare, răbdarea lor nu trebuie să fie forțată. Ceea ce va fi o nocturnă valoroasă și noi vom rămâne cu lumina zilei.

Pentru mine e foarte plăcută întâmplarea, pentru că noi suntem cunoștințe mai vechi cu autoarea acestei foarte frumoase cărți, o carte cu o valoare specială, la care am să mă refer în cât mai puține cuvinte ca să am impresia că am spus câte ceva. E o carte și cartea ne adună aici, în această seară și în această sală, pe bună dreptate lăudată ca un miracol într-un oraș unde industria zăngănea și chimiza, dar ne disciplina să avem răbdare această industrie și iată răbdarea noastră s-a concretizat în acest dar de la Dumnezeu, o bibliotecă exemplară în țară.

Am răsfoit și am citit și recitit cartea *Octombrie* cu un titlu frumos, original și dacă ne gândim la toți cei care au scris despre toamnă, foarte mulți autori, nimeni nu a observat mai profund până acum specificul lui octombrie. Nici Bacovia, care este regele poeziei toamnei, pentru că autoarea a găsit un punct de sprijin în ideea că octombrie este, am înțeles eu, luna cea mai profundă ca tragism. Este durerea cea mai profundă, care însă ne vindecă.

În al doilea rând, cartea are un merit special prin faptul că anunță o disponibilitate; cine citește puținele pagini ale cărții și își pune o dorință și chiar are o speranță că oricând autoarea ar putea veni cu o altă secțiune, cu o altă viziune, cu o altă temă și aceasta e de fapt calitatea nevăzută, nesimțită, nedeclarată a cărții.

Am întâlnit, ca și acum destul de mulți ani la școală, un suflet foarte bogat, o sensibilitate cu totul surprinzătoare, o înțelepciune care nu vine din carte, din citit, ci vine din sine, din propria existență. Niciodată nu pleci păcălit cu o pagină din această carte, ai mereu o promisiune. Am mai simțit un lucru, că doar o trecere prin tot ce se poate spune, o trecere fugară, dar nu superficială, o privire aruncată în lume, în sensurile lumii, o lansare de idee, toate acestea sunt promisiuni pentru intrarea cu adevărat în literatură a colegei noastre Cristina, care e, se înțelege, un om visător, uneori întârziind în visare, asta e cu două posibilități, „întârzii ca să câștigi din propria forță sau întârzii ca să mai rămânem", am reținut metafora aceasta. O altă poetă română de primă mână spunea într-un vers „Voiam să rămân în Septembrie" – Nina Cassian, poetă cunoscută, om de cultură, muzician, dar ce n-a fost, ce n-a făcut această mare personalitate, care a murit spre 90 de ani, a cunoscut întreaga lume, cânta la pian, fusese lansată în literatură de Ion Barbu, de marele poet român, și putea să polemizeze și să scrie oricând.Ne-a amintit textul Cristinei despre această frumoasă poezie.

Sigur, fiecare cu luna lui, ar spune cineva, dar pe mine m-a convins în legătură cu rămasul în octombrie. Sunt mai multe lucruri, să zicem, de adăugat, un fel de observație asupra recunoașterii altei ființe, a celor apropiați, nu rămâne datoare celor care sunt mai tineri, are o fiică, are un soț, acesta e un univers de care nu se poate desprinde, de care are mare nevoie.

Dintotdeauna am simţit că sunt o privilegiată a cuvintelor, care mă iubesc lăsându-mă locuită de ele. Citind, am descoperit în mine forţa miraculoasă şi am descoperit cel mai frumos adăpost, unde putem poposi atunci când ni se face dor de orice: literatura. Între mine şi restul lumii aşez sufletul meu, scriu cuvinte care fac şi desfac lumi, în faţa cărora mă înclin cu recunoştinţă.

Pentru mine, *octombrie* nu înseamnă doar toamnă, înseamnă miezul lucrurilor pe care le ating în trecerea mea, acceptare, oprire în loc a timpului, pentru ca ceva să se întâmple, dor de ducă, perdele de frunze, mustind a lumină trasă ca nişte obloane peste lume,

A fost o bucurie să scriu şi să le dau cuvintelor o parte din mine, pentru ca cei care vor citi să descopere partea necunoscută.

Mă rog ca aceste rostogoliri de cuvinte să reverse bucurie, nobleţe, mângâieri, adieri liniştite şi emoţii adânci.

În cea mai tandră dintre lunile anului, *octombrie*, mi-am pus o pereche de aripi pentru că ştiu de câtă putere are nevoie sufletul meu să se înalţe.

CRISTINA AIVĂNESEI

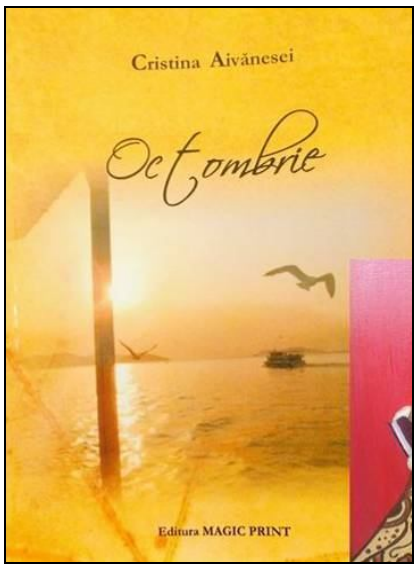

Însemnarea de călătorie de pildă, e tot așa, câteva observații, câteva lucruri și călătorim și noi împreună cu autoarea, începem să simpatizăm drumul ei și chiar dorim să-l reconstituim.

Deci toată această esență de promisiuni mă îndeamnă să cred și să sper că într-un viitor nu prea îndepărtat vom putea citi cărți de literatură originală, eseu de exemplu, am văzut că are multă aplecare spre eseu, spre a explica foarte original o idee aparent cunoscută sau arhicunoscută. Iată de ce vreau să îi mulțumesc mult pentru această frumoasă întâmplare, un talent robust, o experiență intelectuală cu totul specială. Să nu uităm că a făcut studiile la Facultatea de Litere din București, a avut printre profesori mari critici ai momentului. În primul rând am să-l numesc pe Manolescu pentru că el este cel mai apropiat de Onești și spunea odată că la Onești a fost de mai multe ori decât acasă, la Râmnicu Vâlcea.

Dar probabil, Cristina, îți mai amintești și la *Zilele Călinescu*, ai văzut și aici și te-ai bucurat că avându-l după aceea profesor nu-ți era necunoscut. Și Mircea Martin, și toți marii profesori, foarte marii profesori români din ultima jumătate de secol au fost acolo la București. N-a stat degeaba colega noastră, a căutat cu o modestie cu totul înțeleaptă, a știut ce să culeagă, ce să înțeleagă și a rămas și ea cu ceva.

Multumesc pentru carte, felicitări și rămânem în așteptare.

CONSTANTIN THEODOR CIOBANU

Cuvânt la lansarea cărții, la Biblioteca "Radu Rosetti", Onești

https://biblioteca-digitala.ro

Haţeg, epopee şi farmec

Badiu Iancu continuă cărţile dedicate oraşului Haţeg, o face pasionat, bazat pe cercetarea în arhive, argumentat. A ales de data aceasta o perioadă complicată, tensionată şi controversată. Monografia are un titlu precis: *Oraşul Haţeg în perioada dualismului austo-maghiar 1867-1914.* (Editura Karina, 2015) Badiu Iancu a cercetat mai multe arhive: Arhivele Naţionale Direcţia Judeţeană Hunedoara (ANDJH), Fond Prefectura Judeţului Hunedoara., Fond Vicariatul Greco-Catolic Haţeg (FVGCH), Fond Protopopiatul Ortodox Haţeg (FPOH)., Fond Primăria Oraşului Haţeg.

Anexele dovedesc susţinerile autorului din carte şi sunt importante. El a dorit să fie exact în textele sale, căutând să elimine, pe cât posibil, temele subiective, prezentarea perioadei apare ca o fotografie a vremii. E o perioadă scurtă, destul de apropiată de cititor, comparaţiile cu o epocă sau alta, se pot face lucid şi motivat, viaţa în oraşul Haţeg a fost una interesantă.

La început, autorul ne propune o vizită în oraş în anul 1898, face o prezentare a localităţii la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, reconstituie piaţa centrală, locul unde se focaliza viaţa oamenilor în acea perioadă. Ne prezintă date despre populaţia oraşului, despre activitatea autorităţilor locale în timpul dominaţiei austro-ungare.

Lumea era plină de contradicţii, deşi majoritari, românii nu aveau acces la gospodărirea oraşului, la procesul de luarea deciziilor, funcţionarii români erau puţini, iată, afacerile se făceau de cetăţeni maghiari sau evrei, votul politic era limitat de reguli bazate pe criterii de avere, sociale, etnice.

Haţegul era controlat în stilul marilor imperii!

Administrarea oraşului avea o culoare maghiară bine accentuată. Românii puteau accede la treburile oraşului dacă renunţau la religie, la limba română, dacă se adaptau regulilor şi normelor impuse de imperiu, dacă îşi renegau originea. Politica de maghiarizare în zonă era potenţată de legi, de activitatea din învăţământ, de instanţele judecătoreşti, de viaţa zilnică din cetate. Haţeganii nu au cedat, alături de alţi români din Ardeal, ei au adoptat mai multe strategii. Prezentau memorii la curtea imperială, se organizează în partide naţionale, refuzau participarea la alegerile electorale, adoptând o atitudine pasivă ca formă de luptă, se întâlneau în adu-

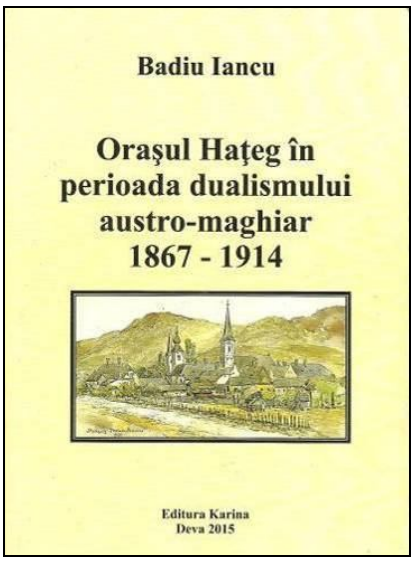

nări populare, apar ziarele în limba română (*Familia, Tribuna* etc.). Ei se constituiau în asociaţii, „Astra”, fiind una dintre cele mai active, mai puternice, mai solide. Haţeganii au rezistat împotriva aparatului represiv pus la punct în imperiu. Ziarele româneşti au fost de partea lor, intelectualii aveau un rol pozitiv în dinamizarea societăţii româneşti, erau prezenţi prin cărţile lor, prin faptele lor zilnice, prin discursurile din adunările populare, prin activitatea culturală etc. Formele erau diverse şi persuasive. Energia intelectualilor, abnegaţia avocaţilor, generozitatea oamenilor de afaceri, puterea de sacrificiu a haţeganilor obişnuiţi, au dus la formarea României aşa cum o cunoaştem, începând cu anul 1918.

Haţegul era în acea perioadă un târguşor modest, patriarhal, cu aer de provincie bine ponderat, destul de curat şi organizat, raportat la nivelul mediu al epocii, marcat de o stradă centrală în care dădeau mai multe străduţe de periferie. Anul 1764 îi potenţează dezvoltarea, aici îşi are cazarma un Regiment de graniţă cu sediul central la Orlat. Imaginile vechi, hărţile prezentate în carte, toate redau atmosfera unui târg provincial cu instanţe judecătoreşti destul de autonome, cu primărie, cu perceptori regeşti, birou de carte funciară, jandarmerie, comisariat, biserici organizate, avocaţi, cu o viaţă socială destul de liniştită, se putea trăi agreabil, conform standardelor vremii. Bisericile era active, fiecare încerca să-şi impună punctul de vedere prin manifestaţii religioase, prin poziţia preoţilor, prin întâmplările lor bazate pe ritualuri şi Scriptură. Marele savant Iorga a fost prezent la Haţeg, a fost interesat de viaţa oraşului, de activitatea din Ţara Haţegului, şi-a rezervat loc la hotel, a vizitat târgul, a fost prezent la cinematograf, a vizitat întreaga zonă, se bucura de peisajul special de munte, de monumentele aflate în ţinut, a cercetat acte, a stat de vorbă cu oameni, a înţeles starea istoriei la zi. Condiţiile sociale din acea vreme nu erau comparabile cu cele de azi, dar marele cărturar s-a preocupat de faptele românilor din Ţara Haţegului.

În perioada analizată, Badiu Iancu se focalizează pe evenimentele petrecute cu ocazia sărbătoririi „mileniului maghiar”, reacţia românilor faţă de agresiunea politică din zonă, apoi abordează mişcarea memorandistă la Haţeg, viaţa în Partidul Naţional Român, Secţia Haţeg, împotrivirea la cinica „Lege Apponyi”, care viza utilizarea limbii maghiare în învăţământ, abordează faptul divers în oraş, bolile care au afectat haţeganii. Unele evenimente sunt interesante, altele tulburătoare, altele neobişnuite, totul influenţat de dorinţa irezistibilă a românilor de a-şi face auzit glasul.

Un capitol bine structurat al cărţii se referă la economia zonei, analizând agricultura, comerţul, meşteşugurile, creditarea, prezenţa liniei de cale ferată Haţeg-Caransebeş care a dinamizat viaţa socială, este marcată importanţa Uzinei electrice în epocă, semn al modernizării şi acceptării noilor descoperiri şi noile tehnologii.

Cititorul poate descoperi lucruri interesante legate de învăţământul din cetate, şcolile confesionale au avut un rol important, efortul românilor de a învăţa a fost mare, accesul la educaţie nu a fost unul uşor, dotarea materială a şcolilor, starea materială a învăţătorilor, epidemiile care făceau ravagii în rândul elevilor, ofensiva maghiară în faţa activităţii românilor, muncile agricole ale elevilor, programele şcolare etc., toate redau dârzenia haţeganilor în faţa greutăţilor vremii. Iancu Badiu face o analiză obiectivă, bazată pe date, pe mărturii, pe dovezi, pe suferinţa care radiază în fiecare act din anexa cărţii.

O rază de lumină în viaţa haţeganilor a adus Despărţământul „Astra” Haţeg, asociaţia a fost activă în viaţa culturală a localităţii. Activitatea a fost susţinută de intelectuali şi a vizat folosirea limbii române în evenimentele literare, artistice, etnologice, în viaţa bibliotecilor care s-au înfiinţat şi care au dinamizat lumea Haţegului. Teatrul românesc a fost prezent în zonă, s-au desfăşurat baluri româneşti, concerte, reuniuni de cântări, iar femeile, prin pasiunea lor pentru muzică şi literatură, au schimbat sensurile existenţei. Lumea era antrenată în promovarea culturii române, în apropierea dintre cei care simţeau româneşte. →

CONSTANTIN STANCU

https://biblioteca-digitala.ro

Iancu Badiu a prins în paginile monografiei viaţa bisericilor din oraş, chiar tensiunile care au afectat viaţa creştinilor, luptele, uneori fizice, dintre calvinişti şi uniţi, presiunea catolicismului prin formele sale asupra reformaţilor şi alte asemenea. O atenţie deosebită a fost acordată mănăstirii de la Prislop, un loc unde şi atunci se petreceau lucruri interesante şi profunde. Cartea era preţuită de preoţi, avocaţi, medici, funcţionari, bancheri, dar haţeganul simplu era atent la viaţa de zi cu zi, presat de nevoi, de biruri, de lipsa de educaţie, atins de boli, afectat de sărăcie. S-au făcut şi alfabetizări pentru că lumea avea nevoie de educaţie. Trezirea spiritului românesc în imperiu a atras multe iniţiative menite să dea putere noului val care a dus în anul 1918 la unirea românilor. Autorul menţionează în carte numele a numeroase persoane: români, evrei, maghiari, alte naţionalităţi.

În acea perioadă, oraşul Haţeg a fost marcat de evenimente importante precum zborul lui Aurel Vlaicu de la Haţeg la Orăştie, însoţit pe drumurile care legau cele două localităţi de automobile conduse de personalităţile oraşului. Haţeganii s-au implicat activ în strângerea de fonduri pentru ca ilustrul inginer şi aviator să poată pune la punct un model nou, cel vechi prezenta uzuri numeroase care puteau afecta viaţa omului care a sfidat vremea prin îndrăzneala lui. Aurel Vlaicu ar fi putut să rămână în Germania, sufletul lui s-a lipit, însă, de locurile minunate din Ardeal, inclusiv de Haţeg. Au fost prezenţi în viaţa cetăţii Octavian Goga, familia Densuşianu şi alte personalităţi precum Ion Pop Reteganul, Nicolae R. Danilescu, chiar familia Popovici, o familie formată în oraş şi care a trăit aici, s-a implicat în numeroase fapte remarcabile, în viaţa culturală, în viaţa socială. Badiu Iancu nu uită să amintească de Mihai Eminescu, cel care s-a legat de conceptele lansate în spaţiul cultural de fraţii Densuşianu. În anul 1883, Eminescu a vizitat Ţebea pentru a poposi la mormântului lui Avram Iancu în semn de respect, a trecut pe la Sarmizegetusa pentru a se întâlni cu istoria românilor la ruinele rămase în urma romanilor, cu siguranţă a trecut şi prin Haţeg, Ardealul fiind o zonă agreată de marele poet şi om de cultură.

Monografia ne redă şi lumea Haţegului văzută prin ochii unor călători importanţi sau celebri sau care au vizitat ţinutul: arhiducele Rudolf, apoi Teglas Gabor care se preocupa de zonă din punct de vedere istoric, era un ghid asumat. Deşi Teglas a privit de multe ori subiectiv viaţa socială a ţinutului, el a lăsat multe informaţii, date şi note despre haţegani care pot fi citite într-un alt registru, mai realist.

Radu Iacob descrie atent Ţara Haţegului în *Monografia singuraticelor parohii şi filiale.* Teologul a vizitat numeroase parohii greco-catolice, cu acele ocazii s-a documentat cu pasiune şi a reţinut oameni, fapte, evenimente, tradiţii, contradicţii şi alte fenomene religioase şi sociale.

Lucrarea sa merită remarcată prin bogăţia informaţiilor pe care le oferă despre satele din zonă.

Ilarie Popovici publică în numărul din 24 mai 1881 al revistei *Familia* un text unde redă excursia pe care a făcut-o la mănăstirea Prislop împreună cu alte persoane. O aventură interesantă în care este descris ţinutul, oamenii, viaţa, drumurile, speranţele şi viziunea unei generaţii.

Iancu Badiu reţine evenimentul şi-l descrie cu pasiune, explicând de ce Ţara Haţegului este un loc minunat.

Anexele cărţii ne redau vremurile cu exactitate, lectura lor, puţin greoaie, ne permite să retrăim atmosfera din Haţegului acelor timpuri, să citim printre rânduri dramele, pasiunile, bolile, iubirile şi mirajul unui loc exemplar din România.

Nume de oameni, profesii active, femei pasionate, ţărani originali, tradiţii vechi şi curajul unor români care se gândeau la un viitor comun pe aceste meleaguri.

Enumerarea clădirilor din zonă e destul de riguroasă, aceste construcţii au trădat stilul de viaţă al oamenilor, averea lor, preocupările sociale, tragediile care au afectat micii întreprinzători, sursele de avere.

Sunt multe de remarcat în monografie, lectura va permite cititorului curios să înţeleagă de ce viaţa în aceste locuri are un farmec aparte, o taină care scapă celor superficiali.

Deşi stufoasă şi riguroasă, în acelaşi timp, lectura cărţii permite să facem comparaţii legate de un timp sau altul, raportat la perioada pe care o trăim acum, într-o vreme mult mai liniştită şi aşezată. Pentru toate aceste unii haţegani au plătit un preţ. Peste alţii s-a lăsat uitarea.

Zi de târg în Haţegul de odinioară

Pentru unii vremurile au trecut, dar urmele lor, efectele deciziilor luate de haţegani atunci, se pot remarca şi acum.

Din acest motiv cartea ne oferă unele răspunsuri la întrebări pe care am uitat să le mai punem în faţa conştiinţei noastre, în faţa comunităţii internaţionale.

Aspectul oraşului Haţeg în acea perioadă este bine prins de ziarul *Ţara noastră,* redactor Octavian Goga, poetul naţional, într-un material întitulat „Serbările din Haţeg”.

Iancu Badiu reţine acele cuvinte scrise cândva:

„Ai impresia că întri într-un orăşel, care păstrează formele unei vieţi patriarhale, puţin zgomotoa-se, unde n-a pătruns încă modernismul oraşelor mari, care te ameţesc prin zidurile curioase de-o strălucire insolentă, prin vălmăşagul spiritului mercantil, care caracterizează oraşele noastre. Totuşi, inovaţiile se pot observa şi aici, dar un fast mai puţin searbăd, şi, dacă în şirul de case de-o armonie şi simetrie fără pretenţii, ochiul vizitatorului distinge, nu fără mirare, şi acoperişuri de şindrilă, neagră de intemperiile naturii, aceasta dovedeşte bună doză de conservatorism sănătos, care nu înţelege să rupă brusc legăturile cu trecutul” (grafia modernă a textului ne aparţine).

Descrierea continuă şi concluzia vizitatorului era că Haţegul constituia un centru cultural şi politic important şi pentru românii din ţinut.

O carte densă, un limbaj atent şi exact, fotografii ale vremii, hărţi, imagini de oameni din Ţara Haţegului, extrase din publicaţiile vremii, hărţi, litografii, evenimente care marchează epoca, personalităţi puternice, toate lăsă impresia unui ţinut mirific, de excepţie.

Cartea continuă ciclul de monografii dedicate Haţegului de Iancu Badiu, un haţegan pasionat de cercetare, de viaţă, un autor curios şi documentat, care ţine să ne readucă în memorie rădăcinile, geneza noastră, eşecurile şi bucuriile care au format o ţară în ţară.

Autorul ar trebui încurajat şi ajutat din toate punctele de vedere de haţeganii de astăzi pentru că demersul său nu este unul simplu, este unul care ne interesează pe toţi în bună măsură. Istoria este o carte de vizită care ne poate face onoare şi care ne poate reprezenta în lumina vremurilor pe care le trăim.

https://biblioteca-digitala.ro

Spicele cetății

(tetradă)

Coborând abisul cupei, dar, vei da
cum uitarea-și face din huzur deja,
soțul ignoranței, reazem la neant.
De aceea-i bine, spre lumina ta,

să închizi cărarea limbii și străjer
să iei seama'în gânduri ce venirii pier,
dar te fac să nu vezi dreptele minuni,
spicele cetății marelui Mister.

Inima să-ți fie-al duhului palat,
unde'în neclintire mintea ce-a umblat
să își amintească de Oglinda Sa,
cerul clarității'în văl armoniat.

De smintiri de-afară și urmări pe-ascuns
din lăuntru scapă-în neștiut răspuns...
Întâlniri deșarte pretutindeni curg.
Între chip și-asemeni vadul nu-i de-ajuns...

Temniță e mintea

Două scăzăminte-s peste-a fi și-a nu:
eu fără de mine, tu fără de tu
sub unirea sfântă-a Sinei contemplând
Sinele drept Clipă, într-aici și-acu...

Degete'întreite și un toc la scris,
a pricepe noima faptelor, s-au zis
întru lauda formei ce, purtată'în țel,
crește asfințirii vechiului abis.

Căci știută-i firea: tot de s-ar urzi
în afara voiei Celui Singur și
e, deci, numărării colbului din drum,
riscă ruinarea'în netocmită zi...

Temniță e mintea, gândurile –chei –
ce la poarta morții-s umbre, vrei nu vrei,
întrecând măsura vrednicului sfat:
- „Duh de le lipsește, graba lor, la ce-i?..."

Erudit în inimi

În smeriri cufundă-ți calea ce te-a scris,
ca, păzit de liniști, sinei coincis,
Atotțiitorul să-ți dezgroape-adânc
fastul adamiei prefirat cu vis...

Ne-adunat în tine să nu lași un pas
și'întremat de fapte, din ogod abstras,
fă-te iubitorul a crea și-a ști,
erudit în inimi sub dreptar compas.

Dăruind prin cruce înfierea ta
însuși Salvatorul te va imersa
în agheazma clară dintre gând și trup
unde pacea-i nunta, crezului maia.

Nu-s văzute stele de acei ce'în lut
potopesc vremelnic umbre și-au băut
doar din urâția slavei întru van...
-Uită-te la pricini cum spre Roată, mut...

Adu-te pe tine'în tine...

A renaște-i cursa'în care joc latent
cade numai dacă-și face oponent
cu mirajul minții, fără-a intui
moștina amintei și respir fluent.

Clipa cea din clipă, într-aici și-acum,
să-i înalți prezența nu prin gând oricum,
ci sub a cunoaște-al mântuirii cer,
dizolvând capcana evului din scum.

Iisus Hristos Învăţător (Arhiepiscopia Clujului şi Feleacului. Inscripţii: "Veniţi, blagosloviţi părintelui meu de moşteniţi Împărăţia cerului)

-Adu-te pe tine'în tine-a-însenina
tivitura oarbă dintre „nu" și „da"!
Lasă simpatia față de răspuns...
Cu-a Sa pană Domnul prinde-a anima

tot ceea ce nu e încă sub făcut...
Noima florii tale nu s-a descusut
în vântoasa fire lamură zidind...
Stă enigmă sieși focul absolut...

Ca ecou veciei...

Cu un deget Unul dă măsură'în tot
și îl cumpănește-în ritmu-i sacerdot
pentru cel de nu e gândului prădat,
adorând lumina duhului devot.

Chiar de multe valuri din certări de vânt
trecerii deșarte prin năglod s-au frânt,
sfoara însutită-a bunului răspuns
aduna-va rugii stătător veșmânt

ca ecou veciei păsuit în cer.
Tămâind al jertfei stâmpăr spinifer
prin mireasma pildei glăsuirii'în limbi
este dat cuvântul, vestei velier,

să redea sfiala primei nunți din vis
unde ascultarea s-a întredeschis...
-Căci, a fi ce-înseamnă?... A te așeza
fix în locul care ție-ți ești promis...

Îmbrăcând lumina

Chiar de nu admite mintea ce-i sfetit,
totul întâmplării, viu, a copleșit
strânsă-asemănarea cu deplin orând,
cât nimic altminteri nu s-ar fi-înlesnit.

A aflării matcă cere-a fi născut
nou, a doua oară, vinul de-ai băut
întru revelarea de-adevăr adânc
spre divina roată'în vidul străvăzut.

Dacă barca vieții plânge-în epilog,
zvârle urmei vâsle ca etern zălog,
socotind că-i bine firea s-o închizi
liniștii din vechiul, tainic Apolog.

Îmbrăcând lumina dreptelor amiezi
s-a-împlinit putința ca'în ceaslov să vezi
buchea de se-împarte-în duh ce-a aduna
gnoza'înmărmurită-a calmelor zăpezi...

PETRU SOLONARU

https://biblioteca-digitala.ro

DOCUMENTELE CONTINUITĂŢII

NAŢIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ŞI COMENTARII SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI

(XII)

12. DREPTURILE NAŢIUNII

Marea Unire a românilor, proclamată solemn şi definitive la 1 decembrie 1918 la Alba-Iulia, este evocată în romanul *Sacrificiul* ca un act de dreptate istorică şi morală. Este, de altfel, binecunoscut faptul că în romanele care laolaltă alcătuiesc „fenomenologia epică a spiritului românesc”, Mihail Diaconescu se manifestă ca un moralist consecvent. Pentru aceasta, mari învăţaţi specializaţi în proflemele filosofice ale eticii şi în teologia morală ortodoxă au scris despre romanul *Sacrificiul* cu entuziasm şi cu o totală adeziune sufletească.

Paginile în care eroii romanului *Sacrificiul* discută despre drepturile naţiunii române la cultură, învăţământ de toate gradele, dezvoltare, prosperitate economică, educaţie, liberă organizare şi exprimare publică, dar, mai ales, la unitate politică statală sunt numeroase şi emoţionante.

Forţa revelatoare a acestor pagini poate fi explicată prin faptul că numeroşi eroi ai romanului sunt jurişti, filosofi, oameni politici, gazetari, clerici, diplomaţi, militari cu viziune strategică, scriitori, economişti, personalităţi de larg orizont intelectual. Dezbaterile pasionante în care ei se angajează au o înaltă ţinută intelectuală.

Este binecunoscut şi faptul că în toate cele zece romane pe care Mihail Diaconescu le-a unit în ciclul „fenomenologiei epice a spiritului românesc”, vocaţia metafizică a personajelor puse în centrul compoziţiilor şi acţiunilor epice apare atent evidenţiată.

Drepturile naţiunilor, despre care în *Sacrificiul* se discută atât de insistent şi de pasionant, au fost şi la începutul secolului al XX-lea, şi sunt şi azi, o preocupare majoră pentru cercurile intelectuale, în special pentru cele juridice, filosofice şi politice.

Considerată într-o perspectivă sociologică, această preocupare ne spune ceva foarte important despre evoluţia dramatică, mereu tensionată a lumii în care trăim. Se vădeşte astfel că, şi din acest punct de vedere, *Sacrificiul* este un roman actual. Mai precis – este un roman istoric şi social, respectiv un roman parabolă, care evocă, în egală măsură, realităţi istorice, dar şi contemporane. De multe ori – strict contemporane.

Astăzi, într-o Europă prinsă în vârtejul geopoliticii marilor famillii politice, „acţiunea socială” a poporului în interiorul „patriei” este afectată prin strategii meşteşugite, cu aparentă tentă de democraţie comunitară.

Ideologii internaţionalişti şi cei care îşi spun mondia-lişti se află în plină campanie vizând impunerea sintagmei „stat-naţiune”, cu scopul de a întreţine percepţia conform căreia toate nenorocirile lumii vin de la naţiuni. Ei acţionează prin metode mai subtile decât în trecut, pentru a slăbi statele naţionale şi a le intimida, în timp ce alţii încearcă să le controleze, sub lozinca demagogică a „interesului naţional”.

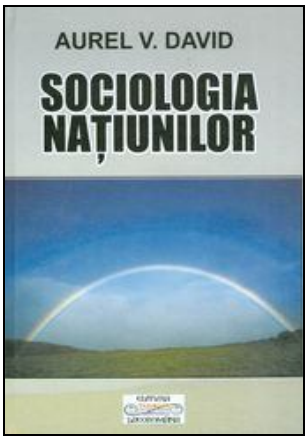

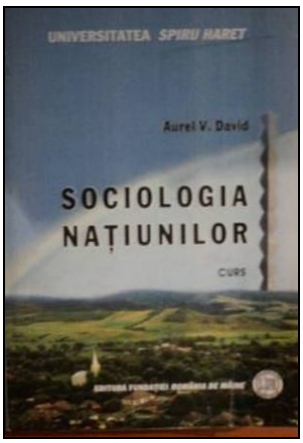

La rândul lor, statele şi organizaţiile internaţionale sunt dominate de aceleaşi raporturi de putere, iar puterile politice încheie alianţe, tratate şi acorduri, pe care le prezintă ca manifestări ale „voinţei naţionale”.

Însă nici unul dintre aceşti „actori” nu acceptă să sacrifice interesele proprii pentru a sprijini naţiunile ajunse în situaţii-limită sau pentru a favoriza aşa-numita concordie universală. Aceştia vorbesc doar despre dreptul statelor, dar atunci când suferă eşecuri în acţiunile lor politico-militare aruncă vina şi răspunderea pe naţiuni şi pe statele naţionale. Din păcate însă, naţiunile nu sunt recunoscute ca subiect de drept în relaţiile internaţionale, unde ies în faţă statele ideologice şi „centrele de putere” care impun „ordinea internaţională”, având ca fundament, de regulă, dreptul roman, adică dreptul învingătorului sau al celui mai tare.

Coexistenţa naţiunilor (organizări sociale) cu statele (organizări socio-politice) a fost un deziderat permanent al oamenilor implicaţi conştient în „viaţa cetăţii”. Aceasta a fost benefică, dar şi defavorabilă pentru naţiuni, întrucât a presupus şi impus drepturi şi obligaţii reciproce, pe care, însă, numai naţiunile şi statele naţionale le-au respectat, din principiu.

Astăzi însă, naţiunile se află în faţa revalorizării de către ideologi a unei obsesii a „trecutului bipolar” şi a reinstaurării „ordinei pierdute”, o ordine politică şi nu socială. Discursurile alarmiste asupra dezordinii actuale fac referire la „ordinea pierdută”, întrucât „centrele de putere” nu sunt capabile să construiască armonia socială.

În locul ordinii se profilează anarhia, care riscă să devină „mondială” şi în care numai cei puternici au drept, cei slabi trebuie să accepte supuşi dominaţia acestora, iar naţiunile nu sunt primite la actul de decizie vizând „starea de securitate” a socialului. Naţiunile sunt lipsite de drepturi, sub motivul că nu sunt fundamentate pe forţă şi că nu au forţa militară pentru a impune o „stare de ordine”.

Despre „dreptul” guvernanţilor de la Viena şi Budapesta de a spulbera „anarhia” şi a impune cu ajutorul armatei, poliţiei, funcţionarilor supuşi, serviciilor secrete şi puşcăriilor, „ordinea”, „calmul”, „concordia”, „siguranţa”, „stabilitatea”, „normalitatea” şi alte deziderate asemănătoare, atât în Imperiul Austro-ungar, cât şi în Europa şi chiar în întreaga lume, se discută mult în paginile romanului *Sacrificiul*.

Părţi importante din acţiunea romanului relatează despre implicarea poliţiei, tribunalelor şi spionilor în viaţa oamenilor, în general, şi a personalităţilor →

AUREL V. DAVID

https://biblioteca-digitala.ro

proeminente, în special. De altfel, la un moment dat, *Sacrificiul* capătă caracteristicile unui roman poliţist, cu urmăriţi şi urmăritori. Cei urmăriţi sunt conducătorii politici ai românilor. Urmăritorii sunt spioni ai serviciilor secrete de la Budapesta.

Sintagma dreptul naţiunilor („droit des gens", „Volkerrecht") s-a născut în practica politico-statală abia în epoca modernă, prin eliminarea sintagmei „dreptul naturii" de către statele care s-au erijat în purtător de cuvânt al naţiunii. Acesta a fost impus de statele puternice, care au „împărţit" pacea pentru naţiuni, ca „dreptul între naţiuni" şi nu „dreptul comun al tuturor naţiunilor". Prin acest artificiu mecanic, „dreptul naţiunilor" a fost înlocuit cu „dreptul internaţional", ca „drept al statelor", în funcţie de raporturile de putere statornicite între ele.

Dreptul internaţional, cu consecinţe pe planul securităţii naţiunilor, identifică drept subiect entitatea politico-statală (statul). Acesta stabileşte „principii", în spatele cărora se ascunde o ierarhie a „puterilor", în funcţie de capacitatea de impunere, de acceptare sau de receptare a unui anumit tip de raporturi formalizate, socio-politice. Acestea definesc statul şi nu naţiunea ca „generator" de securitate sau victimă şi identifică forţa drept mijloc de asigurare a „stării de securitate", îndeosebi forţa militară. Experienţa istorică demonstrează că situaţiile de distrugere a „stării de sănătate a socialului" (cum s-a întâmplat în cele două războaie mondiale, desfăşurate în prima parte a secolului XX), nu au avut consecinţe distructive pe planul generic al entităţilor politico-statale. Ele au afectat doar forma şi întinderea acestora. Statele renasc sub impulsul şi presiunea ideologiilor, în alte modalităţi, cu o permanentă tendinţă spre competiţia pentru ierarhizarea raporturilor, în funcţie de puterea pe care o construiesc şi o pot menţine.

Competiţia sau confruntarea între ideologii, precum şi consecinţele lor distructive, au obligat oamenii să definească sociologic subiectul care să elimine ierarhizarea puterilor şi să fie capabil de a genera, a construi şi a menţine relaţii de comunicare bazate pe încredere, colaborare, sinceritate, susţinere reciprocă şi afectivitate pozitivă.

Apelul la forţă al subiectului-agresor a putut fi înlocuit cu „apelul la principii" al subiectului-victimă, după evaluarea consecinţelor teribile ale celor două războaie mondiale din prima parte a secolului XX. Ideologii care au susţinut subiecţii „victimă" au făcut apel la memoria naţiunilor şi au transpus, cu ajutorul juriştilor, conceptul „securitate" pe tărâmul dreptului, prin constituirea unor organizaţii gestionare cu aspiraţii la universalitate.

Impunerea naţiunii ca „subiect de drept" în relaţiile internaţionale se loveşte, însă, de aceeaşi agresivitate a abordărilor de tip ideologic şi de limitele cadrului oferit de abordarea de „tip sistemic". În zilele noastre, sfârşitul „războiului rece" sau al „războiului ideologiilor" a scos în evidenţă valenţele naţiunilor în menţinerea „păcii sociale", iar oamenii cu competenţe profesionale şi socializante au afirmat un adevăr care a însoţit istoria scrisă a omenirii: ideologii generează şi întreţin organizările sociale într-o permanentă „stare de insecuritate".

În acest sens, este deosebit de elocvent discursul ţinut de papa Ioan Paul al II-lea, la cea de-a 50-a adunare generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite, unde a vorbit despre „dreptul naţiunilor" şi nu despre „dreptul statelor",

"…când au aruncat Iuda arginţii în biserică", pictură murală, Mănăstirea Lăpuşna

arătând că acel conflict mondial a avut loc „din cauza violării dreptului naţiunilor".

Declaraţia Universală a Drepturilor Omului abordează elocvent „drepturile persoanelor", dar până în prezent nu există un acord internaţional care să trateze drepturile naţiunilor, în ansamblul lor. „Dreptul unei naţiuni la existenţă – afirma papa Ioan Paul al II-lea – este, cu certitudine anterior tuturor celorlalte drepturi: nimeni, niciun Stat, nicio altă naţiune, nicio organizaţie internaţională n-a fost vreodată fondată pentru a considera că o naţiune determinată nu va fi demnă să existe. Acest drept fundamental la existenţă nu presupune cu necesitate o suveranitate statală, căci diversele forme de conexiuni juridice între naţiuni diferite sunt posibile, cum este cazul, de exemplu, în statele federale, în confederaţii sau în statele comportând largi autonomii regionale".

Pentru fiecare naţiune „dreptul la existenţă" implică în mod natural, dreptul de a-şi apăra propria limbă şi cultură, tradiţiile specifice, componentele fundamentale ale spiritualităţii sale originare.

Într-adevăr, până la Marea Unire din 1918, românii din Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş şi-au conservat caracteristicile naţionale în primul rând prin Biserică şi cultură. În acest sens, romanul *Sacrificiul* evocă insistent, în emoţionante pagini epice, suprasaturate de numărul simbolurilor şi de tensiunea dezbaterilor, caracterul militant al culturii române.

Istoria confirmă că, în circumstanţe extreme, cultura permite unei naţiuni să supravieţuiască în faţa pierderii independenţei politice şi economice. Deci, fiecare naţiune are dreptul de a-şi trăi viaţa conform cu tradiţiile proprii, de a apăra drepturilor fundamentale ale omului, de a da o educaţie proprie tinerelor generaţii, precum şi de a-şi construi viitorul aşa cum doreşte, în respect pentru celelalte naţiuni.

În zilele noastre, recunoaşterea naţiunii drept „subiectul" de care depinde „starea socialului", impune, cu necesitate, ample reconsiderări ale conceptului de securitate, întrucât lăsarea acestuia la cheremul ideologilor nu poate genera criterii satisfăcătoare de evaluare a „stării de securitate", nici strategii de gestionare a naţiunilor în „stare de securitate".

Din această perspectivă reiese că dreptul naţiunilor este clădit pe trei componente organice: dreptul la existenţă (la viaţă socială), dreptul la informaţie (cunoaştere) şi dreptul la securitate (apărare, protecţie) şi la ordine socială. →

https://biblioteca-digitala.ro

Convorbiri duhovnicești

†Ioan al Banatului

„Sfântul Ioan este începutul Evangheliei Fiului lui Dumnezeu."(3)

L.C.: Prin urmare, Înaltpreasfințite Părinte, nu oricine poate să se roage lui Dumnezeu?!

Î.P.S. Ioan: Nu oricine, nu oricine poate rosti rugă și cuvânt despre Dumnezeu decât cel ce trăiește în post, în rugăciune și în viață sfântă și curată. Sfântul Ioan se va învrednici nu numai să-L prezinte lumii pe „*Mielul lui Dumnezeu*", ci el va fi și martorul Prea Sfintei Treimi Dumnezeu, așa cum se vede la praznicul Botezului Mântuitorului nostru Iisus Hristos, unde Fiul lui Dumnezeu se lasă botezat de Sfântul Ioan Botezătorul.

Ce ne mai spune Evanghelistul Marcu, foarte important, despre Sfântul Ioan? Spune că din părțile Iudeii și Ierusalimului, veneau la el, în pustiu și se măr-tu-ri-seau. Auziți: veneau și se mărturiseau la el! Vedeți de unde și ce rădăcină adâncă are taina mărturisirii din biserica noastră!? Se mărturiseau, deci, iată, Sfântul Ioan era duhovnicul Iudeii, Ierusalimului... toți veneau și se mărturiseau lui și apoi primeau botezul pocăinței – afundarea în apă. Astfel **Sfântul Ioan este începutul Evangheliei Fiului lui Dumnezeu**. El este începutul Evangheliei. El începe cu adevărat, în mod direct, să ne prezinte, în mod real, tuturor această veste bună care este Hristos Domnul, pentru că Hristos a fost persoană, om și Dumnezeu.

L.C.: Știm, Înaltpreasfințite Părinte, că pe data de 1 ianuarie sunt mai multe sărbători religioase, la care se adaugă începutul de an nou. Vă rog să ne spuneți câteva cuvinte în legătură cu ziua de 1 ianuarie.

Î.P.S. Ioan: Luați aminte! Într-adevăr, pe 1 ianuarie sărbătorim *Tăierea împrejur cea după trup a Domnului* și punerea numelui lui Hristos, tot pe 1 ianuarie îl celebrăm pe *Sfântul Vasile cel Mare*, arhiepiscopul Cezareei Capadociei și pe *Sfânta Elena, mama sa*, totodată biserica noastră binecuvintează și începutul noului an. După calendarul laic, al lumii în care trăim și noi, odată cu data de 1 ianuarie, pășim

într-un nou an. Noi spunem, în limbajul nostru, că am intrat în noul an și așa este, după cronologia vieții noastre și a istoriei. Problema este dacă noi ne vom înnoi în Hristos, în anul ce urmează. Dacă noi nu ne vom înnoi în Hristos, anul acesta va fi ca celălalt, ca și cel care a fost mai înainte, și mai înainte ș.a.m.d. Să ne rugăm bunului Dumnezeu să ne înnoim cu toții ca anul acesta să fie un an nou prin noi, plin de lumina Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a Evangheliei sale.

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

ROMANUL MARII UNIRI

→Dreptul naţiunilor nu se contrapune „dreptului statelor", însă obligă statele să gestioneze foarte atent nevoile sociale prin acţiuni sociale, să nu construiască raporturi inegale de putere, să nu dezvolte tendinţe expansioniste şi anexioniste, să nu oblige naţiunile să se confrunte între ele şi să nu-şi aroge dreptul de a hotărî soarta naţiunilor în funcţie de conjuncturile geopolitice şi de interesele construcţiilor socio-politice (imperiile, organizaţiile transnaţionale, supranaţionale şi „centrele de putere").

Mai există destui ideologi care visează azi, din necunoaştere sau rea credinţă, la dreptul forţei, şi-l contrapun dreptului naţiunii la existenţă, informaţie şi apărare.

Modul în care românii şi-au apărat cu preţul vieţii unor eroi ştiuţi şi neştiuţi, mai ales neştiuţi, dreptul la existenţă naţională, e reliefat cu mare măiestrie de Mihail Diaconescu în romanul *Sacrificiul*, în pagini descriptive şi evocatoare atent construite epic. Culmea cea mai înaltă a acestor pagini descriptive şi evocatoare o găsim în capitolele care narează desfăşurările militare, diplomatice şi politice din timpul primului război mondial.

Prin acest demers de cunoaştere a unui crâmpei din istoria neamului românesc şi de recunoaştere a unor fapte sociale care au intrat pe drept temei în memoria urmaşilor, prozatorul Mihail Diaconescu s-a alăturat abordării sociologice a naţiunii române şi, mai ales a dreptului acesteia la existenţă, alături de celelalte naţiuni ale lumii, aflate sub tăvălugul aşa-numitului „globalism".

Şi pentru acest motiv, putem afirma că *Sacrificiul*, romanul Marii Uniri a românilor, ilustrează nu numai o preocupare sociologică şi artistică majoră, ci şi caracterul militant al culturii române în diverse etape istorice. Am fost şi rămânem o cultură luptătoare.

Autorul a surprins în chip magistral, cu pană de mare maestru, eforturile românilor ardeleni, bucovineni, maramureşeni şi bănăţeni, aflaţi sub ocupaţia austro-ungară, de a-şi apăra fiinţa naţională şi spirituală, în faţa agresivei politici de deznaţionalizare dusă de putreda oligarhie ungară. Pentru redarea cu fidelitate a atmosferei produse de strigătul conştiinţei de neam, căreia „imperialii" îi răspundeau cu zăngănit de săbii şi ameninţări, cu baionete şi gloanţe ucigaşe, autorul şi-a folosit strălucitoarea sa minte şi imaginaţia creatoare, susţinute de o imensă cantitate de documente de epocă, cu certificat de autenticitate.

Astfel, cei de astăzi pot cunoaşte că, atunci când naţiunea română a fost obligată să se lupte pe viaţă şi pe moarte cu Imperiul Austro-ungar opresor, pentru a-şi câştiga dreptul la existenţă, nimeni n-a stat deoparte.

De la mic la mare, fiii acestui neam de eroi au lucrat, cu gândul şi cu fapta, pentru ca astăzi să putem afirma, fără teamă, că suntem români, că avem o ţară, o limbă proprie şi o credinţă moştenită din străbuni, deci o identitate, pe care ne-o asumăm şi o apărăm ca pe propria noastră viaţă.

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă Moş Crăciun mai vine

Dacă Moş Crăciun mai vine
Peste zloate şi nămeţi,
Mai avem lungi nopţi depline
Pe parcursul scurtei vieţi.

Încă mai avem lumină
În copii, în noi, în vis
Şi în noaptea lui divină
Care vine pe cuprins.

Moş Crăciun cu-o nouă şansă
Pentru-o veche aşteptare
Va veni în orice casă,
Va veni la fiecare.

Dacă dincolo de vârste,
Chiar bătrâni, oricum copii,
Pe cărări de cer înguste,
Credem că el va veni!

Haosul devine pace,
Fulgii drumu-i netezesc,
Moş Crăciun, în tot ce face,
Spune simplu: "Vă iubesc"!

Ca atunci şi deodată,
În eternităţi de loc,
Şi greşelile îşi iartă
Oamenii fără noroc.

Ninge a întemeiere
Pe palate şi pe cort,
Naşterea e Înviere
Şi Iisus înseamnă tot.

Şi curând din Trinitate,
Prin ninsori, dar şi prin gând
Vor veni de prea departe
Anii două mii, pe rând!

DANIEL MIHU

Surâsul clipei

Învăţ să cred că mai există-o lume
În care trupu-i apă curgătoare,
Neîmplinirea – stol de călătoare,
Iar fapta, un cortegiu fără nume.

Mai cred că ştiu ce n-a aflat pământul,
De ce se-ntoarce câteodată roata,
De ce-s bunici părinţii, cum de tata
Nu mai e azi copil, de ce cuvântul

Spintecă arta de a fi şi, oare,
De ce nu ştim a-mbătrâni, mai bine,
De la-nceput şi nu când vremea vine?

O, Doamne, în trăirile hoinare
De ce-am ştiut că nu mi se cuvine
Decât surâsul clipei care doare?

MARIANA EFTIMIE KABBOUT

Boboteaza

Trei lumini din necuprins,
Azi, din ceruri s-au desprins
Şi veghindu-ne de-aproape
Se pogoară peste ape,
Că-ndumnezeind izvorul
Se sfinţeşte călătorul...

TINCUŢA HORONCEANU BERNEVIC

Amvon

Împăratul gol

„Ceartă-te cu aproapele tău, dar taina altuia să nu o dai pe faţă, ca nu cumva cel ce o aude să nu te defaime şi să nu dărâme (pentru totdeauna) faima ta" *(Pilde 25,9).*

Mă gândesc că toţi, sau aproape toţi, cunoaştem povestea lui Hans Christian Andersen, cu împăratul care s-a văzut deodată gol, dezbrăcat. "**Era un împărat căruia îi plăcea foarte mult să arate bine, să se îmbrace cu tot ce era la modă în vremea aceea. Părerea celor din jur conta foarte mult pentru el, nu avea propriul lui sistem de valori. Aşa că, într-o zi, măcinat de această obsesie, îşi angajează cel mai bun croitor al vremii sale, pentru a-i confecţiona nişte haine "care nu au mai fost purtate de nimeni nicicând înainte".**

Şi iată-l pe croitoraşul nostru la curtea împăratului, gândindu-se temeinic cam ce fel de haine i s-ar potrivi "Măriei Sale", acestui împărat ahtiat după nou şi lux. Şi nu i se potrivea nimic mai bine, decât nişte haine invizibile. Această idee a plăcut împăratului, care şi-a deschis imediat ochii şi inima la "noua provocare". Dezbrăcat de tot ce avea, împăratul acceptă "îmbrăcarea" noilor haine, care i se potriveau perfect, nu neaparat fizic, cât din punct de vedere al dorinţelor sale deşarte. Şi ca orice om care se făleşte cu deşertăciunea lucrurilor, iese în faţa curtenilor să-şi etaleze noile haine. Unii de voie, de nevoie, au lăudat iniţiativa împăratului şi pe maestrul noilor sale haine. Numai că farsa nu a durat mult, până când cineva din mulţime să nu vadă realitatea îngrozitoare în care se bălăcea împăratul. "Împăratul e gol!", a strigat acesta, iar acest glas a fost preluat de toţi curtenii, iar murmurul acesta l-a făcut pe împărat să-şi vadă propria goliciune şi, împreună cu ea, propria deşertăciune".

Povestea e frumoasă, dar realitatea care poate fi extrasă din aceasta e îngrozitoare. Îţi poţi pierde credibilitatea în faţa celor care te-au crezut "cineva". Teoretic, vei fi ceea ce pretinzi, practic, vei fi un nimeni, un orb căruia i s-a pus în palmă "în loc de peşte, o piatră". Şi flămând după "peşte", vei înghiţi cu nesaţ substanţe fără valoare şi consistenţă.

Pe de altă parte, există un "Croitor", care vrea să ne îmbrace cu simplitate, cu bun gust, pentru a ieşi în evidenţă nu goliciunea, ci adevărata valoare.

Vom arăta aşa cum suntem, nu cum vor alţii să ne vadă, numai şi numai pentru a se vedea şi în acest mod, plinul dinlăuntru, unde Dumnezeu domneşte, sau ar trebui să facă asta, dacă Îi dăm voie.

"Haina mântuirii" pe care o dă Dumnezeu nu e un fals şi nu ne va lăsa niciodată goi în faţa lumii, în ciuda hainelor simple pe care le îmbrăcăm şi care ne acoperă, "să nu ni se vadă ruşinea".

Părintele GHEORGHE ŞINCAN,
Paroh la Târgu Mureş

https://biblioteca-digitala.ro

PATRIOTISM, LA OCAZII

Vine 1 Decembrie! Sîntem îndemnați de întreaga mass-media că e momentul să ne dovedim patriotismul, să fim în ton cu pregătirile care se fac în întîmpinarea acestei mărețe sărbători.

Din orice dicționar putem afla că *patriotism* înseamnă dragoste și atașament față de țara căreia îi aparții. O definiție cum nu se poate mai simplă, care invită la meditație îndelungă, ca mai tot ce e simplu și cu implicații profunde. Dragostei i se adaugă atașamentul, iar acesta presupune durabilitate și devotament față de valorile patriei, izvor nesecat pentru nădejdea statornică în împlinirea năzuințelor poporului, sufletul țării. Oricum ar fi, nu e de moment! Dar e momentul să discutăm ceva despre patriotism.

Ce era simplu în definiție s-a cam complicat, cum complicată e vremea în care trăim, în primul rînd, probabil, din cauza nestatorniciei ce bîntuie prin toate sectoarele societății noastre și produce debusolare. Dar boala aceasta nu e de azi, de ieri, cum am fi tentați să credem.

Pentru omul simplu, *țara* a însemnat întotdeauna pămîntul său laoaltă cu al celorlalți semeni ai săi. Apropierea nu e deloc forțată; lat. *terra* chiar asta însemna, pămînt. *Patrie* e neologism, folosit pentru prima dată în limba română în secolul al XVII-lea, și a devenit repede frecvent; era începutul perioadei de redeșteptare a sentimentului național al românilor. Spre deosebire de *patrie*, care desemnează mai ales un areal spiritual, *țară* a păstrat ambele sensuri (1), legînd arealul spiritual de pămîntul concret, pe care oamenii se simțeau stăpîni. Așa se explică vechile nume Țara Vrancei, Țara Loviștei, Țara Zărandului, Țara Moldovei (2), Țara Românească… Și patria românilor e plină de țări. După ce nordul Moldovei a fost ocupat, în sec. al XVIII-lea, de Austria, care i-a dat și numele Bucovina, locuitorii ținutului s-au străduit din răsputeri și au reușit să păstreze numele țară, Țara Bucovinei; aceasta însemna păstrarea autonomiei în cadrul Imperiului Habsburgic, cum Curtea de la Viena chiar promisese la început.

Alături de *țară* s-a folosit și *moșie*, cuvînt al cărui prim sens, dat de

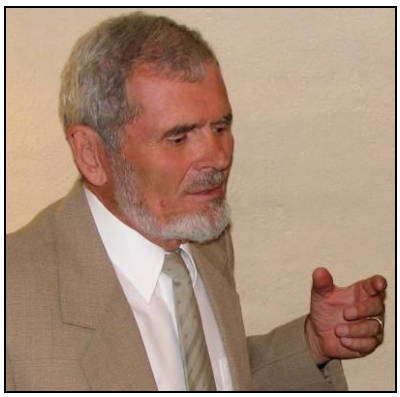

rădăcina *moș*-, face legătura cu „moștenire“, nu cu „întinsele suprafețe agricole stăpînite“, cum s-a considerat o vreme, cînd moșierii, stăpînii moșiilor, trebuia să dispară, și cum se mai crede și astăzi. În vechile acte de cancelarie, scrise în limba slavonă, moșia era numită *ocină*, pentru că era moștenire din părinți, iar avuția cea mai prețioasă, cea mai sigură s-a dovedit a fi pămîntul, căci rămînea și după ce hoardele se retrăgeau. Faptul că în multe teritorii pămîntul era stăpînit în devălmășie, era proprietate comună, a permis extinderea moșiei pînă la confundarea cu țara stat. Țara Vrancei avea stăpînirea pămîntului în devălmășie și la începutul secolului al XIX-lea, cînd s-a făcut ultima împărțire se sate. Stăpînirea era pe sate, nu pe indivizi.

Cînd țara stat era amenințată, oamenii săreau să o apere, așa cum își apărau averea proprie. Dacă țara mare are de suferit, suferă și țara mică și gospodăria proprie. Țara Vrancei era obligată față de Țara Moldovei să plătească birul convenit, pe care vrîncenii îl strîngeau, nu domnia, și să asigure oameni pentru oaste. Domnia nu avea a se amesteca în administrarea Vrancei. Dar, la chemarea Țării, Vrancea răspundea totdeauna, respectîndu-și obligațiile asumate. Expresiile *chemarea țării, țara te cheamă* au fost în circulație pînă nu cu multă vreme în urmă, cît serviciul militar a fost obligatoriu.

Ce însemna *chemarea țării, datoria față de țară*?

La încheierea primului război mondial, România a devenit România Mare, prin jertfa multor români, care nu s-au întrebat dacă se cuvine sau nu. Era chemarea țării și ei răspunseseră cu trup și suflet. Se crease o atmosferă ce putea fi exploatată în interesul țării, iar tinerii, prea tineri pentru a fi putut participa la război, generația NU, a lui Eugen Ionescu, Mircea Eliade și numeroși alții, au vrut să probeze că le revine și lor un rol în evoluția țării, să contribuie la creșterea moștenirii. Și timp de 20 de ani, România a cunoscut o înflorire pe care puțini o anticipau, cu toate că a traversat și o serioasă criză economică.

Din păcate, după al doilea război mondial lucrurile nu s-au repetat. Nu din cauza înfrîngerii suferite, nu era singura țară în această situație, ci din cauza noilor condiții social-politice. Prin politica de stat, patriotismul, considerat atitudine învechită, retrogradă, a fost aruncat la „lada de gunoi a istoriei“ și înlocuit cu internaționalismul proletar. Se cultiva intenționat confuzia între naționalism, patriotism și șovinism. Istoria românilor a devenit istoria RPR, aprobată de la Moscova. Perioada de după Unirea Principatelor se reducea la lupta pentru libertate socială (3), marile personalități erau condamnate la închisoare sau trecute la index. Prietenii de la Răsărit nu trebuia să fie deranjați în vreun fel.

Prima sărbătorire a unui eveniment istoric românesc important a fost în 1959, centenarul Unirii Principatelor. A reapărut *Hora Unirii,* căci nu se putea sărbători Unirea fără imnul ei și capitala Unirii, Iașiul, a fost în mare sărbătoare. Dar cea mai mare sărbătoare a fost reîntoarcerea la ideea Unirii românilor, fără internaționalism proletar; îndemnul „între noi să nu mai fie/ Decît flori și armonie“ trecea în umbră lupta de clasă. Cauza națională a fost scoasă de la popreală, au început a fi redescoperite și readuse în față unele valori naționale.

Ideea națională a fost speculată în 1968, cînd Nicolae Ceaușescu, proclamînd dreptul fiecărui popor de a-și face istoria, a devenit aproape erou. La adunarea populară din București nu a trebuit adusă lumea cu forța, încolonată. Plutea în aer chemarea țării, spiritul național începea să se trezească. Au primit aviz favorabil și alte creații ce contribuiseră la deșteptarea românismului. *Deșteptarea României* a lui Vasile Alecsandri ajungea în manualele școlare, în ciuda îndemnului adresat românilor, de neconceput cîțiva ani înainte: „iată timpul de frăție!/ Peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpați/ Aruncați brațele voastre cu-o puternică mîndrie/ Și →

V. MOLDODEANU

https://biblioteca-digitala.ro

de-acum pe vecinicie cu toţi mîinile vă daţi“. Dacă Molna, apă ce separa Bucovina de ţinutul Herţei, e un nume puţin cunoscut, chiar în varianta mai răspîndită, Molniţa, Prutul era extrem de cunoscut şi deschidea o rană ce încă îşi aşteaptă vindecarea. Curînd, imnul de stat al ţării va fi schimbat, utilizînd vechea creaţie a lui Ciprian Porumbescu, dar cu text schimbat.

Filmul închinat Războiului de Independenţă va avea ca laitmotiv marşul *Drum bun*, pe muzica lui Ştefan Nosievici şi textul lui Vasile Alecsandri, compus în 1856, îndemn pentru armata română la trecerea peste Prut, după ce o parte din Basarabia revenea în ţară: „Drum bun, drum bun, toba bate,/ Drum bun, bravi români,/ Cu sacul pe spate,/ Cu armele-n mîni!// Hai cu Domnul Sfîntul,/ Haideţi peste Prut,/ Să luăm pămîntul/ Care l-am avut“. Strofa ce urmează refrenului n-a fost şi nici azi nu figurează în textele puse în circulaţie.

Realizările, cîte au fost, din perioada 1945 – 1989 au avut drept suport nu aderenţa la doctrina comunistă, ci patriotismul.

Recompensa era nu materială, ci gîndul că s-a făcut pentru ţară. Cu acest gînd, unele personalităţi stabilite în Occident au revenit în ţară. Se crease cumva iluzia că ţara chiar conta. De dragul propăşirii ţării, erau trecute cu vederea abaterile de ideile propovăduite.

Uriaşa declanşare de energii din 1989, care vedea România în rîndul ţărilor libere ale occidentului şi nu putea fi suspectată nicicum de lipsă de patriotism, a avut, din nefericire, efect invers celui scontat. Nepregătiţi pentru această mişcare, am înlocuit internaţionalismul proletar cu europenismul. Am uitat că suntem români, am uitat să fim români, nu mai vrem să fim români. Vrem să fim europeni. Mai tot ce priveşte tradiţiile româneşti a devenit de băşcălie.

Spiritul mioritic e înjositor. Limba română este spaţiul disputelor, romgleza cîştigă teren de la o zi la alta. Interesează corectitudinea limbii engleze, cuvintele româneşti pot fi rostite oricum. Cuvinte comune, cu sens cunoscut mai de toată lumea, îşi pierd sensul în pronunţarea actuală din masa-media: *Pascaríu, Şelaríu, Vacaríu*, cu bază în vechi nume de agent, au pentru aceşti vorbitori un sens tot aşa de cunoscut ca şi *Richard Wagner*, pronunţat musai *ritšəd ɥəgnər*.

M-aş bucura să fiu contrazis. Voi fi de acord cu cei ce spun că politica actuală a statului nu are nimic în comun cu patriotismul. Nicicînd nu au fost mai actuale cuvintele lui Eminescu: „vedem că toţi aceia care vorbe mari aruncă/ Numai banul îl vînează şi cîştigul fără muncă“. Şirul nesfîrşit al celor din conducerea societăţii certaţi cu legea, tot de ei făcută, a condus la situaţia că puşcăria a devenit „beci domnesc“, cum a caracterizat-o unul dintre cei găzduiţi acolo, şi se încearcă prin orice mijloace protejarea prin lege a autorilor fărădelegilor.

Ar fi de aşteptat ca mass-media, măcar o parte a ei, să promoveze şi idei, atitudini sănătoase, nu să se limiteze la prezentarea cu ostentaţie a pecinginii ce se întinde pe trupul ţării. În vreme ce mai marii erau preocupaţi să-şi împartă avutul ţării, presa vorbea doar despre boschetari, dezastrele din căminele de copii şi altele asemenea. Acum s-a întors spre spoliatori, dar mă tem că numai din interese de grup, fiecare prezentînd furăcioşii din cealaltă tabără. Şi aşa au dispărut fabrici, uzine combinate industriale… Au intrat în pămînt, cum au intrat în pămînt zeci de kilometri de linie ferată. Şi iarăşi ajungem la Eminescu: „Azi, cînd vorba lustruită nu mai poate înşela,/ Astăzi alţii sînt de vină, domnii mei, nu este-aşa?

Ţara! Ce-i aia ţară? O vacă de muls, şi fiecare ia cît poate. Ca plebea să nu se supere prea tare la auzul sumelor uriaşe intrate în posesia celor mari şi tari, i se dă cîte ceva.

Cum încerca şi Ceauşescu în decembrie 1989. Poate ceva mai atent. Dar Ceauşescu cerea muncă. Se vorbea atunci, cum se vorbea de multă vreme de altfel, despre cultul muncii. Astăzi cultul muncii a devenit dependenţa de muncă, o boală de care din ce în ce mai mulţi vor să se lecuiască. Nu se mai cere muncă. Nu se mai cere nimic. Şi sumedenie de cetăţeni (cuvîntul nu e potrivit, căci cetăţean înseamnă om al cetăţii, conştient de drepturile şi datoriile sale, dar altul nu am găsit!) stau cu mîna întinsă, vor să fie liberi, să se bucure de dreptul de a sta cu mîna întinsă. E un drept, nu o umilinţă!

Marea nenorocire că aceeaşi este atitudinea conducătorilor statului nostru faţă de Occident; stau mereu cu mîna întinsă. E dreptul lor în Uniunea Europeană. Dar nu ar trebui să fie al ţării.

Ţara este mereu datoare. Un gazetar, foarte apreciat de altfel pentru vervă, afirma că faţă de ţară nu are niciun fel de datorie. Îşi plăteşte regulat texele şi impozitele, aşa că ţara îi este datoare.

Dacă tot căutăm modele în Apus, de ce nu ne aducem aminte de răspunsul dat de J.F. Kennedy unui tînăr: Nu întreba ce face ţara pentru tine, întreabă-te ce faci tu pentru ţară. Exagera sau nu ştia ce spune, era politicianism?

Vine 1 Decembrie, ziua naţională a României! E momentul să ne dovedim patriotismul. Scoateţi, fetelor, iile naţionale, se poartă, dă bine! Ne îmbrăcăm în port naţional, mergem să privim marea defilare, mîncăm fasole cu ciolan, mîncare tradiţională românească, bem vin fiert şi ţuică fiartă. O să ne simtem bine! Ţara s-a simţit datoare şi ne-a făcut cinste. Să aplaudăm!

Am sărbătorit şi această zi naţională, am fost deci patrioţi Ce păcat că pînă la următoare zi naţională mai sunt încă 365 de zile! Dar poate mai găsim ocazii!

Suceava, noiembrie 2015

Pogorârea Sfântului Duh, 1783, icoană, Biserica Lunca

[1] *Ţăran*, cuvînt format de la *ţară*, desemnează locuitorul de la sat, truditor al pămîntului.

[2] E de notat că titlul dat de cronicarii moldoveni cronicii lor era *Letopiseţul Ţării Moldovei*, nu *Letopiseţul Moldovei*.

[3] Se admitea însă ideea paşoptistă că slobozenia este îndoită, cea dinăuntru şi cea din afară.

https://biblioteca-digitala.ro

OBICEIURI ŞI TRADIŢII DE IARNĂ ÎN BANATUL MONTAN

Obiceiurile şi tradiţiile de iarnă în Banatul Montan încep odată cu intrarea în Postul Naşterii Domnului, numit şi Postul Crăciunului, 15 noiembrie şi se finalizează în săptămâna Sfântului Teodor, prima din Posul Paştelui.

Punctele cheie ale obiceiurilor de iarnă sunt *Începutul Postului Naşterii Domnului,* când gospodinele de la ţară spălau odinioară vasele cu nisip ca să nu mai rămână nicio urmă de grăsime şi să se poată pregăti, nu doar spiritual, ci şi prin postul alimentar de marea sărbătoare a Naşterii Domnului; *Intrarea Maicii Domnului în biserică*, sărbătoare numită popular în Banat şi *Vegenia* din 21 noiembrie; *Ajunul Sărbătorii Sfâtului Ierarh Nicolae* în 5 decembrie; *Sărbătoarea Sfâtului Ierarh Nicolae* din 6 decembrie; *Ignatul* când are loc sacrificarea porcului în gospodăriile oamenilor; *Ajunul Crăciunului*, 24 decembrie; *Naşterea Domnului, Crăciunul*, 25 decembrie; ajunul *Anului Nou*, 31 decembrie; *Anul Nou*, *Sfântul Vasile cel Mare, Tăierea împrejur după Trup a Domnului* în 1 ianuarie; *Boboteaza* (Botezul Domnului) din 6 ianuarie, *Soborul Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul* în 7 ianuarie şi *Sâmbăta Sfântului Teodor* din prima săptămână a *Postului Sfintelor Paşti*.

Prima mare sărbătoare din *Postul Naşterii Domnului* este *Intrarea Maicii Domnului în biserică* din 21 noiembrie, numită conform tradiţiilor şi obiceiurilor *Vegenia*. La *Vegenie*, seara, fetele îşi află ursitul în funcţie de obiectul ascuns sub un blid (castron). Cum se lasă seara, ele se adună ca la şezătoare, în casa unei bătrâne ce a pregătit obiectele, pentru ca ele să-şi afle sortitul. Fiecare obiect pregătit este acoperit cu un blid. Fata care alege blidul sub care este ascunsă oglinda înseamnă că va avea parte de un soţ frumos, cea care va alege blidul sub care e ascuns un piaptăn va avea norocul de un soţ dinţos, banii anunţă un soţ bogat, cartea, un intelectual etc.

Ajunul Sărbătorii Sfâtului Ierarh Nicolae din 5 decembrie aduce bucurie copiilor ce aşteptă darurile Sfântului Nicolae. Sfântul Ierarh Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei este cunoscut ca salvatorul celor săraci, aflaţi în nevoi. Prin darul lui material, dar care a valorat foarte mult spiritual, a salvat viaţa a două tinere, pe care tatăl lor a hotărât să le vândă datorită lipsurilor materiale.

Ajunul Crăciunului aduce cu sine foarte multe obiceiuri şi tradiţii.

În 23 decembrie, seara, piţărăii (copiii) ce au adunat din timp lemne, vreascuri, tulei (coceni) aprind focul. Focul va fi menţinut de piţărăi din seara zilei de 23 decembrie până în zorii *Ajunului Naşterii Domnului*, în 24 decembrie. Focul din noaptea *Ajunului* reprezintă, în tradiţia populară, focul în jurul căruia au stat ciobanii să se încălzească când au fost vestiţi de către îngeri că s-a născut Mesia.

În *Ajunul Crăciunului*, dimineaţa, copiii ce au vegheat toată noaptea în jurul focului, pornesc din poartă în poartă ca să primească piţărăi (pâini micuţe). În timp ce aleargă de la o poartă (uşă) la alta utilizează strigături specifice evenimentului: „Dă-mi şi mie un piţărău, / Cât de rău, / Să mă duc cu Dumnezeu.“ Primului piţărău i se dă de către gazdă şi câte o bucată de cârnaţ, cârnaţul simbolizând bogăţia casei „Ne daţi ori nu ne daţi, pâine cu cârnaţi.“, dar şi boabe de porumb etc., simboluri ale bogăţiei unei gospodării.

Seara, în *Ajunul Crăciunului*, se merge cu colindul. „Colinde, colinde / E vremea colindelor.“ (Mihai Eminescu)

Colindele sunt cântece populare ce mărturisesc naşterea Mântuitorului Iisus Hristos. „Când vine iarna geroasă/ […] / La români în orice casă / Se aud iarăşi colinde.“ (*Obiceiuri de Crăciun*, Cornelia Turlea-Chifu)

Tradiţionala colindă *O ce veste minunată* transmite prin versurile ei bucuria naşterii lui Iisus Hristos şi prezintă secvenţe ale naşterii Mântuitorului „Că la Bethleem Maria, săvârşind călătoria, / În sărac sălaş, lângă-acel oraş, / Naşte pe Mesia.“

Nu doar colinda *O ce veste minunată,* ci toate colindele transmit bucurie, linişte, pace „Astăzi s-a născut Hristos, / Mesia, chip luminos, / Lăudaţi şi cântaţi / Şi vă bucuraţi.“ Atât cele de pe pământ, cât şi cerul se bucură şi slăvesc naşterea Mântuitorului Iisus Hristos „Cerul şi pământul (bis), în cântec răsună, / Îngeri şi oameni (bis) cântă împreună.“

Colinda *Trei crai* prezintă secvenţa biblică a venirii magilor. Cei „Trei crai de la Răsărit“, călăuziţi de o stea au mers să-l caute pe Iisus ca să se închine Lui şi să-I ofere daruri.

Trei păstori e colinda ce înfăţişează atât păstorii ce au fost anunţaţi de îngeri că s-a născut Mesia, cât şi pe cei trei magi.

Fiecare colindă are o lumină aparte, bucurie şi linişte „Praznic luminos, strălucind frumos ...“

Colindele sunt şi un îndemn la bunătate, milostenie, dar sufletesc „Scoală gazdă din pătuţ, florile dalbe / Şi ne dă un colăcuţ.“ Ele şoptesc fiecăruia

Sfânta Troiţă, pictură murală, sec. XVIII, Mănăstirea Lăpuşna

---

să fie mai curat sufleteşte „florile dalbe“ spre a se bucura de lumina Naşterii Mântuitorului Iisus Hristos.

O brad frumos este colinda ce înfăţişează un alt obicei, al împodobirii bradului de Crăciun. Bradul îndeamnă la statornicie, la credinţă „Tu eşti copacul credincios / Ce frunza nu şi-o pierde.“

În Ajunul Naşterii Domnului bucuria colindelor este completată de darurile ce le primesc copiii de la Moş Crăciun.

Pluguşorul e un obicei ce se desfăşoară în ajun de An Nou. Versurile lui sunt urări pentru un an bun şi bogat. Acest obicei cu urări de an roditor e continuat în dimineaţa Anului Nou de *Sorcova*.

Un alt obicei ce se desfăşoară în ajunul Anului Nou constă în aşezarea sub pernă de către fete a unui fir de busuioc sfinţit pentru a-şi visa ursitul.

De Bobotează, se sfinţeşte de către preot apa. În săptămâna dintre Anul Nou şi Bobotează, preotul sfinţeşte cu apă şi casele oamenilor. Fiecare om aşteaptă preotul cu o lumânare aprinsă în mână, dovada că fără lumină şi apă nimeni nu se poate purifica, nimeni nu descoperă calea adevărată.

Obiceiurile de iarnă ajung la final în săptămâna Sfântului Teodor, prima din Postul Paştelui. Această săptămână este marcată şi de prezenţa cailor Sfântului Teodor, începând cu marţi seara, timp de şapte zile. Femeile care muncesc în sâmbăta Sfântului Teodor oferă prilej cailor să le atace. Fetele în apa utilizată pentru a se spăla pe cap, în sâmbăta Sfântului Teodor, pun iederă, grăind „Sân. Teoadere, Sân. Teoadere, / Dă cosiţa fetelor / Ca şi coada iepelor.“ Tot în această săptămână, de *Sfinţii 40 de mucenici*, în curtea casei se face un foc din resturi găsite prin gospodărie, peste care trec toţi din casă ca să fie feriţi de lucruri rele, spunând „Patruzeci de mucenici, / Dau cu boţile în pământ, / Să intre iarna în pământ / Şi să iasă vara afară.“ Cu acel foc gospodina afumă şi prin gospodărie pentru a fi ferită şi gospodăria de tot lucrul rău.

ANA-CRISTINA POPESCU

https://biblioteca-digitala.ro

Carte pentru suflet

Păstori sufletești din Covasna și Harghita

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2015 drept „*anul omagial al misiunii parohiei și mânăstirii azi*” și „*anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii.*”

Către sfârșitul anului 2015, Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei a inițiat apariția unui extraordinar volum documentar dedicat marilor păstori de suflete din eparhie. Volumul, apărut cu binecuvântarea și sprijinul Preasfințitului Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, are trei autori Erich-Mihail Broanăr, dr. Ioan Lăcătușu și pr. dr. Sebastian Pârvu, purtând titlul *Păstori sufletești ai Sfintelor Altare din Eparhia Covasnei și Harghitei*, Editura Grai Românesc, Miercurea-Ciuc, 2015, 287 p.

Prin acest volum, autorii aduc un semn de recunoștință, un important act de cinstire și de apreciere a activității preoțești desfășurate de sute de slujitori ai Sfintelor Altare din Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei, de-a lungul anilor. Sintagma „*păstor de suflete*” este explicată de Preasfințitul Andrei, în cuvântul înainte intitulat „*Păstori și păstoriți prin ascultare*”, printr-o incursiune în scrieri teologice, din care am reținut ca relevant portretul duhovnicesc și fizic al păstorului sufletesc, așa cum apare în volumul *Frumuseţea şi sublimitatea preoţiei creştine*, de pr. prof. univ. dr. Ioan Teșu, de la Facultatea de Teologie din Iași. Păstorul este acel om „al tuturor”, prezent în fiecare parohie, părinte sufletesc al tuturor, chemat ca martor și sfătuitor în toate momentele solemne ale vieții, „*care binecuvintează și sfințește leagănul, nunta, patul morții și sicriul*”. E acel om care „*știe toate, care are dreptul de a spune toate și al cărui cuvânt cade de sus, asupra inteligențelor și asupra inimilor, cu autoritatea unei misiuni dumnezeiești*” (p. 14).

Asemenea păstori sufletești au prezentat cei trei autori în volumul la care ne referim. Au avut și avantajul că astfel de păstori sufletești au existat și există în Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei. În substanțiala *Prefață*, autorii descriu succint principalele repere ale cadrului istoric, geografic și demografic, din sud-estul

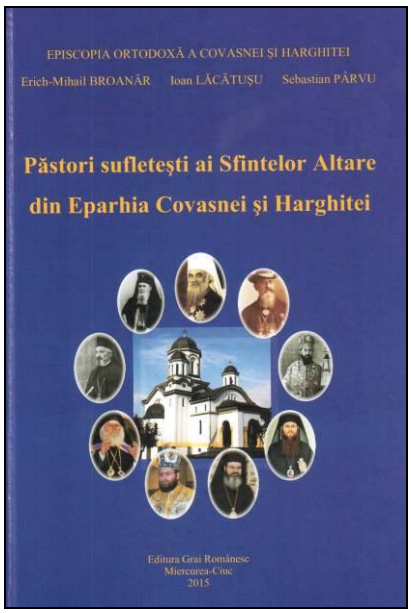

Transilvaniei, respectiv ale comunităților românești din Eparhia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei. Sursele documentare, cu toate vicisitudinile istoriei, pun în evidență prezența și continuitatea populației românești în localitățile actualelor județe Covasna și Harghita. Este accentuată ideea că, în condiții istorice vitrege, românii din sud-estul Transilvaniei și-au putut păstra identitatea – limba română și tradițiile seculare – datorită apartenenței la biserica strămoșească și, mai apoi, datorită educației primită în școlile confesionale.

În menționata *Prefață*, autorii redau sintetic „*câteva informații referitoare la elita intelectuală laică, din județele Covasna și Harghita*” (p.24), menționând un număr remarcabil al acestora, așa cum sunt menționați și prezentați în impresionantul volum *Repere identitare românești din județele Covasna și Harghita*, apărut la Editura Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2014, autori fiind Ioan Lăcătușu și Erich-Mihail Broanăr (672 p.). Un loc distinct în rândul intelectualilor români din sud-estul Transilvaniei, îl ocupă tocmai păstorii sufletești ai Sfintelor Altare din Episcopia Covasnei și Harghitei, aparținând întregii ierarhii ecleziastice, de la patriarh, mitropolit, episcopi, protopopi, preoți de mir și preoți de mânăstiri, la simpli călugări.

Menționarea surselor bibliografice își găsește locul în *Prefața* autorilor, acestea fiind, în cea mai mare parte, volume apărute în perioada 1994-2014, în Sf. Gheorghe sau în Miercurea-Ciuc, la cele două edituri cunoscute în zonă, Editura Eurocarpatica și, respectiv, Editura Grai Românesc.

Prima personalitate ecleziastică prezentată este patriarhul Miron Cristea (1868-1939) din Toplița, urmând mitropolitul Nicolae Colan, din Araciul Covasnei (1893-1967), episcopul Justinian Teculescu, din Covasna (1856-1932), episcopul Veniamin Nistor, din Araci (1886-1963), episcopul Emilian Antal, născut la Toplița (1894-1971), cărora li se adaugă patru ierarhii ce își desfășoară, cu mult folos duhovnicesc, activitatea, în zilele noastre. Dintre aceștia, doi, întâistătători ai Episcopiei, deși provin de pe alte meleaguri ale țării: Î.P.S. Ioan, în prezent, Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, a păstorit Episcopia din arcul interior al Carpaților, timp de 20 de ani, și actualul ierarh al Episcopiei Covasnei și Harghitei, P.S. Andrei Moldovan, din februarie 2015. Alți doi ierarhi sunt născuți în localități din zona noastră, dar păstoresc comunități ale românilor din afara granițelor: Preasfințitul Sofian Brașoveanul, născut în satul Băcel, jud. Covasna, în anul 1970, este, în prezent, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord; Preasfințitul Ignatie Mureșeanul, născut în anul 1976, în Bilbor, jud. Harghita, în prezent, este episcop-vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

Fiecare dintre ierarhii numiți mai sus este prezentat într-un capitol special cu repere biografice, activitatea în toate domeniile, publicații, însemne de prețuire, bibliografie bogată. Remarcăm echilibrul fiecărui capitol raportat la numărul de pagini al volumului.

Aproximativ o treime din această impresionantă carte este dedicată protopopilor, preoților, călugărilor. Șaptesprezece protopopi din Eparhia Covasnei și Harghitei – păstori sufletești și importanți lideri locali ai comunităților românești din secolele XIX – XX – sunt înfățișați sub aspectul biografic și al activității lor duhovnicești și misionare.

Un capitol special poartă titlul „*Monahi și monahii din Arcul Intracarpatic*”, unde sunt prezentați monahii trecuți la cele veșnice: Atanasie și Chiril Păvălucă din Brețcu, viețuitori la mânăstirea Neamț și, →

LUMINIȚA CORNEA

https://biblioteca-digitala.ro

Ancheta Vatra veche

Palatele memoriei

Casele memoriale și soarta lor în China contemporană: iată tema de cercetare a unei doctorande cu care lucrez. Firește, e de-a locului și este speriată de ritmul în care noul ia locul vechiului, în tăvălugul modernizării nediscriminate. Tema e fragilă: dacă dispar monumente istorice, evident că niște biete case memoriale, care nu au neapărat distincția Mărțișorului, proiectat de poet și soția sa împreună cu un prinț al arhitecturii interbelice, nici nu se prezintă ca temă de reflecție. În definitiv, nici la noi: e o dezbatere în curs cu privire la anturarea Mărțișorului de câteva blocuri semnificativ mai înalte decât casa memorială a lui Arghezi. Iar celor ce stau sau au stat la bloc, soarta le este și mai precară: mai mult decât o placă memorială la intrare, lângă numărul poștal, n-au cum primi. De bloc memorial nu s-a auzit și nu puține dintre cele interbelice au deja, sau vor avea curând, bulină roșie: în absența unei consolidări substanțiale cât mai rapide, se vor desface, la primul mare cutremur, în cele din care au fost alcătuite... Și acum, scriitorii, ca tot omul, se mută din casă-n casă, din apartament în apartament (cei norocoși, care le au), prin urmare, spațiile memoriale vor deveni traiectorii memoriale...

Prin urmare, în absența unei clasări rapide, casele memoriale nu par a avea o soartă prea bună. Când am proiectat, cu regretatul Alexandru Condeescu, expoziția permanentă din fostul sediu al Muzeului Literaturii Române, ulterior devenit național și, mai recent, dat afară, ne-am pus această problemă. Există un fond însemnat de obiecte memoriale; unde trebuie să își găsească ele locul? În casele memoriale unde, odinioară, făceau parte din lumea (în sensul conceptului heideggerian) autorului? Într-un muzeu al literaturii, ca accente într-o mare(e) de text? Și ce pot ele spune despre personalitatea autorului comemorat, al cărui duh și trup le-a părăsit?

În Renaștere, dragi copii, deși știu că e greu de crezut, nu existau nici sticks de memorie, nici hard-uri externe. Și totuși, Renașterea a fost în sine un act de rememorare: una din metodele de a ține minte era aceea a palatelor memoriei. Îți imaginai un palat somptuos, de preferință unul cu care erai familiar (nici ținerea de minte nu era pentru toată lumea... cum nu e nici acum) și depuneai, în fiecare cotlon pe care ți-l puteai imagina, amintiri: informație prețioasă, pe care aveai de gând să o reînvii, măcar din vreme în vreme. Miraculos, de fiecare dată când se re-creea mental palatul și căutai după amintiri în locul virtual unde le-ai ascuns, ele erau acolo, neatinse. Așa au supraviețuit, neatinse, comori ale antichității, prin mijlocire arabă și bizantină, dar și prin dispozitivele mnemotehnice abia descrise. Astăzi, pe cât știu, doar Metoda Silva folosește un rudiment de palate ale memoriei în exercițiile sale mentale.

Ce vreau să spun, de fapt, este că, dincolo de cultura văicărelii și a impotenței instituționalizate, nu ar fi rău ca USR, muzeele literaturii și cine mai e preocupat de soarta caselor memoriale să afle că versiunea contemporană a palatelor memoriei pentru casele memoriale este posibilă, cu instrumentele puse la dispoziție de Virtual Heritage (patrimoniu virtual). Nu doar că pot fi făcute tururi virtuale, de oriunde am fi, ale acestor case, dar pot fi salvate digital, prin reconstrucții virtuale, atât casa, obiectele, cât și documentele din ea, ca patrimoniu virtual, asupra căruia se poate reflecta, vizitându-l on-line. Nu e o soluție alternativă realitatea virtuală la păstrarea caselor memoriale din realitatea reală, ca să zic așa, ci este un adjuvant.

AUGUSTIN IOAN

PĂSTORI SUFLETEȘTI...

→respectiv, la Sfântul Munte Athos; arhimandriții Timotei și Veniamin Tohăneanu din Întorsura Buzăului, trăitori la Mânăstirea Brâncovenau, Sâmbăta de Sus; monahul Dionisie Șova care a închegat viața monahală la schitul Făgețel; arhimandritul Gheorghe Avram, ctitor al *Mânăstirii „Sf. Ioan Botezătorul*" de la Valea Mare, jud. Covasna; monahia Artemia din Zăbala, viețuitoare a mânăstirii Țigănești, jud. Ilfov. Ar mai fi fost de menționat, călugării originari din Mărtănuș, jud. Covasna, aflați, în primii ani ai sec. XX, la Athos, Ieroschimonahul Gherasim Sperchez, superiorul Chiliei Sf. Gheorghe, Capsala, Mânăstirea Pantocrator din Sfântul Munte Athos, și ucenicul său Nil Monahul Clinciu (vezi „*Grai Românesc*", nr. 2 (55), 2012, p. 6).

Capitolul XII, „*Preoți slujitori ai Sfintelor Altare din Eparhia Covasnei și Harghitei*", evidențiază menirea preoților români din Transilvania de a lumina poporul și de a-i îndruma „*pe căile moralității și ale prosperității.*" Realizând o incursiune în istoria zonei, autorii subliniază rolul important al preoților din această eparhie. Un subcapitol prezintă preoții care au suferit în închisorile comuniste, iar un altul înfățișează personalitatea părintelui Gheorghe Papuc (1928-1993), originar din Covasna, ca, în finalul capitolului, să fie numiți preoții parohi „*care au păstorit perioade mari de timp, în aceeași parohie, de regulă peste douăzeci de ani.*"

Anexele din finalul volumului sunt deosebit de importante pentru întreaga structură a volumului și, desigur, pentru cititori. Prima anexă este Șematismul (schematism = un fel de condică unde se înregistrau sintetic diferite date, nume, acte, situații cu caracter religios, administrativ) Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei, cuprinzând informații despre bisericile existente în Eparhie, construite în perioada 1658-2014, și despre bisericile dispărute și distruse în anii 1940-1944, după Dictatul de la Viena. A doua anexă are în vedere vetrele monahale ortodoxe din Episcopia Covasnei și Harghitei, iar în a treia anexă sunt prezentate volume și studii privind istoria comunității românești din Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei. Ultimele 16 pagini ale volumului cuprind ilustrații deosebit de semnificative pentru conținutul cărții.

Autorii Erich-Mihail Broanăr, dr. Ioan Lăcătușu și pr. Sebastian Pârvu dovedesc nu numai o extraordinară putere de muncă, bogate cunoștințe în domeniu, ci, mai ales, pasiune și dragoste pentru tematica volumului *Păstori sufletești ai Sfintelor Altare din Eparhia Covasnei și Harghitei*. Numai așa se explică existența acestui volum, apărut în condiții grafice excelente, care demonstrează o dată în plus că părinții și locul nașterii ni le-a dat Dumnezeu, iar fără ele n-am mai fi noi.

https://biblioteca-digitala.ro

Ancheta „Vatra veche”

Casa „Vasile Pogor” din Iaşi

Iaşiul este „*oraşul care ar trebui să însemne un muzeu al sufletului şi geniului românesc*”, afirma Nicolae Iorga, într-o conferinţă rostită în vechea aulă a Universităţii ieşene. Multe din marile idei diriguitoare ale culturii româneşti au pornit din Iaşi. Atâtea şi atâtea semne ale trecerii unor mari cărturari! Multe case, peste care au trecut anii, glăsuiesc despre stăpânii de demult. Una dintre acestea este şi casa ce, odinioară, a aparţinut lui Vasile Pogor. I se mai spune şi *Casa cu ferestre luminate* sau *Casa Junimii*.

Astăzi, *Casa “Vasile Pogor*” este sediul *Muzeului Național al Literaturii Române* din Iaşi. Clădirea a fost construită în 1850 de către vornicul Vasile Pogor, împreună cu soţia sa Zoe. Data aceasta este atestată printr-o piatră hexagonală găsită după efectuarea săpăturilor în vederea restaurării, pe care se află o inscripţie simplă, cu litere chirilice: „*V. Pogor 1850 şi soţia sa Zoe*”. Imobilul are un bogat şi lung istoric legat de viaţa culturală a Iaşiului. A fost loc de întâlnire pentru intelectualitatea oraşului, sediul *Societăţii literare „Junimea*” (1863) şi al revistei „*Convorbiri literare*” (1867). Dintre cei ce se întâlneau aici, nume ilustre, îi numim mai întâi pe cei cinci intemeietori ai „*Junimii*”: Titu Maiorescu, Vasile Pogor, Th. Rosetti, Iacob Negruzzi, P.P.Carp, ale căror busturi se află expuse la intrarea în *Casa „Vasile Pogor*” (autorii busturilor sunt artiştii: Iftimie Bârlădeanu, M. Onofrei, Dan Covătaru, Vl. Florea, C. Basarabi). Apoi, pe Mihai Eminescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale, Ioan Slavici, Vasile Alecsandri, Vasile Conta, A.D. Xenopol, N. Gane, C. Meissner ş.a.

Intrând astăzi în curtea muzeului, te impresionează busturile celor ce odată frecventau această casă, aliniate după o anumită ordine. Într-un prim rând, V. Alecsandri, Constantin Meissner, I.L. Caragiale, de o parte a aleii, iar de cealaltă parte: I. Slavici, V. Conta, A.D. Xenopol, Al. Lambrior. Autorii acestori busturi sunt sculptorii : Vasile Condurache, R.P. Sette, Ioan Buzdugan, Gr. Patrichi, B. Barnabas, M. Cujbă, Rudolf Köcsis.

Înaintând pe alee, spre vechea casă, te opreşti lângă busturile celor doi mari prieteni, M. Eminescu (autor Vladimir Florea) şi I. Creangă (autor Ion Buzdugan), aşezate semnificativ în partea dreaptă, fără a mai exista nimic în stânga ori în faţa lor. Parcul muzeului, împodobit cu busturi, are sonorităţi de taină. Au trecut anii – ei dorm în pământ, iar noi căutăm să înţelegem ce-au plămădit la vremea lor. Să le înţelegem „vremea”! Ne ajută atmosfera degajată de muzeu.

Aflăm noutăţi: Vasile Pogor vinde imobilul şi parcul înconjurător Mariei Moruzzi Cuza, mama viitorului istoric Gh. I. Brătianu (fiul prim ministrului I.I.C. Brătianu, înfăptuitorul Marii Uniri), discipol al lui N. Iorga. În perioada de după 1906, casa suferă unele modificări. După al Doilea Război Mondial, imobilul a fost folosit drept sediu pentru diverse instituţii, apoi a suferit o nouă restaurare, în vederea amenajării *Muzeului de Literatură*, inaugurat în 26 decembrie 1972.

Ne pregătim să intrăm în muzeu. Ne oprim înainte de intrare şi citim placa fixată pe perete: „*În această clădire, care a aparținut lui Vasile Pogor, s-au ținut – sub conducerea lui Titu Maiorescu și Iacob Negruzzi – ședințele Societății „Junimea”. Aici au citit din creațiile lor Mihai Eminescu și Ion Creangă.*”

Clădirea destinată spaţiului muzeal e compusă din mai multe încăperi ale expoziţiei permanente dispuse la parter şi la etaj, sălile „Costache Conachi”, „Vasile Pogor şi Gh. I. Brătianu”, „Gheorghe Asachi”, „Vasile Alecsandri”, „Rarităţi”, „Eminescu, Veronica Micle, Creangă”, Salonul „Junimii”, „Viaţa românească”.

Momentul de început al literaturii române moderne este ilustrat prin exponate valoroase: „*Letopiseţul Ţării Moldovei*” de Nicolae Costin, în copia lui Al. Beldiman, 1825; „*Henriada*” de Voltaire, în traducerea lui Vasile Pogor (vornicul), Bucureşti, 1838; „*Gramatica*” de I. Văcărescu, Viena. 1787; „*Jucăria norocului*”, traducere de Lazăr Asachi (tatăl cărturarului Gh.Asachi), Iaşi, 1816.

O secvenţă a muzeului se ocupă de personalitatea celor doi mari proprietari ai casei, junimistul Vasile Pogor şi Gheorghe Brătianu, istoric şi politician. Vizitatorul are ocazia de a cerceta arborele genealogic al celor două familii, fotografii, picturi, mobilier de epocă, numeroase manuscrise prezente în toate sălile muzeului, precum şi tablouri.

Urmează prezentarea perioadei paşoptiste şi unioniste, „*Dacia literară*” (1840), personalităţi şi opere literare legate de gruparea din jurul revistei amintite. Admiri şi-ţi vine să răsfoieşti exponate de valoare: *Aprodul Purice*, de C. Negruzzi, Iaşi, 1837; *Maria Tudor* şi *Angelo, tiranul Padovei*, de Victor Hugo, în traducerea lui C. Negruzzi, Iaşi, 1837; *Almanah de învăţătură şi petrecere*, de M. Kogălniceanu, Iaşi, 1844; *Histoire de la Dacie, des Valaques Transdanubiens et de la Valachie*, M. Kogălniceanu, Berlin, 1854; *Letopiseţele Ţării Moldovei*, Iaşi, 1845-1852.

Secţiunea următoare prezintă *Societatea „Junimea”* - momentul fondării şi al „*prelecţiunilor populare*”; revista *Convorbiri literare*, scriitori junimişti, opere. Cu emoţie, vizitatorul priveşte toate numerele revistei *Convorbiri literare*, din primul an de apariţie, 1867-1868, apoi numerele 4/1870, 5/1876, 7/1875, 7/1878, cu debuturile marilor junimişti, scriitorii clasici M. Eminescu, I. Creangă, I.L. Caragiale, I. Slavici; sau ediţii rare precum *Critice*, de Titu Maiorescu, Bucureşti, 1874, exemplar care a aparţinut junimistului Th. Burada, ori tabloul mare (cât un perete) cu fotografiile membrilor „Junimii” de la 1883 etc.

Salonul „*Junimea*” reconstituie atmosfera acestei cunoscute societăţi literare din perioada întrunirilor în casa lui Vasile Pogor, între anii 1863-1885, întâlniri sub deviza, instituită de V. Pogor, „*intră cine vrea, rămâne cine poate*”. Obiectele expuse →

LUMINIŢA CORNEA

https://biblioteca-digitala.ro

Starea prozei

Omul de la Pârâul Cailor

.

Mi se întâmplă de obicei luni, când este zi de piață la oraș. Atunci, spre deosebire de alte zile ale săptămânii, găsești, într-un spațiu nu prea mare, tarabe încărcate cu produse agroalimentare și fiind o fluctuație mai mare de oameni, se află și unii cu infirmități fizice, pentru o viață. În noiembrie trecut, la oră matinală, protejat de ploaia rece, sub o umbrelă, ploaie care mai degrabă devenise lapoviță, apoi ninsoare, am inspectat doar tarabele, având treburi prin unele instituții din centrul urbei. Ieșind de la Poștă, chiar pe trotuarul de alături n-am putut să nu mă opresc și să-l cunosc pe Vasile Țâmpău. Îl interpelasem cu un oarecare tact, pentru a nu-i crea impresia că m-ar interesa în mod deosebit, adică mai pe ocolite, cum se poate deplasa cu picioarele „lipsă" mai sus de genunchi, sprijinindu-se, când

_____

își mai pierdea echilibrul, în podul palmelor înmănușate de asfaltul deja nins. Întrebarea fiind dezarmant de sinceră avu efectul scontat. Mai deoparte, chiar lângă zidul clădirii, pentru a nu încurca trecerea pietonilor, omul din satul Pârâul Cailor, cu cionturile picioarelor bine înfășurate în pantalonii de pufoaică, rezemat doar într-o cârjă, dându-și probabil seama că aspectul său îmi inspirase milă, mi se destăinui prin câteva cuvinte. La vârsta de doi ani și jumătate picioarele îi fuseseră sub roțile trenului. Și de atunci, până la cei 59 de ani de acum trăiește cu această infirmitate!!! Fără bucuriile unei copilării normale, cu „lipsă de carte", robotind cât îi stătuse în putință prin gospodăria părinților, rămas burlac, stabilindu-i-se, spre bătrânețe, o pensie lunară de invaliditate, la suma de 600 lei.

Ninsoarea se înteţise şi, aruncând o privire în jur, am realizat că nu avusesem vreo persoană - martor la discuția noastră. Era infirmul cunoscut al orașului. Poate de aceea... mă dominase primul gând. Sau fiecare cu grijile lui. Mă rog, lăsându-mi interlocutorul atât de lovit de soartă, în locul unde-l găsisem mă întrebasem în sine câți or fi prin țară în postura omului de la Pârâul Cailor? Și mai ales câți semeni de ai noștri sunt receptivi, barem printr-o vorbă bună, la nenorocirea lor?

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

CASA "VASILE POGOR"

→redau atmosfera de epocă şi, cu puţină fantezie, ne închipuim salonul de altădată, la începutul unei adunări, când Vasile Pogor, înaintea unei lecturi mai de soi, pentru a impune tăcere şi „*pentru a atrage băgare de seamă*" că urmează ceva serios, cânta bisericeşte: „*Acum să ascultăm Sfânta Evanghelie de la Conta cetire!*". La care, obişinuit, Creangă răspunde cu glas puternic: „*Să luaţi aminte!*" Câteodată, Pogor replica: „*Pace ţie, cetitorule!*" (Iacob Negruzzi, „*Scrieri*", vol. II, pag. 268). Într-un colţ al salonului, ne imaginăm „*grupul celor nouă*", prezidat de Nicu Gane, ori, în alt colţ, „*Caracuda*", tineri junimişti, mai modeşti, care şedeau obişnuit prin colţuri, vorbeau foarte puţin şi aşteptau cu nerăbdare să se aducă ceaiul, cafeaua şi cozonacul, care erau „*absolut de rigoare*", ca şi formula „*anecdota primează*".

În salonul „*Junimii*" sunt expuse obiecte originale de epocă, ce au aparţinut junimiştilor: T. Maiorescu, I. Negruzzi, I.M. Melik, N. Culianu, D. Zamfirescu. Vizitatorul remarcă, în mod deosebit, tapiţerie din sec. al XIX-lea lucrată la Viena, pianul *Steinway*, oglindă de cristal care a aparţinut lui Caragiale. În sala de rarități, privești cu emoție, într-o vitrină centrală, ceasurile ce au aparţinut lui Mihai Eminescu şi Ion Creangă, alături de prima ediţie *Poesii*, de M. Eminescu, Bucureşti, 1884. În alte vitrine, ceasurile lui V. Pogor, Naum, Eremia Grigorescu, G. Ibrăileanu, dr. Şuţu. Multe exponate rare. Ne oprim privirea asupra unei ediţii bibliofile: *Tatăl nostru* în şapte limbi, într-o formă minusculă, de 3,5 / 3,5 mm, cu filă metalică, legătură manuală din piele decorată cu foiță de aur (provine din Germania).

O altă încăpere a muzeului conservă atmosfera din jurul revistei *Viaţa românească*, centrând atenţia asupra faimoasei „*mese a umbrelor*". Te uiți în jur și remarci dulapuri-vitrine cu întreaga colecție a revistei *Viaţa românească*, ceas-pendulă de perete, maşină de scris, pe un suport, bustul lui G. Ibrăileanu, sculptură în lemn de Iftimie Bîrlădeanu. Busturile și tablourile înfățișând scriitori sunt exponate frecvente și de valoare în muzeu. Menționăm, spre exemplu, tabloul *Eminescu și Creangă*, ulei pe pânză, de Octav Băncilă, sau tablourile „V. Alecsandri" şi „C. Negruzzi", ambele datând din 1887, realizate de C. D. Stahi. Nu se poate să nu remarci, ca vizitator, minunatele sobe vechi de teracotă din fiecare încăpere ori decorațiile murale originale restaurate de Carmen Solomonea, asistență arh. Ana Maria Zup.

Părăseşti Casa V. Pogor, după ce mai priveşti cu emoţie scara interioară care urcă spre Salonul „*Junimii*". Ți se pare că auzi ecoul unor paşi sau vocea lui Maiorescu ori a lui Iacob Negruzzi ce-i îndeamnă pe junimişti „*la scriere şi ocupaţie intelectuală*". Ne înfiorăm la gândul că paşii lui Eminescu au urcat aceste trepte. Pierdute sunt toate în negura timpurilor!

Respirăm încă o dată atmosfera parcului împodobit cu busturile celor ce odinioară au dat viaţă acestor locuri şi care au format o „*atmosferă de preocupări curat intelectuale, care fără voie şi pe nesimţite ajunsese a stăpâni pe toţi, aşa încât orele petrecute o dată pe săptămâna la „Junimea" stăteau în cel mai mare contrast cu viaţa de toate zilele, erau o lume aparte, un vis al inteligenţei libere (...). Cele mai disparate spirite s-au putut întâlni şi s-au putut însufleţi în acest contact...*" (T. Maiorescu). Aşa cum mărturisea Iacob Negruzzi, în „*Amintirile*" sale, *Societatea „Junimea"* va păstra „*o pagină în istoria literaturii române, căci prea am avut noi înşine plăcere la lucrările noastre, pentru a nu fi adus mulţumire şi folos publicului mare*".

https://biblioteca-digitala.ro

CRONICA PICTATĂ de la VINEREA

(IV)

După modelul acesta al deportărilor indezirabililor politici în URSS, profesoara de limba rusă îi trimitea pe elevii indisciplinaţi (care deşi erau foarte buni la celelalte materii, dar dovedeau dezinteres pentru lecţiile de limba rusă, mai ales pentru conţinutul lor propagandistic) în ultima bancă din clasă, care în tradiţia şcolară românească se numea *banca măgarilor*. Astfel, aceasta a devenit banca „*răuvoitorilor*”, cărora li se ordona autoritar: (Simedru), *paşol na Kamciatca!* (Se ştia, *Kamciatka* era regiunea cea mai îndepărtată a Siberiei, destinată deportaţilor!)

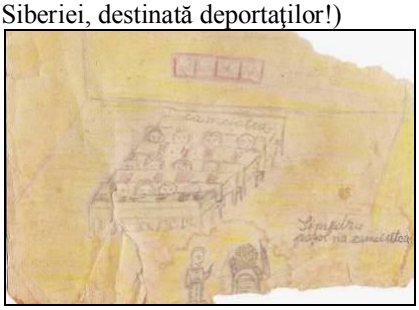

Românii care nu puteau accepta sau suporta regimul îndoctrinării marxiste şi al sovietizării ţării se retrăgeau în munţi unde duceau o luptă de rezistenţă armată faţă de sistem.

Un desen care ilustrează plastic lupta de rezistenţă a partizanilor este executat de elevul-copil Ilie Bură al cărui frate, Vasilică, tânăr de 18 ani, era fugit în munţi în momentul acela:

Steagul roşu ilustrează apartenenţa politică a armatei de securişti, iar baioneta pusă în prelungirea ţevii carabinei, pentru lupta corp la corp, înfăţişează intenţia distrugerii fără milă a opozanţilor sistemului comunist. Această imagine intră în contrast şocant cu înfăţişarea simbolică a prezenţei partizanilor, a rezistenţei naţionale, prin muntele (natura protectoare) acoperit cu tricolorul compus din flori roşii, galbene şi albastre.

Un studiu psiho-sociologic cu privire la concretizarea comunicării interpersonale prin *cărţi poştale*, *vederi* şi *scrisori (închise)* în perioada dictaturii ar scoate în relief multe dintre ciudăţeniile acestui fenomen social. Din datele pe care le deţinem rezultă că utilizarea scrierii ca act de comunicare interperonală, considerat *document intim* în limbajul ştiinţific psiho-social, s-a transformat într-un act de comunicare *publică* (*cărţi poştale, vederi*) pentru a nu trezi suspiciunea organelor însărcinate cu controlul şi supravegherea ideilor, sentimentelor şi atitudinilor cetăţenilor faţă de conducerea de partid. Pe cărţile poştale şi pe vederi, expeditorii formulau ostentativ ataşamentul lor faţă de muncă şi faţă de sărbătorile proletariatului comunist. De pildă:

Teroarea dictaturii comuniste funcţionează permanent, fiind surprinsă şi în ipostaza detenţiei politice aplicate adversarilor ideologiei marxiste şi ai atitudinii ateiste. Matur, Ion Romoşan, încălcând dispoziţiile partinice şi de stat în aceată privinţă, este pedepsit cu închisoarea în perioada 1969-1975. În urma acestei experienţe tragice, el a pictat, în ulei, tablouri care oglindesc mizeria detenţiei comuniste.

Iată câteva imagini:

În liniştea şi siguranţa casei părinteşti de la Vinerea, după eliberare, acesta ne oferă câteva imagini ilustrative ale umilirii încarceraţilor politici. Vidanjarea tinetelor, adică a hârdaielor pentru strângerea materiilor fecale şi transportul lor, care erau postate alături de ciuberele cu apă „*potabilă*” pentru cei şase deţinuţi din fiecare celulă – localizare de un sadism diabolic al torţionarilor securişti. Cei care le purtau spre gaura de evacuare la canal suportau cu demnitate (profesorii, doctori, ingineri) supliciul decăderii impuse.

Baia deţinuţilor se făcea întâmplător, chiar şi o dată la două săptămâni, moment în care aceştia stăteau câte 10-15 sub o ţeavă pe care se scurgea un slab fir de apă călâie, ocazie pentru „*spălatul*” câte unei rufe, fără să se folosească săpun. Tabloul băii de la Aiud este de o dinamică prerafaelitică rară.

Plimbarea în curtea închisorii, special pregătite pentru acest fapt, cu ziduri înalte, securizate cu sârmă ghimpată pe cantul superior, în loc să fie un moment de relaxare, după cum se vede în pictură, este un mod siluit, ordonat, deţinuţii înaintând înghesuiţi, cu trupurile crispate.

Prof. dr. DORIN N. URITESCU

https://biblioteca-digitala.ro

BIBLIOTECA BABEL
Sofía Rodríguez García

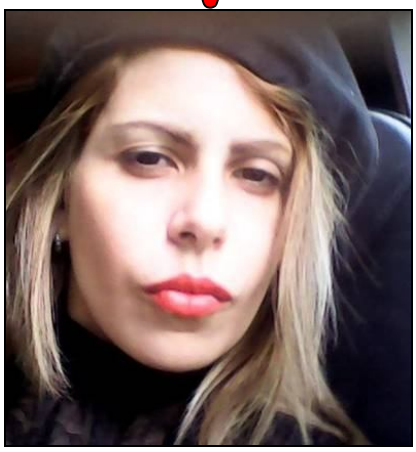

Sofía Rodríguez García s-a născut în 1976 în Bucaramanga, Columbia. Poetă, activistă pentru drepturile omului, corespondent al radioului Frecvența Alternativă din Barranquilla - Columbia.

A studiat Dreptul și Istoria, iar în actualitate studiază Psihologie socială.

1997 - Coordonatoare TEPLA (Atelier școală de gândire latino-americană).

1998 – 2001: Profesoară de literatură și coordonatoare POECP (Proiect organizativ de educație și cultură populară).

2000 – 2003: Profesoară de literatură și ateliere în comunități de neadaptați din cauza violenței în Bucaramanga POECP (Santander-Columbia).

2003 – 2006: A fost deținută politică.

2003 – 2005: Președinta Mesei de Lucru, închisoarea Chimitá (Santander).

2006 - Coordonatoarea colectivului DDHH Cárcel Chimitá și docent în științe sociale și biologie (Santander).

2008 - 2012 Poeta (REMES) și Educatoare populară în comunități.

Finalistă în numeroase concursuri literare. Poemele sale s-au publicat în mai multe reviste din Chile, Argentina, Portugalia, Spania, România etc.

Publică volumul de poezii *De fiecare dată când adăpostește focul*, 2015, Editura Ambivalente, Columbia.

Poemele sale au fost traduse în română, portugheză și catalană.

PRIVIRE

Dincolo de logică și aventuri
mă poți lua de gât și respira.
Fuga de mine într-un triunghi de mâini
și îndrăzneala speculantă a trilurilor

Privirea ta e la fel din lumină
și aici: locul oglinzilor,
unde repudierea îți acoperă o parte
a chipului

SUFLET LIPIT

Sărutările în spic sunt foc în ochi.
De raze albe par a o învălui,
mângâierile lui urmăresc drumeți prin calvaruri.
Legături de sânge îi acoperă chipul
înțepenind în buzele sale de rod al viței-de-vie.

FURIE DE POEȚI

Poetul duce dorul departe
distanța sufocată.
Nu o dorește pe țărmurile sale,
bufon în papucii lui
destin cu arome de sare

În rugul său
aruncă picioare de rac cu numele ei
și repetă cu gingășie:
suge sânge
insidioasă femeie ce vopsești în vocabula-ți
balconul tristeților
amăgitoare sirenă, fie ca o aromă-
născocire
să te aromatizeze cu floarea-soarelui
să te ducă departe,
blestemată desfătare a ochilor

Cu o lacrimă de vene
își dă furia poetică
cu pumnii strânși
își îmbrățișează fluidele căzute

poetul îi scrie visând

îmbătat de țipetele sale,
cu o hienă de râuri în gâtul său,
cu umbrela-i de soare de țepi triști
așezat în scaunu-i acoperit de ochi

Ea nu-i va sta pe umerii
cu sânge sedus suicid

CHEMARE

Își fac vânt diafani
cu cremă de mâini pentru a sfâșia
trupul
(Cârpa nu e în plus la această curățare)

Fiecare se îmbracă cu țoale noi:
ar părea că uneori timpul
ar relua mângâierile și pieile din orbire.

El, obișnuit cu fugitive-iubiri,
vibrează textele cu strigăte de evadări.
Ea smulge pereții care fără ferestre observă.

Se abandonează mersului pe corzi invizibile,
sfori pe care pământul le scuipă cu rost

Ea dezlănțuie râuri și cascade din pleoape.
El, ca un escapist al tâmplelor, și le bea:
creion etilic îi încercuiește tristețile

Nu sunt buni pentru noduri acei
ce încolăcesc absorbiri și-și spală
perdelele de piele

LETAL

Scapă-mă de râsete absurde
săruturi dulci și texte biciuitoare
Tâlhărește
mușcăturile sufletului.

Când vei putea strigă-mi demonii
pe care îi îmbrățișăm cu râvnă

Trage-mi hainele de mâna a doua
copleșește-mă ca să te văd
ajută-mă ca pe-o bolnavă terminală
acestui bun sfârșit ce vrea să
nădăjduiască în tine

Fă din lume
restul golului
porul jăratecului
irosirea care ne învăluie
toate astea la recurența la care ajungem

POEM REDUS

Delirurile din grote sunt martirajele poeților:
Amanți ai puzderiei de sărutări
și muzică ce gonește prin culoarele brațelor

Traducere și prezentare de ELISABETA BOȚAN

https://biblioteca-digitala.ro

BIBLIOTECA BABEL

O istorie erotică a curţii de la Versailles

un loc al plăcerii, dorinţei şi desfrîului

Pe vremea lui Ludovic al XIII-lea, Versailles era doar un modest pavilion de vînătoare. Ludovic al XIV-lea îl transformă într-un centru al puterii, dar şi într-un loc al plăcerii, dorinţei şi desfrâului. Grădinile noului castel, parcurile cu fântâni, apartamentele legate între ele, totul părea menit să adăpostească aventurile Regelui Soare cu nenumăratele-i amante.

Ludovic al XV-lea trăieşte în aceeaşi frenezie a destrăbălării, iar doamna de Pompadour, marea sa favorită, are grijă să-i aducă în pat mereu alte şi alte tinere.

Suspectat mult timp de impotenţă, Ludovic al XVI-lea este doar o umbră a înaintaşilor lui. În ajunul Revoluţiei de la 1789, după mai bine de un secol de strălucire, „mica Sodomă" de la Versailles îşi aruncă ultimele văpăi...

O istorie erotică a curţii de la Versailles, de Michel Vergé-Franceschi şi Anna Moretti, a apărut recent în colecţia „Hexagon. Istorie", traducere de Nicolae Constantinescu, şi în ediţie digitală.

«Pentru Louise de La Vallière, Ludovic al XIV-lea amenajează grădini, continuând opera tatălui său. Cere o evaluare topografică generală a locurilor. Cumpără terenuri, înglobează satele Trianon şi Choisy-aux-Boefus, achiziţionează moşiile du Vivier şi de La Boissière, pe care va porunci să fie crescută menajeria, moştenită de la un alt mare seducător, Francisc I, care adusese din Africa şi din America animale sălbatice, lei „şi leonoaice".

În parcul tatălui său, Ludovic primeşte uneori întreaga curte, făcând paradă, cu bucurie şi mândrie, de iubirea şi de tinereţea lui. Orice bărbat îndrăgostit simte nevoia să arate întregii lumi norocul pe care îl are de a împărţi patul cu o fiinţă atât de frumoasă. Dar, după ce se termină petrecerea, Ludovic vrea să rămână singur cu Louise. Unii curteni încep atunci să înţeleagă aplecarea regelui către „rahiticul castel" de la Versailles. Sătui să mai doarmă noaptea în caleştile lor, câţiva plănuiesc să-şi construiască case mari în apropierea castelului.

Începe atunci amenajarea acestuia, graţie primelor eforturi ale unui

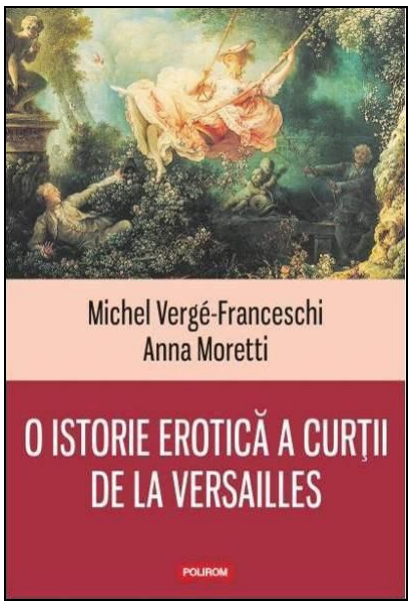

bărbat tînăr de a-şi cuceri iubita. Este instalat un balcon din feronerie aurită, în stilul celui al lui Romeo şi al Julietei din Verona: balconul este necesar serenadei (de jos) şi suspinelor (de sus). Busturi cu ochi iscoditori sunt fixate pe console în curte, ca şi cum Ludovic ar fi vrut s-o expună pe Louise, ascunzînd-o în acelaşi timp de adevăratele priviri. Aceste capete de marmură rece cu ochi morţi vor şti să-şi ţină gura de piatră mai bine decât mulţi curteni.

Iubirea face să chiorăie maţele. Iubirea stîrneşte foamea. Le Vau primeşte sarcina să construiască bucătării. În clădirile anexe din partea de nord. Iubirea are nevoie de spaţiu, de cavalcade, de întîlniri dese, uneori pe furiş, întotdeauna intense. Iubirea este sentiment. Dar şi impuls. Le Vau reconstruieşte grajdurile. În clădirile anexe din partea de sud. Iubirea impune lux, confort, stare de bine, petrecerea împreună a timpului. Charles Evrard şi Noël Coypel încep să decoreze primele încăperi ale apartamentelor atunci când frigul le impune „zburdalnicilor" să părăsească grădinile şi boschetele pentru paturile cu baldachin şi focul din şemineu.»

ANY HARIGA

Michel Vergé-Franceschi, specialist în Vechiul Regim, este profesor de istorie modernă la Universitatea din Tours şi laureat al Academiei Franceze şi al Academiei de Ştiinţe Morale şi Politice. A mai publicat *Colbert. La politique du bon sens* (2003) şi *Ninon de Lenclos. Libertine du Grand Siècle* (Premiul pentru biografie Historia 2014).

BIBLIOTECA BABEL

Thomas King

literatură, ecologie şi amerindieni

Thomas King s-a născut în 1943 în Sacramento, California, dar în prezent trăieşte în Canada. Este scriitor, cineast, militant pentru drepturile amerindienilor. Din punct de vedere etnic are ascendenţă cherokee, greacă şi germană. Totuşi se identifică drept reprezentant al primelor naţiuni, cum sunt numiţi în Canada băştinaşii. Această politică a identificării îi asigură o platformă politică foarte convingătoare. Pe de altă parte, King scrie numai în englezeşte, deoarece această limbă îi asigură o vizibilitate şi o marketabilitate mult mai mare. Este canonizat mai uşor la nivel global, cărţile sale au o piaţă incomparabil mai largă.

Thomas King e cunoscut pentru scriitura sa postmodernă, descentrată, fracturată – precum identitatea primelor naţiuni din Canada supuse presiunii coloniale. Romanele sau nuvelele sale au o structură fragmentară, în care nu se pot regăsi momentele tradiţionale ale naraţiunii. Cititorului i se creează mai degrabă impresia că autorul a surprins cinematic nişte episoade dintr-un întreg al cărui început ori sfârşit nu e de interes pentru scriitor.

În romanul *Iarba verde, apa curgătoare* (*Green Grass, Running Water*), un text clasic în corpusul nu-mit literatura etnică a amerindienilor, trama se desfăşoară pe multiple nivele: realitatea nord-americană, mitologia amerindiană, intertextul romanesc. Un nivel narativ este oferit de aventurile principalului personaj din mitologia amerindiană: Coiotul, un soi de animal Păcală care îşi bate joc şi de oameni şi de celelalte animalele mitice, şi căruia naratorul „Eu" îi spune o poveste. Nu există pretenţia de adevăr, există doar poveşti, de aici şi instabilitatea narativă a textului. Un alt nivel narativ este format din aventurile a patru indieni care evadează dintr-un ospiciu condus de doctorul Joe Hovaugh. Atunci când este pronunţat, numele doctorului devine „Iehova". Plictisit şi sătul de lume, doctorul nu se preocupă decât de grădina lui, care e pe moarte din cauza poluării. Ironia la adresa lumii →

MIHAELA MUDURE

https://biblioteca-digitala.ro

albilor este evidentă. Cei patru indieni, foşti pacienţi ai lui Joe Hovaugh, ajung să se întâlnească cu personajele literare al căror nume îl poartă (Robinson Crusoe, Ishmael, Lone Ranger şi Hawkeye) care comentează povestirea din nivelul de bază şi oferă o ironică perspectivă asupra creaţiei. Cei patru sunt, de fapt, patru personaje mitice feminine, care ajung să îşi regăsească identitatea primară. Ei sunt, de fapt, Prima Femeie (First Woman), Femeia care Se Preschimbă (Changing Woman), Femeia Gând (Thought Woman) şi Bătrâna Femeie (Old Woman). Transformarea este o aluzie la puterea coiotului de a depăşi diferenţele binare de gen. Trama de la nivelul cel mai apropiat de realitatea referenţială are loc într-o rezervaţie a băştinaşilor afectată de construcţia unui dig şi a unui lac de acumulare care alimentează o hidro-centrală. Aparent, construcţia respectivă înseamnă progres, energie electrică, locuri de muncă, o viaţă mai bună pentru toată lumea. De fapt, totul este doar pentru profitul unei societăţi industriale. Mediul este distrus, iar băştinaşii nu primesc nimic. Ba au mai şi pierdut terenul care îl ocupă acum lacul de acumulare. Echilibrul natural este restabilit datorită coiotului mitic. Acesta dansează şi cântă în timpul unei ceremonii cu efecte ontologice. Are loc un cutremur de pământ care va distruge digul şi va restabili suveranitatea regatului apelor pe acel spaţiu limitat, cel puţin. Există la nivelul romanului o similitudine între oceanul primordial şi luciul apei din râuri ori din lacul hidrocentralei. Distrugerea digului e un soi de reiterare a poveştii potopului care distruge, dar şi regenerează o lume.

King refuză tipurile clasicizate în proza etnică canadiană: indieni care părăsesc rezervaţia, vor să se întoarcă, dar nu se mai pot readapta. Alberta Frank, de exemplu, e tipul de indian capabil să se smulgă din mediul rezervaţiei prin muncă şi inteligenţă, folosind beneficiile multiculturalismului. Alberta ajunge profesor la Universitatea din Calgary şi, după împlinirea visurilor ei profesionale, vrea să aibă un copil, dar nu şi un soţ. Ea recurge la fecundaţia artificială şi apoi revine în rezervaţie unde îşi dă seama că este locul ei. Lionel este un tot un băştinaş atipic din punctul de vedere al canoanelor din literatura americană ori canadiană. Îşi câştigă existenţa ca electrician sau comis voiajor, dar ajunge şi el la concluzia că împlinirea lui ca om nu poate fi undeva, departe de ai săi. Întreprinzătoarea Latisha deschide un restaurant pe rezervaţie unde pretinde că serveşte carne de câine, deoarece turiştii, albi, desigur, cred că indienii mănâncă astfel de carne. În fine, avocatul Charlie Care Se Uită la Urs este angajat de compania care construieşte digul din motive de imagine. În momentul în care digul se rupe inundând suprafeţele pe care odinioară le ocupa râul, Charlie este concediat şi revine printre ai săi. Compania nu mai are nevoie de un avocat provenit din rândul băştinaşilor.

Destul de dificil de citit, datorită structurii fragmentare şi intersectării diferitelor planuri narative, romanul are şi pasaje de mare frumuseţe stilistică care recompensează cititorul pentru efortul depus. „Mai jos, în depărtare, un cerc mare de corturi plutea pe preerie, pentru toată lumea ele păreau nişte nave plutind la întâmplare pe ocean” (402).

.....

„Preerile luceau în lumină. Ori de câte ori le vedea, Latisha încă se mai minuna de pământul din după-amiaza târzie, cum se mişca sub cer, cum prindea lumina, cum se întorcea să meargă după soare” (410).

Una dintre cele mai frumoase poveşti integrate de King în naraţiunea sa e cea despre Prima Femeie şi bunica Ţestoasă care înota în oceanul primordial. Prima Femeie a căzut din cer pe carapacea Ţestoasei. După ce şi-a revenit din călătoria ei între lumi,

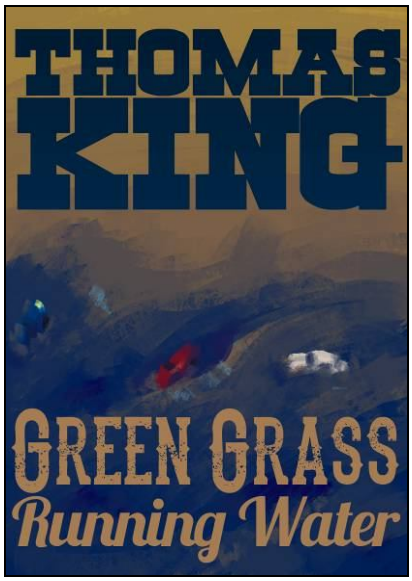

a reuşit să adune niste noroi din care a făcut o primă bucată de pământ. Şi aşa a apărut lumea noastră.

Buna Vestirea creştină este reinventată de către Thomas King ca o întâlnire dintre Femeia Gând (Thought Woman) şi A.A. Gabriel, care se comportă precum un ofiţer de la Serviciul de Imigraţie, la începutul secolului (299-301). Numele Femeii Gând e transcris Maria, pentru că aşa vor autorităţile. Nu altfel procedau autorităţile cu imigranţii până în anii şaizeci, când multiculturalismul a obligat puterea la o schimbare de atitudine. Umorul lui King este superb. Satira mitului creştin este dublată de o mai largă înţelegere a tuturor miturilor. Maria poate fi Femeia Gând şi invers. Într-un fel sau altul miturile îşi răspund, se completează, se transformă. Iată un dialog care ar putea avea loc la orice punct de intrare în Statele Unite sau Canada, dar care are şi ironice valenţe mitice.

„-Fructe sau plante? - şi A.A. Gabriel continuă să citească dintr-o broşură.

- Arme de foc? Alcool, ţigări? Sunteţi sau aţi fost vreodată membru al Mişcării Americanilor Indieni?

- Semnează aici, spune A.A. Gabriel.

- Ce e asta? - întreabă Femeia Gând.

- Formularul de verificare a virginităţii, spune A.A. Gabriel. Ai aici harta oraşului. Tu eşti aici, şi aici e locul unde trebuie să naşti copilul.

Osana, osana, da, cântă Osana, discul acela. Osana, da.

- Dar nu sunt însărcinată, spune Femeia Gând.

- Nicio problemă, spune A.A. Gabriel. Semnează aici.

Atât timp cât iarba este verde şi apele curg, spune acea hârtie albă cu o voce plăcută şi profundă[3].

- Ce mai ai acolo în geanta aia? – întreabă Femeia Gând. →

[3] Formula folosită în tratatele încheiate între băştinaşi şi stat pentru a arătă valabilitatea eternă (Mihaela Mudure).

https://biblioteca-digitala.ro

Starea prozei

Bătrânul*

Bătrânul îi dăduse presimţirea că o să se întâmple ceva. Ceva în legătură cu ea, într-atâta apariţia lui părea un semn destinat ei anume.

Venea întotdeauna, neaşteptat, din aceeaşi direcţie, trecând pe lângă ceea ce ea presupusese a fi un spital, oprindu-se apoi pe dig. Începea. Sunetele îi strângeau dureros inima, amintindu-i de după-amiezele când glasul urca în tremolo curat, de soprană. Mamă! îi venea să ţipe. O captiva apoi melodia. Modernă, asociată ciudat cu bătrâneţea lui şi cu desuetudinea instrumentului, cu linia melodică simplificată, dar neaşteptat de fidelă.

Valurile se spărgeau de ţărm, în ea ţipătul creştea şi se oprea.

Trecea printre oameni cântând. Copiii nu-şi încetau larma, aluneca însă o surdină în glasurile lor, degete reduceau instinctiv sonorul tranzistoarelor, conversaţii se frângeau şi, pentru câteva momente, mandolina părea a opri timpul, cu sunetele ei, deasupra valurilor. Bătrânul pleca însă mai departe, siluetă cenuşie, nimeni nu-i mai oferea bani de când fusese văzut respingându-i cu gesturi precipitate, jignite. Ce-l aducea între oameni? Ajunge... Era un bătrân cu mandolină venit din copilăria ei îndepărtată şi altceva nu mai voia să ştie despre el.

Apoi... Îl descoperise brusc, fără surprindere însă. Nu-l mai văzuse niciodată dar ştiu că este El. Şi nu îndoiala o determină să-l privească astfel, încât îi atrase atenţia, ci gândul că El era aici, înainte de a fi fost acolo. Acolo unde îl chemase ea. Nu părea să se bucure de nisip, de apă, de soare... Stătea pe bordura aceea singur, singur rămase şi când femeia se apropie şi El se sculă, întâmpinând-o... Îşi aminti atunci visul: El, pe stânca aceea solitară, la marginea mării, stând ca pe un soclu, statuie geamănă celor reprezentând sirenele Nordului, ca şi ele contemplând întinderea nesfârşită a apelor, ca şi ele cu sufletul sfâşiat între două lumi... Brusc, glasul auí, ţipătul crescu şi se sparse.

Era acolo, la doi paşi de ea, departe, atât de departe, că gândul până la El o duru.

SÂNZIANA BATIŞTE

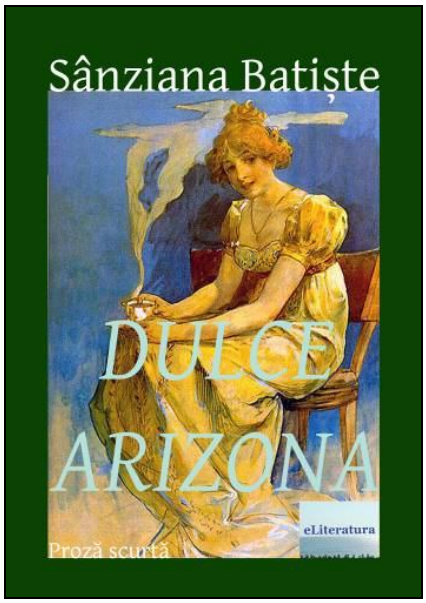

* Din volumul de proză scurtă "Dulce Arizona", ediţia a doua, revăzută şi adăugită, apărut în ediţie electronică şi tipărită, la Ed. eLiteratura.

Volumul a fost lansat la Târgul de Carte GAUDEAMUS, 2015.

→THOMAS KING...

- Va trebui să facem şi o poză, spune A.A. Gabriel. Te rog să stai acolo lângă şarpe.

- Care şarpe? - spune Femeia Gând. Nu văd niciun şarpe.

*

- Uite, uite, spune Coiot. E Coiot cel Bătrân.

- Hmm, spun Eu. Aşa se pare.

- Hmm, spune Coiot. Nu-mi place cum sună.

- Bună, îi zice Femeia Gând lui Coiot. Ce faci pe aici?

- Habar n-am, spune Coiot cel Bătrân. Dar ţi-aş fi recunoscător dacă nu mi-ai mai sta pe cap.

- Gata, avem destule fotografii, spune A.A. Gabriel. Ia să vă vedem pe amândoi culcaţi şi să trecem la procreere. Gata?

Preasfântă Născătoare/ Singură Preacurată...

Osana, da, cântă discul acela. Osana, da!

- Nu cred, spune Femeia Gând.

- Stai, spune A.A. Gabriel. Mai e. Binecuvântată eşti tu între femei/ Şi binecuvântat este rodul...

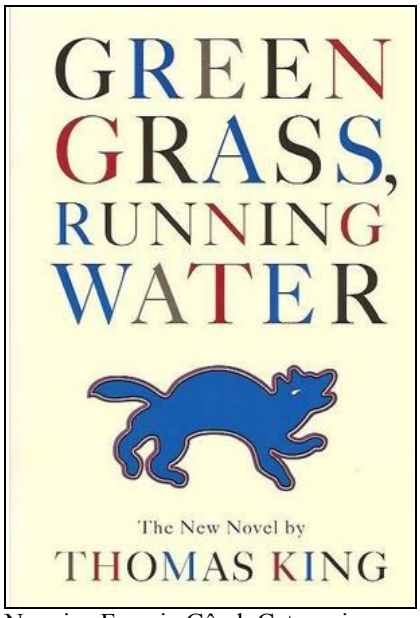

Nu, zice Femeia Gând. Categoric nu.

- Fructe? – întreabă Coiot.

- Relaxează-te, spun Eu. E doar altă metaforă.

- Oh..., zice Coiot. Deci, de fapt ea vrea să zică da, nu-i aşa?

*

- Aşa va să zică, spune A.A. Gabriel. Vrei să spui da, nu-i aşa?

- Nu, zice Femeia Gând.

- Dar ăsta nu-i răspunsul bun, spune A.A. Gabriel. Ia să mai încercăm o dată.

- Stai, stai, spune A.A. Gabriel. Şi eu ce mă fac cu toate formularele astea? Ce mă fac cu toate documentele astea? Şi ce mă fac cu şarpele ăsta?

Osana, da, cântă discul acela. Osana, da!

Sunt multe Mary în lumea asta, strigă A.A. Gabriel în timp ce Femeia Gând pluteşte mai departe. Putem găsi alta oricând, ştii?" (102-3).

Considerat a fi unul dintre romanele de referinţă din literaturile etnice nord-americane, *Iarba verde, apa curgătoare* (*Green Grass, Running Water*), ilustrează la nivelul artistic cel mai înalt capacitatea autorului de a combina heterogeneitatea discursurilor cu umorul şi capacitatea postmodernismului de a zugrăvi o lume descentrată, în căutarea unui nou echilibru.

Referinţe:

King, Thomas. *Green Grass, Running Water*. New York: Bantam Books,1993

https://biblioteca-digitala.ro

O PARALELĂ POSIBILĂ: TEOLOGIE, FILOSOFIE ŞI ARTĂ LITERARĂ

LA HERMANN HESSE ŞI MIHAIL DIACONESCU

(V)

- Vă mulţumesc!... Dar eu aş dori să continuăm, rămânând la problema paralelismelor literare...

În perioada şederii sale la München, pe timpul când a fost unul dintre responsabilii revistei săptămânale de literatură şi cultură ***März (Martie)****, romancierul şi nuvelistul Hermann Hesse a imprimat o severă ţinută intelectuală dezbaterilor pe care le-a iniţiat şi dirijat în paginile publicaţiei.* ***März*** *a fost, sub conducerea lui, o revistă de prestigiu, cu o clară orientare umanistă, aflată într-o categorică opoziţie faţă de tot ceea ce însemna decădere culturală şi spirituală în Germania şi în Europa, în anii care au premers primului război mondial.*

Am citit că revista ***März, Eine Wochenschrift (Martie, Un săptămânal)*** *a fost fondată în 1907 de Albert Langen (1869-1909), un patron de editură cu spirit întreprinzător, cu un gust literar şi artistic sigur şi cu ferme convingeri tradiţionaliste şi umaniste.*

La ***März****, în primii doi ani de apariţie, prozatorul Hermann Hesse a colaborat, în calitate de responsabil (redactor-şef sau director, am spune acum), cu poetul, nuvelistul şi autorul dramatic Ludwig Thoma (1877-1909), personalitate literară binecunoscută în Germania începutului de secol al XX-lea, susţinător neabătut al valorilor tradiţionale şi istorice din ţara sa.*

În toată această perioadă, Hermann Hesse a citit multe dintre creaţiile scriitorilor contemporani. Sensul de evoluţie al literaturii şi culturii germane şi europene din epoca sa i-a devenit astfel mai clar.

Cunosc faptul că şi pe Mihail Diaconescu perioada petrecută ca redactor-şef la revista ***Argeş*** *l-a marcat profund. Afirmarea sa ca prozator, critic şi istoric literar sau critic de artă e legată de activitatea redacţională la revistă. Vă rog să evocaţi, filtrând-o prin ecranul amintirii ce nivelează asperităţile şi potenţează împlinirile pozitive, activitatea pe care aţi desfăşurat-o la* ***Argeş****!*

- Într-adevăr, în 1966 eu am fondat, cu ajutorul autorităţilor locale de

la Piteşti revista lunară de cultură *Argeş*, devenită în scurt timp una dintre cele mai importante publicaţii din istoria presei literare româneşti. Ulterior, după o scurtă întrerupere, am reîntemeiat-o în 2001. Revista apare şi azi. Pentru mine, este limpede faptul că am învăţat multe în perioada când am fost redactor-şef la *Argeş*. Scrisul meu a devenit mai clar, mai prompt, mai disciplinat, mai categoric uneori. Întemeiat pe atmosfera intelectuală din familia preotului Aurelian de la Vultureşti, respectul meu pentru ceea ce este tradiţional, patrimonial, istoric şi spiritual în cultura română a devenit mai profund şi mai cuprinzător, mai atent argumentat. Exigenţele mele faţă de ceea ce ofereau editurile şi revistele noastre de cultură au crescut. În fond, activitatea într-o redacţie, îndeosebi lectura cotidiană a zeci şi chiar sute de pagini oferite spre publicare, este o şcoală de literatură cu reguli foarte severe pentru toţi cei ce au şansa de a lucra în ea.

Deosebit de important este pentru mine şi faptul că, în scurta perioadă 2001-2003, când am condus seria nouă a revistei *Argeş*, am reuşit să-i imprim o clară tendinţă tradiţionalistă şi spiritualistă, fondată pe valorile noastre patrimoniale, naţionale şi religioase ortodoxe. În jurul redacţiei conduse de mine s-a format şi „*Gruparea revistei* ***Argeş***".

*- Criticii şi istoricii literari vorbesc de un „****cult****" dezvoltat în jurul operei lui Hermann Hesse. Numeroasele ediţii ale cărţilor sale, studiile care le sunt consacrate, dar mai ales adeziunea publicului la mesajul literaturii pe care el a scris-o îndreptăţesc ideea instituirii unui „****cult****" raportat la creaţia lui Hermann Hesse. De altfel, „****cultul****" dedicat operei lui Hermann Hesse a fost competent analizat de unul dintre cei mai avizaţi istoricii ai literaturii germane în secolul al XX-lea, respectiv de Fritz Böttger.*

În monografia pe care Fritz Böttger a intitulat-o ***Hermann Hesse, Leben, Werk, Zeit (Verlag der Nation, Berlin****; 1973) sunt discutate în mod special cauzele, modul de manifestare şi efectele acestui „****cult****".*

*Şi despre romancierul, istoricul literar, esteticianul, criticul de artă, muzicologul, universitarul, ziaristul şi oratorul Mihail Diaconescu se discută de mult timp în termeni superlativi. El este „****o personalitate de anvergură hasdeană****" (Theodor Codreanu); „****cel mai reprezentativ scriitor al spiritualităţii româneşti, începător al scrisului nostru viitor****" (Preot Acad. Prof. Univ. Dr. Dumitru Stăniloae); „****Magul de la Vultureşti****" (Prof. Univ. Dr. N. Georgescu); un „****titan al culturii****" (Acad. Dr. Irineu Popa Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei); „****un romancier de forţă****" (Alexandru Condeescu); un „****aristocrat al spiritului****" şi un „****mare boier al artei cuvântului****" (Sergiu I. Nicolaescu); „****domnul şi sclavul****" vocaţiei sale creatoare (Ioniţă Marin); „****un senior al culturii****"(Acad. Gheorghe Păun, Ion Pătraşcu şi Marian Nencescu), cu o operă caracterizată de „****îmbinarea dintre erudiţie şi artă, dintre preocupările pentru rigoare ale cercetătorului şi forţa plăsmuitoare a romancierului, dintre situarea ştiinţifică fermă şi trăirea sentimentală, aptă să susţină descoperirea lumii sub laturile ei estetice. De aceea a fost comparat cu Cantemir, Eminescu, Hasdeu, Iorga, Blaga, Crainic, Enescu, Noica şi Mircea Eliade****" (Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Radu).*

*Pentru mine este semnificativ suportul explicativ pe care sociologul de mare prestigiu şi teoreticianul militar General (r.) Lucian Culda îl construieşte pentru a motiva importanţa operei lui Mihail Diaconescu în cultura română: „****Este şansa unor naţiuni****, scrie generalul Culda,* ***dacă spirite analitice lucide produc reprezentări care se dovedesc a nu fi doar corecte, dar şi benefice pentru o cultură şi, astfel, pentru conştiinţa de sine a unei naţiuni. Consider că prin opera sa, Mihail Diaconescu →***

Convorbire notată de conf. univ. dr.
TANŢA ROTĂRESCU,
muzicolog,
UNIVERSITATEA PITEŞTI

https://biblioteca-digitala.ro

realizează o astfel de performanţă; construcţiile sale epice sunt contribuţii constructive la ceea ce eu numesc devenirea conştiinţei de sine a unei naţiuni. A naţiunii române, dar nu numai; şi alte naţiuni pot obţine o mai bună înţelegere a specificităţii lor, a impactului lor în evoluţia Europei".

*Dimensiunea filosofică a operei lui Mihail Diaconescu a fost caracterizată astfel de domnul Acad. Alexandru Surdu: „**Apare evident faptul că întrepătrunderea dintre teologie, metafizică, logică şi epistemologie este unul dintre aspectele cele mai importante ale gândirii sale de tip dialectico-speculativ**".*

*Cu trimitere directă la aceleaşi coduri simbolice, ce gravitează fundamentând proza scriitorului, sociologul Ilie Bădescu notează: „**Fenomenologia narativă creată de Mihail Diaconescu se compune într-un vast ecran de cunoaştere şi vizionarism pentru fiinţa întregului popor**".*

*„**Bogăţia de idei, de fapte şi de evocări**, afirmă lingvistul şi profesorul universitar Gh. Bulgăr, **din romanele lui Mihail Diaconescu este întregită de amploarea expresivităţii, a calităţii estetice a cărţilor sale. Ele constituie o bogăţie a culturii române**".*

*„**Cultul**" dedicat operei lui Mihail Diaconescu şi acţiunii ei în cultura română de azi a fost exprimat deosebit de elocvent şi de criticul, istoricul literar şi profesorul universitar Ion Dodu Bălan care, în eseul semnificativ intitulat **Un scriitor contemporan de lege veche românească** a scris: „**Mihail Diaconescu este un sfetnic înţelept şi ascultat al neamului său străvechi** (...)*

Sfetnicul acesta e ca un sfeşnic înalt, în care arde lumina dragostei de neam şi de ţară. E o lumină preluată de la înaintaşi şi care nu se va stinge niciodată. Pentru că poporul român, Ţara sa Sfântă şi valorile sale spirituale sunt nemuritoare".

- Stimată doamnă şi scumpă prietenă, vă mărturisesc cu emoţie că, deşi de-a lungul afirmării mele literare am răspuns la felurite întrebări puse de cei ce au realizat interviuri, nimeni n-a venit atât de pregătit ca dumneavoastră pentru susţinerea dialogului nostru.

Să spun că vă sunt recunoscător este prea puţin.

Starea prozei

Răzbunare

Păi, măi fraților, nu știți cum e cu omul sărac? Păi să vă spun eu. Respectivul cetățean ia unsprezecele din stație de la mine, se duce la dracu' și vine de la măsa.

Îl rugasem pe șofer să îmi spună cînd venea oprirea mea dar cred că avea numai picioare de femei în cap, așa că a uitat. Norocul a fost că eu numărasem secundele în care circulase autobuzul așa că în clipa crucială am început să cobor către banca albastră care fusese instalată acolo datorită cererii mele.

Sorry, sorry, aveam să îl aud pe conducător în spatele meu dar eu eram deja cu picioarele pe pămînt, căutînd banca.

Mama ta de conducător iubit, l-am blagoslovit eu dar individu' închisese deja ușa.

Să nu cumva să fi urcat înapoi. Dar nici vorbă să îmi fi ridicat fundul de pe obiectul metalic și rece care îmbia la lene.

De parcă nu aș fi avut destulă.

Până la urmă a trebuit să mă ridic și să parcurg una din laturile L-ului, strada mea, parte care mergea la deal, casa mea găsindu-se chiar în cotul făcut de literă, adică la mijloc și către exterior.

Strada era plină de plozi care urlau ca un ceată de maimuțe. Deh, își dezvoltau plămânii. Și mai toți se adunau în fața casei mele, la egală distanță de capetele celor două laturi.

Soția mea tocmai ieșea afară. Controlă mai întâi cutiuța poștală. Nimic.

După care se îndreptă către ceata de copii, agitându-și degetul prin aer, arătându-le cele două laturi ale străzii.

Au înțeles-o așa că s-au răspândit care pe la casele lor.

Ziua următoare avea să înceapă tot dramatic, eu chinuindu-mă cincizeci de minute să o trezesc pe consoartă că doar ea mergea la muncă. După plecarea ei, aveam să adorm din nou și să mă trezesc abia către miezul zilei, în zgomotul produs de copii.

Nu mă deranjau. Îmi plăcea de ei și dumnealor cred că o simțeau, chiar dacă eram un chior pensionat de boală și cu acte în regulă.

După mai multe ore, apăru și perechea acasă, trebuind să oprească mașina la jumătatea drumului personal, să coboare din mașină și să dea la margine o bicicletă lăsată acolo în mod intenționat.

Se întoarse către copiii care o urmăreau zâmbind mânzește și le făcu semn cu degetul.

O rupseră la fugă râzând.

Parcă regulamentar, coborî din autoturism, după care verifică cutiuța. Nu găsi nimic nici de data asta.

Prichindeii încă mai râdeau.

A doua zi aveam să mă trezesc tot către prânz.

Dar mi-am zis că ar fi trebuit să fac și eu ceva util, așa că m-am îndreptat către poștă.

Nu vedeam, dar puteam să simt dacă era ceva înăuntru.

Iar soțioara avea să aibă mai puțin de lucru.

Am deschis ușa și, în mod inexplicabil copilașii nu scoteau nici măcar un sunet.

Dar ce făceau? Probabil că nu erau acolo.

Am deschis capacul și am băgat mâna înăuntru, ca să constat că dădusem de ceva moale.

Am simțit moliciunea și mi-am tras mâna repede înapoi.

Ca să constat că trei degete îmi intraseră în materia respectivă.

Mirosul mi-a dat de știre că era POO de câine.

Secundă în care o mulțime de mititei începuseră să urle cu multă bucurie la vederea celor trei degete. Vederea mea proastă le permitea să stea foarte aproape de mine și să se bucure de întâmplare în lege.

Am făcut un gest ca și cum aș fi vrut să îi prind pe toți cu cele trei degete, la care ei au început să râdă și mai tare.

Dar cu toată veselia generală din preajmă, am înțeles că nu eu eram destinatarul necurățeniei de câine, ci persoana care verifica poșta zilnic și care avea să ajungă acasă abia peste câteva ore.

Și să îi amenințe cu degetul.

FRANCISC PAL

https://biblioteca-digitala.ro

Starea prozei

STRĂINUL DIN OGLINDĂ

(fragment)

Se trezise obosit şi apatic, întrebându-se dacă dormise câtuşi de puţin sau doar i se păruse.

Alarma telefonului mobil, programată să sune la ora şase şi treizeci de minute, intrase în funcţiune de mai multe ori pe durata unui sfert de oră, ajutându-l să se trezească de-a binelea şi să se pună pe picioare, chiar dacă nu dintr-odată, ci numai după ce zăbovise minute bune la marginea patului. Deacum îşi cunoştea beteşugurile şi se obişnuise să şi le oblojească cu grijă, aşa că primul lucru pe care îl făcea în fiecare dimineaţa era acela de a-şi masa îndelung genunchii, făcând mişcări circulare în sensul acelor de ceasornic, după ce mai întâi îşi ungea palmele cu o alifie preparată în farmacie, cleioasă şi greu absorbabilă în piele. De la atât fricţionat, genunchii i se înroşiseră şi simţea că prin piele îi ies flăcări, dar altfel nu se mai putea, pentru că în ultima vreme toate articulaţiile sale şi îndeosebi genunchii îi dădeau grave semne de uzură mecanică sau, altfel spus, refuzau să-i mai susţină greutatea corpului pe verticală, motiv pentru care trebuia să se ţină de obiectele din jur sau să se sprijinească de pereţi până când reuşea să-şi reia mersul ca lumea. De câteva ori i se întâmplase să şi cadă, pentru că genunchii i se retezaseră deodată şi se trezise pe neaşteptate luând contact cu podeaua. Astfel, devenise mult mai prudent, obişnuindu-se să se ia cu binişorul până când se convingea că se afla în afara oricărui pericol. Căpătase repede deprinderea unui soi de gimnastică medicală, pe care o practica aproape zilnic, şi chiar nu putea să spună că-i fusese prea greu să şi-o însuşească, deoarece era obişnuit cu tehnicile de acest fel, fiind medic.

Masarea genunchilor îl făcuse să se simtă iar ca nou. Desigur că şi el executase operaţiunea respectivă cu multă meticulozitate şi chiar şi cu o anumită plăcere, oprindu-se doar atunci când simţise că toţi muşchii coapselor sale începuseră să se contracte în mod spontan. Le simţea ritmicitatea şi le vedea conturul, reliefându-se pe sub piele ca nişte resorturi puse în tensiune, ceea ce dovedea că organismul său îşi recăpătase complet vigoarea. Brusc, se umpluse de bucurie şi de un fel de efervescenţă tinerească, dispoziţie care îl ajutase să-şi părăsească patul cât ai clipi din ochi. Se convinsese repede că picioarele nu-i mai ridicau nicio problemă şi făcuse de drag câteva mişcări acrobatice, pline de forţă şi elasticitate. La scurt timp însă, constatase că se întrecuse cu gluma, pentru că o mişcare obişnuită a capului îi înţepenise gâtul într-o poziţie fixă şi mii de ace îi ciupiseră fin pielea.

Şi când te gândeşti că prin mişcarea aceea banală a capului nu voise decât să vadă cum era afară vremea, ca să ştie cum să se îmbrace.

Timpul era preţios, minutele treceau mai repede decât ai putea crede, dar el fusese nevoit să se oprească din nou şi să se ia tot cu încetinitorul. Pentru gâtul său înţepenit, recursese la nişte exerciţii mai documentate, pe care i le recomandase kinetoterapeutul. Mai la începutul acestei suferinţe, mersese în mod regulat la o sală unde făcea gimnastică medicală, dar apoi îşi dăduse seama că acelaşi lucru putea să-l facă bine mersi şi acasă, de unul singur, economisind bani şi mai ales timp, pentru că acesta nu-i ajungea mai niciodată.

Din nou anchilozat, începuse să-şi comande şi să execute tot ceea ce reţinuse de la sală: "Atitudine corectă: capul sus, umerii daţi în spate, umerii aduşi în faţă, inspir adânc, expir prelungit, relaxare completă, gândire pozitivă şi după această scurtă încălzire, flexie, extensie a regiunii cervicale, aşadar capul în piept, capul pe spate, mişcări uşoare de lateralitate, deci capul spre umărul stâng, capul spre umărul drept şi fără să forţăm lucrurile, tatonând cu grijă fiecare mişcare, începem şi rotim capul, în ambele sensuri, până când nu vom mai simţi nicio jenă sau, altfel spus, nicio redoare articulară, executând mişcările cuprinse în programul de recuperare medicală a afecţiunilor degenerativ-osoase.".

"Prin urmare, aici am ajuns, la afecţiuni degenerativ-osoase, lucru care spune câte ceva despre vârsta pe care o am atât în realitate, cât şi la evidenţa populaţiei", îşi spusese el în treacăt, preocupat fiind de executarea cât mai corectă a exerciţiilor medicale.

Până şi-n treacăt, gândul se înregistrase totuşi undeva, strecurându-se printre comenzile scurte şi clare ale instructorului care ajunsese să-şi fie lui însuşi. Obosise vorbind tare de la prima oră a dimineţii, aşa că mai redu-

se din volumul vocii, dar nu şi din concizia şi ritmul mişcărilor: "Pauza s-a terminat. Ne-am relaxat în mod activ, gândindu-ne că nu mai avem nicio problemă, deci ne putem relua exerciţiile, cu atenţie şi dexteritate sporite, pentru ca să le putem executa într-un ritm mai rapid decât înainte. Astfel, eficienţa lor va fi mai mare şi starea noastră de bine se va îmbunătăţi în mod considerabil. Deci, pregătiţi, unu, doi, trei şi…unu, doi, trei şi…".

Se obişnuise să facă pe instructorul de gimnastică medicală de câte ori rămânea cu gâtul înţepenit de la spondiloza cervicală cu care se pomenise de pe urma statului prea mult cu bărbia în piept şi cu ochii în hârţoage, dar nu avusese de ales. De fapt, alesese. Profesia, adică…

"Iar alegerea odată făcută, te înhamă la tot ceea ce derivă din ea…", consemnase desigur, dar fără nicio intenţie, ci doar aşa ca pentru sine. Evident că nu dorea să se plângă şi nici să înşiruiască toate consecinţele alegerii pe care o făcuse cu mai bine de treizeci de ani în urmă - alegere fericită, nefericită, totul depinzând de unghiul din care erau privite lucrurile-, ci doar să-şi îndepărteze cât mai repede propria suferinţă, pentru ca să se poată gândi şi ocupa de suferinţele semenilor săi.

Cu această dorinţă arzătoare în suflet, exersase minute bune tot ce ştia că s-ar putea să-i fie de folos, doar că din exersarea aceea activă de la început, cu: "concentraţi-vă, fiţi atenţi (!)" ş.a.m.d., asemenea unei adevărate mantre, gândul îi zburase la ceea ce avea de făcut în ziua respectivă. O, şi câte nu avea pe cap! Numai amintindu-şi-le-n mare, erau mai mult de o grămadă şi i-ar fi trebuit cel puţin două zile ca să le rezolve pe toate, dar, la dispoziţie, nu avea decât o singură zi. Nu-l dezarmase însă acest gând, pentru că vedea el cum avea să se descurce, luându-le, ca de obicei, pe rând, organizat şi desigur că în ordinea →

DOINA CHERECHEŞ

https://biblioteca-digitala.ro

importanţei şi respectând termenele fixate, pentru ca rezultatul să fie bun şi funcţionalitatea cabinetului să n-aibă nimic de suferit. Doar că mai întâi trebuia să ajungă acolo, adică la cabinet, iar el se afla tot la aceste exerciţii sâcâitoare de: ″un', doi, trei şi…un', doi, trei şi…″ Se plictisise şi de câteva minute executa totul mecanic şi cu o comandă la fel de mecanică, deoarece grijile zilei îi captivaseră în întregime atenţia. ″Un', doi, trei şi…″ Şi rezultatul fusese zero, pentru că din moment ce se oprise, resimţise aceeaşi senzaţie neplăcută de la început şi anume că o măciulie de ace i se roteşte insistent şi apăsat prin ceafă, pentru ca apoi s-o ia în jos, pe toată şira spinării şi pe picioare, într-un torent de nestăvilit, rapid şi greu de suportat, până când ac cu ac i se înfipsese adânc şi ascuţit în vârful degetelor ca într-o pernuţă de cusut. Îl trecuseră toate năduşelile, dar, strângând tare din dinţi, nu apucase să spună "au!" sau să respire, pentru că senzaţia cea tâmpită o luase înapoi, de parcă prima dată nu-şi făcuse cursul complet sau, pur şi simplu, dorea să sfideze legile fizice ale gravitaţiei. Ba încă şi mai copleşitoare, aceasta urcase mai sus de vertebra cervicală din care pornise şi se înfăşurase, făcându-se iarăşi ghem, după care ghemul ca de ace i se împrăştiase prin tot capul, electrizându-i fiecare fir de păr.

"Asta, da durere! Suficientă pentru toată ziua. Doză completă, n-am ce zice… Şi câtă pierdere de vreme cu exerciţiile lui peşte. De parcă n-aş şti că dacă te-ai şubrezit, ăla eşti", bombănise, în timp ce se străduia să-şi netezească părul ce i se adunase vâlvoi în vârful capului. Lua pe rând tot câte o şuviţă şi o trecea printre dinţii deşi ai unui pieptene special, lucrat de către ţiganii meseriaşi din corn de os de vită, după care o dădea cu gel fixativ şi o ţinea apăsat până când simţea că i se încleiase sub degete şi tot aşa, o întreagă tevatură, abia reuşind să dea părului său o formă cât de cât acceptabilă. "Va veni şi ziua când nu voi mai putea să-l descurc cu niciun chip şi atunci va trebui să mă rad în cap şi să rămân bec pentru tot restul vieţii", îşi spusese spre finalul operaţiei tot mai dificile de descâlcire a părului său care i se făcea sârmă cu fiecare trecere a curenţilor electrici pe care i-i dădea durerea.

Încerca astfel să se împace cu soarta de care bănuia că va avea parte podoaba sa capilară şi nu fără părere de rău, deoarece aceasta era una dintre puţinele frumuseţi de care vremea se îndurase şi nu i-o răpise încă. Dacă se gândea şi la cuceririle sentimentale pe care le făcuse în viaţa sa de medic, fără să fi depus vreun efort deosebit în acest sens, ci mai degrabă ajutat de un fizic plăcut, din care o notă aparte i-o dădea părului său castaniu, avea toate motivele să devină nostalgic. La aceste calităţi fizice, dăruite cu mărinimie şi chiar cu prisosinţă, am putea spune, de către mama natură, el, fericitul, posesorul şi binecuvântatul, nu mai trebuise să adauge decât moderaţia unui comportament inteligent pentru ca să devină repede *marele gatsby*[4] al vremurilor sale. Şi-i convenise de minune această investiţie minimă, dar care mersese întotdeauna cu profit maxim, pentru că astfel reuşise să-şi dirijeze adevăratele energii în cu totul în altă parte şi cel mai mult pe linie profesională. Fusese un bărbat frumos şi conştient de acest lucru, dar fără să facă niciodată caz, ştiind că nu avea niciun merit în ceea ce primisese în mod cu totul gratuit. Şi mai ştia că aşa şi trebuia să procedeze mama-natură sau mama înţelepciunii şi a tuturor darurilor, scutindu-ne de anumite griji, pentru ca să ne putem dărui în totalitate scopului pentru care am venit fiecare pe lume, ori el nu venise pentru puţin lucru. Stăteau mărturie în acest sens toţi pereţii casei sale, împânziţi de sus şi până jos cu rafturi lăsate de mijloc din cauza teancurilor de cărţi pe care le susţineau, iar acele cărţi nu erau doar de decor, ci fuseseră studiate, subliniate şi înnebunite în mare parte.

Toţi cei care au trecut printr-o şcoală serioasă ştiu că însuşirea temeinică a unor noţiuni complicate necesită timp, aplecare, repetiţie şi, de ce nu, asceză îndelungată, iar Dinu, intelectual de înaltă clasă, se bucurase dintodeauna că nu fusese niciodată nevoit să se preocupe insistent de aspectul său fizic şi să petreacă prea mult timp în faţa oglinzii, De exemplu, podoaba capilară şi-o aranja întotdeauna în ultimul moment al unei plecări, şi atunci numai din mers, fiind suficient să-şi folosească degetele răşchirate pe post de pieptene, pentru ca ondeleurile mari, mătăsoase, castanii şi strălucitoare ale părului său să-i cadă frumos, încadrându-i perfect ovalul feţei. Doar că această situaţie fericită fusese valabilă până să-i apară durerile acelea cumplite de coloană cervicală şi pe urmă se schimbase totul, fiecare puseu venind să-i facă părul sârmă şi să i-l adune claie în vârful capului. "O adevărată pacoste! Nu, că-l rad cu prima ocazie. Ce-mi mai trebuie păr. Îmi ajunge durerea. Vorba aia, după râie… Mai bine, nu", se răzgândise repede, gândindu-se la una dintre puţinele frumuseţi fizice cu care mai rămăsese de pe urma trecerii nemiloase a timpului.

Zăbovind puţin în faţa oglinzii, îi făcuse chiar plăcere să-şi netezească cele câteva fire care îi mai stăteau zbârlite pe tâmple. Încărunţise bine şi devenise izbitor contrastul dintre firele albe şi culoarea naturală a părului său, dar acest aspect îl deranja mai puţin şi nici vorbă să-i treacă prin cap să se vopsească, considerând că avea destulă bătaie de cap să-l întindă atunci când i se făcea ca încreţit cu drotul, aşa cum i se întâmplase şi de această dată. În sfârşit, terminase şi, ca de obicei, adusese osanale producătorilor de cosmetice, pentru că-i puseseră la dispoziţie o gamă variată de produse noi şi eficiente. Astfel, renunţase la clasicul şi scârbosul albuş de ou bătut spumă, de care era obligat să se folosească mai înainte. Acum, flacoanele de gel, spumă şi fixativ nu-i mai lipseau din casă.

Le rânduise frumos pe etajeră. Întâmplător, îşi aruncase din nou ochii în luciul oglinzii de deasupra, de data aceasta fără să mai aibă grija părului căruia îi dăduse în sfârşit de cap. Din oglindă îl fixaseră doi ochi pătrunzători, mari şi limpezi, stăpânind peste un chip pe care nu şi-l mai recunoştea. "Cine-i străinul ăsta?", se întrebase cu o uşoară tresărire şi privise nedumerit la toate cutele şi şanţurile ce-i brăzdau adânc faţa. "Dinu Simionescu", îi răspunsese o voce aparte, adunându-se fir cu fir atât din depărtări tulburi şi →

Jertfa lui Avraam, pictură murală, sec. XVIII, Mănăstirea Lăpuşna

[4] Marele Gatsby, Francis Scott Fitzgerald

https://biblioteca-digitala.ro

ÎNCĂPĂŢÂNARE

Sunt necăjit şi nu-i de-a bună,
am fost de dimineaţă
în piaţa de legume şi fructe a oraşului,
să vând parcele de pământ de pe lună.
Erau topografiate şi întabulate,
cu ieşire spre Calea Lactee
şi vedere spre Marte.
Aveam oferte bune,
mai ales pe partea luminată,
cea cântată de poeţi şi de câini lătrată.
Dar am constatat
că oamenii nu mai vor să viseze,
chiar şi visele sănătoase
şi le-au pus în proteze.
S-au lenevit peste măsură,
azi mâine îşi vor închiria drone,
care să le ducă şi bucata de pâine la gură.
Dar voi merge din nou
în piaţa de legume şi fructe a oraşului,
de data asta noaptea,
când luna-i plină de mister.
Îmi voi recita marfa cu încăpăţânare,
şi voi vinde parcele de pământ de pe lună,
direct de pe cer.

RĂZVAN DUCAN

13 august 2015

AUREL

poetului Aurel Dumitraşcu

Ti-aş fi spus "La mulţi ani" şi acum
şi poate îţi spun dar nu vrei să auzi
un decembrie 83 mă răscoleşte
a murit Nichita îmi spui şi plângi
ca un om de zăpadă te topeşti în toate stelele
tot umblând bezmetic prin buruienile din spatele casei
pe Runc am îngropat împreună ceva
aş merge să sap până când unghiile
s-ar face iarbă
rădăcina acelui brad trece prin mine
câteva monede sub palmele noastre
zornăie şi acum
părul tău miroase a cerneală
nu ştii să mergi, pluteşti

ce frumoşi eram, ce tineri
am uitat acolo ceva... nu te căsători,
mi-ai spus,
nu te căsători,
ţi se vor tăia aripile, ţi se vor încarcera cuvintele,
am ucis visul şi tu ai murit
în toate scrisorile

EMILIA AMARIEI

TANGOUL ZILELOR CE VIN

Motto:
M-a adus barza
În zodia fecioarelor-
Numai pierderi
Numai sentimente
Cornel Balaban, "Barza"

Cu fiecare zi ce vine
Mă simt tot mai legat de tine
Şi recunosc: ***Mă-ntinereşti,***
Când văd că încă mă iubeşti !
Ca orice om cinstit,... credeam,
Chiar dacă nu prea mai speram,
Că ciclul ăsta de pe urmă,
Ce doar natura şi-l asumă,
Va fi curat şi îngeresc…
Dar tot mă-ntreb: ***Dacă greşesc ?!***
Cu fiecare zi mă-nvingi
Şi reuşeşti să mă convingi
Că viaţa noastră trecătoare
E plină toată…
de culoare,
Când faci Tristeţea să dispară!
Dar asta sigur niciodată
N-o vom vedea-o realizată,
Atâta timp cât depărtarea,
Ne controlează nemişcarea.
Sădind în amintiri
…UITAREA

NICU DOFTOREANU

LASĂ-MI TĂCERILE

Lasă-mi tăcerile !... Nu mi le sparge!...
Pe oceanele lor, bătrâne catarge,
către visatele ţărmuri... îndepărtatele...
suie... să-i spele... vieţii... păcatele...14
Atâtea, năvalnic, în mine s-au strâns,
ochii... încât... n-au lacrimi... de plâns...
Rănile... visele anapoda... şi greşalele...
câte mi-au numărat zilele... şi ocoalele,

până aici, rătăcind păgubos... căutând
Rostul... printre păcate cărare făcând...
lumina greşelii „cu noimă" să-mi scapere...
de... nepăsarea timpului... să mă apere...

Lasă-mi tăcerile !... Nu mi le-aprinde!...
Cuvântul, în mrejele lui când mă prinde,
umblu prin mine stingher... ca o ceartă
a zile cu noaptea... Că... nu mi se iartă

nici viaţa, nici moartea, nici veacul,
nici clipa...

Mahramă, sec. XVIII, Biserica Căcuci

Şi... nu ştiu nici cine-mi cântăreşte risipa...
Şi-ntre cuvinte-mi seacă sfânt-înstelatele...
parca-ş umbla, prin vis, de-a-ndăratele...

Lasă-mi tăcerile !... În ele, grădinile cele dintâi, pâlpâindu-şi luminile, în rostul catargelor mele, încearcă speranţa... din drumul greşit... s-o întoarcă...

GEORGE L. NIMIGEANU

STRĂINUL DIN OGLINDĂ

→tăcute, cât mai cu seamă din apropieri neliniştite şi abia îngânate. "Chiar el? Adică cel pe care îl ştiu de pe vremea când avea vreo trei ani şi începuse să meargă la grădiniţă, apoi la şcoală, la liceu, la facultate, în armată şi tot aşa mai departe?", se mai încumetase să întrebe, nu fără strângere de inimă. "Da, da, chiar el", îi confirmase, domoală, dar fermă vocea de mai înainte, însoţind chipul din oglindă. "Nu, nu se poate să fie adevărat. E o oglindă distorsionantă şi eu n-am observat până acum", murmurase, privindu-şi cu perplexitate chipul pe care trăsăturile nu se mai îmbinau astfel încât să alcătuiască un întreg armonios. Faţa îi căpătase o formă oarecum triunghiulară, pentru că avea fruntea înaltă şi, pe laturi, părul nu făcea decât să i-o evidenţieze parcă şi mai mult, nasul îi devenise prea sculptural din cauza pometilor proeminenţi şi a obrajilor supţi, iar sub povara celor două şanţuri adânci şi curbe dintre nas şi gură, aceasta din urmă îi părea ca tăiată cu lama, două buze subţiri, făcând deschiderea unei bărbii deosebit de ascuţite şi de ieşite în afară.

Deci Dinu Simionescu era numele la care răspundea de când se ştia pe lume, iar despre străinul care îl privea acum din oglindă cu ochi mari, pătrunzători şi limpezi nu ştia mare lucru, dar nici nu avea timp să afle, în faţă stându-i neclintită şi încăpăţânată provocarea întregii sale vieţi: ziua de muncă!

Alexandria, oct. 2015

https://biblioteca-digitala.ro

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIŞINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag

JURNAL DE REPETIŢII

(XVIII)

Gheorghe Harag

„UN SUBTEXT TRAGICOMIC CARE TE EMOŢIONEAZĂ”

E greu să vorbesc despre această piesă şi despre poziţia autorului faţă de ea. În primul rând pentru că n-am fost niciodată „o forţă” în dizertaţiile teoretice. Eu simt instinctiv ideile, gândurile autorului, deci voi fi subiectiv în ceea ce voi spune. Acum treizeci şi ceva de ani, când am citit pentru prima oară piesele lui Cehov, nu m-am simţit atras de această literatură dramatică. Nu le-am găsit acea universalitate, acea frumuseţe despre care citeam sau auzeam. Poate eram prea tânăr, poate aşa era atmosfera atunci. Erau la modă piesele cu acţiune directă şi concretă. Prin 1950, am avut ocazia să văd spectacole cu piesele lui Cehov la Moscova, în regia marelui Stanislavski. Ele mi-au întărit prima impresie, le-am simţit plictisitoare şi neinteresante. Personajele mi s-au părut rupte de viaţă, nişte marionete pe scenă, inundate de un lirism cu iz de melodramă, în spectacole în care, spre exemplu, cele trei surori aveau împreună, pe scenă, 180 de ani. Erau spectacole muzeale. Cam în aceeaşi perioadă, am văzut la Bucureşti o montare frumoasă regizată de Moni Ghelerter. Distribuţia era remarcabilă, cu actori de mare forţă dramatică. Dar o anume stare de nostalgie, de autocompătimire a personajelor, pauzele lungi şi inutile continuau să-mi dea un sentiment de insatisfacţie estetică.

Abia mai târziu, prin 1967, când am văzut montarea lui Lucian Pintilie cu ***Livada de vişini*** de la Teatrul „Bulandra”, am înţeles că aceste piese au şi un alt aspect, că pot fi citite şi tratate scenic şi altfel, că există în scriitura lor un subtext tragicomic care emoţionează. Am realizat că dramaturgia cehoviană cuprinde şi altceva decât suferinţa unor personaje cu suflet frumos.

Întâmplător mi-a căzut în mână, în acea perioadă, şi cartea cu scrisorile lui Cehov, adresate Teatrului de Artă din Moscova, prietenilor, soţiei, etc.

Dramaturgul scria că pur şi simplu nu înţelege ce a făcut Stanislavski cu piesele sale; îşi arăta dezaprobarea că i-a transformat vodevilurile în drame sentimentale. „Nu vreau aşa!” nota el. Cum montările au avut totuşi succes la public, regizorul fiind un mare artist şi un spirit novator în epocă, Cehov a abdicat, de

formă, în cele din urmă. Corespondenţa sa îi păstrează însă dezaprobarea şi uimirea faţă de modul cum i-au înţeles contemporanii opera.

Reprezentaţiile lui Stanislavski – lucru foarte interesant – au influenţat timp de 50 de ani teatrele lumii. Am văzut ***Trei surori*** la New York, ***Livada de vişini*** la Londra – ele erau făcute parcă pe tiparul acestui stanislavskianism nostalgic, sentimental. Eu îl văd altfel pe Cehov. Astfel, am pus în scenă, în Iugoslavia, ***Unchiul Vanea, Trei surori, Pescăruşul***. Spectacolele au stârnit interes, fiind gustate de public şi de oameni de teatru din Europa. Acasă însă simţeam că un spectacol Cehov cere mult, că printr-o montare a unei piese de Cehov trebuie să arăt ceva nou. Cu acest gând m-am oprit la ***Livada de vişini***. Atunci am descoperit (m-a ajutat în acest sens şi o remarcă din corespondenţa lui Cehov) că personajele din ***Livada de vişini*** nu sunt bune de nimic, n-au niciun gând, nicio idee, nu vor nimic. Sunt oameni inutili – cum scria Cehov. Acest lucru m-a şocat. Ei plâng, râd, se joacă cu viaţa, fac comedie din existenţa lor. Numai Lopahin, ţăranul care a devenit bogat, şi parvenitul lacheu Iaşa sunt tari, moderni, agresivi, fără scrupule.

Ceilalţi plutesc în lume fără niciun scop, fără niciun sens, şi, culmea, spun tot timpul locuri comune. Sentimentele sunt trecătoare, existenţa – închisă, opacă la lumea realului.

M-am gândit mult dacă această ipostază a personajelor este doar comică sau grotescă. M-am întrebat cum se poate, din această formă de viaţă, să scot vodevilul dorit de Cehov? Se poate acest lucru? Aş răspunde prin „Da” şi „Nu”. Afirmaţia e susţinută de momentele de comedie ale piesei, negaţia, de propria mea formaţie, cenzură intelectuală sau tradiţie. Mă captiva de multe ori poezia care există în text şi nu puteam rezista la sublinierea acestor momente. E o permanentă dedublare a situaţiilor, o trecere de la un tragism aproape elen, care se epuizează în trei minute, la farsă. Aici găsesc explicaţia de ce aceste personaje ale piesei nu au niciun sentiment constant, de ce trec cu uşurinţă de la râs la plâns, de la petrecere la tristeţe. Liubovei Andreevna i se năzare de câteva ori că trebuie să plece, dar renunţă la fel de repede, lăsând totul la voia întâmplării. Eroii duc o viaţă uşuratică, sunt superficiali, deşi totul pare încadrat într-o ambianţă foarte frumoasă. ***Livada de vişini*** are o anume poezie. Eroii sunt oameni eleganţi, unii au acces la cultură, dar şi acest lucru e superficial. Gaev trăieşte fără să facă nimic, jucând biliard. Studentul Trofimov vorbeşte despre viitor, despre sensul umanităţii şi despre filosofie, spune că trebuie să muncim şi să mergem înainte, dar el nu munceşte şi nu întreprinde nimic. Singurele personaje care urmăresc un scop sunt cinicul Iaşa şi Lopahin, care nu au nicio legătură cu poezia livezii de vişini. Reprezentaţia e un punct de vedere cu un unghi nou faţă de montările anterioare. Nu sunt sigur că e un spectacol desăvârşit şi nu pot spune că e în exclusivitate cehovian. Poate un alt regizor va citi piesa mai bine, într-un mod mai inspirat. Simt însă că am reuşit ceva deosebit, parcă nu-mi pot explica precis ce anume… cred că această plutire a eroilor, învăluiţi într-o muzică ciudată, rupţi de realitate nu în sens pozitiv, ci tragic şi grotesc, în timp ce Iaşa şi Lopahin trăiesc pe pământ şi fac ce vor din ei…

Am văzut aşa-zise montări contemporane Cehov, unde totul era întors pe dos – personajele apăreau cu puşti mitraliere, erau îmbrăcate „beat”. Unor asemenea propuneri scenice nu le-am descoperit sensul, nu erau conduse de nicio idee majoră raportată la text şi la lumea de azi. Teatrul modern, contemporan, este o noţiune foarte largă.

Reprezentaţia de la Târgu-Mureş am dorit-o un mod de *citire contemporană a unui text clasic*, păstrându-i toate datele, dar tratându-le scenic prin prisma epocii noastre.

Sunt convins că, lucrat după vechile tipare, spectacolul ar cădea. Nimeni nu ar înţelege despre ce e vorba. Am încercat să aduc mai aproape de public această viaţă ciudată din dramaturgia lui Cehov.

Spectatorii sunt obişnuiţi cu piesele care au intrigă şi conflicte clare. În ***Livada de vişini*** totul e ca-n vis, dar am urmărit ca, prin imagini, prin unele interpretări de text, reprezentaţia să devină captivantă şi pentru publicul larg.

Mărturie consemnată în timpul repetiţiilor, de
VALENTIN MARICA

https://biblioteca-digitala.ro

Noaptea, pe o scenă de teatru...

Recent, am găsit o însemnare făcută prin anii 70-75, prin care îmi întipăream în memorie o noapte frumoasă, minunată, rară, o noapte – pe atunci, inedită!: eu, în sală, la Sibiu; nu ţin minte din distribuţie decît pe o actriţă plină de farmec (Siegrid Zacharias), de la secţia germană, şi pe regizorul Iulian Vişa - aici pe post de actor. O repetiţie cu *Ifigenia în Taulis,* a lui Goethe.

Era ceva neobişnuit pentru mine, care devorasem teatru, de mic, dar la spectacole, cu sala plină; ori, de cîteva ori, la repetiţii de zi, banal(izat)e. Aici era altceva: era o repetiţie de noapte, anotimp al zilei care ascute sensibilitatea, aduce cu el o misterioasă somnolenţă şi inexplicabile reveniri de temperament. Actorii rosteau textul aparent normal, mişcarea lor nu avea, nimic deosebit, şi totuşi…în jurul nostru apăruse un personaj pe care nu-l crease nici Goethe, nici directorul de scenă: **Spiritul nocturn**!

Un erou invizibil, care ne atingea, aproape imperceptibil, cu mantia sa, transformîndu – ne (pentru două-trei ore) în privilegiaţi ai muzelor…

Aveam să mai trăiesc, ulterior, asemenea momente; dar nici unul din ele nu mai păstra, evident, inefabilul primului.

A urmat, pentru învăţăcelul din mine, o altă etapă: descoperirea scenei goale, tot noaptea. Aveam douăzeci şi doi de ani şi, la Bacău, într-o tîrzie prelungire a unui chef de festival, lăsînd la o parte mulţii actori şi critici prinşi în discuţii cu iz bahic, m-am refugiat pe scenă. Era golită de de coruri şi recuzite, chiar şi de garnitura de scenă. Era… cuminte, liniştită, plină de taine. Parcă ţi-era un pic teamă să rămîi singur cu ea! (ce caraghios sună, acum, toate aceste sincere confesiuni, nu?).

Din fericire, momentul meu ”romantic” a fost scurt: de după o draperie, a apărut capul portarului teatrului, un individ mic şi chel, care mă privea suspicios. I-am explicat că nu fac nimic rău, ci doar ascult ...tăcerea scenei. Şi cum aveam la mine o sticlă de votcă, l-am îmbiat să tragă o gură: nu m-a refuzat (portarii de teatru sunt întotdeauna sensibili la asemenea argumente!). Apoi, s-a petrecut un alt spectacol, uluitor: pe scena goală, slab luminată de un bec de serviciu, portarul acela nanist şi buclucaş – fost interpret în trupa lui Tănase, cum aveam să aflu ulterior! – a prezentat un *one man show* cu texte & cuplete de-ale marelui revuist.

Desigur, nu era în formă; nu aveau bun-gust toate momentele lui; nu poseda o voce teribilă (ţigările proaste îl ajutaseră, certamente, la acest lucru), nicio memorie impecabilă… Dar, pentru neiniţiatul de mine, secvenţa a rămas fantastică: pe o scenă goală, la lumina unui bec chior, un portar mărunţel, care amestecase toată seara, resturi din pahare, se credea, timp de o jumătate de oră, însuşi regele revistei interbelice, Constantin Tănase!

De-atunci, am avut ocazia, de multe ori, să trec prin scene goale, noaptea. Am şi dormit, de zeci de ori, în cabinele teatrelor. Am stat şi la varii şuete, ori petreceri, prin aceste …inadecvate locaţii (cum se spune, de la o vreme). Într-o dimineaţă, la repetiţia dintr-un teatru de nord, am descoperit chiar pe scenă, într-un pat pe rotile, un scenograf cam boem, care adormise acolo, spre ziuă!...

Şi totuşi, senzaţia aceea de inefabil, greu de transpus în cuvinte, mă urmăreşte de patru decenii, ca o… molie longevivă, împătimită de artă şi ieşită –vai, cînd nu era cazul! - din drapajul de pluş al cortinei! (să mai torn şi puţin ludic, că devin deranjant de sentimental, nu?!). Aşa cum cărţile… din cărţi se fac, şi amintirile, din amintiri se construiesc. Punct.

BOGDAN ULMU

Literatură şi film

În timp ce urlă picamerul

Montesquieu a scris *Lettres persannes în 1721* ca să critice societatea franceză, dar le-a publicat, din precauţie, la Amsterdam, fără să spună că el e autorul. De fapt, e un roman epistolar ce conține corespondența fictivă între doi călători persani (Uzbek și Rica) și prietenii rămași în Persia. Astfel critică sistemul monarhist, moda, saloanele etc.

Oare Jacques Audiard în recentul film *Dheepan* nu critică realități franceze din unghiul unui imigrant? Filmul a primit *Palme d'Or* în acest an. Extaz, elogii, după care… începe reversul, adică o critică acerbă (se practică și la alte case!). Că e prea mult neadevăr. Că nu există violență în periferii. Că acolo unde s-a filmat e periferia cea mai calmă. ”Exact – declară regizorul – tocmai de aceea am filmat acolo!” Dar de ce uităm că există ficțiune? Vincent Malausa consideră filmul „arogant, stupid și vulgar”. Că Audiard ar fi fascinat de putere, sălbăticie, virilitate, incultură. La puțin timp au urmat evenimentele teroriste de la Paris. Desigur…nu există violență !!!

În 1990 apărea *Micul criminal* , film de Jacques Doillon, unde joacă micul Gérald Thomassin în rolul răzvrătitului, care folosește pistolul să-și rezolve problemele personale. Violență și neadaptare. Am fost curios să aflu ce a devenit micul actor răsfățat atunci cu un premiu *César.* Mai bine nu m-aș fi documentat! Thomassin a mai jucat în filme, s-a drogat, a fost arestat, iar acum e suspectat de moartea unei funcționare de la poștă.

De ce alătur aici filmul *Marguerite* de Xavier Giannoli din 2015? Unde să fie violență într-un film cu muzică de calitate? Pentru că mi-a provocat o suferință interioară deosebită. Putem deveni violenți prin nesinceritate. O violență subtilă, perfidă, prin care putem crea monștri. Nimeni nu-i

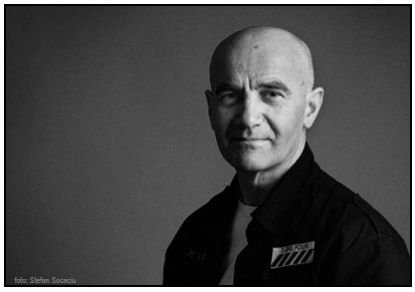

spune Margueritei că are o voce oribilă, falsă. Putem profita de pe urma minciunilor bine ticluite. Ca să cânte corbul, să scape brânza, să punem mâna pe ea. Există mereu o vulpe care să laude penele cuiva – nimic nou sub soare. Putem umili, distruge prin răutate premeditată, care e o altă formă de violență, rafinată și durabilă.

În timp ce scriu aceste rânduri la etajul patru al blocului, picamerul urlă. Aproape tot timpul cineva sparge, găurește, însă aici e muncă, nu bătaie de joc. Oricum, mi-a prins bine ”muzica” de fond, în ton cu tema articolului.

ALEXANDRU JURCAN

https://biblioteca-digitala.ro

Scrisoare deschisă

Toamna culturală la Wiener Neustadt

Cele trei zile de artă şi cultură românească prezentată în oraşul Wiener Neustadt din Austria, inclusiv sărbătoarea dedicată Zilei Naţionale a României mi-au adus bucurie şi mulţumire sufletească, atât mie personal cât şi întregii echipe de la Cercul Cultural şi RadioTV Unirea.

Prin aceste cuvinte pe care le aştern pe hârtie cu multă dragoste şi din suflet, vreau să-mi exprim mulţumirile mele tuturor celor, care mi-au fost alături şi s-au implicat cu mult profesionalism în organizarea şi desfăşurarea festivităţior din perioada 27-29 noiembrie 2015.

Sunt încântat să citesc, să ascult şi să urmăresc în mass media reacţiile participanţilor, care au avut ocazia să guste din cultura românească de cea mai bună calitate şi să petreacă româneşte înconjuraţi de români dragi, care ne fac cinste atât în ţară cât şi peste hotare.

Odată cu sărbătorirea Zilei Naţionale a României, am lansat primul număr al revistei de artă şi cultură "UNIREA", am celebrat 13 ani de la fondarea Cercului Cultural Româno-Austriac UNIREA, 65 de ani de la înfiinţarea Bibliotecii Municipale „Petru Maior" din Reghin, Ziua Sfântului Andrei şi Hramul Bisericii Greco-Catolice Române din Wiener Neustadt.

Este foarte adevărat că activităţile din acest an au fost de mare amploare faţă de anii precedenţi, în care am organizat doar un spectacol dedicat Marii Uniri. Nimic însă nu poate fi mai frumos decât atunci când te întâlneşti cu oameni dragi, care îţi sunt alături şi care pun suflet în tot ceea ce fac.

Pentru cei care nu au avut ocazia să fie prezenţi la festivităţile din luna noiembrie 2015, voi aminti pe scurt activităţile desfăşurate.

Programul din 27 noiembrie a debutat cu o serată muzical literară, expoziţii de pictură, grafică, fotografie şi o introducere în secretul picturii sacre - Icoana. Programul s-a încheiat cu „Ora de sănătate".

Am fost încântat să aduc salutul respectos de bun venit tuturor celor prezenţi şi să-mi prezint câţiva colegi din RTV Unirea, care au fost implicaţi în rolul de moderatori ai serii: Iulian Ioan Hotico, preot paroh al Bisericii Greco-Catolice din Viena şi Wiener Neustadt dar şi realizator literar la RTV Unirea, de data aceasta a fost şi în calitate de gazdă. Gabriella Costescu şi Puiu Răducanu, două persoane cu inimă bună ce fac parte şi ei din frumoasa familie RTV Unirea şi pe această cale, vreau să le mulţumesc nespus de mult pentru sprijinul acordat.

Gabriella Costescu de la Sighişoara a prezentat primul număr al revistei "Unirea", care, după cum am amintit, a fost lansată cu ocazia acestor zile dedicate Marii Uniri. Apoi l-a prezentat pe Pastorul Ion Buciuman scriitor din Bucureşti, care a venit cu două volume de versuri "Poiana cu Izbuc" şi "Melania, ghici! Versuri mici"; pe doamna Otilia Sârbu scriitoare şi profesor universitar la „Hyperion" Bucureşti, care ne-a prezentat cartea "Omul şi mitul în secolul 21". Bunul meu prieten Puiu Răducanu a venit de la Râmnicu Vâlcea cu volumele recent aparute: antologiile „Mama", "Tata", "Flori de Taină", "64" şi "Femeia zâmbetului meu". El a prezentat colegele din Vâlcea, pe d-na dr. Gabriela Valentina Popescu, care a vorbit despre „Ozonoterapie", scriitoarea Zenovia Zamfir, de la Biblioteca „Antim Ivireanul" Rm. Vâlcea, şi pe Liliana Hinoveanu Ursu, poetă şi realizator de emisiuni la „Radio-România", postul teritorial „Oltenia-Craiova". Le mulţumesc din suflet că ne-au fost alături. Vreau să mulţumesc de asemenea şi colegelor mele de la alte asociaţii culturale româneşti: d-nei Sifora Sava de la asociaţia „Hora" din Viena, care a venit cu o surpriză în faţa tuturor recitând poezia "Vino şi vezi", care îi aparţine şi pe care ne-a dedicat-o nouă echipei de la RTV Unirea, oferind în încheiere buchetul de flori al prieteniei.

Mulţumesc Irinei Trofin şi d-nei Carmen Geller din Pasau, doamnei Mariana Mihăilă din Praga, o colaboratoare de excepţie şi, nu în ultimul rând, domnului Dorel Uşvad, de la Viena, care ne-a încântat cu o expoziţie despre Vlad Tepeş. Mulţumesc totodată şi celor doi tineri, care au venit cu o expoziţie de Icoane tocmai de la Mănăstirea „Sfânta Cuvioasă Paraschiva" din Strâmtura-Maramureş. Pe această cale, ţin să-i mulţumesc din suflet şi părintelui Nifon, starețul acestei Mănăstiri. La această festivitate a participat şi

Nicolae Băciuţ şi Ioan Godja

preotul ortodox Răzvan Gâscă de la Biserica Ortodoxă „Sfânta Cuvioasă Paraschiva" din Wiener Neustadt, care ne-a vorbit despre Icoană şi importanţa ei, ne-a îndemnat să fim mai buni, înţelegători şi să ne ajutăm între noi.

Vreau să-i mulţumesc domnului colonel Horia Emanuel Mocioc, ataşat al Ministerului Apărării, care, din partea Ambasadei României de la Viena ne-a onorat invitaţia, însoţit fiind de soţia domniei sale şi care au stat până la sfârşitul festivităţii maraton a acestei seri.

Am avut deosebita plăcere să avem în mijlocul nostru o delegaţie de oameni de cultură din Reghin, scriitori şi publicişti de o valoare deosebită cărora, le mulţumesc pentru tot ceea ce ne-au oferit pe parcursul celor trei zile la Wiener Neustadt. Drd. Nicolae Băciuţ, director al Direcţiei Judeţene pentru Cultură Mureş, redactor la un număr mare de volume şi reviste de cultură printre care se numără şi revista noastră "Unirea" şi căreia îi semnează tehnoredactarea. Recitalurile de poezie ale domnului Băciuţ, muzica folk în interpretarea Sorinei Bloj cantautoare, poetă şi director al Bibliotecii Municipale „Petru Maior" din Reghin, şi Magdalenei Puskas au umplut inimile participanţilor de bucurie. Expoziţiile de pictură, fotografie, artă populară românească ne-au transpus într-o lume aparte, a binelui, a liniştii sufleteşti. Expoziţia de cărţi semnate de Nicolae Băciuţ, Răzvan Ducan, Maria Borzan (Reghin), Elena Harja (Reghin), Ion Buciuman şi Otilia Sârbu (din Bucureşti), Uşvad Dorel (Viena), Ovidiu Bujor, Zenovia Zamfir (Vâlcea), Gheorghe Puiu Raducanu (Băile Olăneşti) precum şi expoziţia de cărţi poştale şi ilustrate, din colecţia domnului Schuller Petera au fost vizitate cu un interes deosebit. De asemenea, mulţumesc doamnei Cristina Oprea pentru lucrările din expoziţia de grafică, dar şi pentru grafica revistei noastre "Unirea". Apreciez mult lucrările doamnei Oprea şi cuvintele frumoase, aşezate pe unele lucrări, cum ar fi *"Căutare"*: →

IOAN GODJA
RadioTv Unirea -Austria

https://biblioteca-digitala.ro

"A picurat roua amintirilor de pe frunzele copacului Timp, direct de pe fila albă a iubirii.

Uscaţi-vă! le-am poruncit, pentru că eu trebuie să îmi găsesc literele aurii de toamnă, pentru a scrie numele dragului meu drag".

Mulţumesc şi artistei plastice prof. Victoriţa Duţu, realizatoare de emisiuni la Radio Tv "Unirea", pentru expoziţia de pictură şi cuvintele frumoase pe care ni le-a trimis. Mulţumesc de asemenea doamnei Agnes Maria Orban şi domnului Mihai Anthony din Viena, redactori literari la Radio Tv Unirea, care ne-au trimis o scrisoare, mesaj al aprecierii pentru activităţile desfăşurate la sfârşitul lunii noiembrie a.c.. Mulţumesc conducerii televiziunii „Diaspora TV", în special domnului Jorj Coleşnicov, pentru efortul depus şi pentru buna colaborare. Mulţumesc domnului prof. Hans Dama din Viena, scriitor şi om de ştiinţă originar din România, pentru că ne este mereu alături.

Totodată vreau să-i mulţumesc şi doamnei directoare Roxana Man, care ne-a surprins cu o expoziţie de artă populară contemporană „Ii şi podoabe tradiţionale din mărgele". Pictura naivă a fost reprezentată de Elena Hârja. Mulţumesc doamnei Carmen Chiorean, doamnei Sorina Bloj, pentru implicare şi pentru tot ceea ce am realizat împreună! Mulţumiri conducerii Primăriei Reghin şi celor care au oferit sprijin pentru deplasarea grupului în Austria. Mulţumesc domnului doctor Vasile Bodnar din Sighetu Marmaţiei pentru prezentarea cremelor Regenerol în cadrul orei de sănătate şi pentru frumosul recital de poezie oferit la spectacolul de sâmbata 28 noiembrie 2015.

Invitaţii noştri au venit şi cu o expoziţie de bucate tradiţionale româneşti pregătite cu atâta pricepere de către reghinencele Marioara Popovici, Lucreţia Bordaş şi Viorica Hârşan.

O voce deosebită, o apariţie deosebită în costumul popular autentic, Maria Neag, ne-a încântat auzul cu melodii îndrăgite româneşti atât vineri seara cât şi a doua zi, când am sărbătorit Ziua Naţională a României.

Şi ce onoare pentru noi, Nicolae Botgros, dirijor al Orghestrei Naţionale „Lăutarii", din Chişinău, un muzician de excepţie, artist cu un repertoriu bogat, de la "Hora în două părţi" la creaţii de cafe-concert şi chiar lucrări clasice. Un geniu al viorii, Nicolae Botgros a dus faima muzicii populare în zeci de ţări europene, dar şi în Statele Unite ale Americii, Australia, Noua Zeelandă, precum şi în toate ţările din spaţiul ex-sovietic. De această dată, a fost prezent atât în prima zi cât şi a doua zi cu un concert, care a făcut să răsune sala de spectacol din Lanzenkirchen. Mulţumesc maestre Nicolae Botgros, pentru efortul dumneavoastră, pentru românismul de care daţi dovadă şi pentru adevărata prietenie!

O mare mulţumire vreau să aduc şi corului „Solemnis" de la Biserica „Delea Nouă" din Bucureşti dar şi lui Florin Filimon, artist, care trăieşte la Viena, cu o voce inconfundabilă şi un repertoriu bogat. El s-a ocupat şi de sonorizare, având grijă ca totul „să sune" bine. Florin e un om deosebit, mereu alături de mine şi de aceea îi spun încă o dată, mulţumesc mult, prieten drag!

A treia zi, 29 noiembrie 2015, am sărbătorit Hramul bisericii Greco-Catolice din Wiener Neustadt. Slujba a avut loc în Domul din oraş, fiind prezent şi Abatele Monsenior Karl Pichelbauer. Corul Solemnis a concertat în cadrul acestei ceremonii, iar colindele româneşti interpretate de grupul din Reghin au răsunat în marele Dom.

Nu în ultimul rând vreau să-i mulţumesc lui Răzvan Roşu, antropolog, doctorand în etnografie şi folclor, care alături de fratele său, cu toba, şi Petrică Zele, cu vioara, ne-au colindat şi ne-au prezentat o părticică din folclorul autentic din zona Mărieşelului şi nu numai.

Doamnei profesor Floarea Cândea Ranta îi rămân îndatorat pentru efortul deosebit şi colindele frumoase. Şi de această dată ne-a făcut o surpriză venind împreună cu domnul Ioanăş Adrian Voicu de la editura Tiparniţa din Arad, aducând un numar mare de cărţi pentru biblioteca Cercului Cultural "Unirea", totodată pregătită ca de sărbători cu colaci şi bucate alese. Mulţumesc din suflet, doamnă dragă, şi ne dorim mereu să vă avem aproape. Doresc să aduc mulţumirile bine meritate domnului Horia Muntenuş, scriitor şi regizor, care, din păcate, nu a reuşit să fie prezent decât cu sufletul alături de noi, de aceea ne-a transmis aceste cuvinte:

"Fraţi români,

V-aţi întâlnit la Viena pentru a celebra 1 Decembrie, Ziua noastră Naţională, zi a unităţii noastre. M-aţi chemat şi pe mine acolo, vă mulţumesc şi vă doresc din tot sufletul meu sănătate! Gândire limpede! Doamne-ajută-vă!

Dar eu nu am reuşit să ajung din pricina stării mele de sănătate. Vă îmbrăţişez şi, pe când mă voi face bine, la anul, voi fi şi eu cu voi!

Sărbători fericite! Noroc bun!

Horia Muntenuş"

Mulţumesc maestre!

Mulţumesc tuturor celor, care aţi trimis articole pentru revista "Unirea", pentru cuvintele alese pe care mi le-aţi adresat şi pentru colaborarea extraordinară.

Ţin să vă mulţumesc încă o dată tuturor celor amintiţi mai sus pentru tot ceea ce aţi făcut cu mult efort propriu dar cu iubire pentru cultura şi arta românească. Trăirea aceasta nu se poate cumpăra cu bani, ci se poate oferi numai din inimă către inimă, iar dumneavoastră aţi făcut acest lucru pentru semenii duneavoastră, pentru ţară şi neam. Mulţumesc familiilor din Wiener Neustadt, care ne-au fost alături şi au oferit sprijinul necesar atât fizic cât şi financiar, în special preotului Iulian Hotico, doamnei Daniela Moldovan, familiilor Tinc, Vladu, Sabău, Pleşa, Săpătoru şi alţii.

Mă aplec cu respect în faţa dumneavoastră şi vă doresc să rămâneţi neschimbaţi şi să ne vedem şi la anul! Până atunci, vă doresc însă multe bucurii şi împliniri pe toate planurile. Pentru că este vremea bucuriei şi vremea colindelor, să păstrăm gândurile bune şi frumuseţea sufletului ce străluceşte în fiecare dintre noi, să iertăm, să ne iubim, să fim uniţi.

Naşterea Mântuitorului Isus Hristos să vă aducă lumină, fericire, sănătate şi bunăstare în căminul dumneavoastră.

Noul An să fie unul prosper şi plin de realizări! Crăciun fericit! Sărbători luminate! La mulţi ani!!!

Solista Maria Neag

Vasile Bodnar, Răzvan Ducan, Nicolae Băciuţ, Ioan Godja şi Nicolae Botgros

https://biblioteca-digitala.ro

Vatra veche dialog

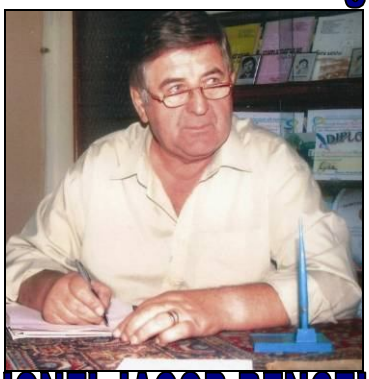

IONEL IACOB-BENCEI

Stăm de vorbă cu unul dintre cele mai intense motore ale culturii bănățene, un paor, un poet, un scriitor și conducător al mai multor organizații literare din județul Timiș și capitala lui, orașul Timișoara, unul dintre cei mai mari epigramiști ai României, Ionel Iacob-Bencei. Dacă iubești graiul bănățan nu se poate să nu cunoști și să te încânți cu poeziile domnului Ionel Iacob-Bencei. Domnia sa a sancționat punctual, înțepând adânc cu penița pe toți infractorii și impostorii din aparatele de conducere din țară de la revoluție încoace. A indentificat și semnalat uraganul și toate intemperiile vremii și citindu-i ultima carte intitulată **„Ridendiștii" de azi**…, nu m-am putut abține să nu aflu mai multe despre domnia sa, pentru cititorii și ascultătorii noștri din Diaspora.

Ben Todică: Vă rog să ne spuneți câteva cuvinte despre dumneavoastră și cei dragi, despre locurile copilăriei și drumul care v-a plămădit?

Ionel Iacob-Bencei: Am crescut într-o familie de creştini (paori) din sătucul meu natal, de circa 120 de „fumuri", situat la 30 de km de Timişoara, pe direcţia Lipova. Tatăl meu, pe lângă păorit, a fost cantor la biserică (tenor înzestrat de Dumnezeu cu o voce plăcută), iar mama - încă de copil - a frecventat credinţa străbună, apoi a trecut la „Oastea Domului", ca - în cele din urmă - să se „pocăiască" în cultul „Creştini după Evanghelie". Asta era la noi în sat.

B.T.: Deci v-ați pocăit încă din acele timpuri?

I.I.B.: Eu, rămas orfan de tată de la vârsta de 7 ani şi jumătate, deşi botezat ortodox, nu am frecventat Biserica Ortodoxă, pentru că mama mă ducea la „Adunare".

B.T.: Ați avut greutăți la școală din cauza asta?

I.I.B.: În şcoala primară n-am făcut ore de religie decât un trimestru, întrucât venise 30 decembrie, cu proclamarea Republicii Populare Române, apoi am plecat pe la şcoli: ciclul II (gimnaziu stalinist), clasele V - VII, la centrul de comună, Şcoala profesională, liceu, armată… şi uite-aşa m-am îndepărtat de Biserică, dar nu de CREDINŢĂ şi de DUMNEZEU.

B.T.: Totuși, biserica rămâne liantul neamului. Ea ne-a cântat limba, a promovat cultura și tradițiile, dându-le vigoare și trăinicie de-a lungul secolelor. M-am simțit într-o altă dimensiune de câte ori intram în ea pe vremea comunismului.

I.I.B.: Maturizându-mă, pe parcursul anilor am simţit nevoia de a face ceva pentru biserică şi pentru suflet, o faptă care să mă scoată din starea respectivă, să mă izbăvească. Prilejul mi-a fost dat în anul 1977, când în satul nostru s-au terminat lucrările de reparaţii generale la Biserică, inclusiv pictura interioară.

B.T.: Voiați să vă spovediți?..., Aţi fost la o răscruce de drum?

I.I.B.: De câte ori mergeam acasă vara, săptămânal, treceam pe la biserică să văd pictorii lucrând. Apoi, mă duceam pe la preotul din sat (grădinile dădeau „cap în cap"), stăteam la "givan", ore-n şir, cu părintele şi doamna preoteasă, interesându-mă de publicaţii apărute cu sprijinul Bisericii Ortodoxe Române. Aşa am dat pentru prima oară peste superba poezie *Limba noastră,* de Alexe Mateevici, interzisă atâţia ani!

B.T.: M-ați făcut curios. Aş dori s-o ascult.

I.I.B.: Desigur; cu plăcere.

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mişcă vara;
În rostirea ei, bătrânii
Cu sudori sfinţit-au ţara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veşnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeşnici.

Nu veţi plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Şi-ţi vedea, cât îi de darnic
Graiul ţării noastre dragă.

Limba noastră-i vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri;
Şi citindu-le 'nşirate, -
Te-nfiori adânc şi tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slava-n ceruri,
Să ne spuie-n hram şi-acasă
Veşnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care o plâng şi care o cântă
Pe la vatra lor ţăranii.

Înviaţi-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Stergeţi slinul, mucegaiul
Al uitării 'n care geme.

Strângeţi piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde -
Şi-ţi avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

În prima duminică din luna septembrie a lui 1977, a avut loc Sfinţirea Bisericii, cu participarea Înalt Prea-Sfiţiei Sale Nicolae, mitropolitul Banatului, (Bunul Dumnezeu Să-l odihnească în pace!). Preotul de atunci, Augustin Butaş, m-a invitat într-o seară (cu vreo două săptămâni înainte de eveniment) la dumnealui, spunându-mi că s-a consultat cu mai mulţi consăteni privind persoana care să ţină un discurs în Biserică, cu ocazia sfinţirii. Toţi au fost de părere că unul mai potrivit ca Ionel Iacob nu avem în sat. Atenţie: eram membru de partid!!!

B.T.: Ce curaj şi pe dumneavoastră!?

I.I.B.: Ei!!! Auzind despre ce este vorba, i-am spus preotului că accept şi o fac în numele satului natal, precum şi în amintirea tatălui meu Nicoale Iacob, fost cantor al acestei biserici, dar să-mi informez familia, întrucât s-ar putea să am necazuri la serviciu, eu →

BEN TODICĂ

https://biblioteca-digitala.ro

având dosarul „în lucru” ca să mă transfer la Consiliul Popular al judeţului Timiş, inspector în Administraţia publică locală.

B.T.: Sinucidere curată! Aceste acte din afară nu se văd în biserică. Mulţi nu înţeleg simbolul crucificării, al sacrificiului pentru aproapele.

I.I.B.: Stai să vezi! M-am aşezat îndată pe scris. Am conceput un discurs cu un prolog în proză, urmat de o susţinere în versuri pe metrică lungă. Asta n-ar fi fost mare lucru; aveam exerciţiul scenei, al asistenţei numeroase, dar nu mai vorbisem în Biserică şi mai ales în prezenţa unui mitropolit. Ca să fie toate la locul lor, în sâmbăta precedentă evenimentului, în timp ce-i citeam textul - în primă audiţie – părintelui protopop, acesta mi-a spus că trebuie să-i dau şi replicile Î. P. S., de trei ori. La intrarea în biserică, mitropolitul va spune: „Deschideţi Porţile Raiului să intre Împăratul Măririi!”, iar eu trebuia să răspund: „Cine este acela Împăratul Măririi?” Am făcut-o şi pe asta şi se pare că a ieşit foarte bine, de vreme ce, la agapă, am fost elogiat de ÎPS Nicolae.

B.T.: Cum s-a răsfrânt această experienţă asupra creativităţii dumneavoastră?

I.I.B.: În primăvara anului 1985, dimineaţa, de Sfintele Paşti, plimbându-mă pe corso, am compus mental (fără creion şi hârtie) Rondel duminical, pe care - transcris de un arhitect -, l-am transmis ÎPS prin consilierul său cultural. Primul vers: „Când clopotele bat la Catedrală...”

B.T.: Miracol Creştin! Ce înseamnă să nu-ţi abandonezi credinţa!

I.I.B.: De Sfintele Rusalii - 1992, în satul natal, am ridicat o „cruce de hotar” pentru sfinţirea culturilor, iar în 2007, am scris o „pisanie” şi un madrigal-epitaf, care au fost dezvelite pe peretele de la intrarea în Biserică, respectiv pe „Monumentul Eroilor” din satul nostru.

B.T.: În acest fel aţi devenit apostol…, soldatul Domnului.

I.I.B.: Desigur că, pe parcursul anilor, am mai scris poezie religioasă sau „tălmăciri în versuri ale unor pilde”, respectând sensul biblic.

B.T.: Aş fi curios să ascult câteva versuri religioase, aţi putea recita?

I.I.B.: Nu m-a preocupat acest segment în mod deosebit, dar am găsit în el un refugiu în care m-am simţit bine. Poezia **Crez**:

Biserica e locul lăsat de Dumnezeu
Să vindece, să ierte, s-aline ce e greu.
Aici ne-aducem pruncii spre unicul botez
Şi ca să aibă-n viaţă bisericescul „crez”;
Aicea vin creştinii-n Sfintele Duminici
La slujbe, spovedanii şi vii să te cuminici;
Perechile de inimi îşi fac un legământ
Tot în acest lăcaş, pornind pe drumul sfânt;
Iar când pe lumea asta n-avem nici rost, nici tihnă,
De-aici plecăm spre locul de veşnică odihnă.
Mărire Ţie Doamne şi Fiului, mănchin
Şi Duhului cel Sfânt, în veci de veci. Amin!

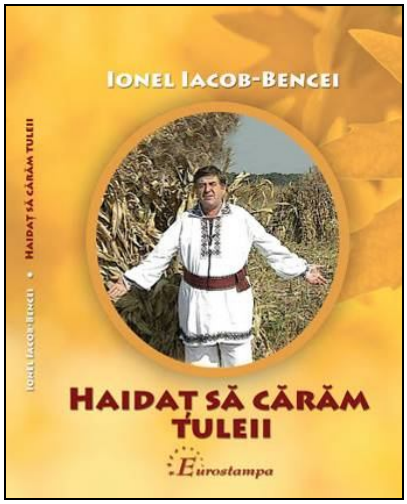

(Fragment extras din discursul ţinut la Sfinţirea Bisericii Ortodoxe Române din Bencecu de Jos/Timiş, sept.1977) satul natal al scriitorului Ionel Iacob-Bencei. Acest text, gravat în marmoră, a fost fixat pe peretele la intrarea în Biserică, placa fiind sfinţită pe data de 7. 09. 2008, odată cu „Monumentul Eroilor” din localitate.) Apoi de Paşti, aşa cum am spus mai sus, am compus poezia intitulată **Rondel duminical**:

Când clopotele bat la Catedrală,
Creştin sau necreştin, eşti un învins
De rezonanţa lor patriarhală,
De care-ntreg oraşul e cuprins.
În forfotă, pe Strada Principală,
Multicolore straie noi s-au prins,
Când clopotele bat la Catedrală;
Creştin sau necreştin, eşti un învins.
Din ochii urbei, lacrimi s-au prelins
Pân-au clădit o stea monumentală;
Mai arde-n noi un foc încă nestins
De nicio apă „contraclericală”,
Când clopotele bat la Catedrală. . .

B.T.: Biserica Ortodoxă ar fi trebuit să vă trimită în misiune. A făcut-o?

I.I.B.: Am recitat sau am lecturat poezie religioasă în mai multe biserici, de regulă cu ocazia „Rugilor” (Negeilor, în Banatul de munte) din satele comunei noastre, dar nu numai, inclusiv la Episcopia Caransebeşului şi Biserica din Soceni, Caraş-Severin.

B.T.: Misiunile de salvare ale sufletului şi de caritate merg mână în mână.

I.I.B.: Recent, am donat sume de bani (modeste) pentru reparaţii la Biserica din satul meu, pentru hrană nevoiaşilor la Biserica Ortodoxă de care aparţin în Timişoara şi la Biserica BETHEL din Timişoara, unde a frecventat mama în ultimii 10 ani de viaţă.

B.T.: Respectul pentru părinţi, datul de pomană şi pomenirea sufletelor sunt elemente importante în credinţa românilor. Dumneavoastră o trăiţi cu adevărat!

I.I.B.: Am amenajat un loc simbolic de veci pentru unchiul meu căzut, în nov.1942, pe frontul din Rusia, pentru România Mare. L-am aşezat lângă fratele său, în cimitirul satului din care a plecat, ca măcar aşa să fie alături. Mă simt izbăvit.

B.T.: Dumneavoastră o trăiţi cu adevărat! Mulţumesc pentru destăinuire şi dar! Nici că se putea să alegeţi o semnătură mai potrivită ca: ROBUL LUI DUMNEZEU, Ionel Iacob-Bencei

I.I.B.: În timp, vă trimit şi câteva poezii religioase. Mulţumesc pentru atenţie. Bunul Dumnezeu să ne aibă în paza Sa. Norii grei încă plutesc peste ţară. Am impresia că forţe oculte vor cu orice preţ să nu putem aniversa, uniţi, un secol de la Marea Unire, ci fărâmiţaţi în regiuni/voievodate ?/ cu domni străini. Primul PAS s-a făcut, al doilea se vrea de 1 decembrie a.c.

B.T.: Tot răul spre bine. Doresc să salut românii cu versurile dumneavoastră sau mai bine spus un madrigal:

Treziţi-vă români din adormire,
Ca să lăsăm acelora ce vin
O „punte românească de iubire”
Pe Axa: ***Chişinău, Moisei, Uzdin***.

I.I.B.: Un mare conducător de oşti spunea (citez aproximativ): „Nu se poate ocupa rapid o ţară decât cu complicitatea celor dinăuntru”. Mai pe limba noastră: a „cozilor de topor” . . .

B.T.: Vom scăpa şi de ele! Vorba lui Eminescu: Nu ne impiedecăm noi de toate cioatele. La Mulţi Ani, România!

I.I.B.: Domnule Ben, Rămâne cum am zis: „Trăiască România dodoloaţă.”!

B.T.: Doamne ajută!

https://biblioteca-digitala.ro

Aniversări

LICEUL TEORETIC „ANA IPĂTESCU" GHERLA

100 de ani de şcoală

Începuturile şcolii sărbătorite datează de la începutul secolului al XX-lea când şcolile româneşti din Transilvania au trebuit să facă faţă acţiunii statului maghiar de intensificare a studiului limbii maghiare în învăţământ. În această perioadă scaunul arhieresc din Gherla era ocupat de episcopul Vasile Hossu care în condiţiile izbucnirii primului război mondial, văzînd lipsa de învăţători, a luat măsuri pentru înfiinţarea unui *Institut Pedagogic de Fete* în oraş, aşa cum o atestă „decisiunea consistorială nr.164 din 5 ianuarie, 1915" aprobată de Ministerul Instrucţiunii din Budapesta în 16 februarie 1915. Şcoala confesională cu predare în limba română a fost întreţinută de Episcopia Greco-Catolică Gherla pînă la Unirea cu România.

Din 1923, are denumirea de *Şcoală Normală de Fete* (dir. Aurelia Suciu). După 1940 şcoala a avut mari dificultăţi, dar a fost susţinută şi de familiile elevilor. Cînd în 1948 are loc reforma învăţământului, prin Decretul nr.176/1948, devine *Şcoala Pedagogică de Fete*, trecând cu toate bunurile în proprietatea Statului Român, iar din anul 1956 a funcţionat ca *Şcoală Medie cu 10 clase,* din 1957 primind numele de „Ana Ipătescu". În 1969 şcoala devine *Liceu de Cultură Generală cu 12 clase*, iar din 1990 e *Liceu Teoretic*. În perioada 1948-2015 directori au fost: Lazăr Maria, Podoabă Lucia, Dreptate Vilian, Ceclan Livia, Ştei Vasile, Coste Dragomir, Fărcaş Ioan, Aliman Mihai, iar în prezent, Ielcean Radu şi Chendrean Virgil (dir. adjunct).

În perioada 1915-2010, în şcoală au funcţionat aproximativ 700 de cadre didactice, iar în prezent liceul are 20 de învăţători şi 58 de profesori.

La începutul anului şcolar 1931-1932 s-a inaugurat „localul nou şi frumos" al şcolii într-o clădire construită în 1900 şi cumpărată de Episcopia Greco-Catolică în 1915 pentru a fi transformată în unitate de învăţământ. În prezent, liceul are 49 săli de clasă, laborator de informatică, unul de fizică, laboratoare de chimie şi biologie, cabinete de limba română, istorie, religie, psihologie, logopedie, bibliotecă, sală festivă, sală şi teren de sport sintetic de 800 m.p., două ateliere de întreţinere.

Actualele manifestări aniversare au oferit participanţilor (elevi, invitaţi, cadre didactice) prilejul unei reconstituiri a istoriei şcolii cu realizările şi problemele ei – totul constituind munca a mii de oameni care şi-au găsit aici un loc de

Simpozionul Naţional de matematică, în cadrul manifestărilor prilejuite de împlinirea a **100 de ani de şcoală,** (activităţi desfăşurate între 2-6 noiembrie, 2015)

munca, de instruire şi educaţie, de pregătire pentru viaţă, fiecare cu personalitatea sa, cu talentul său. Programul a fost bogat, în raport cu obiectivele propuse precum: *„Parteneriat educaţional şcoală-autorităţi-agenţi economici şi societate civilă", „Întîlnirea între generaţii"*- fapt ce a prilejuit cunoaşterea unora dintre absolvenţii de-a lungul anilor, a olimpicilor şcolii – subliniindu-se că Liceul „Ana Ipătescu" a fost o „rampă de lansare" pentru mai multe generaţii. În cadrul *„Simpozionului Naţional de matematică"* au avut intervenţii prof. univ. dr. Dorel I. Duca şi prof. univ. Grigore Sălăgean de la Universitatea Babeş Bolyai din Cluj Napoca, insp. şcolar prof. Cristian Petru Pop, prof. Vasile Şerdean, responsabil de cerc metodic şi prof. Radu Ielcean directorul liceului, care a vorbit despre activitatea şi rezultatele deosebite ale unităţii de învăţămînt pe o perioadă de o sută de ani şi a mulţumit celor 143 de participanţi pentru prezenţă. În celelalte zile, în cadrul *Parteneriatului Şcoală-Elev-Părinte* elevii, profesorii de specialitate şi invitaţii (îndeosebi părinţi) au participat la *atelierele de lucru pe arii curriculare:* piese de teatru, cântece în limbile engleză şi franceză, expoziţii de desene, lectură din creaţia elevilor, întâlnire cu scriitorii (foşti elevi sau dascăli ai şcolii). S-au făcut aprecieri, subliniindu-se rolul literaturii, al artelor în viaţa tinerilor, dar nu numai a lor... În ultima zi, cetăţenii oraşului au putut asista la un reuşit program artistic oferit de elevii liceului.

Au fost zile dense pe măsura zestrei spirituale a şcolii şi a planurilor sale de viitor.

IULIAN DĂMĂCUŞ

Răsărit circular

Pe pânze de lumini albastre
Întind aripile uscate,
Învăţ fluturii din nou să zboare
Peste vină, fapte presărate.

Nebun cu ceasuri inversate
Şi sens metalic în răbdare,
După sincronizări eşuate:
Iluzii prea apăsătoare.

Răspuns ascuns în întrebări mute
Lipsit de orice justificare,
Nu te-ntorci când n-ai plecat niciunde —
Şterge-ţi chipul de expresii şi paloare.

Friza apostolilor, Mănăstirea Lăpuşna

Licenţă poetică

Proscris, studiez anatomie pe cord deschis,
Pătrund dincolo de toate porţile închise —
Prin sevrajul cinic alimentează intuiţii
Unde culoarea-i amorţită de vid şi definiţii.

Toate vocile-adormite prind viaţă-n scena asta
Pe şevalet nu mai există diferenţe de castă
Doar vocea mai diferenţiază ficţiunea de şansă
Când repetitivitatea-i singura recompensă.

Solitudinea-i plină totuşi de trăiri intense;
Simplitatea-mi hrăneşte flăcări de curând reaprinse
Prin hazardul ce loveşte-n cel mai potrivit moment
Zâmbetul conturează ce nu poate distruge niciun argument.

IONELA - VIOLETA ANCIU

https://biblioteca-digitala.ro

LUMEA LUI LARCO

LUNA DECEMBRIE

Decembrie e luna-n care
Creştinii toţi de pe pământ,
În straiele de sărbătoare,
Întâmpină Crăciunul Sfânt.

DE REVELION

Fumul gros inundă casa,
Curge vinul în pahare
Şi de la un timp, doar masa
Se mai ţine pe picioare.

IARNA PRIMARILOR

Spun primarii iarna-n fală,
Când văd stratul de zăpadă:
Fain, nu iese la iveală
Nicio groapă de pe stradă!

LA SFÂRŞIT DE AN

E sacul vieţii mai uşor,
Un an de zile-a dispărut,
Ce se adună la trecut,
Scăzând din cei de viitor.

Greşelilor plătesc tribut
Ca orişicare muritor...
E sacul vieţii-i mai uşor,
Un an de zile-a dispărut.

Dar sper să am de-acuma spor
În ceea ce am de făcut,
Ştiind de-un fapt ce pare scut;
Având o spuză de umor...
E sacul vieţii-i mai uşor.

DEFRIŞORII

Iarna cu securile
Au tăiat pădurile,
Vara fac o mutră sumbră
Că n-au unde sta la umbră.

OBICEI DE CRĂCIUN

Pe pământ e-ntinsă neaua,
Flori de gheaţă-s la fereastră,
Colindăm prin sat cu steaua...
Dar e vai de steaua noastră!

LA CRAMĂ

Un mare-afiş e la intrare,
Cu litere din păhăruţe:
Intrarea este pe picioare,
Pe când ieşirea,... pe lăbuţe!

ANOMALIE MONDIALĂ

Se face-n lume, din păcate,
Migraţiunea de ocară,
Că-s multe ţări depopulate
Şi oameni fără nicio ţară.

„E scris pe tricolor unire”

Românii-s dornici de unire,
Precum e scris pe tricolor,
Dar de un timp, din nesimţire,
Corupţii toţi au steagul lor!

„Vorbă multă, treabă scurtă”
(Anton Pann)

Adevărul mă frământă,
Vorba este cu ecou;
Şi cocoşii-ntruna cântă
Însă nu fac niciun ou!

UNUI CANDIDAT PROMIŢĂTOR

Văzându-i înălţimea frunţii
Şi cum vorbea cu miere-n grai,
Credeam c-o să „răstoarne munţii”,
Dar n-a mişcat măcar un pai!

RONDELUL OPTIMISTULUI

Atunci când eşti în toamna vieţii,
Doreşti în suflet primăvară,
Să-ţi fie inima sprinţară
Şi să te-alinte-n vers poeţii.

Fuscei destui mai sunt la scară,
Frâu liber dai delicateţii,
Atunci când eşti în toamna vieţii
Doreşti în suflet primăvară.

Or fi duşi anii tinereţii,
Dar de-ntâlneşti o domnişoară,
Cu mers felin de căprioară,
Te-ndrăgosteşti ca toţi băieţii
Atunci când eşti în toamna vieţii.

RONDELUL PRUDENŢEI

C-un ochi sunt unii spre-nainte,
Cu celălalt, spre înapoi,
Aşa fac cei de pe la noi
Când au de-atins înalte ţinte.

Pe timp de pace sau război,
De-i situaţia fierbinte,
C-un ochi sunt unii spre-nainte,
Cu celălalt, spre înapoi.

E bine de luat aminte,
Că sunt huliţii marţafoi,
La treabă ce nu-s prea vioi,
Dar dacă află de plăcinte…
C-un ochi sunt unii spre-nainte.

ANIVERSARE LA MUZEU

Prezentul recunoscător
Muzeului îi dă tributul,
Căci el păstrează-ntreg trecutul
Ca să-l trimită-n viitor.

VASILE LARCO

De la Păstorel citire:

La un pahar de vin se uită de necazuri

Acel ce stă şi se socoate
Pricepe, dacă-i om cu minte,
Cum că necazul stă la spate
Cât ai paharul înainte.

Unui petrecăreţ

Un om grăbit la Iaşi prinzându-l ploaia
A zăbovit la crâşmă şapte ani,
Când cu „Fetească” neagră din Cârjoaia,
Când cu „Băbească” de la Uricani.

Epigramă adresată tatălui său, avocat şi om politic

Osvald a obosit
În sălile palatului
Şi-şi caută odihna
În dormitorul statului

Unui şef petrecăreţ

Când mă duc la chef,
Îl găsesc pe şef;
Când mă duc la şef,
Îl găsesc cu chef.

Diagnostic pentru un anume vin

După degustare,
Iată, am văzut:
E bun de vânzare
Dar nu de băut.

https://biblioteca-digitala.ro

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Dragi prieteni,
Familiei Băciut şi *Vetrei celei Vechi* le dorim un an bun si le trimitem colindătorii de la Memorial să le cânte şi să le spună mai mult.
Cu drag,

Ana Blandiana şi Romulus Rusan

Dragă domnule Nicolae Băciuţ,
stimate prietene,
Nădăjduiesc, la anii mei exagerat de numeroşi, că mă veţi ierta pentru întârziatele mele urări. Aniversându-i pe cei buni şi cei drepţi, calendarul meu nu-l putea omite pe târgu-mureşeanul scriitor şi făuritor de revistă!
La mulţi şi buni ani în oraşul unde am descoperit, în librăria din vecinătatea liceului, literatura alături de Ion Horea!

Ion Vlad

Primind cele 11 „Vetre” până acum din anul 2015, vă mulţumesc stimate maestre Nicolae Băciuţ, vă felicit şi vă transmit gândul meu de sfârşit de an, astfel:
A mai trecut un an cu *Vetre* plin,
Cu poezie şi cu proză,
Dorindu-vă s-aveţi un trai deplin
C-o viaţă-ndestulată, roză!

Vasile Larco

Mulţumesc pentru acest dar de sărbători. Frumos coronat opus al văleatului 26 al postceauşismului. Fie ca Naşterea din decembrie să ne lumineze mai clar drumurile şi paşii. La mulţi ani şi bune doriri pentru viitor!

Nicolae Rotaru

Stimate domnule Nicolae Băciuţ,
Mulţumesc că textul despre Eminescu îşi are locul şi timpul său, şi cum Sărbătorile vin, chiar au venit, vă doresc dv. şi revistei La mulţi ani cu izbânzi!

Dumitru Velea

Mulţumesc pentru revistă şi pentru publicare. E un act de superb eroism să faci o revistă lunară de cultură, iar Dvs. o faceţi. Felicitări, domnule Băciuţ!

Ştefan Doru Dăncuş

Domnule Nicolae Băciuţ,
Mulţumesc pentru revista *Vatra veche* nr.11/2015. Un număr reuşit, cu mesaj şi stil. Scriitori, teme, proiecte, poemele toamnei cu rod şi miresme.
Totodată, vă trimit şi câteva note literare la o plachetă de versuri profundă, *Vivisecţii*, de Raul Constantinescu.
Vă mulţumesc, sărbători fericite şi bucurii!

C. Stancu
www.costyconsult.wordpress.com

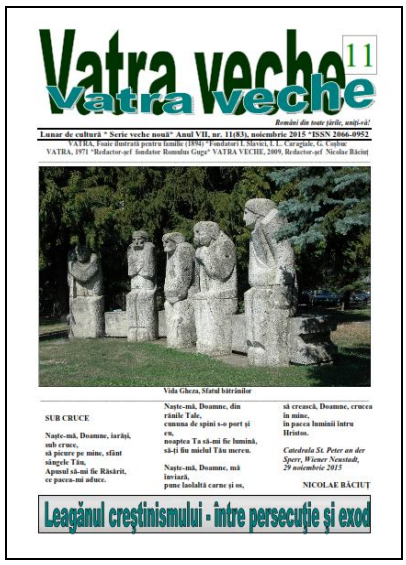
Vatra veche 11
Vatra veche
Romîni din toate ţările, uniţi-vă!
Lunar de cultură " Serie veche nouă" Anul VII, nr. 11(83), noiembrie 2015 *ISSN 2066-0952
VATRA, Foaie lunară pentru familie (1894) *Fondator I. Sîrbu, I.L. Caragiale, G. Coşbuc
VATRA, 1971 *Redactor-şef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-şef Nicolae Băciuţ
Vida Gheza, Sfatul bătrânilor
SUB CRUCE
Naşte-mă, Doamne, iarăşi,
sub cruce,
să pieere pe mine, sfînt
sîngele Tău,
Apusul să-mi fie Răsărit,
ce pacea-mi aduce.
Naşte-mă, Doamne, din
rănile Tale,
cununa de spini s-o port şi
eu,
noaptea Ta să-mi fie lumină,
să-ţi fiu mielul Tău mereu.
Naşte-mă, Doamne, mă
înviază,
pune Iaolaltă carne şi os,
să crească, Doamne, cruceа
în mine,
în pacea luminii întru
Hristos.
Catedrala Sf. Peter an der Spere, Wiener Neustadt, 29 noiembrie 2015
NICOLAE BĂCIUŢ
Leagănul creştinismului - între persecuţie şi exod

Buna ziua! Cred ca este cea mai frumoasă revistă pe care am citit-o până acum şi pentru acest lucru vă felicit şi vă doresc un milion de numere!
Cu drag,

Lilioara Macovei

Felicitări, NICOLAE,
pentru noua ta carte de la ATHOS!
Tulburătoare, printre altele, în acest număr, poemele fostului deţinut politic Marcel Petrişor, textul de reamintire despre Ion Creangă la băi la Slănicul moldav, reaşezarea în pagini inspirate a lucrărilor lui Vida Gheza!
Sărbători creştine cu bine!

Lucian.V.
JUNIMEA-SCRIPTOR

Stimate domnule Băciuţ,
Cu mare interes am lecturat materialele interesante din nr. 11/2015.
Mulţumesc şi spor la treabă şi pe mai departe,

Hans Dama,
Viena

Vă mulţumesc din inimă pentru revistă şi eforturile ce le depuneti pentru redactarea şi tipărirea ei.
Cu stimă, am onoarea să vă salut,

Vasile Mesaroş

Mulţumesc domnule Nicolae Băciuţ,
Pentru publicarea eseului meu în revista dumneavoastră mult iubită de mine. Apreciez mult revista *Vatra veche* şi mă simt onorată. Un cadou minunat de Crăciun. Să aveţi sărbatori luminate..

Dorina Stoica

Adâncă recunoştinţă şi respect pentru tot ce faceţi. Mulţumiri pentru ancheta publicată dar şi pentru poeme.

Emilia Amariei

Mulţumesc că mi-aţi trimis revista şi mai ales pentru gestul frumos de a-mi publica articolul. Vă rog să-mi păstraţi un număr al revistei (...),

Magda Hărăbor

Mulţumesc. Să aveţi puterea de a realiza în anul 2016 ceea ce aţi realizat în acest an.
Cu respect,

Aurel V. David

Vă mulţumesc foarte frumos, Domnule Nicolae Băciuţ, preţuiesc mult bunăvoinţa pe care o arătaţi! Dumneavoastră şi întregii redacţii vă doresc Sărbători Fericite şi în viitor să auzim numai de bine!

Liviu Mătăoanu

Descoperirea minunatei dumneavoastră reviste este pentru mine una dintre bucuriile anului 2015, ce se apropie acum cu paşi repezi de sfârşit. Participarea la concursul Credo şi obţinerea unuia dintre premiile revistei al cărei truditor vrednic sunteţi şi pubicarea creaţiilor mele în paginile ei, m-a umplut de bucurie dar şi de mândrie.
De asemenea, tot revista dumneavoastră m-a ajutat să descoper cultura confraţilor scriitori din Maramureş ce au o căldură sufletească şi un har ce vine din inima fierbinte a României pe care mi-am imaginat-o întodeauna localizată acolo undce vieţuiţi !
Vă mulţumesc că existaţi şi îmbinaţi atât de armonios credinţa ortodoxă străbună cu literatura de calitate pe care o sprijiniţi şi o promovaţi cu fiecare numar al revistei pe care o citesc cu drag şi mult interes. Îmi pare nespus de rău că nu am ştiut de ziua dumneavoastră, ca să vă fac urările mele de sănătate, inspiraţie, har şi rod în tot ce faceţi.
LA MULŢI ANI, aşadar, dumneavoastră, familiei, dar şi revistei "Vatra Veche", pentru aniversare dar şi pentru sărbătorile de iarnă ce vin cu bucurie, clinchet de clopoţei şi colinde strămoşeşti.
Cu multă recunoştinţă şi preţuire, dintr-un vechi şi frumos oraş moldav.

Dorina Stoica- Bârlad.

Stimate Domnule Băciuţ,
Calde mulţumiri pentru revistă şi pentru publicarea cronicii mele despre G. Stanca, şi a lui O. Curpaş despre *Nemitarnice*le mele.
Felicitări pentru toată munca la altarul/ tribuna valorilor noastre româneşti.
De peste ocean, cu frăţeşti îmbrăţişări,

Theodor Damian

Mulţumesc. Am primit revista care este - ca întotdeauna - la înălţime. Văd că este nr. 11. Pentru nr. 12 mai există loc? Am o poezie cu Moş Crăciun - de sezon cum se zice - pe care v-aş trimite-o dacă îmi spuneţi!
Cu stimă,

Nicu Doftoreanu

Mulţumesc pentru aducere-aminte şi felicitări sincere pentru perseverenţă şi nu numai.
Un An Nou la înălţimea aşteptărilor!

Niculae Gheran

https://biblioteca-digitala.ro

Fulgii de nea, încet ne bat în geam, să anunțe că a venit vremea colindelor și să ne împodobim casele cu lumină, iubire și armonie. Sărbători fericite, *Vatra veche* și să ai în continuare viață lungă cu multe împliniri și să ai grijă de limba,literatura și cultura română!

Katalin Cadar

Mulţumesc frumos, plăcută lectura şi diversă! Să aveţi sănătate şi spor! Sărbători fericite!

Cristina Ştefan

Stimate domnule Nicolae Băciuţ,
V-am trimis nişte sonete pe 17 iulie. Nu le-am văzut în revistă.
Vă trimit o cronică literară, poate are mai mult noroc, Coman Şova.
Primiţi, vă rog, cele mai sincere urări de voie bună, sănătate, fericire
Şi noroc în Noul An, 2016.
LA MULŢI ANI!

Mihai Merticaru

Vă mulţumesc mult, d-nule Băciuţ!
Într-adevăr, o frumoasă revistă, parcă de data aceasta mult mai bogată în texte literare, cronici şi critică literară. Mulţumesc mult, am ce citi de sărbători!

Nicolette Orghidan

La mulţi ani! şi sincere felicitări pentru întreaga activitate a redacţiei

e-popé-ei- *alias* ***"Hopernicus"***
http://inimadejavra.falezedepiatra.net/
https://www.facebook.com/CititordeProza
http://falezedepiatra.net/
https://www.facebook.com/avangardapoeziei https://twitter.com/Hopernicus

Stimate d-le N.Băciuţ,
Sunt onorată că nu uitaţi cuvântul unui scriitor tătar crimeean, instruit și educat în spiritul românității dobrogene. Pentru mine luna ianuarie înseamnă EMINESCU. Am tradus și am trimis în spațiul imens al lumii turce marile sale poeme. Către sfârșitul lunii, îl simt aproape pe Ion Creangă, din care am tradus ca un dar școlarilor satului meu natal, Albești de Constanța, " Harap Alb / Beyaz Arap" . Îndrăznesc să vă trimit o pagină scurtă din cărțile mele aparute în anul 2015, "Memoria Surghiunului Tătar la 71 de ani"... Surghiunul poporului meu.

Güner Akmola

Notă: Am urmărit timp de 25 de ani evenimentul cel mai tragic din istoria poporului meu, prin amploare și nedreaptă pedepsire; după 1990, am trăit alături de MARELE FIU, ALI OSMAN BEKMAMBET, reamintirea anilor 1933-1948, colectând bani de sprijin pentru cei reveniți din surghiun în Crimeea cea dargă nouă, celor de la 1.500, dar și de la 2015... Aici voi insera câteva păreri, câteva lacrimi, câteva amintiri dureroase... M-a interesat forța revenirii în PATRIE!
Există în viață subiecte pe care le porți cu tine 10 ani, 20 de ani, 50 de ani, o viață. Așa este, pentru mine, acest subiect al PROCESULUI PATRIEI MELE, CRIMEEA.
Despre surghiunul din 18 Mai 1944 s-a aflat oficial abia după 12 ani, prin Decretul din 28 aprilie 1956 al Înaltului Prezidiu Sovietic al URSS, art.2. Poporul tătar crimeean a fost „iertat" la data de 5 septembrie 1967, dar nu i s-a permis revenirea în Patrie. În anul 1952 Lumea Liberă aflase despre surghiunul întregii populații tătare din peninsulă prin fuga din soviete a ofițerilor G.Tokaev (oset) și Grigori Stepanovici Burlutski. Noi am aflat după 1980, prin apelurile scrise și verbale ale marelui fiu al tătarilor din Dobrogea, refugiat din 1942 în Turcia, Mustegep Ulkusal.
Statistici, eseuri, articole, poeme, filme, încearcă să mențină atenția neamului, sprijinul omenirii, să ceară pedepsirea urmașilor celor vinovați, să atribuie drepturi urmașilor celor deportați pe nedrept. Discuții, opinii, visuri... Omenirea liberă are, așa cred, nevoie de un popor și de un teritoriu de sacrificiu, aici, la gurile Dunării, aici în peninsula Crimeea... Suntem urmașii marilor hani, suntem de acord să fim sacrificați, numai IDEALUL să nu piară! CRIMEEA ÎN ANUL 2004, 2013, 2014, 2015, carte aflată în lucru, pag. Electronică 3)

Güner Akmola

Vatra-i veche dar... aspectul e modern.

ED

Mulţumesc, Don Băciuţ. Să ai putere să continui ceea ce faci. Să fii sănătos şi vesel.

Ioan Groşescu

Fiecare număr o mică istorie literară.

Valentin Marica

Apariţia revistei este un eveniment aşteptat în toată ţara şi preţuit pe măsură.

Mihaela Raşcu

Vă mulţumesc frumos pentru revistă, am s-o citesc cu plăcere.
S-ar putea trimite revista în Word - aş putea face cateva selecţiuni şi publica materiale în Diaspora TV ?
Cu respect,

Dipl. Ing. Jorj Colesnicov
Redactor-şef
Proiectul "Diaspora TV",

Mă bucur, stimate maestre Nicolae Băciuţ, că ați primit propunerile mele. Am fost așa de timpuriu, deoarece voi pleca de acasă pentru câteva zile, săptămâni, dar nu pentru o perioadă de luni, ani sau veacuri.
Mulțumesc pentru posibilitatea creată, de a-mi face cunoscută creația mea literară prin „Vatra" Dumneavoastră! Sper ca și în anul 2016, care este, deja, aproape de ușa de la intrare în calendarul noului an care va să vină, după cum spuneam, sper să continuăm colaborarea.
Vă felicit pentru modul cum structurați revista, diversitatea materialelor incluse, continuitate, perseverență, profesionalism etc. Doresc să vă dea Dumnezeu sănătate, putere de muncă, inspirație și un cardouă-trei de noroc!
LA MULȚI ANI!!!!!!!!!!!!!
Cu prețuire deosebită,

Vasile Larco

Felicitări! Corifeii culturii târgumureşene, mereu la datorie! Mereu la înălțime!

D. Dobreanu

Am primit cu bucurie noua revistă. Felicitări pentru munca depusă.

Pr. dr. Ioan Paul Valenciuc,
- consilier cultural
Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor

Am primit şi am citit ca de obicei cu multă plăcere. Felicitări şi la cât mai multe numere! Sărbători fericite! Cu cele mai bune gânduri.

M.B.B.

Vă mulţumesc mult pentru revistă, este deosebită, ca de obicei.
Vă trimit şi eu o proza scurtă, cu speranţa că-şi va găsi locul într-un număr viitor al revistei.
Cu preţuire,

Luminita Zaharia

Mulţumesc pentru revistă. Felicitări pentru tot ce faceţi cu porfesionalitate şi credinţă. Sărbători fericite! La mulţi ani! şi aceeaşi putere şi dăruire mai departe.

Ion Jurca Rovina

Vă mulţumesc mult, d-le Baciuţ, pentru grija ce ne-o purtaţi, ca să nu ruginească mintea şi să menţinem mereu ochii deschişi spre lumina propagată de toţi colaboratorii revistei *Vatra veche*.
Sărbători plăcute alături de cei dragi şi apropiaţi inimii.
Cu respect,

Elena Ciorici,
Republica Moldova

Am primit revista cu bucurie. Vă mulţumesc şi vă doresc SĂRBĂTORI FERICITE!

Vavila Popovici

Stimate d-le Băciut,
Vă mulţumesc foarte mult şi pentru frumosul medalion Amelia Pavel din numărul 11 al *Vetrei vechi*, dar şi pentru bucuria pe care ne-o oferiţi, lună de lună, cu revista *Vatra veche.*
Sărbători Fericite!

Veronica Pavel Lerner
Canada

https://biblioteca-digitala.ro

Vă mulţumesc pentru revistă. Vă doresc un An nou cât mai liniştit şi rodnic. Respect colegial,

Nencescu

Nicule, mulţumesc pentru *Vatra veche*! Începând s-o lecturez, mi-am amintit de interviul meu, acordat astă-vară Elenei Condrei, director al Editurii „Geea" din Botoşani, cea care acordă premiile anuale, în iunie, „Teiul de Aur" şi „Teiul de Argint" pentru literatură. Şi m-am întrebat dacă nu ar merge şi pentru *Vatra veche*, bineînţeles dacă se ridică la standarele impuse de prestigiul revistei. Îţi trimit, în anexă, acest amplu interviu, care, e clar, nu va putea intra într-un singur număr, ci în două sau chiar trei. Mă rog, tu faci ce vrei cu el. Dacă „merge" e bine, dacă nu, e tot bine. Cu prietenie şi stimă,

Ilie

La mulţi ani, Dumitale şi frumoasei reviste pe care o faci în Ardealul Sfânt!
Cu drag,

Nicolae Dan Fruntelată

Prieten înţelept Nicolae Băciuţ,
Nu ştiu dacă a apărut nr. 11 din *Vatra veche* (revistă de care am făcut dependenţă, de pe vremea lui Romulus Guga încă !)
Trimit un text care ar fi potrivit pentru pentru numarul 12. O cuprindere-concert a scenei literare. Cred că e actuală, dincolo de pretextul declanşator.
Am aflat şi de dialogurile N. Steinhardt-N. Băciuţ.
LAUDATUR ! (salut pe care ardelenii uniţi îl folosesc cu sensul iniţiatic de „Domnul fie lăudat!")

Vasile Andru

Stimate d-le Băciuţ,
Mulţumiri pentru publicarea frumoasei cronici pe care d-l Ion N. Oprea a scris-o, cu migală şi competenţă, despre cartea "Oameni pe care i-am cunoscut".
Fie ca noul an să aducă tuturor sănătate, pace şi bucurie. La Mulţi Ani!

VPL
Canada

Mi-aţi asigurat o mare bucurie, stimate Domnule Director, intermediindu-mi mesajul aducător de cutezare în munca zilnică, iniţiatoarei şi dvs, toată iubirea mea pe care nu o dăruiesc oricui, decât Oamenilor-Oameni, pe care îi cunosc fie şi aşa. La mulţi ani!

Ion N. Oprea

Draga Nic,
O zi de Sfântul Nicolae poate fi cât o viaţă de frumoasă, de aceea îţi urez „La mulţi ani" cu sănătate şi aceeaşi implicare culturală demna de admirat şi preţuit.
Cu preţuire,

Suzana Fântânariu

Protestul ciobanilor

Stimate domnule Băciuţ,

Fundaţia DLN a sprijinit Protestul ciobanilor.

Protestul pentru câinii de stână, prezenţi în toate cântecele şi baladele românilor.

Păcat că nu s-au auzit, de la megafoane puternice, pe tot timpul manifestării, cântecele de ciobănie ale reginei lor, Doamna munţilor, Lucreţia Ciobanu. Ar fi făcut înconjorul Ţării şi al Planetei.

Poate chiar şi cei din sălile parlamentului ar fi păstrat un moment ... muzical... să asculte, de afară, doinele şi cântecele ciobăneşti, emblematice pentru noi toţi....

M. Bandac

Felicitări pentru succesul - personal şi desigur al revistei ***Vatra veche -*** de care v-aţi bucurat la Mediaş, la ***Zilele revistelor culturale din Transilvania şi Banat***.

Manifestarea, întreruptă din păcate o perioadă, are şansele unui eveniment cultural major, spre cinstea organizatorilor şi a participanţilor şi bineînţeles spre bucuria cititorilor. Care sunt tot mai mulţi şi mai ales din toate generaţiile.

Mulţumesc pentru amabilitatea de a-mi trimite nr.11 al revistei şi din nou felicitări pentru aspectul grafic, foarte expresiv, elocvent şi incitant*.

Cu o menţiune specială pentru modul de prezentare a lucrărilor inconfundabiului artist **Vida Gheza**. L-am admirat de timpuriu, deşi nu l-am cunoscut personal. În 1980, în acel mai nefericit, când au plecat dintre noi, atât el pe data de 11, cât şi Marin Preda, pe data de 16, am simţit nevoia imperioasă să îi aduc un modest omagiu cu titlul ***Meşterul Vida,*** în revista ***Luceafărul***, nr. 20 din data de 18 a lunii respective.

Asemenea selecţii de autor din **Istoria artei clasice româneşti** şi **Universale**, sunt foarte bine venite, foarte instructive şi fac cinste oricărei publicaţii care îşi respectă menirea, care respectă necondiţionat valorile şi care implicit îşi respectă cititorii.

Mulţumesc desigur şi pentru publicarea primei părţi din ***dialogul telefonic*** purtat în urmă cu ceva timp cu fostul student Cristian Radu Nema (la ora actuală foarte cunoscut, apreciat şi solicitat, în mediile profesiunii sale). Desigur în speranţa că temele abordate pot interesa distinşii cititori ai Revistei dumenavoastră

* Cu atât mai mult, cu cât, ***pe surse,*** am aflat că este operă de autor şi că vă aparţine.

PS. M-aş bucura foarte mult dacă şi-ar găsi loc în nr.12 al revistei, câteva pasaje din **interviurile** acordate de către mama şi sora poetului **Nichita Stănescu** sau chiar din ultimile două dialoguri purtate, atât cu studenţii de la **IATC** cât şi mai ales cu **Ilie Purcaru**.

În preajma zilei de 13 decembrie, când se comemorează dispariţia prematură şi fulgerătoare a poetului **Nichita Stănescu**, au continuat să apară, „***evocări***``… pline de neadevăruri, aprecieri şi interpretări hazardate, legate de personalitatea lui specială.

Adevărul trebuie restabilit cu orice preţ şi efort, de fiecare dată, şi de către noi toţi, cei care am avut şansa să-l cunoaştem, să ne aflăm în proximitatea lui câteodată şi poate tot câte odată să de bucurăm de căldura sufletului său minunat, de mângâierea lui.

Cu aceleaşi sentimente de deosebită consideraţie,

Mihai Bandac

https://biblioteca-digitala.ro

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

Aniversări rotunde la Filiala Cluj

80
5 februarie 1936 - Carmen VLAD
16 aprilie 1936 - Gh. GRIGURCU
21 iunie 1936 – Sergiu Pavel DAN
1 august 1936 - SZILÁGYI Júlia
2 noiembrie 1936 –JANCSIK Pál
4 noiembrie 1936 – Mircea Ioan CASIMCEA

75
13 februarie 1941 – Virgiliu FLOREA
15 februarie 1941 – Doina CURTICĂPEANU
3 martie 1941 – Radu MAREŞ
9 aprilie 1941 – Gheorghe SĂSĂRMAN
1 iulie 1941 – Ion POP
2 august 1941 – Oana CĂTINA
17 octombrie 1941 – Gavril MOLDOVAN
4 noimebrie 1941 – Virgil STANCIU
1 decembrie 1941 – MOLNOS Lajos
9 decembrie – Mircea VAIDA-VOEVOD

70
5 ianuarie 1946 – Voichiţa SASU
25 februarie 1946 – Iulia CUBLEŞAN
9 martie 1946 – Gabriela LEOVEANU
31 martie 1946 – Rodica LASCU-POP
22 mai 1946 – Andrei MARGA
29 iunie 1946 – Dora PAVEL
8 iulie 1946 – Nicolae MOCANU
12 august 1946 - JANCSÓ Miklós
8 septembrie 1946 – Aurel ŞOROBETEA
17 septembrie 1946 – Eugen PAVEL
17 octombrie 1946 – Vladimir CINEZAN
30 octombrie 1946 – Vera IEREMIAŞ

65
10 ianuarie 1951 - Dan DAMASCHIN
10 februarie 1951 – Gheorghe Mihai BÂRLEA
1 martie 1951 – George VULTURESCU
21 martie 1951 – Virgil RAŢIU
28 iunie 1951 – Virgil MIHAIU
29 august 1951 – Corina MĂRGINEANU
19 octombrie 1951 – Echim VANCEA
3 decembrie 1951 – Icu CRĂCIUN

60
30 ianuarie 1956 – Vasile MUSTE
20 februarie 1956 – Francisc BRÉDA
9 aprilie 1956 – Cornel MUNTEANU
20 aprilie 1956 – Elena ABRUDAN
1 martie 1956 – Mariana GORCZYCA
13 martie 1956 – Rached DAOUD
10 mai 1956 – Lucian CRISTEA
1 iunie 1956 – Laurenţiu OPREA
10 decembrie 1956 – Nicolae BĂCIUŢ

Alte aniversări rotunde în 2015:

2.01.1891 - s-a născut Aron Cotruş (m. 1961)
11.01.1926 - s-a născut Leonid Dimov (m. 1987)
17.01.1936 - a murit Mateiu I.Caragiale (n. 1885)
24.01.1866 - a murit Aron Pumnul (n. 1818)
31.01.1926 - s-a născut Dominic Stanca (m. 1976)
6.02.1891 - s-a născut Adrian Maniu (m. 1968)
28.02.1754 - s-a născut Gheorghe Şincai (m. 1816)
29.02.1936 - s-a născut Marin Sorescu (m. 1996)
3.03.1841 - s-a născut Iosif Vulcan (m. 1907)
11.03.1891 - s-a născut Ion Pillat (m. 1945)
13.03.1891 - s-a născut Felix Aderca (m. 1962)
29.03.1971 - a murit Perpessicius (n. 1891)
22.05.1816 - s-a născut Andrei Mureşanu (m.1863)
2.07.1891 - a murit Mihail Kogălniceanu (n. 1817)
12.08.1816 - s-a născut Ion Ghica (m. 1897)
6.09.1817 - s-a născut Mihail Kogălniceanu (m. 1891)
20.09.1866 - s-a născut George Coşbuc (m. 1918)

SCRIITORI MUREŞENI DIN FILIALA CLUJ A USR
- Nicolae Băciuţ
- Darie Ducan
- Răzvan Ducan
- Valentin Marica
- Izsak Marta
-Mihai Sin

Scriitori mureşeni din filiala USR Cluj

Nicolae Băciuţ şi Răzvan Ducan, la Festivalul „Ocrotiţi de Eminescu", Blaj, 24 ianuarie 2015

Valentin Marica şi Nicolae Băciuţ, la Simpozionul „Oct. C. Tăslăuanu", Bilbor, 7 februarie 2015

Lazăr Lădariu, Nicolae Băciuţ şi Valentin Marica, la Radio Târgu-Mureş, 2015

Valentin Marica şi Nicolae Băciuţ, lansări de cărţi noi la Centrul Cultural Eminescu din Târgu-Mureş, 19 noiembrie 2015

https://biblioteca-digitala.ro

OCHIUL CICLOPULUI

Înger, Biserica din Căcuci

Starea prozei

GOGOŞI

„Nefericirea unor oameni vine din uşurinţa cu care se lasă păcăliţi”
(Tudor Arghezi)

- Alo?

- Tuşă, sunt Romeo, plec azi din Anglia şi am urgent nevoie de o cartelă de telefon. Îţi dau banii când mă întorc. Mă suni când o iei, să îmi dai codul.

- Da’ ce-i cu vocea ta?

- Am răcit, plouă într-una pe aici.

- Da, şi pe aici!

- Bine, ce vrei să îţi aduc când vin acasă?

- Păi, nişte cafea, mă copile!

- O să vezi, avionul va ateriza pe păşunea pe care aterizează de obicei elicopterele lui Arafat.

De îndată ce Romeo închise telefonul, Tuşa îşi strânse vesta de lână pe trup şi se repezi la magazin.

- Tuşă, mai sunt doi băieţi cu mine care se întorc în ţară, mai ia două cartele, că îţi dăm banii imediat cum ajungem, o rugă Romeo când Tuşa reuşi să îi citească codul de pe cartela cumpărată în timp record.

Magazinul nu era departe. Vânzătoarea îl cunoştea pe Romeo şi se bucură împreună cu Tuşa că băiatul se întorcea în sat.

- Tuşă, nu te supăra, uite au mai auzit câţiva românaşi de cartele, te rog mai cumpără patru, că mâine îţi şi dau banii înapoi, cu dobândă chiar.

Tuşa tocmai luase pensia. Ce noroc! O catelă costa 55 de lei. Dacă tot era la magazin, luă nişte drojdie, zahăr, ulei, ca să-i facă băiatului gogoşile lui preferate. Le-o fi dus dorul în Anglia.

- Tuşă, încă trei cartele şi gata, le-am spus băieţilor că eşti în vârstă şi nu se face să te tot plimbăm la magazin. Ţi-am luat cafea, mai ai nevoie de ceva?

Nu avea nevoie de nimic, doar să vină băiatul mai repede acasă. Aluatul crescuse frumos, pufos, iar Tuşa îl tăie cu buza paharului de vin, în cercuri perfecte. Rumeni gogoşile, le scurse bine şi le ninse din belşug cu zahăr pudră, zâmbind în colţul buzelor la gândul că Romeo se va arunca asupra lor aşa cum o făcea în copilărie.

- Alo? Lavinia, când te întorci acasă? Uite, mâine vine şi Romeo din Anglia, ar fi frumos să fiţi amândoi aici!

- Romeo? Dar e venit de săptămâna trecută!

- Nu, nu, nu ştii tu bine! Avionul lui va ateriza pe păşunea pe care aterizează elicopterele lui Arafat.

- Tuşă, m-am întâlnit eu ieri cu el, doar nu sunt copil! De ce spui că nu ştiu eu bine? Ce s-a întâmplat?

Îi povesti Laviniei despre telefoane şi despre cartele.

- I-ai dat codul ?!

- Cum să nu i-l dau lui Romeo?

- Nu era Romeo, Tuşă! Fratele meu s-a întors în ţară de o săptămână!

- N-am ştiut. Tuşei i se tăie respiraţia şi un val de căldură o cuprinse din creştet până în vârful degetelor de la picioare. Câteva momente nu fu în stare să mai scoată niciun cuvânt, privind ca hipnotizată castronul uriaş în care străluceau gogoşile înecate în zahăr. Am făcut gogoşi, murmură într-un târziu, să veniţi să le mâncaţi…

MIHAELA RAŞCU

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-şef adjunct
VALENTIN MARICA

Redactori:
Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Cheţan, Geo Constantinescu, Luminiţa Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuş, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorinţiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuţ Maximinian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Şincan, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenţi: **Elisabeta Boţan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brânduşa Landén (Suedia), Gabriela Mocănaşu (Franţa), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chişinău), Claudia Şatravca (Chişinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)**

Lunar de cultură editat de ASOCIAŢIA „NICOLAE BĂCIUŢ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSŢINEREA ŞI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ŞI PROFESIONALE Preşedinte SERGIU PAUL BĂCIUŢ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureş, str. Revoluţiei nr. 8, România.

Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuţ 2015

***Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacţiei: Târgu-Mureş, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258.**

Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

https://biblioteca-digitala.ro